

57.298

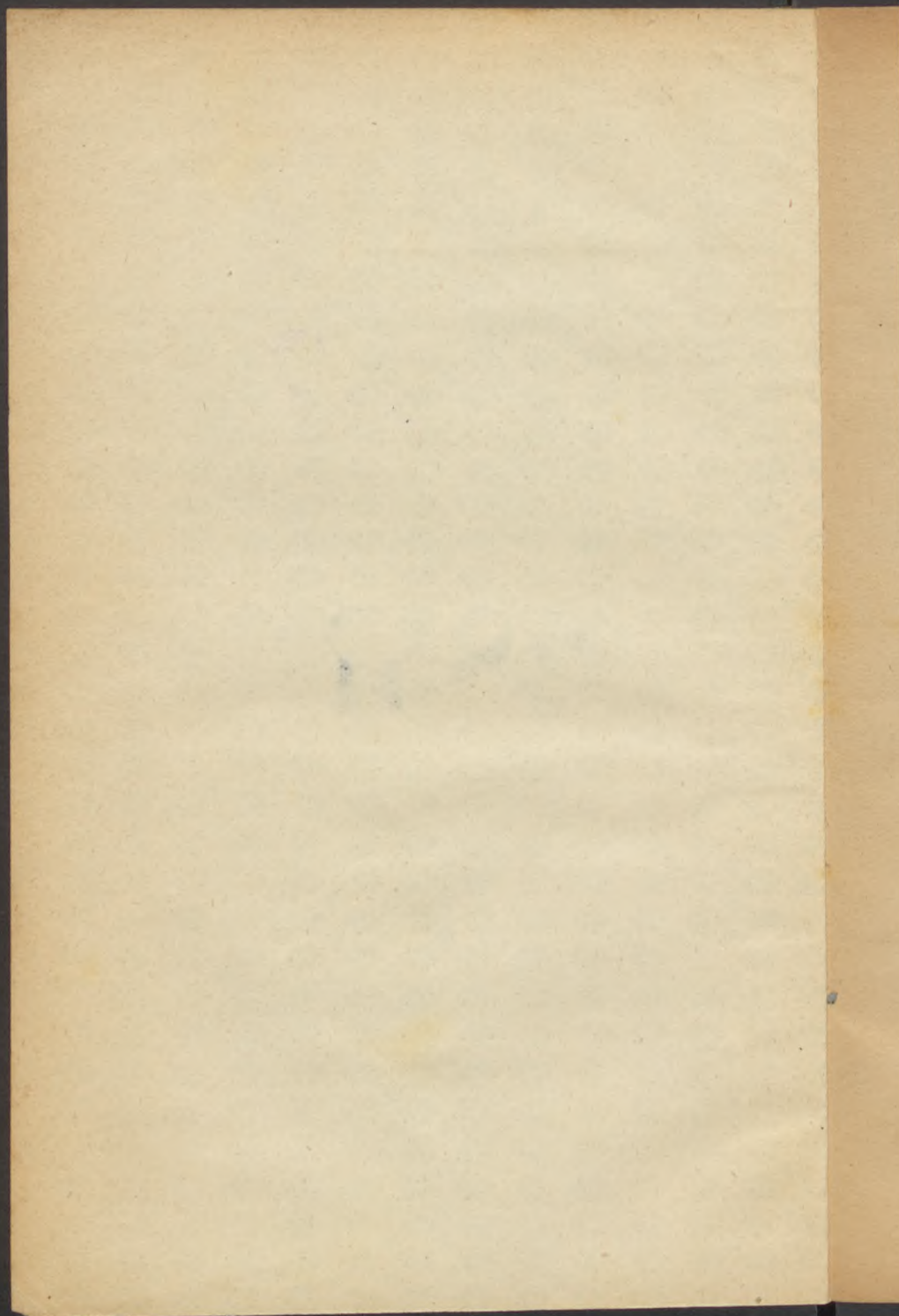
OSZK

12

2857

2857

DUMAS

VÁLOGATOTT MŰVEI

XII.

- I. A korinthusi leány
- II. A varázsló
- III. Madame Dubarry bukása
- IV. A Bastille lerombolása (Ange Pitou)
- V. Charny grófné
- VI. Király a vérpadon
- VII. A vérnász
- VIII. Margot királyné szerelmese
- IX. A monsoreau-i hölgy
- X. A király és bolondja
- XI. A negyvenötök
- XII. A monsoreau-i hölgy bosszúja
- XIII. Páris mohikánjai
- XIV. A végzet útjai
- XV. Salvator
- XVI. Roland, a kutya
- XVII. A dráma vége
- XVIII. A Jehu cimborái
- XIX. A két Diana
(Poitiersi Diana, A kurtizán)
- XX. Gróf Montgommery
(Poitiersi Diana bukása)

D U M A S

A
MONSOREAUI HÖLGY
BOSSZÚJA

BALLA MIHÁLY

FORDÍTÁSA

Fővárosi Családi Olvasóköri
könyv- és folyóirat kölcsönző
könyv és papírkereskedés
VIII, Baross-u. 91. Telefon: 1-

HORVÁTH KÁROLY
könyv- és papírkereskedő
Budapest, VIII. Baross-u. 91.

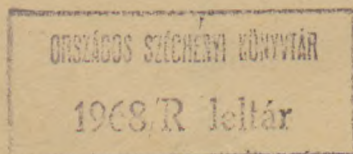
Ez a könyv a
NOVA IRODALMI INTÉZET
(Budapest, VI, Andrássy út 32) kiadásában
1926. évben jelent meg

*

Nyomtatta az
„UISÁGÜZEM” KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA RT.

57-298/12

BEVEZETÉS

Végéhez értünk azoknak a gyönyörű történeteknek, melyek, három regényre osztva, a francia Valois-királyok korszakát vetítik eléink. A korszak nemcsak időmértéket jelent. A korszakot a benne élő emberek teszik azzá, aminek látjuk, ők adják meg jellegét, tőlük van zord vagy romantikusan derült színe, külön levegője. Aki elolvasta *A negyvenötök*-et, melyet az imént becsáttottunk a könyvpiacra, látta, mit jelent III. Henrik, az utolsó Valois-király uralkodása a Louvreban és a Louvre körül rajzó életben, hol a legitimisták ütköznek a trónra vágyó Guiseokkal s hol a király ellenségei karddal, csel-lel szereznek gondot a király híveinek. De aki elolvasta *Margot királyné*-t és a *Monsoreau* hölgy-et is, többet tud ennél. Az már ismeri az egész korszakot, ismeri embereit; azokat is, kiket kard, karabély, tör hagyott ki a történetek folytatásából, azokat is, kik nehéz vagy kecses léptekkel ugranak át az egyik történetből a másikba. Ezek az utóbbiak hősei ennek a harmadik regénynek is, melynek bevezető része a *A negyvenötök*, második és befejező része s egyben az egész regényciklusnak is befejezése *A monsoreau* hölgy bosszúja, ez a most megjelenő kötet. A monsoreau hölgy, a szép Meridor Diana a hőse ennek az egész regénynek.

A negyvenötök, az a negyvenöt remek gascognei alak, azért vannak, hogy a király nyugodtan alhassék. Örítették is álmát, megóvták a trónját is, csak egytől nem óvhatták meg: a Valois-ház végzetétől. Harmadik Henrik király gyermektelen s a trón-öröksége öccsére, az anjoui hercegre néz. Olvasóink közül azok, kik elolvasták e regényciklusnak fent már megemlített kötetét, — melyek Dumas válogatott műveinek ugyan-ebben a kiadásában jelentek meg, — ismerik az anjoui herceget. Ő az, ki engedte véresen elpusztítani, holott

megmenthette volna leghívebb barátját, Bussyt, ki Franciaország legkülönb lovagjának hírében állt. Elősegítette romlását, csak azért, mert kedvese volt a *monsoreau*i hölgynek, a szép Meridor Dianának, kire ő vetett szemet.

Diana most már csak egy gondolatnak él: bosszút állni nagy szerelmének összeomlásáért s elpusztulni a nyomorult herceget. Ez a vágy sodorja végig ezen az egész történeten s lesz végzetévé egy fiatal léleknek, du Bouchage Henri grófnak, ki rajongójaként követi útjain, de reménytelenül vívja küzdelmét szerelméért.

A bosszú órája elkövetkezett. Az anjoui herceg, királyi koronára vágyva, Flandriában áll seregével. Anverst ostromolja. A Guise, a Valois-ház romlására törve, titkon az ellenséget segíti. A francia sereg elpusztul s az anjoui herceg futva menekül. Az ellenség átvágja a Schelde-folyó töltéseit s a harcmező tengerre válik, mely elnyeli a francia katonákat. Ennek a világgraszáló katasztrófának leírása a leggrandiózusbab kép, melyet Dumas tolla valaha megörökített. Az anjoui herceg nem hal meg vitézeivel együtt, gyors futással, gyáván menekül meg. De a pusztulás közepette ott ólálkodik nyomában végzete: a *monsoreau*i hölgy. Az anjoui herceg meghal. Tetemét az özvegy királyné, a király, Chicot, III. Henriknek majdnem utolsó hű embere és az egész udvar állja körül. A király felsóhajt: „Sem gyermekeim, sem örököseim, ki követ engem az uralkodásban?” Ebben a pillanatban, — úgy rémlik neki, mintha kérdésére a végzet felelne — jelenti az ajtónálló: „Ő fensége Guise herceg!”

A herceg belép. Csakugyan ő váltotta-e fel a kihalt Valois-családot Franciaország trónján? Ő lett a francia király? A regény nem mondja meg. A kérdésre csak a zsoltár szavával felel, mely Chicot ajkán csendül meg s a hatalmasok bukását és az alázatosak felemelkedését jósolja. Tudjuk a történelemből, hogy Guise herceg sohasem jutott a trónra. Politikai gyilkosság áldozata lett még III. Henrik életében. Az az alázatos, ki majdan a Valois-család üresen hagyott trónjára lép, s kire Chicot gondol, navarrai Henrik. Ő lett utóbb IV. Henrik néven Franciaország egyik legnagyobb királya.

ELSŐ FEJEZET

Chicot áldja érte XI. Lajost, hogy felfalálta a postát

Chicot, kihez most visszatérünk, mihelyt felismerte az álarc alatt Mayenne urát, a lehető legnagyobb sietéssel menekült. Közte és a herceg közt újra kitört a harc életre-halálra.

— Rajta! — kiáltotta a derék gasconnei, és Beauncy felé vágatott — itt az alkalom, most vagy soha, hogy postalovakra költsem három kiváló egyéniség: Valois Henrik, dom Gorenflot Módeszt és Chicot Sebestyén pénzét.

Mint hogy pedig nemcsak az érzelmekbe, hanem az élet különböző helyzeteibe is pompásan beetalálta magát, nyomban előkelő tartásba helyezkedett. Soha fejlődemet büszgöbben nem szolgáltak ki, mint Chicot uramat, mikor eladta Ernauton lovát s negyed óra hosszáig beszélgetett a postamesterrel. Mihelyt nyeregben ült, elhatározta, hogy nem áll meg, csak ha teljesen biztos helyen érzi magát; azért hát oly sebesen vágatott, amennyire harminc váltott ló lehetővé tette. Olyan volt, mintha acélból öntötték volna, és hatvan mérföldet hagyva hátra húsz óra alatt, a legkisebb fáradtság sem látszott meg rajta. Csak akkor gondolta, hogy most már kissé kifújhatja magát, mikor három nap elmúltával Bordeauxba érkezett.

Most már komolyan gondolt arra a nehéz megbízásra, melyet magára vállalt. Tudta, hogy Navarrai Henrik nem az az ember, akinek mutatja magát, s hogy nagyon óvatosan és a szinlelnitűdás nagy képességével kell szembe kerülni vele.

Mihelyt belül volt a kis Navarra határán, abban az

országban, melynek szegénysége közmondásos volt Franciaországban, Chicót, nagy csodálkozására, nem látta már minden arcon, minden házon, minden követ a bélyegét annak a legszörnyűbb nyomornak, mely az imént elhagyott büszke Franciaország legszebb tartományait emésztette.

Útközben egy paraszttól megtudta, hogy a király Neracban tartja udvarát.

Elmondották neki, hogy a navarrai király nagyon vig életet él, hogy egyik szerelmi viszonyból a másikba veti magát.

Chicótnak oly szerencséje volt, hogy útközben találkozott egy fiatal katolikus pappal, egy birkakereskedővel meg egy katonatiszttel, kik Mont de Mañsan-tól fogva együtt jártak vele, ahol pedig pihenőt tartottak, dús lakmározás közben nagyon meghitt dolgokat mondtak el neki.

A pap említést tett azokról a szonettekéről, melyeket a királynak a szép Fosseuse-sel, Montmorency Renének, Fosseux bárójának leányával szőtt viszonyáról költöttek.

— Mit nem mond! — kiáltotta Chicó — Párisban azt hiszik, hogy ő felsége a navarrai király örülten szerelmes Le-Rebours kisasszonyba.

— Oh! — felelte a tiszt — az Pauban volt.

— Igen, igen — hagyta rá a pap — az Pauban volt.

— Oh! Pauban volt — tette hozzá a kereskedő, ki egyszerű polgár létére legkevésbé látszott tájékozottnak a három útitárs közt.

— Hogyan! — kérdezte Chicó. — A királynak eszerint minden városban van szeretője?

— Könnyen meglehet, — felelte a tiszt — mert amennyire tudom, abban az időben, amikor Castelnau-daryban állomásoztam, Dayelle kisasszonyt szerette.

— Várjon csak! — mondotta a Chicó — Dayelle kisasszony az a görög leány?

— Úgy van, — mondotta a pap — ciprusi nő.

— Bocsánat! — mondotta a kereskedő, nagyon örülve, hogy ő is ejthet egy szót — én ageni vagyok.

— És?

— Kezeskedem róla, hogy Agenben a királynak Tignōville kisasszony volt az ismerőse.

— *Ventre de biche!* — kiáltotta Chicot — micsoda tehetséges szerelmes! De hogy visszatérjünk Dayelle kisasszonyhoz, kinek családját ismertem...

— Dayelle kisasszony féltékeny volt és folyton fenyegetődzött; volt egy csinos kis görbe tőre, melyet a kézimunkasztalán tartott, s a király egyszer, mikor elütazott, magával vitte a tőrt és azt mondotta, hogy nem akarja, hogy szerencsétlenség érje az utódját.

— Úgy, hogy ez idő szerint ő felsége egészen Le Rebours kisasszonyé? — kérdezte Chicot.

— Ellenkezőleg, — felelte a pap — szakítottak egymással; a kisasszony Rebours elnök leánya volt, tehát nagyon értett volt a perlekedéshez. Az anyakirályné biztatására annyi kellemetlenséget okozott a királynénak, hogy egészen belebetegedett. De Margot királyné, ki nem esett a feje lágyára, hamar felülkerekedett és rábirta a királyt, hogy hagyják oda Paüt és menjenek Neřacba, amivel aztán végeszakadt ennek a szerelemnek.

— Tehát a király most a Fosseuseért lánkol? — kérdezte Chicot.

— Oh! Istenem, hogyne, annál is inkább, mert a kisasszony más állapotban van... Kész örület.

— A királyné minderről nem tud semmit — jegyezte meg a katonatiszt.

— Ugyan! — felelte Chicot — tisztára lehetetlenség! Nerac nem oly nagy város, hogy ne vegyenek ott észre mindent.

— Oh! ami azt illeti, — mondotta a pap — van ott egy park és parkban háromszáz lépésnél hosszabb ciprus-, platán- és remek szikomor-fasorok vannak; oly hatalmas árnyék van alattuk, hogy világos nappal sem látni bennük tíz lépésnyire.

— Aztán mivel van elfoglalva a királyné?

— Istennel, úram — felelte a pap büszkén.

— Istennel! — kiáltotta Chicot. — A királyné istenfélő? De azt hiszem, a palotában nem tartanak misét?

— Rosszul hiszi. Nem tartanak misét! Pőgánynak néz bennünket? Tudja meg, úram, hogy mikor a király

prédikációra megy a nemeseivel, a királyné misét mond magának a házi kápolnájában.

Chicot így többet tudott meg, mint amennyire szüksége volt, hogy elkészítse tervét. Ismerte Margitot, mert megfordult párisi udvartartásában, és tudta, hogy ha férjének szerelmi kalandjaiban nem lát egészen tisztán, bizonyára van rá oka, hogy ne vegyen észre semmit.

Alkonyatkor érkezett Chicot Neracha, éppen azoknak a sétáknak órájában, melyek annyira foglalkoztatták a francia királyt és követét.

Chicot egyébként abból is megismerhette a királyi udvar könnyed szokásait, ahogy kihallgatásra bocsátották. Egyszerű szolga nyitotta ki a szalón ajtaját, melyhez csupa virág közt vitt az út; ezen a szalónon túl volt a király előszobája s az a szoba, melyben ő fellege napközben lakott s ugyancsak pazarul adta a kihallgatásokat.

Egy tiszt, sőt néha csak egy apród jelentette neki, ha látogató érkezett. Ez a tiszt, vagy ez az apród utánasietett a királynak s addig kereste, míg megtalálta ott, ahol éppen járt. A király a legegyszerűbb felhívásra megjelent és fogadta a jelentkezőt.

Chicot egészen el volt ragadtatva e bájos könnyedségtől. Jónak, őszintének és nagyon szerelmesnek találta a királyt. Még jobban megerősödött ebben a véleményében, mikor egy hosszú, virágzó oleanderekkel szegélyezett fasor végén megpillantotta a navarrai királyt rossz nemezkalapban, fahéjszínű ujjasban és szürke eszímában. A király nagyon vidáman közeledett és labdaverő volt a kezében.

Henriknek oly síma volt a homloka, mintha a gond nem merte volna megérinteni szárnyával, ajka mosolygott, szeme gondnélküliségtől és egészségtől csillogott.

— Ki akar beszélni velem? — kérdezte az apródját.

— Olyan ember, sire, ki félig előkelő úrnak, félig katonának látszik.

Chicot hallotta ezeket a szavakat, nyájasan közeledett a királyhoz és így szólt:

— Én vagyok, sire.

— Oh! — kiáltotta a király és ég felé emelte kezét

— Chicot úr Navarrában, Chicot úr nálunk? Ventre saint-gris! Hozta Isten, kedves Chicot úram.

— Ezer köszönet, sire.

— Hál Istennek, egészen eleven?

— Legalább úgy remélem, drága sire, — mondotta Chicot, kit elragadtott ez a fogadtatás.

— Ah! parbleu, megiszunk egy pohár limousini bort, amiről kérni fogom a véleményét. Csakugyan, nagyon örülök, Chicot úr, foglaljon itt helyet.

És egy gyeppadra mutatott.

— Soha, sire — felelte Chicot szabadkozva.

— Hát kétszáz mérföldet tett meg, hogy meglátogasson, én meg állni engedjem? Nem, nem, Chicot úram, üljön le, csevegni csak ülve jó.

— De, sire, a hódolat...

— Hódolat nálunk, Navarrában? Bolond ember vagy szegény Chicotom. Ki gondol itt ilyesmire?

— Nem, sire, — felelte Chicot — nem vagyok bolond, követ vagyok.

Alig észrevehető ránc mutatkozott a király homlokán, de oly gyorsan tűnt is el, hogy Chicot nem vette észre.

— Követ, — mondotta Henrik oly csodálkozóással, melyet naivvá igyekezett tenni — követ, kinek a követe?

— Henrik király követe. Párisból, a Louvreból jövök, sire.

— Oh! az egészen más, — felelte a király, és sóhajtván kelt fel a gyeppadról. — Eredj innen apród, hagyj magunkra. Vigyél bort az elsőemeleti szobámba, nem, a dolgozószobámba. Tartson velem Chicot, majd utat mutatok.

Chicot nyomon követte a navarrai királyt. Henrik gyorsabban szedte lábát, mint mikor elindult az oleander-fasoron.

— Mily kár! — gondolta magában Chicot. — És én zavarjam meg nyugalmaiban és gyanútlanágában ezt a becsületes embert. Ej, mit! filozófus módjára veszi majd tudomásul.

MASODIK FEJEZET

Hogyan tud latinul a navarrai király.

A navarrai király dolgozószobája, mint elképzelni könnyű, nem volt tulságosan drága berendezésű helyiség. Ő bearni felsége nem volt gazdag és beérte azzal a kevéssel, amije volt. Ez a dolgozószoba a díszes hálószobával együtt a kastély egész jobbszárnyát foglalta el, folyosó vitt el az előszoba, vagyis az őrség szobája és a hálószoba előtt s a király dolgozószobájába vitt, melynek ablakából gyönyörű kilátás nyílt a parkra.

A király szokott kedvességével foglalt helyet egy aranyozott szegekkel kivert, de pamutbojtokkal diszített nagy szarvasbőrkarosszékben; vele szemben Chicot tölt elő egy zsámolyt, mely ugyanoly bőrrel volt áthúzva és ugyanoly díszítésekkel volt ékes.

— Bizonyára nagyon kíváncsinak tart, kedves Chicot úram, — kezdette a beszélgetést a király — hogy úgy megnézem, de nem tehetek róla; oly sokáig hittem halottnak, hogy minden nagy öröömöm mellett, melyet feltámadásának köszönök, nehéz megszoknom azt a gondolatot, hogy él. Miért tűnt el oly hirtelen ebből a világból?

— Ej! sire, — felelte Chicot szokott őszinteségével — felséged is eltűnt Vinçennesből. Mindenki a körülményeinek és különösképpen a szükségnek megfelelően teszi magát láthatatlanná.

— Mindig több esze volt mint másnak, kedves Chicotom, — mondotta Henrik — és leginkább ebből veszem észre, hogy nem az árnyékával beszélek.

Aztán komoly arckifejezéssel tette hozzá:

— De ne hagynók abba a tréfát s ne beszéljünk inkább a dolgainkról?

— Ha nem fárasztja felségedet, állok rendelkezésére. A királynak szikrát hányt a szeme.

— Fárasztana, engem? Igaz, hogy itt meggömbösödöm, de nem fáradok el, míg nem tettem semmit.

— Nagyon örvendek, sire; oly király követe lévén,

ki felségednek rokona és barátja, nagyon kényes természetű megbízással járulok felséged elé.

— Beszéljen hamar, mert felszítja a kíváncsiságomat.

— Sire...

— Mindenekelőtt a megbízólevelét; tudom, hogy szükségtelen formáság az egész, minthogy önről van szó; de be akarom bizonyítani, hogy bearni paraszt létünkre ismerjük királyi kötelességeinket.

Chicot ekkör röviden közölte a királlyal, hogy megsemmisítette s hogy miért semmisítette meg a megbízólevelét, de hogy előbb szószerint betanulta azt, ami benne volt. A levelet latin nyelven írták.

Henrik kijelentette, hogy nem ért azon a nyelven, és Chicot is hasonló őszinteséggel jelentette ki, hogy ő sem tud latinul. Chicot aztán megkezdte:

Frater Carissime,

Sincerus amor, quō te prosequēbatur germanūs noster Carolūs nonus, functus nuper, colet usque regiam nostram et pectori meo pertinaciter adhaeret.

Henrik arcának egyetlenegy izma sem rándult meg, de az utolsó szónál egy mozdulattal félbeszakította Chicot úramat és így szólt:

— Ha nem tévedek nagyon, akkor ebben a mondatban szeretetről, kitartásról és sógoromról, IX. Károlyról van szó?

— Nem akarnék tagadóan válaszolni, a latin nyelv oly szép nyelv, hogy mindez bátran benne lehetne egyetlenegy mondatban.

— Folytassa! — mondotta a király.

Chicot folytatta s a bearni az előbbihez hasonló egykedvűségével hallgatta meg azokat a részeket, hol feleségéről és Turenne vicomteről volt szó; de ez utóbbi szónál megkérdezte:

— *Turennius*, nem annyit jelent az, mint Turenne?

— Azt hiszem annyit, sire.

— És *Margota*, nem az a becéző név-e, melyet sógoraim, IX. Károly és III. Henrik adtak huguknak az én szeretett feleségemnek, Margitnak?

— Nem tarthatom lehetetlennek — felelte Chicot, és

végigolvasta saját fordításában a levelet anélkül, hogy a király arca egyszer is megváltoztatta volna kifejezését.

Végre, a befejező szavakat valami egészen különös orrhangon mondva ki, elhallgatott.

— Vége már? — kérdezte Henrik.

— Vége, sire.

— Pompás lehet.

— Ugy-e bár, sire?

— Mily szerencsétlenség, hogy csak a két szót érttettem belőle, hogy Turennius és Margota.

— Jóvá nem tehető szerencsétlenség, sire, ha nem határozza el magát felséged, hogy a levelet lefordíttatja valamilyen pappal.

— Oh! dehogy, — kiáltotta Henrik élénken. — Azt hiszem, Chicot úram, ön maga sem tanácsolhatná, hogy valamiképpen nyilvánosságra juttassam ezt a levelet.

— Nem mondom, sire.

— De gondolja.

— Azt gondolom, ha már felséged kérdi tőlem, hogy sógorának, a királynak levelében, melyet annyira lelkemre kötött s melyet külön követtel küldött felségednek, itt-ott talán mégis akad valami jó, aminek felséged hasznát vehetné.

— Igen, de avégből, hogy azt a jót reábízzam valakire, szükséges volna, hogy teljes bizalommal legyek az iránt a valaki iránt.

— Mindenesetre.

— Nos, akkor hát tegye meg a következőt — mondotta Henrik, mintha hirtelen támadt volna ez az ötlete. — Keresse fel Margota feleségemet; ő tudós nő; adja elő neki a levelet ő majd megérti. Ő aztán, természetesen, nekem is elmondja majd, hogy mi van benne.

— Oh! bámulatraméltó! — kiáltotta Chicot. — Aranyszavakat mond felséged.

— Ugy-e? Akkor hát menjen hozzá.

— Sietek, sire.

— Aztán egy szót se változtasson azon a levélen.

— Nem is tudnék. Tudnom kellene hozzá latinul, pedig legfeljebb itt-ott értek belőle egy-egy barbár kifejezést.

— Menjen, barátom, menjen!

Chicot megmagyaráztatta magának, hogyan találhatja meg a királynét, aztán magárahagyta Henriket, még jobban áthatva a meggyőződéstől, mint valaha, hogy Henrik kész talány.

HARMADIK FEJEZET

A háromezer lépés hosszú fasor

A királyné a kastély tulsó szárnyában lakott, s onnanfelől mindig zene hallatszott és tollforgók lengése látszott. A háromezer lépés hosszú, híres fasor Margit ablakainál kezdődött s a királyné virágzó esernyőket és zöldelő falombokat látott, mikor kinézett ablakából. Az ember azt hihette volna, hogy a szegény fejedelmi nő szép dolgok szemléletével akaja elúzni azokat a sötét gondolatokat, melyek lelke mélyén tanyáztak.

Bár trón lépcsőjén született s királynak leánya, huga és felesége volt, Margit sokat szenvedett, s noha filozóf gondolkodásra törekedett, az idő és a bánat észrevehető barázdákat szántott arcán. Mindamellett bámulatraméltóan szép, s még mindig imádatraméltó teremtes volt.

Imádták Neracban is, hova előkelőséget, örömet és életet vitt magával. Minthogy okos volt, tudta leplezni Henrik botlásai miatt érzett bánatát, s megszokta, hogy a szerelemmel, vagy legalább a szerelem látszatával nyugtassa meg magát s költészettel és szép étellel pótolja a család, a férj, a jóbarátok s minden másnak hiányát.

De Medici Katalin, Chicot s még néhány kevesek kivételével senki sem tudta volna megmondani, hogy miért halovány Margit arca.

A bearni egyébként tisztelte benne a francia királyleányt; csakis mély udvariassággal vagy nyájas kimélettel beszélt vele; mindenben és minden alkalommal úgy viselkedett vele szemben, mint férjhez és jóbaráthoz illik.

Henriktől útbaigazítatva, Chicot a királyné lak-

osztályába ment, de nem talált ott senkit. Margit, mint mondták, a szép fasor végén, a folyóparton volt és Chicót kilépett a háromezer lépés hosszú híres fasorba.

Mikor útjának kétharmadát megtette már, spanyol jázmin- és szőlőlugasban, tollakkal, szalagokkal és bárszonyos kardokkal ékes hölgyek és urak tarka csoportját pillantotta meg. Chicót úramat egy apród előzte meg; a királyné, kinek szeme a bánatoslelkűek örök nyugtalanságával tévelygett, megismerte Navarra színeit és magához intette az apródot.

— Mit kívánsz, d'Aubiac? — kérdezte tőle.

Az apród elpirult és térdet hajtott Margit előtt.

— Asszonyom, — mondotta — egy párisi úr, kit a Louvreből öfelségéhez, a navarrai királyhoz küldöttek s kit öfelsége, a navarrai király felségedhez küldött, beszélni óhajt felségeddel.

Váratlanul fellobbanó hév pirosra festette Margit szép arcát. A királyné hirtelen megfordult, azzal a kínos érzéssel, mely a régóta szenvedő szíveket szokta áthatni minden alkalommal. Chicót mozdulatlanul állt előtte húsz lépésnyire.

A királyné éles szeme ismert formákat fedezett fel magatartásán és arcélén; elhagyta a körülötte sereglőket, ahelyett, hogy az érkezőt hívta volna magához. De mikor megfordult, hogy elbocsássa a társaságot, újjának hegyével intett a dúsan öltözött és legszebb nemes urak egyikének.

— Turenne úr, — mondotta neki — közölje a hölgyekkel, hogy nemsokára visszajövök.

A királyné gyorsan odalépett Chicóhoz, ki figyelve nézte a jelenetet, de egy hajszálnyira sem távozott helyéről.

— Chicót úr! — kiáltotta Margit csodálkozva.

— Hódolatomat felségednek, — mondotta Chicót — ki mindenkor jó és mindenkor szép s mindig királyné, a Louvrebán ép úgy, mint Neracban.

— Csoda, hogy ily távol látom Páristól.

— Bocsanat asszonyom, nem a szegény Chicót gondolata volt, hogy megtegye ezt a csodát.

— Azt hittem, meghalt, mert úgy mondták.

— Csak adtam a megholtat.

— Mit keres nálunk, Chicot úr, talán oly szerencsés vagyok, hogy Franciaországban gondoltak volna a navarrai királynéra?

— Oh! asszonyom, — felelte Chicot mosolyogva — legyen nyugodt, nem feledkeznek meg nálunk a királynékról, ha abban a korban vannak s oly szépek, mint felséged.

— Párisban tehát még mindig kedvesek?

— A francia király, — mondotta Chicot, nem is felelve ez utóbbi kérdésre — még levelet is írt e tárgyról a navarrai királynak.

Margit elpirult.

— És elhozta azt a levelet?

— Elhozni nem hoztam, oly okok miatt, melyeket a navarrai király majd megmagyaráz felségednek, de szó szerint betanultam és emlékezetből végigisméltetem.

— Értem; a levél fontos volt, kegyelmed pedig attól tartott, hogy elveszik vagy ellopják.

— Úgy van, asszonyom; bocsásson meg felséged; de a levél latin nyelven volt írva.

— Ó! nagyon jól van! tudja, hogy tudok latinul.

— És a navarrai király is tud?

— Kedves Chicot uram, nagyon nehéz megmondani, hogy mit tud, mit nem tud a navarrai király. Felmondotta neki a levelet?

— Neki szólt.

— És úgy látta, megértette?

— Csak két szavát.

— Melyiket?

— Turennius és Margota.

— Mit tett aztán?

— Elküldött feleségedhez.

— Hozzám?

— Igen s azt mondotta, hogy úgy látszik sokkal fontosabb dolgok vannak a levélben, semhogy idegen-nel volna ajánlatos lefordíttatni, és jobb volna, ha felséged, a tudós nők legszebbje és legtudósabb a szépek közt, fordítaná le.

— Meg fogom hallgatni kegyelmedet, Chicot úr, minthogy a király parancsa, hogy meghallgassam.

— Köszönöm, asszonyom; hol parancsolja felséged?

— Itt; nem, nem, inkább nálam; kérem jöjjön a szobámba!

Margit mélyen fürkésző szemmel nézett Chicotra, ki, iránta való részvéthől, látnia engedte az igazságnak egy kis részét.

A szegény asszony szükségét érezte némi támogatásnak, talán a szerelemhez való visszatérésnek, hogy elbírja a fenyegető megpróbáltatást.

— Vicomte, — mondotta Turenne úrnak — a karját a kastélyig! Szíveskedjék elénk kerülni, Chicot úr.

NEGYEDIK FEJEZET

Margit királyné szobája

— A királyné szobájában felszólították Chicot uramat, hogy foglaljon helyet egy szép és jó karosszékekben, melynek hímzése felhőből virágot szóró Amort ábrázolt.

Mihelyt Turenne vicomte kiment a szobából, Chicot hű emlékezettel kezdte felmondani Franciaország és Lengyelország királyának levelét. Hogy minél jobban kímélje magát a zavartól, oly visszasan ejtette ki a latin szót, amint csak bírta, a fejét pedig lehajtotta. De Margit mindjárt megértette a levélnek minden gonoszságát és fulánkosságát.

— Lelkemre mondom, — jegyezte meg a királyné, mikor Chicot elhallgatott — bátyám szépen ír latinul; mennyi elevenség, mily stílus! sohasem hittem volna, hogy ily erős benne.

— Chicot oly mozdulatot tett a szemével s úgy nyitotta ki a tenyerét, mint aki mutatni akarja, hogy udvariasságból helyesel ugyan, de egy szót sem ért az egészből.

— Nem érti? — kérdezte a királyné, ki értett minden nyelven, az arcjáték nyelvén is. Azt hittem, hogy kitünő latin.

— Asszonyom, elfelejtettem már; mindaz, amit még tudok, mindaz, ami régi tudásomból megmaradt bennem, annyi, hogy a latin nem ismeri a névelőt, hogy

van szólító módja, s hogy a fej azon nyelven semlegesnemű.

— Ah! csakugyan! — kiáltotta, belépve, egy derült és erőteljes hang.

Chicot és a királyné hirtelen megfordult.

— Hogyan? — mondotta Henrik, hozzájuk lépve — a fej latinul semlegesnemű, Chicot úr? És vajjon miért nem hímnemű?

— Ah! sire, nem tudom és ép úgy csodálkozom rajta, mint felséged.

— No, nincs máskép, — mondotta a király. De térjünk csak vissza a levélre; tudja-e, asszonyom, hogy égek a vágytól, megtudni a francia udvar friss híreit, ez a derék Chicot úr pedig éppen latin nyelven hozza meg; máskülönben...

— Máskülönben? — ismételte meg szavát Margit.

— Máskülönben, ventre-saint-gris! gyönyörködne benne. Tudja, menyire szeretem a friss híreket, különösen pedig a botrányos újdonságokat — melyeket Valois Henrik sógorom oly kitűnően tud elmondani. Nős, szivecském, mondjon el valamelyest abból, amit ebben a levélben olvasott.

— Alattomos levél az, sire.

— Ugyan!

— Oh! igen! sokkal több rágalom van benne, mint amennyi elég volna arra, hogy ne csak férjet idegenítsen el a feleségétől, hanem a jóbarátot is minden jóbarátjától.

— Ohó! — mondotta Henrik s felegyenesedett, és természetből oly nyílt arcát színlelt bizalmatlansággal vértetzte fel — elidegeníteni férjet a feleségtől, tehát minket kettőnket egymástól?

— Minket kettőnket, sire.

— És miben, szivecském?

Chicot úgy érezte magát, mintha tövisen állna és ámbár éhes volt, sokért nem adta volna, ha vacsora nélkül feküdni mehetett volna.

— Sire, — mondotta a királyné — sajnálom, hogy felséged elfelejtette a latin nyelvet, holott okvetlenül megtanították reá.

— Asszonyom, már csak egyetlenegy mondatra em-

lékszem mindabból a latin tudományból, amit belém-
verték és ez a mondat ez: Deus et virtus aeterna. (Isten
és az erény, örökkévaló.)

— Sire, — folytatta a királyné, ha értené, sok min-
denféle reám vonatkozó bókot látna ebben a levélben.

— Oh! nagyon jó! — mondotta a király.

— Optime! — dünnyögte Chicot.

— De a sok bók mennyiben idegeníthetne el ben-
nünket egymástól, asszonyom? Mert míg Henrik sógo-
rom bókokat mond önnek, egy nézetten vagyok vele; de
ha rosszat mondanának önről ebben a levélben, oh! az
más volna, asszonyom, és akkor megérteném sógorom
politikáját.

— Oh! ha rosszat mondanának rólam, megértené
Henrik politikáját?

— Meg, mert arra, hogy elszakítson bennünket egy-
mástól, oly okai vannak, melyeket ismerek.

— Türelem, sire, mert a bókok csak udvarias beve-
zetésként szolgálnak, hogy rátérhessen barátainak s az
én barátaimnak elragalmazására.

S e merészen odavetett szavak után Margit várta,
hogy nem tesznek-e ellenvetést.

Chicot lehorgasztotta orrát, Henrik a vállát vont.

— Gondolja meg, szívecském, — mondotta — hogy
mégis nem értette-e félre a latin szöveget s hogy csak
ugyan benne van-e a rossz szándék sógorom levelében?

Bármily ártatlanul és bármily kenetesen mondotta
Henrik ezeket a szavakat, a navarrai királyné bizal-
matlansággal teljes pillantást vetett reá.

— Értsen meg teljesen, sire, — mondotta. — Mondja,
van-e szükségem szolgálaira, vagy nincs?

— Hogy van-e szükségem reájuk, szívecském? Szép
kérdés! Istenem! mittevő lennék nélkülök?

— No igen, sire! A király legjobb szolgálitól akarja
megfosztani.

— Felhívom, hogy tegye meg!

— Bravó, sire, — dörmögte Chicot.

— Ej! Mindenesetre! — mondotta Henrik azzal a
bámulatraméltó jámborsággal, mely annyira sajátja
volt, hogy élete végéig megtévesztett vele mindenkit —

mért szolgálaim vönzalomból, nem pedig érdekből ragaszkodnak hozzám. Nincs mit adnom nekik.

— A szívét, a hűségét adja nekik, sire és ez a legszebb jutalom, melyet király barátainak adhat. Nos! sire, ne bízzék többé bennük!

— *Ventre-saint-gris!* ez csak akkor fog megtörténni, ha kényszerítenek rá, más szóval, ha okot szolgáltatnak rá.

— Helyes, sire, akkor majd bebizonyítják felségednek, hogy okot szolgáltatnak rá.

— Oh! oh! — mondotta a király — de hogyan?

Chicot újra lehajtotta a fejét, mint kínos pillanatokban mindig szokta.

— Anélkül, hogy ne kompromittáljam magunkat, nem mondhatom el, sire ... — felelte Margit.

És körülnézett.

Chicot megértette, hogy feleslegessé vált és hátralepett.

— Kedves követem, — mondotta a király — nem volna oly szíves a szobámban várni meg? A királyné úgy látom, valami különös, valami reám nézve hasznos dolgot akar mondani.

Margit nem mozdult, csak a fejével adott egy kis jelet, melyről Chicot úgy vélte, hogy csak ő maga értette meg.

Mikor Henrik négy szemközt maradt a feleségével, mindenekelőtt közölte vele, hogy másnap nagy vadászatra indul. Aztán arra kérte, hogy adja jelét részvételnek egy látogatással a Fosseuse-zel szemben, kinek „betegsége” nyugtalanítja. A királyné kezdetben határozottan visszautasította ezt a kívánságot. De Henrik éreztette, vagy legalább gyaníttatta, hogy többet tud a párisi levél tartalmából, mint amennyi Margitnak kedves lehet. Így végre mégis reábirta, hogy a királyné, félig aggódásból, félig saját hibájának tudatától ösztönözött, beleegyezett, hogy megteszi a nehéz utat vetélytársnőjének betegágyához. Henrik örömeiben majdnem szeretettel ölelte meg a királynét, aztán zavart és csodálkozó lélekállapotban hagyta magára szobájában.

ÖTÖDIK FEJEZET

A spanyol követ

A király aztán felkereste a saját szobájában Chicot uramat.

— Nos, Chicot? — kérdezte Henrik. — Nem tudod, mit mond a királyné? Azt mondja, hogy a te átkozott latin leveled meg fogja zavarni egész házaseletünket.

— Ugyan! sire, az Isten szerelmére, felejtsük el azt az egész latin levelet, és minden rendben lesz.

— Vigyen el engem az ördög, ha még gondolok reá.

— Helyesen teszi!

— Mondhatom, egészen más dolgom van, mint az, hogy arra gondoljak.

— Felsőged jobbnak látja, mulatni?

— Úgy van, fiam, — felelte Henrik, meglehetősen elégedetlenül a miatt a hang miatt, melyen Chicot ezeket a szavakat mondotta — úgy van, felségem jobbnak látja mulatni.

— Bocsánat, talán terhelem felségedet.

— Ej, fiam, — mondotta Henrik, vállát vonva — mondtam már, hogy itt nem úgy van, mint a Louvreban. Itt világos nappal szokás szeretkezni, háborút viselni, politikát űzni.

A király oly szelíden nézett, mosolyában annyi volt a jóakarát, hogy Chicot egészen felbátorodott.

— Háborút és politikát kevésbé, mint szeretkezést, ugy-e bár, sire?

— Valóban, úgy van, kedves barátom, magam is beismerem. Ez az ország oly szép, Languedoc borai oly zamatosak, Navarra asszonyai oly szépek!

— Oh! sire, — felelte Chicot — úgy rémlik, megfeledkezik a királynéről; ha a navarrai nők szebbek és előzékenyebbek, mint ő, akkor kifejezem előttük tiszteletemet.

— Vente-saint-gris! Igazad van, Chicot, megfeledkeztem róla, hogy követ vagy, hogy III. Henriket képviseled, hogy III. Henrik király testvérbátyja Margitnak s következőképpen, hogy Margit asszonyt minden más nő fölé kell helyeznem jelenlétedben! De meg fo-

god bocsátani vigyázatlanságomat, nem vagyok én már
hozzászokva követekhez, fiam.

Ebben a pillanatban az ajtó kinyílt és d'Aubiac
hangosan jelentette:

— A spanyol követ úr!

— Chicot felszökött karösszékéből s mosolyra készítette ezzel a királyt.

— Csakugyan — mondotta Henrik — olyképpen
cáfolnak most reám, mint nem reméltem volna. A spanyol követ! Mit akar itt?

— Igen, — ismételte meg Chicot — mit akar itt?

— Meg fogjuk tudni. Úgy lehet, szomszédunk, a spanyol, valami határvillongásról akar tárgyalni velünk.

— Megyek, — mondotta Chicot alázatosan. — II. Fülöp ő felsége minden bizonnyal igazi követet küldött felségedhez, holott én...

— Hogy a francia követ engedje át a teret a spanyolnak, még pedig Navarrában? Ventre-saint-gris! nem fog megtörténni; nyisd ki ezt az ajtót, Chicot és eredj be a könyvtárszobába!

— De onnan meghallok mindent, sire.

— Morbleu! meg fogsz hallani mindent, punktum! Mit bánom? Nincs rejtegetni valóm.

Aztán az apródhoz fordulva, hozzátette:

— Mondd meg testőrségem kapitányának, hogy vezesse be a spanyol követ urat.

Chicot, hallva ezt a parancsot, sietve lépett át a könyvtárszobába s gondosan húzta össze az ajtó függönyét.

Lassú és kimért léptek zaja hallatszott: ő felsége, II. Fülöp király követének léptei voltak.

Az ünnepélyes bevezető szavak után, melyek minden tekintetben megfeleltek az etikett szabályainak, s melyeket hallva, Chicot meggyőződött rejtekhelyén, hogy Henrik nagyon jól tud kihallgatást adni, a követ spanyol nyelven, melyet minden gascognei, vagy bearni ép úgy megért, mint saját anyanyelvét, azt kérdezte:

— Nyíltan beszélhetek felségedhez?

— Megteheti.

Chicot kinyitotta mind a két fülét. Nagyon érdekelte a dolog.

— Sire, — mondotta a követ — meghoztam ő katólikus felségének választát.

— Nagyon jó! — gondolta magában Chicot — a válasszal jön, tehát kérdésre felel.

— Mire? — kérdezte Henrik.

— Felségednek múlt hónapban tett kijelentéseire.

— Oh! oly feledékeny vagyok, — mondotta Henrik. — Nem volna oly szíves, emlékeztetni reá, követ úr, hogy miféle kijelentésekről van szó?

— A lotharingiai hercegeknek Franciaországba való betöréséről volt bennük szó.

— Igen, és különösen Guise nagybátyám betörő szándékáról. Nagyon jó, most már emlékezem; folytassa, uram, folytassa!

— Sire, uram, a király, ámbár felszólították, hogy szövetségi szerződést kössön Lotharingiával, a Navarrával való szövetséget lojálisabbnak és tegyük hozzá nyiltan, előnyösebbnek tartotta.

— Igen, mondjuk ki nyiltan.

— Őszinte leszek felségeddel szemben, mert ismerem uramnak s királyomnak felségeddel szemben táplált érületét.

— Szabad megismernem nekem is?

— Sire, uram, a király nem tagadhat meg Navarrától semmit.

Chicot az ajtó függönyére illesztette fülét s az ujába harapott, meggyőződést szerzendő, hogy nem álmodik.

— Ha nem tagadhatnak meg tőlem semmit, lásuk, mit kívánhatok?

— Mindent, ami felségednek tetszik.

— Ventre-saint-gris! ez zavarba hoz!

— Ő felsége, a spanyol király, könnyűvé óhajtja tenni felséged dolgát, bizonyság reá az a javaslat, melyet felségednek tesz.

— Hallom.

— A francia király esküdt ellenség módjára bánik Navarra királynéjával; eltaszítja magától, mert gyalázzal árfasztja el, ebben nincs semmi kétség... A fran-

cia király sértegetései... bocsánatot kérek felségedtől, hogy ilyen kényes dolgot érintek.

— Csak érintse!

— A francia király sértései köztudomásúak.

Henrik tagadó mozdulatot tett.

— Köztudomásúak és közismeretűek; értesülve vagyunk róla, — folytatta a spanyol; — tehát ismétlem, a francia király eltaszítja magától, mint nővérét, Margit asszonyt, mert meg akarja fosztani becsületétől, amennyiben nyíltan megállíttatja és testőrségének kapitányával megmotoztatja gyaloghintáját.

— Nő igen! követ uram, mire céloz ezzel?

— Tehát nincs könnyebb dolog felséged számára, mint az, hogy eltaszítja magától, mint feleséget, azt, kit bátyja, mint nővérét taszítja el.

Henrik az ajtó kárpitjára nézett, melynek tulsó oldalán Chicot kidülledő szemmel várta e hallatlan bevezetés folytatását.

— Mihelyt felséged eltaszította magától a királynét,

— folytatta a követ — a szövetség a navarrai király és a spanyol király közt...

Henrik meghajolt.

— Akkor ez a szövetség teljes mértékben létrejött, még pedig a következőképpen: A spanyol király nőül adja a navarrai királyhoz leányát, az infánsnőt, és maga ő felsége nőül veszi Navarrai Katalint, felséged testvérhugát.

A büszkeség borzongása futott végig a bearni, a rémület borzongása Chicot hátán. Az egyik felragyogni látta a szemhatáron, mint a kelő napot, a saját szerencsését, a másik látta aláhanyatlani és meghalni Franciaország jogarát és szerencsését.

Érzéketlenségében és jéghideg szívével a spanyol nem látott mást, mint úrának utasítását.

Egy pillanatig mély csend űralkodott; a bearni aztán így felelt:

— A javaslat fenséges s a legnagyobb mértékben megtisztel.

— Ő felsége, — mondotta sebesen a büszke közbenjáró, ki a lelkesedésnek ebben a pillanatában beleegye-

zésre számított — ő felsége, a spanyol király, csak egy feltételt szándékszik szabni felségednek.

— Ah! feltétel! Csak méltányos; halljuk a feltételt!

— Midőn uralkodóm támogatja felségedet a lotharingiai hercegekkel szemben, vagyis, mikor megnyitja felségednek az utat a kapuhoz, felségeddel való szerződés által biztosítani óhajtja magának Flandria megszerzését, melynek ez idő szerint monseigneur, az anjoui herceg mind a tíz körmével utánakap. Felséged megértheti, hogy uralkodóm ezzel megad felségednek minden előnyt a lotharingiai herceg előtt, mert a Guise urak, kik katolikus hercegek lévén, természetesen szövetségesei volnának, a maguk javára alakítanak pártot Flandriában az anjoui herceggel szemben. Tehát az egyedüli feltétel a következő, észszerű és enyhe feltétel: ő felsége a spanyol király kettős házassággal szövetkezik felségeddel, segíteni fogja felségedet abban, hogy követhesse a trónon... — a követ egy pillanatig keresni látszott a megfelelő szót: — ... hogy követhesse a trónon a francia királyt, felséged pedig biztosítja számára Flandriát. Most pedig, ismervén felséged bölcsességét, szerencsésen befejezettnek tekinthetem tárgyalásomat.

Az előbbi hallgatásnál mélyebb hallgatás követte ezeket a szavakat, kétségtelenül azért, hogy hatásosabbá tegye a választ, melyet az öldöklő angyal várt, hogy Franciaországra, vagy Spanyolországra mérje csapását.

Navarrai Henrik három, vagy négy lépést tett szobájában, aztán így szólt:

— Tehát ez az a válasz, melynek átadására megbízást kapott?

— Ez az, sire.

— Semmi más?

— Semmi más.

— Nos tehát! visszautasítom ő felségének a spanyol királynak ajánlatát.

— Visszautasítja az infánsnő kezét! — kiáltotta a spanyol oly megdöbbenéssel, aminőt a nem várt sebsajgása szokott okozni.

— Nagyon is nagy megtiszteltetés az, úram, — mon-

dotta Henrik, felemelve a fejét — de nem tarthatom nagyobbra annál a tisztességnél, hogy francia királyi hercegnőt vehettem feleségül.

— Igen, de az az első házasság sírjához vitte közel, a második pedig a trónhoz viszi közel, sire.

— Értékes, összehasonlíthatatlan szerencse az, uram, jól tudom, de sohasem fogom leendő alattvalóimnak vérével és becsületével vásárolni meg! Hogyan! uram, kardot rántsak a francia király, a sógőrom ellen, a spanyol, az idegen mellett? Hogyan! feltartóztassam Franciaország lobogóját a dicsőség útján, hogy Kasztília tornyai és Leon oroszlánjai segítségemmel fejezhessék be a megkezdett munkát? Hogyan! testvéreket testvérekkel ölsek meg? Én vezessem házámba az idegent? Értsen meg, jó uram: Szomszédomtól, a spanyol királytól a Guise urak ellen, az örökségemre áhítozó martalócok ellen, nem pedig az anjoui herceg, a sógőrom ellen kértem segítséget. Nem III. Henrik, a barátom ellen, nem feleségem, királyomnak testvérhuga ellen. Azt mondja, hogy a Guise urakat fogják támogatni, őket fogják segíteni. Tegyük meg. Én pedig rázudítom önökre s reájuk Németország és Franciaország minden protestánsát. A spanyol király vissza akarja hódítani Flandriát. Ám tegye meg azt, amit megtett atyja, V. Károly király. A francia trónra áhítozom, mondja ő katolikus felsége; — lehet, hogy úgy van; de nincs rá szükség, hogy segítsen meghódítani; megszerzem azt magamnak én magam is, ha megüresedik, megszerzem — a világ minden felséges urának ellenére... Tehát Isten önnel, uram. Mondja meg Fülöp testvéremnek, hogy nagyon hálás vagyok ajánlataiért. De gyűlölném halálomig, ha egy pillanatig is képesnek tartana arra, hogy elfogadnám. Isten önnel, uram!

Egészen elcsodálkozva és megdöbbenve hebegte a követ:

— Vigyázzon magára, sire, két szomszédnak egy-máshoz való jóviszonya egy rossz szón fordul meg.

— Követ uram, — mondotta Henrik — jól megértse: Navarra királya, vagy semminek királya, nekem mindegy. Koronám oly könnyű, hogy meg sem érezném le-

hullását, ha lecsúszna homlokomról; egyébként pedig legyen nyugodt, meg tudnám tartani abban a pillanatban is. Még egyszer, Isten önnel, uram! Mondja meg uralkodójának, a királynak, hogy becsvágyam magasabb célra tör, mint arra, melyet a távolban szemem elé varázsolt. Isten vele.

És a bearni mosolyogva és túláradó udvariassággal kísérté szobájának küszöbéig a spanyol követet.

HATODIK FEJEZET

A navarrai király szegényei

Chicot oly mély csodálkozásba esett, hogy akkor sem jutott eszébe kilépni szobájából, mikor Henrik már magára maradt. A bearni emelte fel az ajtó kárpitját, s a vállára vert kezével.

— No, Chicot mester, — mondotta — hogyan huztam ki magam nézeted szerint ebből a dolögböl?

— Kitünően, sire, felelte Chicot, még egészen kábultan. — Mondhatom, hogy oly király létére, ki nem fogad sűrűn követeket, kitünő módon fogadja öket.

— Henrik sógoromnak köszönhetem ezt a látogatást.

— Hogy-hogy, sire?

— Ha nem üldözné folyton a szegény hűgát, másoknak sem jutna ezébe, hogy üldözzék. Világos, hogy mi érdekből akarnak bennünket elválasztani egymástól. Henrik sógorom nem kíván mást, mint azt, hogy elkergessem a hűgát.

— Hogyan? Kérem, magyarázza meg a dolgot. Az ördögbe! nem hittem, hogy ily kitünő iskolába kerülök.

— Tudhatod, hogy elfelejtették kifizetni feleségem hozományát s hogy ez a hozomány háromszázezer arany tallér lett volna.

— És több város, köztük Cahors.

— Adta lelke! szép város — és azt, nem pedig a tallérokat követelem én. És azért szeretnének olyképpen választani el a feleségemtől, hogy én kergessem el. Nem lévén feleségem, érted-e, Chicot, nem lenne többé

szó hozományról, következésképpen arany tallérokról és városokról sem, főképpen pedig nem lenne többé szó Cahorsról. De Navarra e nélkül a város nélkül szegény, parányi hercegség: és Cahors bástyafala volna, vallásom követőinek órállomása.

— Akkor hát, drága sire, sirassa el Cahorst, mert akár elválík Margit asszonytól akár nem, a francia király sosem fogja azt kiadni önnek, és ha meg nem hódítja...

— Oh, meghódítanám én, ha nem volna oly nagyon megerősítve és különösen, ha nem gyűlölném úgy a háborút.

— Cahors bevehetetlen, sire.

Henrik kifürkészhetetlen jámborsággal vértette fel arcát és így felelt:

— Oh bevehetetlen, bevehetetlen; volna csak hadseregem, mint ahogy nincs.

— Hallgasson reám, — mondotta Chicot; — nem azért vagyunk itt, hogy mézédés dolgokat mondjunk egymásnak. Tudja, hogy a gascogneiak nyíltan szoktak beszélgetni egymással. Arra, hogy bevegye valaki Cahorst, hol Vesin az úr, Hannibálnak, Cézárnak, vagy felségednek kellene lennie.

— No! Felségemnek? — kérdezte Henrik szokott gúnyos mosolyával.

— Felséged azt mondotta, hogy nem szereti a háborút.

Henrik sóhajtott, hirtelen fellobbanó láng világította meg bús szemét; de hamar elfojtva ezt az akaratlan felindulását, a naptól barnult kezével végigsimította tüskös, barna szakálát és így szólt:

— Igaz, sohasem huztam kardot, nem is huzok soha; bábkirály s a béke embere vagyok. Cahors nem az enyém, nő, majd el leszek nélküle.

— Késérű dolog, királyom.

— Mit beszélsz, hiszen magad is azt hiszed, hogy Henrik sohasem adja ki nekem ezt a várost.

— Hiszem, sire, bizonyos vagyok benne, még pedig három okból.

— Mondjad meg, mely okokból!

— Mindenek előtt Cahors kitűnően jövedelmező város, és a király inkább magának tartja meg, mintsem hogy odaadná másnak.

— Ez nem egészen becsületes eljárás, Chicot.

— Királyi eljárás, sire.

— Ah! királyi e szerint az, ami az embernek jól esik?

— Úgy van s azt jelenti, hogy úgy osztózkodik, mint az oroszlán, és az oroszlán az állatok királya.

— Eszembe fog jutni, ha valamikor királlyá teszem magam. A második okod fiam?

— Katalin asszony szívesebben látná leányát Párisban, mint Neracban, szívesebben látná magánál, mint felségednél.

— Azt hiszed? De hiszen nem szereti oly örülden a leányát!

— Nem; Margit asszony feleséged mellett a tús szerepét tölti be.

— Finomságod tökéletes. Vigyen el engem az ördög, ha valaha is gondoltam volna rá; de úgy lehet, igazad van; igen, a francia királyleány elvégre csakugyan tús. Nos?

— Nos! sire, ha csökkentik a módot, csökkentik az ottlételem örömet is. Nerac nagyon kellemes város, oly szép parkja és fasorai vannak, melyeknek nincs párjuk sehol, de a módtól megfosztva, Margit asszony unatkozni fog Neracban és vissza fog vágyódni a Louvreba.

— Az első okod jobban tetszik nekem, Chicot, — mondotta Henrik, a fejét csóválva.

— Akkor megmondom a harmadikat. Az anjou herceg közt, ki trónt akar teremteni magának és felkavarja Flandriát, a Guise urak közt, kik szeretnének koronát kovácsolni maguknak és szeretnék felkavarni Franciaországot, a spanyol király közt, ki egyetemes birodalomra tör és fekkavarja a világot, ön, Navarra uralkodója, tartja kezében a mérleget és óvja meg bizonyos mértékben az egyensúlyt.

— Érdekes, én akinek nincs súlyom!

— Úgy is van. Nézze a svájci köztársaságot! Válszék hatalmassá, vagyis súlyossá, és ön fogja lenyomni a mérleg serpenyőjét. Felséged akkor már többé nem ellensúly, hanem súly.

— Oh! ez az ok nagyon tetszik nekem, Chicot, és tökéletesen bizonyítva van. Kész jogtudós vagy.

— Valóban, sire, vagyok, ami lehetek, — felelte Chicot, kinek hízelgett az a bók, s ki megtévesztette magát a szokatlan királyi őszinteségtől.

— Helyzetemnek tehát ez a magyarázata? Én pedig mindebből nem láttam semmit, mindig reméltem, megérted ezt, Chicot?

— Sire, ha szabad tanácsesal szolgálnom, azt tanácsolom: szünjék meg remélni.

Henrik sóhajtott.

— Úgy lesz, — mondotta. Egyébként látod, barátom, hogy Bearnban meg lehet élni s hogy Cahorsra egyáltalában nincs szükségem.

— Látom és felséged, mint jól gyanítottam, böles fejedelem, filozóf fejedelem... De micsoda lármát hallok?

— Lärmát? Hol?

— Úgy rémlik, az udvarban.

— Nézz ki az ablakon, barátom, nézz ki!

Chicot közeledett az ablakhoz és így szólt:

— Sire, ott lenn egy tucatra való meglehetősen rosszul öltözött embert látok.

— Oh! a szegényeim, — felelte a király és felállt.

— Felségednek szegényei vannak?

— Hogyne, hát nem mondja-e Isten, hogy legyünk jótékonyak? Ha nem is vagyok katolikus, azért még mindig keresztény vagyok.

— Bravó, sire.

— Jer, menjünk le, Chicot; együtt osztjuk ki az alamizsnát, aztán majd megvacsorázunk. Vedd át tőlem azt az erszényt, mely, nézd, ott van kardom mellett a kis asztalon.

Lementek. Beesteledett. Úgy látszott, mintha a királyt gondok és nyugtalanságok bántanák aközben, hogy közeledett embereihez.

Csakugyan tucatszámú különböző alkatú, arcú és viseletű ember volt, olyan emberek, kiket az avatatlan óvatos járásukról, s hangjukról, taglejtéseikről ítélve, cigányoknak tarthatott volna, de kikben az ügyes meg-

figyelő mindjárt felismerte volna az álruhába öltözött nemest.

Henrik kivette Chicot kezéből az erszényt és intett embereinek. A koldusok mind érteni látszottak a jeladást. Mindegyikök külön-külön, alázatos arkifejezéssel, de merész és megértő pillantással köszöntötték, mintha azt mondták volna: „E külső alatt lángol a szív.”

Henrik azzal felelt, hogy intett a fejével, aztán mutatóujjával és hüvelyujjával az erszényébe nyúlt és kivett belőle egy pénzdarabot.

— Ejnye, tudja felséged, hogy aranyat ad? — kérdezte Chicot.

— Úgy van, barátom, tudom.

— Az ördögbe, felséged gazdag?

— Nem veszed észre, barátom, — felelte Henrik mosolyogva — hogy ezek az aranyak két-két alamizsnára elegendők? Ellenkezőleg, szegény vagyok, Chicot, és kénytelen vagyok kettévágni a pisztoláimat, hogy ne egyszerre adjam ki valamennyit.

— Igaz, — mondotta Chicot növekvő csodálkozással — a darabok felerészei az egészeknek, melyeket szeszélyes formákban vagdosnak szét.

— Oh! úgy vagyok vele, mint franciaországi testvérem, ki képeket vagdos saját szórakoztatására; nekem is meg van a magam egyéni szórakozásom; henyé óráimban abban lelem kedvemem, hogy aranyakat vagdosok meg. A szegény becsületes bearni van olyan leleményes, mint a zsidó.

— Mégis csak különös módja, sire, az alamizsnaszétosztásnak, — mondotta Chicot a fejét csóválva, mert rejtegetett titkot fedezett fel.

— Te másképp csinálnád?

— Máskép; a helyett, hogy azzal vesződném, hogy kettévágjak minden egyes darabot, az egészet adnám oda és azt mondanám: Ez kettőnek való!

— Összekapnának rajta, fiam, és bajt szereznék, holott jót akartam tenni.

— Az más! — dünnyögte Chicot, mert többet nem mondhatott.

Henrik tehát azzal a nyugodt szelid arkifejezés-

sej, mely lényének szokott vonása volt, kivett az erszényből egy fél aranypénzt, odaállt az első koldus elé és szót sem szólva, még sem anélkül, hogy pillantásával ne kérdezze, a szemébe nézett.

— Agen, — mondotta a koldus és meghajolt.

— Mennyi? — kérdezte a király.

— Ötszáz.

— Cahors . . . — mondotta a király s átadta neki a pénzdarabot, aztán másikat vett elő az erszényéből. A koldus még mélyebben hajolt meg, mint az első ízben, aztán eltávozott. Követte egy másik, ki nem kevésbé nagy tisztelettel köszönt.

— Szintén, — mondotta s meghajolt.

— Mennyi?

— Háromszázötven.

— Cahors . . . — és átadta neki a másik fél aranyat s újat vett elő az erszényből.

— Montauban, — mondotta egy harmadik.

— Mennyi?

— Hatszáz.

— Cahors.

Igy járultak eléje végre valamennyien, kimondottak egy szót, megkapták a különös alamizsnát és megemlíttek egy számot, melyeknek végösszege a nyolcezeret ütötte meg. Henrik mindegyiknek azt felelte, hogy: Cahors, a nélkül, hogy egyszer is változtatott volna hangján e szó kiejtésékor.

Mikor a szétosztás megtörtént, nem volt több félpénzdarab az erszényben és nem volt több koldus az udvaron.

— Rendben van, — mondotta Henrik.

— Ennyi az egész, sire?

— Úgy van, végeztem.

Chicot meghúzta a király kabátja újját.

— Szabad-e, sire, kíváncsinak lenni, vagy nem?

— Miért ne? A kíváncsiság természetes valami.

— Mit mondtak felségednek azok a koldusok és mi az ördögöt felelt nekik felséged?

Henrik mosolygott.

— Csakugyan, titokzatos itt minden, — folytatta Chicot.

— Azt hiszed?

— Azt; sohasem láttam így osztani alamizsnát.

— Neraiban így szokás, Chicotom. Ismerheted a közmondást: ahány ház, annyi szokás.

— Különös szokás, sire.

— Vigyen el engem az ördög, ha van ennél egyszerűbb. Azok az emberek, akiket láttál, bejárják az országot és könyöradományt gyűjtenek; csak hogy mindegyikük más városból való. Minthogy pedig nem akarok mindig ugyanannak adni, megemlítem előttem városuk nevét. Megértheted, kedves Chicotom, hogy így igazságosan osztogathatom jótéteményeimet és hasznára lehetek országom minden szerencsétlen városának.

— Rendben van, sire, amennyire kérdésem a város nevére vonatkozik, melyet megemlítenek felséged előtt; de miért feleli felséged valamennyinek azt, hogy: Cahors?

— Oh! — felelte Henrik kitünően színlelt esodálkozással — azt feleltem nekik, hogy Cahors?

— Bizonyos vagyok benne.

— Látod, mióta a Cahorsról beszéltünk, folyton az jár az eszemben. Úgy vagyok vele, mint minden más olyan dologgal, mely az embernek nincs meg s amelyet mégis nagyon kíván; az ember arról álmodik és álma közben azt emlegeti.

— Hm! — köhintett Chicot, gyanakvó pillantást vetve az udvarnak arra az oldalára, hol a koldusok eltűntek; — ez sokkal kevésbé világos, mint szeretném; azonkívül pedig, sire, van még...

— Hogyan van még valami?

— Az a szám, melyet mindegyik kimondott, s mely együttvéve nyolcezeret tesz.

— Ah! ami azt a számot illeti, Chicot, magam is úgy vagyok vele, mint te, mert én sem értettem meg, ha ugyan a koldusok, akik, tudod, különböző testületekhez tartoznak, nem az illető testületek tagjainak számát mondták meg, amit nagyon valószínűnek is hiszek.

— Sire! sire!

— Jerünk vacsorázni, barátom; nézetem szerint nincs, ami úgy megnyitja az ember lelkét, mint az étel és ital. Majd megpróbáljuk az asztalnál s meglátod, hogy ha a pisztoláim meg is vannak metélve, legalább a palackjaim tele vannak.

A király fütytyentett egy apródnak s a vacsoráját kérte. Aztán meghitten fogta karon Chicot uramat s felment vele a szobájába, mert ott szolgálták fel a vacsorát. Mikor elhaladt a királyné lakosztálya előtt, az ablakokra nézett és nem látott világosságot.

— Apród, — mondotta — ő felsége a királyné nincs itthon?

— Ő felsége látogatóba ment Montmorency kisaszszonyhoz, kiről azt mondják, hogy nagyon beteg.

— Oh! a szegény Fosseuse, — mondotta Henrik; — mindenesetre igaz, a királynénak jó szíve van. Jerünk vacsorázni, Chicot, jerünk!

HETEDIK FEJEZET

A navarrai király igazi kedvese

A vacsora nagyon vidáman folyt le. Úgy látszott, hogy Henrik sem agyában, sem szívében nem forgat semmit, és ily lelki hangulatban a bearni remek asztaltárs volt. Chicot leplezte, amennyire tudta, azt az enyhe nyugtalanságot, mely a spanyol követ megpillantásakor vett erőt rajta, mely követte az udvarban, mely megnövekedett az arany szétosztásának láttára, s mely azóta sem hagyta el többé.

Henrik azt akarta, hogy Chicot barátja egyedül vacsorázzék vele. A francia király udvaránál mindig nagy vonzódást érzett Chicot iránt, és Chicot a maga részéről nagy rokonszenvet érzett a navarrai király iránt. Mégis, minthogy gyanuja felébredt, elhatározta magában, hogy jól figyel szavaira, mikor a bor majd megoldja nyelvét.

Henrik csakugyan derekasan ivott és értette a módját, hogyan kell magával ragadnia vendégeit, s ez a módszer alig adott lehetőséget Chicotnak, hogy poharazgatás közben egy pohárral is elmaradjon. De hát Chicotnak, mint tudjuk, vashól volt a feje.

Navarrai Henrik számára mind ez a bor, mint ő maga mondotta, honi bor volt, úgy is itta, mint a tejet. Közben sokat nyájaskodtak egymással.

— Mennyire irigylem felségedet, — mondotta Chicot a királynak — mily szeretereméltó az udvara és mily virulóan szép egész itteni élete; mennyi jó arcot látok ebben a jó házban és mennyi gazdagságot Gascogne szép országában.

— Ha a feleségem itt volna, kedves Chicotom, nem mondanám meg neked, amit most mondani akarok; de távollétében megvallhatom neked, hogy életemnek az a legszebbik része, melyet te nem látsz.

— Oh! sire, az ember csakugyan sok szépet hall felségedről.

Henrik hátravetette magát karosszékében és kacagva simogatta a szakálát.

— Igen, igen, úgy-e — felelte — azt mondják, sokkal inkább uralkodom a női alattvalómon, mint a férfiakon.

— Igaz, sire, de mégis csodálkozásba ejt.

— Hogyan, komám?

— Sire, felségedben sok van abból az eleven lélekből, mely a nagy királyokat teszi.

— Oh! tévedsz, Chicot, mert sokkal inkább vagyok lusta, mint eleven, bizonyoság reá egész életem; ha szeretőt akarok keresni, mindig azt választom, akit legközelebb találok, ha pedig bort kívánok, mindig azt a palackot választom, mely leginkább esik a kezem ügyébe. Egészségedre, Chicot!

— Nagyon megtisztel, sire, — felelte Chicot — s körömpróbáig itta ki borát, mert a király azzal a finom pillantással nézett reá, mely olyan volt, mintha képes volna gondolatainak fenekére látni.

— Mennyi patvar is van az én házamban, komám! — folytatta a király és ég felé emelte a szemét.

— Igen, megérthetem; a királyné minden udvarhölgye imádja önt, sire!

— Szomszédnőim, Chicot.

— Ej! ej! ebből az következik, hogyha Saint-Denisben lagnék, nem pedig Neracban, a király nem élhetne oly nyugodtan, mint most.

Henriknek elborult az arca.

— A király! mit nem mondasz nekem, Chicot! — felelte navarrai Henrik — a király! azt képzeled talán, hogy Guise vagyok? Igaz, szeretném, ha enyém volna Cahors, mert Cahors úgyszólván az ajtóm előtt van; nem vagyok becsvágy nélkül, Chicot, de csak akkor nem, mikor ülök; mikor egyszer már felkeltem, nincs többé kívánságom semmire.

— Ventre de biche, sire, mikor a keze ügyében levő dolgokat kívánja meg, nagyban hasonlít Borgia Cézár-hoz, ki városonként szedegette össze birodalmát, mondván, hogy Olaszország olyan, mint az árticsóka, melyet levelenként kell megenni.

— Oh! csak nem mérsz a pápa fiához engem, a hűgennották fejét? Lassabban, követ úr!

— Sire, nem mérem felségedet senkihez. Azt hiszem, nagyot téved az, aki máshoz méri felségedet, mint saját magához. Felségedben van becsvágy.

— Mily furcsa! — kiáltotta a bearni; — ez az ember mindenáron arra akar kényszeríteni, hogy kívánjak valamit.

— Isten őrizzen, felség; éppen ellenkezőleg azt kívánom, hogy felséged ne kívásson semmit.

— Hallod-e, Chicot, — mondotta a király — ugye bár, semmi sem késztet vissza Párisba?

— Semmi, felség.

— Tehát néhány napig nálam maradsz?

— Ha felséged megtisztel azzal, hogy kívánja társaságomat, nagy öröömre szolgál, ha egy hétig itt maradhatok.

— Egy hétig... helyes, legyen úgy komám; egy hét alatt úgy kiismersz, mint a testvéreket. Igyunk, Chicot.

— Sire, nem kívánom már az italt, — felelte Chicot, ki lassan-lassan felhagyott azzal a kísérlettel, leigya a királyt.

— Akkor megyek, komám, — mondotta Henrik; — az ember nem marad az asztalnál, mikor már nincs ott mit tennie. Igyunk, ha mondom.

— Miért?

— Hogy jobban alhassunk. Ettől a könnyű viukótól nagyon jól alszik az ember. Szeretsz vadászni, Chicot?

— Nem nagyon, sire. De miért tisztel meg ezzel a kérdéssel?

— Mert holnap vadászni megyek és el akarlak vinni magammal.

— Sire, nagy tisztesség lesz számomra és rendelkezésre fogok állni.

— Helyes! Tehát abban maradunk! Oh! Egy apród jön itt; zavarnak bennünket.

— Valami fontos ügy, sire...

— Ügy! Nálam! Mikor asztalnál vagyok! Nem jöhet ez az apród valami más ok miatt, mint hogy ügyekről tegyen jelentést?

— Oh! Értem már, sire, és megyek feküdni.

Chicot felállt, a király hasonlóképpen cselekedett és karonfogta vendégét.

Chicotnak gyanus volt az a hirtelenség, mellyel elküldeni látszott. A spanyol követ bejelentése óta egyáltalában gyanusnak tűnt fel neki minden. Elhatározta, hogy a lehető legnagyobb késlekedéssel hagyja el a király szobáját.

— Oh! oh! — hebegte támolypogva — csodálatos, sire. A bearni mosolygott.

— Mi az a csodálatos?

— Ventre de biche! Forog velem a szoba; míg ültem, nem volt semmi baj, de most, mióta felálltam, brrr!

— Barátom, Chicot, — mondotta a bearni s azzal az átható pillantással, mely csak az ő tulajdona volt, meg akart bizonyosodni, hogy Chicot csakugyan

részeg-e, vagy pedig csak színleli, mintha az volna; — barátom, Chicot, azt hiszem, nem tehetsz jobbat, mint ha lefekszel.

— Igenis, sire, jó éjszakát, sire.

— Jó éjszakát, sire, és holnap?

— Igen, sire, holnap, és felségednek igaza van, hogy Chicot nem tehet okosabbat, mint ha lefekszik. Jó éjszakát, sire!

Azzal Chicot ledőlt a padlóra.

Henrik látva ezt, gyors pillantást vetett az ajtóra. De bármily gyors volt ez a pillantása, Chicot röptében fogta fel.

Henrik közelebb lépett Chicothoz.

— Annyira berugtál, szegény Chicotom, hogy egyet nem veszel észre.

— Mit?

— Azt, hogy ez a szobámban levő szőnyeg, nem pedig az ágyad.

— Chicot katonaember! Chicot nem törődik ily csekélységgel.

— Akkor még egyet nem veszel észre.

— Oh! oh!... És mi volna?

— Az, hogy várok valakit.

— Vacsorára? Helyes, vacsorázzunk! — És mindhiába igyekezett feltápáskodni.

— Ventre-saint-gris! — kiáltotta Henrik — de hamar rugsz be, komám. Morbleu! Eredj már! Láthatod, hogy türelmetlenkedik.

— Türelmetlenkedik, — mondotta Chicot — ki türelmetlenkedik?

— Ej! Morbleu! Az az asszony, akit várok... ott silbakol az ajtó előtt.

— Asszony!... Ejnye, miért nem szólsz, Henriquet... Jaj, bocsánat, azt hittem... azt hittem, a francia királlyal beszélek. Láthatja, hogyan elrontott az a jó Henriquet. Miért nem mondotta meg, sire? Megyek már.

— Így tetszel nekem, igazi nemesember vagy. Jól van, állj fel és eredj... mert jó északa vár reám, halod-e? egész éjszaka.

Chicot felállt és botorkálva ért az ajtóhoz.

— Isten vele, sire, és jó éjszakát... jó éjszakát...

— Jó éjszakát, drága barátom, aludjál jól! — Kinyitotta az ajtót. — Az apródot az oszlopcsarnokban találod, majd megmutatja az utat, eredj.

Chicot kiment, de előbb oly mélyen hajolt meg, ahogy csak részeg ember tud meghajolni. Csakhogy mihelyt behuzta maga után az ajtót, eltűnt részegségének minden nyoma; három lépést tett előre, aztán mindjárt visszatért és szemét a nagy kulcslyukra tette.

Henrik már ajtót nyitott az ismeretlennek, kivel Chicot, mint aféle követ, minden áron meg akart ismerkedni. De nő helyett férfi lépett a szobába, amikor az a férfi levette kalapját, Chicot megismerte Duplessis-Mornay, a szigorú és éber tanácsos nemes és komoly arcát.

— Mordieu! — mondotta Chicot — ez is a szerelmesünk nyakára megy és még sokkal jobban terhére lesz, mint én.

De Henrik arcán csak öröm kifejezése látszott, mikor Duplessis-Mornay belépett. Kezét nyújtotta a belépőnek, megvetően taszította hátrább az asztalt és oly hévvel ültette maga mellé Mornayt, mint a szerető a kedvesét. Meglátszott rajta, hogy mohón várja az első szavakat, melyeket a tanácsos ki fog ejteni előtte; de egyszerre, mielőtt Mornay megszólalt volna, felállt, jeladással várakozásra intette, az ajtóhoz lépett, s oly óvatosan tolta rá a reteszt, hogy Chicot ugyancsak gondolkodóba esett. Aztán azokra a térképekre, tervekre, levelekre meresztette lángoló szemét, melyeket minisztere egymásután eléje rakott.

Chicot ebben a pillanatban lépteket hallott a háta mögött; az apród volt, ki az oszlopcsarnokban virrasztott és a király parancsát várta. Attól tartva, hogy rajtacsípi, ha még tovább hallgatódzik, Chicot ki-egyenísetette hosszú alakját és meghagyta a fiúnak, hogy vezesse a szobájába.

Most már nem kételkedhetett; ismerte már felerészét azoknak a betűknek, melyek azt a talányt teszik, melynek navarrai király a megfejtése.

— Oh! oh! — mondotta Chicot lehangoltan — Henrik igazi király, Henrik forral valamit; ez az egész palota, a parkjával, a körülötte levő várossal, a körülötte levő tartománnyal mind, mind egy összeesküvés fészke. Henrik ravasz, esze a lángésszel határos; vannak összeköttetései Spanyolországgal, a családság országával. Ki tudja, hogy a követnek adott nemes válasza nem az ellenkezőjét jelenti-e annak, amit gondol, és hogy nem figyelmeztette-e a követet egy szemhunyorítással, vagy megbeszélte jeladással, amit én nem vettem észre? Henrik kémeket tart, fizeti vagy valami ügynökével fizeteti őket. Azok a koldúsok nem voltak egyebek álruhába öltözött nemeseknél. Kiváló művészettel kivagdossott aranyaik megannyi ismertető jel, kézzelfogható jelszó. Henrik adja, mintha örülten szerelmes volna, s míg az ember azt hiszi, hogy szerelmi históriák foglalják el, azzal tölti éjszakáit, hogy Mornayval dolgozik, ki sohasem alszik és nem ismeri a szerelmet. Ezt láttam, ezt láttam. Margit királynénak kedvesei vannak, a király tudja; ismeri és tűri őket, mert szüksége van azokra a szeretőkre, vagy feleségére, vagy talán rájuk és reá egyszerre. Minthogy nem katonaeMBER, kénytelen kapitányokról gondoskodni magának, minthogy pedig kevés a pénze, rájuk hagyja, hogy azt az ellenszolgálatást válasszák maguknak, mely legjobban felel meg óhajtaiknak. Csak én láttam át a ravasz bearni számításain.

Chicot összedörgölte kezeit, aztán így folytatta: — Nos, miután átláttam rajtuk, nincs többé itt keresni valóm. Aközben, míg ő dolgozik vagy alszik, én nyugodtan és csendesen elhagyom a várost, még pedig tüstént. Azt hiszem, kevés követ dicsekedhetik úgy, mint én, hogy egyetlenegy nap alatt intézte el teljes megbízatását. Tehát elhagyom Neracot, s mihelyt kívül leszek Nerac városán, nem állok meg Franciaországig.

Így szólt Chicot és kezdette felcsatolni sarkantyúját, melyet akkor vetett le, mikor megjelent a király előtt.

NYOLCADIK FEJEZET

Hogyan csodálkozott Chicot azon, hogy oly kitűnően ismerik Neraç városában

Chicot, elhatározva, hogy búcsúzás nélkül hagyja oda Navarra királyi udvarát, mindjárt útra kerekedett. Úgy gondolta magában, hogy két nap alatt eléri Cahorst. Akkor aztán kényelmesebben folytathatja útját, s mégis elég jókor világosíthatja fel királyát a dolgok veszedelmes állásáról.

Chicot eloltotta a gyertyát, halkán kinyitotta az ajtót és tapogatózva kiment a szobájából.

De alig tett négy lépést az előszobában, már belebotlott valamibe, ami tüstént felegyenesedett. Egy apród volt, ki a szoba előtt leterített szőnyegen feküdt; mihielyt felébredt, így szólt:

— Ejnye! Jó estét, Chicot úr, jó estét!

Chicot d'Aubiacra ismert benne, és így felelt:

— Ejnye! Jó estét d'Aubiac úr; nem állna kissé félre? Sétálni szeretnék.

— Jaj! Tilos ám, Chicot úr, éjnek idején sétálni a kastélyban.

— Vajjon miért, d'Aubiac úr?

— Azért, mert a király fél a tolvajoktól, a királyné pedig a szerelmesektől.

— Kedves d'Aubiac uram — felelte Chicot szokott nyájas mosolyával —, sem az egyik, sem a másik nem vagyok, követ vagyok, még pedig nagyon fáradt követ, mert latinul beszéltem a királynéval és a királlyal vacsoráztam; mert a királyné remekül tud latinul, a király pedig remekül iszik; tehát engedjen ki, barátom, mert szeretnék sétálni egyet.

— A városban, Chicot úr?

— Oh! Nem, csak a kertekben.

— Az a baj, hogy a kertekben még sokkal inkább tilos, mint a városban.

— Kis barátom, — felelte Chicot — meg kell dícsérnem, mert korához képest ugyancsak éber.

S így szólva, tíz pisztolát nyomott az apród markába, nem oly megmetéltet, mint a bearni aranyai.

— Oh! Chicot úr — mondotta az apród — látni, hogy a francia udvartól jött, mert oly modora van, mely nem tűr ellenállást; tehát hagyja el a szobáját; de a világért se csapjon zajt!

Chicot nem mondatta másodszor; úgy suhant tovább a folyosón, mint az árnyék és a folyosóról a lépcsőre; de mikor leérkezett az oszlopcsarnok elé, belebotlott a palotának egyik alkalmazottjába, ki egy széken aludt. Ez az ember már magával a testével is elzárta a kijárást; örültség lett volna meg is próbálni, hogy elmenjen mellette.

— Oh! huncut kis apródja, — dörmögte Chicot — tudtad jól, de nem mondtad meg.

Chicot szimatolta köröskörül hogy nincs-e valahol kijáras, melyen hosszú lábainak segítségével megléphetne, anélkül, hogy az ajtón menne ki. Végre megpillantotta azt, amit kívánt; a kerek ablakok egyike volt, mely nyitva maradt.

De az ablaknak oly sajátságos volt a boltozása, hogy Chicot, mikor kidugta rajta a fejét és vállát s felemelte lábát a fal párkányáról, minden hajlékonysága mellett ég és föld között maradt, anélkül, hogy hátra vagy előrejuthatott volna.

Göresös erőfeszítést tett, azzal az eredménnyel, hogy elpiszkította az ujjasát és felhorzsolta a bőrét. Még inkább nehezé tette helyzetét a kard, melynek markolata nem ment át a résen és megakadt a párkányban. Végre sikerült minden erejének megfeszítésével átbújni; a földre esett és kezére támaszkodva igyekezett ellensúlyozni a zuhanás erejét. De a dolog nem történt zajtalanul, és Chicot, mikor talpra állt, egy katonával állt szemben.

— Ó! Istenem! Csak nem ütötte meg magát? — kérdezte a katona.

— Már megint! — dörmögte Chicot. Aztán figyelembe vette, hogy az a derék ember részvétet tanúsított iránta és így felelt:

— Nem, nem, barátom, egyáltalában nem.

— Szerencse, — mondotta a katona — szeretném látni azt az embert, aki ilyenre képes, anélkül, hogy a

nyakát szegné; bizonyos igaz, hogy csak az egy Chicot úr képes rá.

— Honnan a pokolból tudod a nevemet? — kérdezte Chicot csodálkozva, s el akart oldalogni.

— Tudom, mert láttam a palotában, s megkérdeztem, „ki az az előkelő formájú nemes úr, aki a királlyal beszél?” „Chicot úr”, — felelték rá.

— Nagyon kedves, — mondotta Chicot; — de mint-hogy nagyon sietős dolgom van, barátom, meg fogod engedni, hogy most már a dolgaim után menjek.

De a katona nem kisebb megátalkodással szegült ellene Chicot távozásának, mint az apród, amennyiben parancsra hivatkozott, míg Chicot vele is ugyanahoz az eszközhöz nem folyamodott, mint az apróddal szemben; tíz pisztolát vett elő a zsebéből és a katona markába nyomta.

— Siessen, Chicot úr, siessen, — mondotta erre a katona és zsebre tette a pénzt.

Chicot künn volt az úton; megszerezte magának a szükséges tájékozódást a város utcáin, mikor a palotába ment, most pedig az ellenkező irányba kellett mennie, hogy kijuthasson azon a kapun, mely éppen szemközt volt azzal, melyen a városba érkezett.

A világos, felhőtlen éjszaka nem kedvezett menekülésének. A szerencsétlen követ, alig, hogy kifordult az utcasarkon, egy őrzőpatba botlott. Megállt, s azt gondolta magában, hogy gyanús volna, ha el akarna bújni, vagy ha erőszakkal vágná keresztül magát.

— Ejnye! Jó estét, Chicot úr, — mondotta az őrzőpat vezetője és köszöntötte a kardjával — talán visszakísérjem a palotába? Úgy veszem észre, eltévedett s talán haza akar menni.

— Jaj! Tehát ismer itt az egész világ? — dohogta Chicot. — Istenemre! különös!

Aztán hangosan és a tőle telhető legjámborabb arckifejezéssel mondotta:

— Téved, kornétásom, nem a palotába megyek.

— Nem teszi helyesen Chicot úr, — felelte a tiszt komoly hangon.

— Miért nem?

— Azért, mert, a sürgős szükség eseteit kivéve, nagyon szigorú parancs tiltja Nerac lakóinak, hogy éjnek idején engedély és lámpa nélkül tegyék ki lábukat lakásukból.

— Bocsásson meg, uram — felelte Chicot — a parancshoz nekem nincs közöm.

— Vajjon miért nem?

— Nem vagyok neraci lakos.

— Igen, de Neracban van... lakosnak nem azt mondjuk mi, aki valamely helységbe való, hanem azt, aki valamely helységben van... pedig nem tagadhatja, hogy Neracban van, mert Nerac utcáján találkoztam kegyelmeddel.

— Nagyon jó logikája van, uram, de sajnos, nagyon sietek; tehát hagyja a parancsot és kérem, engedjen tovább.

— Szerencsétlenség érheti, Chicot úr; Nerac különös fekvésű város; verembe eshetik, okvetlenül szükséges, hogy vezető kísérje; engedje meg, hogy három emberemmel kísértethessem vissza a palotába.

— Mondom, hogy nem a palotába megyek!

— Akkor hová megy?

— Éjszaka nem igen tudok aludni, s olyankor sétálni megyek. Nerac nagyon kedves, változatos hely, mint látom; körül akarok nézni benne, meg akarok vele ismerkedni.

— El fogják kísérni mindenhová, ahová menni akar, Chicot úr. Hollá! Három ember!

— Kérve kérem, uram, ne raboljon meg sétám regényes színétől; szeretek egyedül járni.

— Meggyilkolják a rablók.

— Van kardom.

— Oh! Igaz, nem is láttam; akkor elfogja a rendőrfőnök, mert fegyveresen jár az utcán.

Chicot látta, hogy így nem boldogul, tehát félrehívta a tisztet és megsúgta neki, hogy a szerelem űzi, egy hölgyet akar meglátogatni. Ahhoz csak nem mehet kísérettel. Úgy látszott, hogy ez az argumentum megpuhítja a tisztet, mert így szólt:

— No akkor Isten nevében, Chicot úr, menjen!

— Üriember kegyelmed, tiszturam! Szép öntől. De mondja, honnan ismer?

— A palotában láttam a királynál.

— Ilyen a kis város — gondolta magában Chicot; — hányszor nem lyukasztották volna át ujjasom helyett a bőrömet, ha Párisban is így ismernének!

És megszorította a fiatal tiszt kezét.

Azt felelve még a tiszt kérdésére, hogy az ageni kapu felé megy, Chicot, könnyebb léptekkel és vidámban ment tovább, mint valaha. De száz lépést sem tett, mikor majdnem beleütötte az orrát az őrzőajtóba.

— Mordieu! ezt a várost ugyanesak jól őrzik, — gondolta Chicot.

— Nem lehet tovább menni! — kiáltotta mennydörgő hangon a rendőrfőnök.

— De uram, — felelte Chicot — én pedig . . .

— Ah! Chicot úr! Ön az? Hogy lehet, hogy ily hidegben az utcán járkal?

— Úgy látszik, nagyon nehéz lesz innen kijutni, — gondolta Chicot nyugtalanul. S köszöntött és oly mozdulatot tett, mint aki tovább akar menni.

— Vigyázzon, Chicot úr, — mondotta a rendőrfőnök.

— Mire, uram?

— Rossz úton jár; a kapu felé megy.

— Arra is megyek.

— Akkor elfogom, Chicot úr.

— Nem, nem főnök úr. Ördög és pokol, ugyanesak szép dolgot művelnek itt!

— De . . .

— Jöjjön közelebb, rendőrfőnök úr és vigyázzon, hogy katonái meg ne hallják, mit beszélünk.

A rendőrfőnök közeledett.

— Hallom, — mondotta.

— Megbízást kaptam a királytól az ageni kapu hadnagya számára.

— Mit nem mond!

— Csodálkozik? Pedig kár csodálkozni, mikor ismer.

— Ismerem, mert láttam a királynál a palotában.

Chicot dobantott a lábával; kezdte türelmét veszteni.

— Ezzel beérhetné bizonyítéknak, hogy bírom öfelsége bizalmát.

— Mindenesetre; menjen hát és járjon el a király megbízásában, Chicot úr, nem tartóztatom tovább.

— Bolond história, de mégis kedves, — gondolta magában Chicot; — mindig fennakadok az utcán, de még mindig továbbgurulok. Oh! oh! ott egy kapu, az ageni lesz . . . öt pere múlva künn leszek.

Csakugyan ahhoz a kapuhoz ért, hol az őrszem, karabéllyal a vállán fel s alá járt.

— Bocsánat, barátom, — mondotta Chicot — nem volna szíves megmondani, hogy nyissák ki a kaput?

— Én nem parancsolok, Chicot úr, felelte nyájasan az őr — egyszerű katona vagyok.

— Hát ismersz te is? — kiáltotta Chicot magán kívül.

— Van szerencsém, Chicot úr, ma reggel a palotában voltam őrségen és láttam beszélgetni a királlyal.

— No jól van, barátom, ha ismersz, akkor vedd tudomásul, hogy a király sürgős megbízással Agenbe küld, tehát nyisd ki csak azt a kis mellékkaput.

— Megtenném a legnagyobb örömmel, Chicot úr, de nincs nálam a kulcsa.

— Hát kinél van?

— A szolgálattevő tisztnél.

Sóhajtva kérdezte Chicot: — És hol van a szolgálattevő tiszt?

— Oh! ne tessék fáradni amiatt.

A katona meghúzott egy csengőt, mely felébresztette szavával a tisztet, ki elaludt.

— Mi baj? — kérdezte a tiszt és kidugta a fejét.

— Hadnagy úr, egy úr van itt; azt kívánja, hogy hogy nyissuk ki a kaput, mert ki akar menni.

— Ah! Chicot úr, — kiáltotta a tiszt — bocsásson meg, hogy várakoztattam; vigasztalhatatlan vagyok, bocsásson meg, tüstént lejövök és egészen az öné leszek.

Chicot, most már dühbe gurulva rágta a körmét.

— Hát nem találkozom már senkivel, aki nem

ismer? Tehát ez a Nerac lámpaház, én meg a gyertya vagyok benne?

A tiszt megjelent a küszöbön.

— Bocsásson meg, Chicot úr, — mondotta s nagy sietséggel lépett ki — elaludtam.

— Miért ne aludt volna el, uram, — felelte Chicot — hiszen az éjszaka arra való; nem volna oly szíves, kinyitítani a kaput? Én, sajnos, nem alszom, a király, bizonyára ön is tudja, ismer engem.

— Láttam, hogy ma beszélgetett a palotában ő fel-ségével.

— Úgy van, — dörmögte Chicot. — Lehet, hogy látott beszélni a királlyal, de bizonyára nem hallotta, hogy mit beszéltem vele.

— Nem, Chicot úr, csak azt mondom, amit tudok.

— Én is; a király, mikor beszélt velem, megbízott, hogy intézzem el egy dolgát Agenben, de ez a kapu, úgy-e bár, az ageni kapu?

— Úgy van, Chicot úr.

— Nos, ha be van zárva, nyitassa ki!

— Rendben van, Chicot úr; Anthenas, Anthenas, nyissa ki Chicot úrnak a kaput.

Chicot nagyot nézett és úgy szedte a lélekzetet, mint a bűvár, ki öt percig víz alatt volt és újra feljut a szabad levegőre.

A kapu megcsikordult sarokvasain. Valósággal a paradicsom kapuja volt Chicot számára, ki a szabadság minden gyönyörűségét pillantotta meg mögötte. Szívesen köszöntötte a tisztet és a boltozat felé tartott.

— Isten önnel, — mondotta — köszönöm.

— Isten önnel, — Chicot úr — szerencsés utat!

— Chicot néhány lépést tett a kapu felé.

— Álljon meg! Álljon meg — kiáltotta a tiszt és utána szaladt Chicotnak, megfogta a kabátja ujjánál fogva — oh, mily vigyázatlan vagyok, kedves Chicot úr, elfelejtettem elkérni a távozásra jogosító jegyet.

— Miféle jegyet?

— Hogyne, Chicot uram katonaeMBER és tudja, úgy-e bár, hogy mit jelent az olyan jegy? Megértheti, hogy nem lehet kimenni olyan városból, mint Nerac,

a király írott engedélye nélkül, különösen, mikor a király ott tartózkodik.

— És kinek kell aláírnia azt a jegyet?

— Magának a királynak. Minthogy pedig kegyelmedet a király küldi ki, nehéz feltenni, hogy jegy nélkül bocsátotta volna útra.

— Ah! ah! — kétségbe vonja, hogy a király küldött, — mondotta Chicot lángoló szemmel, mert látta, hogy most megakad, és a harag azt a rossz gondolatot súgta neki, hogy megöli a tisztet és a kapu őrét és elmenekül a nyitott kapun, mikor megfordulva észrevette, hogy a kaput egy külső őrző zárja el, mely éppen azért volt ott, hogy elzárja Chicot előtt a menekülés útját, még ha megölné is a hadnagyot, az őrt, meg a kapust. Oh! — mondotta magában Chicot nagyot sóhajtva, jól csinálták; tökfilkó vagyok. elvesztem.

És sarkon fordult.

— Visszakísérjem? — kérdezte a tiszt.

— Fölszeleges, köszönöm, — felelte Chicot.

Chicot visszatért arra az útra, amelyen odáig ment, de még mindig nem ért végére mártíromságának. Utközben egymás után találkozott a rendőrfőnökkel, a kornétással, meg az őrszemmel, mindegyiknek volt egy évelődő kérdése hozzá és megszegyenülten és megalázottan tért vissza Chicot a palotába. Arcának zavart kifejezése meghatotta az apródot, ki még mindig az őrhelyén volt.

— Kedves Chicot úr, — mondotta — megadjam mindennek a kulcsát?

— Add meg, kígyó, add meg, — dohogta Chicot.

— Nos hát! A király úgy szereti kegyelmedet, hogy minden áron magánál akarja tartani.

— S te tudad, kis bitang, és nem szóltál róla semmit!

— Oh! Chicot úr, nem tehettem, államtitok volt.

— De megkentelek, istentelen.

— Oh! a titok többet ér tíz pisztolánál; beláthatja, Chicot úr.

Chicot visszament szobájába és elaludt mérgében.

KILENCEDIK FEJEZET

A navarrai király fővadászmestere

Henrik nem aludt. Egy óra hosszáig dolgozott még Mornayval és megbeszélte vele a Chicotnak is bejelentett vadászatra vonatkozó intézkedéseket, aztán saját-szerűen gúnyosan mosolygó arcával felment Chicothoz, ki ökölbe szorult kézzel aludt.

A király kinyitatta az ajtót, felrázta az alvót és így szólt:

— He, he! koma, rajta, rajta, hajnali két óra van már.

— Ah! mordieu, — felelte Chicot — komájának szólít, sire, talán bizony összetéveszt Guise herceggel?

Henrik csakugyan komájának szokta szólítani Guise herceget, mikor róla beszélt.

— Nem tévesztelek össze senkivel, barátomnak találak — felelte.

— És fogságba vetett, engem, a követet! Sire, a népjogot sértette meg!

Henrik kacagott. Chicot, ki mindenekfölött szellemes ember volt, nem állhatta meg, hogy maga is vele ne kacagjon.

— Bolond eset. Az ördögbe, miért is akartál innen elmenni? Nem bántak jól veled?

— Ördög és pokol, nagyon is jól bántak velem, olyannak érzem magam, mint a lúd, melyet a baromfiudvaron hízásra fogtak. Mindenkitől csak azt hallom: „Kiesi, kiesi Chicot, mily kedves!“ de azért kitépik a szárnyam tollát és rámmárják az ajtót.

— Barátom, Chicot — felelte Henrik a fejét rázva — légy nyugodt, nem vagy elég kövér az én asztalomra.

— De, sire — mondotta Chicot, s felállt — felséged nagyon jókedvű ma reggel; miféle híreket kapott?

— Oh! Megmondhatom; látod, vadászni megyek, s mindig nagyon jó kedvem van, mikor vadászatra készülök. Rajta, ki az ágyból, komám, ki az ágyból!

— Hogyan, magával visz, sire?

— Te leszel a történetíró, Chicot.

— Jegyezsem a lövéseket?

— Úgy van, jegyezd.

Chicot a fejét rázta.

— No, mi bajod? — kérdezte a király.

— Sohasem néztem nyugtalanság nélkül az ily jókedvet, — felelte Chicot.

Mig Chicot zsémbelve öltözködött, a király kiment az előszobába és így kiáltott:

— A lovamat! és mondják meg Mornay úrnak, hogy készen vagyok.

— Ah! Mornay úr, a fővadászmestere ennek a vadászatnak?

— Mornay úr itt minden, — felelte Henrik — a navarrai király oly szegény, hogy nincs módja hivatalokat osztogatni. Csak egy emberem van.

— Igen, de jó, — sóhajtott Chicot.

TIZEDIK FEJEZET

Hogyan vadásztak farkasra Navarrában

Chicot, mikor meglátta az indulás előkészületeit, nem állhatta meg, hogy meg ne jegyezze halkan, hogy a navarrai király vadászatai nem oly költségesek, mint Henrik francia király vadászatai. Csak tizenkét, vagy tizenöt nemes alkotta ő felsége kíséretét s köztük volt Turenne vicomte is. Azonkívül pedig az akkoriban divatos vadászruha helyett majdnem valamennyien sisakot és páncélt viseltek, ami Chicot uramat arra a kérdésre ösztönözte, hogy a gascognei farkasok talán karabállyal és nehéz lövegekkel járnak?

Henrik hallotta a kérdést, bár nem szólt közvetlenül neki; közeledett Chicothoz, megérintette vállát és így szólt:

— Nem, fiam! a gascognei farkasoknak nincs sem karabélyuk, sem nehéz ágyújuk; de éleskőrmű és élesfogú fenevadak és a bozótba csalják a vadászt, ahol könnyen elszakad a ruhájuk; de a páncélt nem lehet elszaggatni.

— Mindenesetre ez is ok, — dörmögte Chicot — de oknak nem kitünő.

— Áh! megjegyzéseket teszel?

— Tilos?

— Nem, barátom, nem tilos, mert a megjegyzés Gascogneban olyan, mint a váltópénz.

— Mordieu! megértheti, sire, nem vagyok vadászember és valamivel csak kell foglalkoznom, míg önök bajuszukat nyaldossák a jó farkasok szagára, melyeket, minthogy vannak tizenketten vagy tizenötven puskások, majd csak terítékre hoznak.

— Oh! igen, — mondotta a király, mosolyogva a gúnyolódón; — előbb a ruhát, aztán a számunkat; csak gúnyolódjál, Chicotom, gúnyolódjál!

— Oh! sire!

— De ha nem indulok is kétszáz vadásszal, hanem csak tizenkettővel, néha mégis megesik, hogy a falusi nemesek, kik megtudják, hogy vadászom, elhagyják kastélyaikat és csatlakoznak hozzám s így némelykor meglehetősen szép kísérethez jutok.

Mikor fél órája mentek már a nyílt mezőn, Henrik, kezét a szeme fölé tartva, így szólt Chicothoz:

— Álljunk meg, nézd csak, azt hiszem, nem tévedek.

— Mi baj van?

— Nézz csak oda, a kis Moiras város kapuja felé; nem lovasokat látok ott?

Chicot felállt a kengyelében és így felelt:

— Lovasokak lovasok, sire, de nem vadászok.

— Miért nem vadászok?

— Mert állig fegyverben vannak, mint Róland.

— Ej! mit bánod a ruhát, láthattad már rajtunk is, hogy nem a ruha teszi a vadászt.

— De legalább kétszáz embert látok ott.

— Hát aztán! Mit bizonyít az, fiam? Azt, hogy Moiras jó városom . . .

— Chicot úgy érezte, hogy nagyon felébred benne a kíváncsiság. A csapat, mely kétszázötven lovasból állt, csendben csatlakozott a kísérethez; a lovasok mindegyike jó lovon ült, jól volt felszerelve s az élü-

kön egy tekintélyes külsejű férfi járt, ki Henriknek üdvözlő és hódolatteljesen csókolta kezét.

Átmentek a Gers-en. A Gers és Garonne közt, a terep egyik domborulatán körülbelül száz főnyi másik csapatot pillantottak meg; vezére közeledett Henrikhez és úgy látszott, mintha bocsánatot kérne, hogy nem hozza a vadászok nagyobb számát. Henrik azzal vette tudomásul mentegetődzését, hogy kezét nyújtott neki.

Tovább meneteltek a Garonneig, melyen épúgy átkeltek, mint a Gers-en; csak hogy, minthogy a Garonne jóval mélyebb, mint a Gers, csakhamar elvesztették a talajt a lovak lába alól és kénytelenek voltak harminc vagy negyven lépésnyire usztatni; de minden ellenkező várakozás ellenére minden baj nélkül érték el a túlsó partot.

— Mordieu! — mondotta Chicot — miféle gyakorlatokat végeztet itt, sire? Van hid Agen fölött és alatt, mégis vízbe mártják a páncéljaikat?

— Kedves Chicotom, — felelte Henrik — parlagi emberek vagyunk, már megbocsáthatod; tudod, hogy Istenben megboldogult Károly sógorom vadkannak mondott, már pedig a vadkan nem törődik semmivel, hanem mindig nyilírányt tör előre és vadkanlétemre magam is azt teszem. Ha folyóvíz akad az utamba, átvágok rajta; ha város állja az útam, ventre-saint-gris! megeszem, mint a pástétomot.

A bearni tréfájára harsány kacaj felelt köröskörül. Csakis Mornay nem kacagott hangosan, hanem csak összehúzta az ajkát, ami nála szokatlan derűtség jele volt.

— Mornaynak ma nagyon jókedve van, — súgta örömmel a bearni Chicot fülébe; — nevetett a tréfámon.

A Garonneon túl, mintegy félmértföldnyire a folyótól, egy fenyvesből előbújva háromszáz lovas tűnt fel Chicot szeme előtt.

— Oh! oh! legkegyelmesebb uram, — mondotta halkán Henriknek — nem irigykedők-e, kik híret vették a vadászatnak és meg akarják zavarni?

— Szó sincs róla, — felelte Henrik — megint té-

vedsz, fiam, ezek az emberek jóbarátaink s Püymirolból jönnek hozzám, megbízható jóbarátaim.

— Tudieu! sire, több ember lesz kíséretében, mint fa az erdőben.

— Fiam, Chicot, Uram bocsá', azt hiszem, hogy megérkezésed híre elterjedt a környéken s ezek az emberek azért sietnek ide a tartomány minden részéből, hogy tiszteletüket nyilvánítsák a francia király iránt, kinek követe vagy.

Chicot sokkal elmésebb ember volt, semhogy észre ne vette volna, hogy jó ideje úznak már gúnyt belőle. Ez bizalmatlanná tette, de nem rontotta el kedvét.

Estalkönyatkor Monroyban álltak meg, hol a környék nemesei, kik összegyülekeztek, mintha előre értesítették volna őket, hogy a navarrai király átmegy községükön, szép vacsorával fogadták uralkodójukat.

— Mikor kezdjük már a vadászatot? — kérdezte Chicot Henriktől, mikor éppen nyugovóra akart térni.

— Még nem vagyunk a farkasok területén, kedves Chicotom.

— És mikorra leszünk ott?

— Kíváncsi ember! Holnap majd megtudod, fiam, addig feküdj le oda, a baloldalamra; nézd, Mornay már horkol a jobboldalamon.

— Az ördögbe! Nagyobb zajt csap álmában, mint ébrenlétében.

Pitymallott, mikor hatalmas lódobogás ébresztette fel a navarrai királyt és Chicotot. Mikor beéreggeliztek, megadták a kürtjelet, hogy: lóra!

— Rajta! Rajta! — mondotta Henrik — jókora utat kell megtennünk má; lóra, uraim, lóra!

Chicot ámulatlan látta, hogy a kíséret az éjszaka folyamán ötszáz lovassal nagyobbodott.

— Oh! oh! — mondotta — nem kíséret ez már, sire, hanem hadsereg.

Henrik csak ezzel a három szóval felelt:

— Várj még, várj!

Lanzeletteben százszáz gyalogos csatlakozott a lovasokhoz.

— Gyalogosok! — kiáltotta Chicot — gyalogság!

— Hajtók, — felelte a király — semmi más, csak hajtók.

Chicot összeráncolta a homlokát és ettől a pillanattól fogva nem szólt semmit. Hússzor kutatta szemével a környéket, hússzor villant meg agyában a gondolat, hogy kereket old. De hát díszkíséret vette körül, minden bizonnyal a francia király képviselőjét tisztelték meg benne.

Most Moncuq városán haladtak át, és négy kis tábori ágyú csatlakozott a sereghez.

— Visszatérek előbbi gondolatomra, sire, — mondotta Chicot —, a farkasok errefelé különbek, mint máshol és több figyelemmel bánnak velük, mint a közönséges farkasokkal; ágyúval lönek rájuk, sire!

— Oh! Észrevetted? — felelte Henrik — ilyenek ezek a monteuqiak! Mióta gyakorlatozás céljára megajándékoztam őket ezzel a négy ágyúval, mindenhová magukkal viszik.

— Megérkezőnk-e ma este, sire?

— Nem, holnap.

— Holnap reggel, vagy holnap este?

— Nem, reggel.

— Akkor, úgy-e bár, Cahorsban yadászunk?

— Arrafelé.

— De hogyan van, sire, hogy nem hozta magával a királyi zászlót is? Azzal megadta volna a farkasoknak a teljes tiszteletet.

— Nem feledkeztek meg róla, Chicot. Ventre-saint-gris! Csak a tokjában hagyják, hogy ne piszkolódjék el. De minthogy zászló kell neked, gyermekem, hogy tudjad, mely lobogó alatt teszed meg utadat, majd mutatnak mindjárt egyet. Vegyétek ki a tokból a zászlót! Chicot úr látni akarja, milyen a navarrai címer.

— Nem, nem, fölösleges! — kiáltotta Chicot — hagyják csak ott, ahol van.

A második éjszakát Catusban töltötték, körülbelül úgy, mint az elsőt. Chicotra, mióta becsületszavát adta, hogy nem szökik meg, nem vigyáztak többé. Chicot uram fordult egyet a városban s elment egészen az elő-örsökgig. Mindenfelől száz, százötven, kétszázfőnyi csa-

patok érkeztek a hadsereghez. Ezen az éjjelen a gyalogsapatok gyülekeztek össze.

— Jó szerencse, hogy nem megyünk Párisig, — mondotta Chicot —, mert százezer emberünk volna, mire odaérnénk.

Másnap reggel nyolc órakor Cahors előtt álltak ezen gyalogossal és kétezer lovassal. A várost ostrom-állapotban találták; a szélső őrszemek riasztójeleket adtak és Vesins úr megtette az óvatossági rendszabályokat.

— Ah! ah! — mondotta a király, kinek Mornay ezt hírül adta — megelőzték bennünket, borzasztó.

— Kénytelenek leszünk, sire, rendes ostrom alá fogni a várost, — mondotta Mornay; — bevárunk még kétezer embert és körülbelül annyira szükségünk is lesz, hogy egyenlővé tegyük az esélyeket.

— Hívjuk össze a haditanácsot és ássuk meg a futóárkokat, — mondotta Turenne úr.

Chicot ámultan hallgatta mindezt. A navarrai király töprengő és majdnem szánalomraméltó arca meg erősítette abban a gyanujában, hogy Henrik ügyefogyott katona, s csakis ez a meggyőződése nyugtatta meg némiképpen.

Henrik némán hallgatott meg mindenkit; egyszer aztán felocsudott töprengéseiből, felemelte fejét és parancsoló hangon mondotta:

— Uraim, hallják, mi a teendő. Van háromezer emberünk, kegyelmed pedig még kétezret vár, Mornay? Ez együtt ötezer ember. Rendes ostrom esetében két hónap alatt körülbelül másfélezer emberünket ölik meg; a többieket ez el fogja csüggeszteni és kénytelenek leszünk abbahagyni az ostromot és harcolva visszavonulni; visszavonulásunk közben újra elvesztjük ezer emberünket, ami felerészét teszi egész haderőnknek. Aldozzunk fel ötszáz embert most mindjárt és vegyük be Cahorst.

— Hogyan értsük? — kérdezte Mornay.

— Kedves barátom, elindulunk egyenesen ahhoz a kapuhoz, mely legközelebb van hozzánk. Utunkba fog esni egy árok; megtöltjük rózsényalábbal; otthagyjuk kétszáz emberünket, de a kapuhoz jutunk.

— Aztán, sire?
— Aztán petárdával levegőbe röpítjük a kaput és megvetjük lábunkat... nem lesz nehéz.

Chicot ijedten nézett Henrikre.

— Az ám, — dörmögte — nagyzol és kérkedik, a gascognei már ilyen; te teszed majd a petárdát a kapu alá!

Ebben a pillanatban a király, mintha meghallotta volna Chicot halk megjegyzését, hozzátette:

— Ne vesztegessük, uraim, az időt, mert elhül az ebéd. Előre, s aki szeret, utánam jön!

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Henrik navarrai király tűzkeresztsége

A kis hadsereg két puskalövésnyire közeledett a városhoz; akkor megálltak és megreggeliztek. Azután kétórai pihenőt adtak a tiszteknek és a legénységnek.

Délután három óra volt már, mikor a király sátrába hívatta a tiszteket. Nagyon sápadt volt, s míg beszédét mondotta, kezei szemmelláthatólag reszkettek.

— Uraim, — mondotta — azért jöttünk ide, hogy elfoglaljuk Cahorst; tehát el kell foglalnunk Cahorst, minthogy azért jöttünk ide; de erőhatalommal kell elfoglalnunk, jól megértsék, erőhatalommal, amennyiben testünkkel törünk át az akadályokon. Biron tábornagy úr, ki megesküdtött, hogy felköttet az utolsó emberig minden hugenottát, negyvenöt mérföldnyire táboroz. Vesins úr, minden valószínűség szerint, már elküldötte hozzá futárát; négy vagy öt nap múlva Biron a háttunkban lesz; tízezer embere van s mi akkor serege és a város közé szorulunk. Tehát foglaljuk el Cahorst, míg meg nem érkezik, s mi akkor úgy fogadjuk, mint Vesins úr készül fogadni minket, csak hogy mi, remélhetőleg több szerencsével; ha nem, akkor legalább lesznek jó katolikus cölöpei, hogy legyen mire felköttenie a hugenottákat, tartozunk neki ennyi elégtétellel; rajta, rajta, előre, uraim; magam állok az élükre és ventre-saint-gris, úgy osztogassuk a csapást, mint a jégeső!

Ez volt az egész királyi beszéd; de úgy látszik, elég volt, mert a katonák lelkes rivalgással, a többiek pedig ádáz bravó-kiáltásokkal feleltek rá.

A kis hadsereg felkerekedett Mornay vezérletével, hogy elfoglalja az állását. Abban a pillanatban, mikor elindult, a király odament Chicothoz és így szólt hozzá:

— Bocsáss meg, Chicot barátom, megtévesztettelek, mikor vadászokról, farkasokról és más bohóságokról beszéltem, de meg kellett tennem és neked is ez a nézeted, mert kereken megmondottad; Henrik király nyilvánvalóan nem akarja megfizetni Margot hugának hozományát és Margot jajgat, Margot sír, hogy megkaphassa az ő kedves Cahorsját; meg kell tenni, amit az asszony kíván, hogy az ember békességben élhessen otthon.

— Miért nem kérte felségedtől a holdat, ha már oly jó férje? — felelte Chicot, kissé ingerülten a királyi tréfák miatt.

— Megpróbáltam volna szerencsémet azzal is, Chicot, — felelte a bearni — annyira szeretem az én drága Margotomat.

— Oh! beérheti Cahorsral is, s majd meglátjuk, hogyan veszi be.

— Oh! éppen ez az, amiről beszélni akarok; hallgass reám, Chicot barátom, a pillanat döntő és különösképen kellemetlen. Igaz, nem vagyok nagyra a kardommal; nem vagyok vitéz ember és fellázad bennem a természet, mikor puskalövést hallok; barátom, Chicot, ne gúnyold túlságosan a szegény bearnit, a te földidet és barátodat. Majd ha látod, hogy félek, ne szólj semmit!

Henrik felszált a lovára, de kétszer úgy volt, mintha megint le akarna szállni.

— Fel, Chicot, — mondotta — szállj te is nyeregbe; úgy-e, te sem vagy katonaember?

— Nem, sire.

— No, akkor gyere, Chicot, együtt fogunk szurkolni, gyere és nézzük a lövöldözést! Jó lovat Chicot úrnak!

Chicot vállát vont a arcvonását sem rándítva,

egy szép spanyol ló nyergébe pattant. Henrik vágatásnak indította lovát és Chicot utána eredt.

Henrik, mikor kis hadseregének arcéle elé jutott, felesapta sisakrostélyát.

— Elő a zászlóval! elő az új zászlóval! — kiáltotta mekegő hangon.

Lehúzták a tokot a zászlóról és a következő pillanatban fenségesen tűnt elő a levegőben Navarra és a Bourbonok kettős címere; a zászló fehér volt és az egyik oldalán kék mezőn az aranyláncot, a másikon pedig szív formájú koszorúban az arany liliomokat mutatta.

— Tartok tőle — mondotta halkan Chicot — olyan zászló ez, mely nem jól kezdi meg történetét.

— Ebben a pillanatban, mintha igazolni akarnák Chicot gondolatát, megdördültek a vár ágyúi és rést szakítottak, tíz lépésnyire a királytól, a gyalogság soraiban.

— Ventre-saint-gris! Nézd, Chicot, azt hiszem, szépen kezdődik a dolog!

És vacogott a foga.

— Rosszul lesz mindjárt, — mondotta magában Chicot.

— Oh! — viessorgott Henrik — oh! félsz, átkozott váz, reszketsz és remegsz; várj csak, majd adok én neked mindjárt reszketnivalót.

És megsarkantyúzva szürkéjét, a sereg élére pattant és száz lépésnyire jutottak az elé a tér elé, mely oly vörös volt az ütegek tüztől, hogy fegyverzetén úgy verődtek vissza a villámok, mint a leáldozó nap sugarai. Tíz percig egy helyben tartotta lovát, arcát a város kapuja felé fordította és így kiáltott:

— A rőzsenyalábokat! Ventre-saint-gris! a rőzsenyalábokat!

Mornay nyitott sisakrostéllyal és kardját kezében tartva követte nyomon. Chicot hasonlóképen cselekedett; felpáncéloztatta magát, de a kardját nem húzta ki.

E három ember után, példaadásukon lelkesedve, a fiatal hugenotta nemesek rugtattak előre és harsányan kiáltották: — Éljen Navarra!

Élükön Turence vicomte robogott és rőzsenyalábot vitt lovának nyakán. Mindenki odament az árokhoz

és beledobta a rőzsényalábját; az árok egy pillanat alatt megtelt a felvonóhid alatt. A tüzerek előrenyomultak és negyven közül harminc emberüknek elvesztésével sikerült a kapú alá juttatniok petárdáikat.

A kartács és a puskagolyó úgy füttyölt Henrik körül, mint a tűzfergeteg; húsz ember esett el közvetlen közelében.

— Előre! előre! — mondotta Henrik — és a tüzerek közé rugtatott. Éppen abban a pillanatban ért az árok szélére, mikor az első petárda felrobbant. A kapú két helyen hasadt meg. A tüzerek meggyújtották a második petárdát is; a háromszoros nyílásokban tüstént húsz puskacső jelent meg és szórta a golyókat a tisztekre és a katonákra. Az emberek úgy hullottak el a király körül, mint mikor a kalászt kaszálja le az arató.

— Sire, — mondotta Chicot, nem gondolva magára — az Isten szerelmére, vonuljon vissza!

— Mornay nem szólt semmit, de büszke volt tanítványára és néha-néha igyekezett eléje állni, de Henrik mindjárt eltolta a kezével.

Egyszerre csak érezte Henrik, hogy veríték győződik a homlokán és hogy köd borul a szemére.

— Oh! átkozott természetem, — kiáltotta — ne mondja senki, hogy győztél rajtam.

Azzal leügrott nyergéből és így kiáltott:

— Szekercét! szekercét!

És hatalmas erővel vagdósott le puskacsöveket, tölgyfadarabokat és vasszögeket Végre lezuhant egy gerenda, egy félkapú, a falnak egy része és száz ember tört át a résen és így kiáltott:

— Navarra! Navarra! Cahors a mienk! Éljen Navarra!

Chicot nem maradt el a királytól. Vele együtt ért a kapú boltíve alá, hova Henrik az elsők közt nyomult; de minden puskalövésre látta, hogy a király megrázódik és lehajtja fejét.

— Ventre-saint-gris! — mondotta Henrik bőszipűlen — láttál már ily gyávaságot, Chicot?

— Nem, sire — felelte Chicot — még sohasem láttam olyan gyáva embert mint felséged; borzasztó.

Ebben a pillanatban Vesins úr katonái el akarták üzni Henriket és előørsét abból az állásból, melyet

a kapú alatt és a szomszéd házakban foglaltak el. Henrik karddal a kezében fogadta őket.

De az ostromlottak voltak az erősebbek. Sikerült az árkon túlra vetni vissza Henriket és embereit.

— Ventre-saint-gris! — kiáltotta a király. — Azt hiszem, zászlóm hátrál; ha úgy van, akkor majd magam veszem a kezembe.

— És nagyszerű erőfeszítéssel ragadta ki a zászló-tartó kezéből, magasra emelte a levegőben és félig lobogó redőkbe keveredve, elsőnek nyomult ismét a térre.

— Csak félj, — mondotta — csak reszkess, gyáva!

A golyók füttyöltek és nagyot koppanva pattantak vissza vértetétéről és tompán lyuggatták át a zászlót. Turenne úr, Mornay és még ezren utánarontottak a királynak a nyitott kapun át. Kívül hallgattak az ágyúk, mert most ember ember ellen harcolt.

De bármint dörgött az ágyú, bármint ropogtak a puskák, bármint esattantak össze a kardok, kihallatszott Vesins úr kiáltása:

— Torlaszolókat el az utakat, ássatok árkokat, lövöldözzetek a házak fedeléről!

— Oh! — mondotta Turenne úr, ki elég közel volt hozzá, hogy meghallja — a város ostroma véget ért, szegény Vesinsem.

És, mintegy szavának nyomatékául, reásütötte pisztolyát és megsebesítette karján.

— Tévedsz, Turenne, tévedsz, — felelte Vesins úr — Cahorst húszszor kell megostromolni; tizenkilenc ostrom van még hátra, ha eggyel végeztetek.

Vesins úr öt napon és öt éjszakán át védekezett utcáról utcára, háztól házig. Öt nap és öt éjszaka vezényelt Henrik, mint hadvezér, harcolt, mint katona, öt nap és öt éjszaka aludt csak köre hajtva fejét és kezében szekercét tartva ébredt.

Végre az ötödik nap éjszakáján az elgyengült ellenség kénytelennek látszott némi pihenést engedni a protestáns hadseregnek. Most aztán Henrik volt a támadó; elfoglalt egy elsőrendű állást, mely hétszáz emberébe került; majdnem minden tiszt megsebesült; Turenne urat vállán érte egy puskagolyó, Mornaynak

követ hajítottak a fejére, majd, hogy meg nem ölték vele.

Csak a király nem sebesült meg; a félelemre, melyet kezdetben érzett, s melyet oly hőiesen győzött le magában, lázas izgalom, majdnem örült vakmerőség következett; vértetetének majdnem minden szíja és kapcsa elszakadt, vagy saját erőfeszítése vagy az ellenség csapásai következtében; ő maga oly hatalmas vágásokat osztogatott, hogy minden csapással megölt egy embert.

Mikor elfoglalták ezt az utolsó állást is, a király teljesen benyomult a vár belsejébe, mögötte Chicot, ki öt nap óta tartott ki mellette szótlanul és komoran, és látta benne hatalmassá nőni egy királyság rémét, mely arra van hivatva, hogy megfojtsa a Valois-k királyságát.

— No — mit gondolsz, Chicot? — kérdezte a király felütve sisakrostélyát, s úgy nézett reá, mintha olvasni tudna a szegény követ lelkében.

— Sire, — dörmögte Chicot szomorúsággal telve — azt hiszem, felséged igazi király.

— Én pedig, sire, — kiáltotta Mornay — azt hiszem, hogy vigyázatlan; hogyan? levetette páncélkeztyűjét és felütötte sisakrostélyát, holott minden oldalról felségedre lőnek; tessék, tessék, megint egy golyó!

Ebben a pillanatban egy golyó csakugyan elszakított egy tollat Henrik sisakforgójáról.

Ugyanabban a pillanatban, mintha arról lett volna szó, hogy teljesen igaza legyen Mornaynak, a királyt tíz-tizenkét ellenséges puskás vette körül, kiket Vesins odaállított lesbe. Mélyre fogva és jól lőttek.

A király lova felbukott, Mornaynak szétzúzták lábát. A király elesett; tíz kard emelkedett föléje. Csak Chicot maradt a talpán. Leugrott lováról és oly gyors kör írt le hatalmas kardjával, hogy visszaűzte vele a legelől levőket. Aztán felemelte a királyt, ki lovának szerszámba keveredett, odavezette saját lovához és így szólt hozzá:

— Sire, bizonyoságot fog tenni a francia király előtt, hogy, bár kardot rántottam ellene, nem érintettem vele senkit.

Henrik magához vonta és könnyes szemmel ölelte meg, aztán így szólt hozzá:

— *Ventre-saint-gris!* az enyémnek kell lenned, Chicot; mellettem kell élned és velem együtt kell meghalnod, fiam; a szolgálat nálam ép oly jó, mint amilyen jó a szivem.

— Sire — felelte Chicot — csak egyet szolgállok ezen a világon: a fejedelmemet. Oh! tudom, hogy fénye halányul már, de hű leszek hozzá balsorsában is, bár szerencséjében lekicsinyeltem. Hadd szolgáljam tehát és szeressem királyomat, amíg élek; nemsokára egyedül leszek mellette, ne irigyelje tőle felséged az utolsó szolgáját!

— Chicot, — mondotta Henrik — halld, ígéretedet veszem; drága és szent vagy nekem és franciaországi Henrik után navarrai Henrik lesz a te barátod.

— Igen, sire, — felelte Chicot nagy egyszerűséggel és tiszteletteljesen csókolta meg a király kezét.

— Láthatod, barátom, — mondotta a király — Cahors a mienk. Vesins úr megöletti minden emberét, de én is inkább öletem meg minden emberemet, mintsem hogy visszahátráljak innen.

A fenyegetés szükségtelen volt és Henriknek nem kellett tovább kitartania; csapatai Turenne parancsnokságával legyőzték a helyőrséget, Vesins úr fogságukba esett, a város megadta magát.

Henrik kézen fogta Chicotot és egy lánghan álló és golyókkal össze-vissza lyuggatott házba vezette, mely főhadiszállás volt, és ott mondott tollba Mornay úrnak egy levelet, melyet Chicot úrral kívánt a francia királynak küldeni. A levél rossz diák nyelven volt megfogalmazva és körülbelül ezekkel a szavakkal végződött: „Nagy hasznomra vált, amit mondottál nekem. Ismerem hűveimet, ismerd meg te is a tieidet. A többit majd megmondja Chicot.”

— Most pedig barátom, Chicot, — folytatta Henrik — ölelj meg, de be ne szennyezd magad, mert, uram bocsá', oly véres vagyok mint egy mészáros. Felajánlanám neked a zsákmányolt vad egy részét, ha tudnám, hogy elfogadod, de látom a szemedből, hogy nem fogadod el. De itt van a gyűrűm, fogadd el, akarom; aztán áldjon meg az Isten, nem tartóztatlak tovább,

vágtass sietve Franciaország felé, hatást fogsz elérni az udvarnál, ha elmondod, amit láttál.

Chicot elfogadta a gyűrűt és útnak indult. Három napra volt szüksége, hogy meggyőződjen, hogy nem álmodott és nem Párisban fog felébredni házának ablaka előtt, hol Joyeuse úr éjjeli zenéket adogat.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

A Louvreban

Henrik király azután, hogy oly bátran szállt szembe a veszedelemmel, visszatért Louvreba. Nem szólt semmit, csak kissé tovább imádkozott a szokott-nál és elfelejtett köszönetet mondani a tisztkenek és az odaadó testőröknek, pedig az ő segítségükkel menekült meg a veszedelemtől. Oly nagy volt az áhitat, mely elfogta lelkét.

Éjfél után két órakor a Louvreban mindenki aludt. A kaland titkát híven megőrizték, nem is terjedt annak híre sehol. Páris hű polgárai tehát lelkiismeretesen horkoltak, nem is gyanítva, hogy mily közel jártak ahhoz, hogy új uralkodócsalád váltsa fel a régit.

Henrik, kinek ébredését türelmetlenül várták sokan, hogy megtudják, mit remélhetnek tőle, másnap reggel négy csésze bouillont ivott kettő helyett az ágyában, s tudtul adatta O és Villequier uraknak, hogy új pénzügyi rendeletet fognak kidolgozni szobájában.

A királynak alá kellett írnia és aláírt; előterjesztéseket kellett meghallgatnia, meghallgatta és közben oly természetes módon hunyta le szemét, hogy nem lehetett tudni, hallgatja-e, vagy alszik. Végre délutáni hármat ütött az óra.

Ebéd után a király díszbe öltözött és fogadószobájába ment, hol egész udvara várta.

Különösen az udvarnál érzik meg élénken, mikor közeledik a vihar és mikor éri végét; anélkül, hogy bárki beszélt volna bárkivel, a nélkül, hogy va'aki megpillantotta volna a királyt, mindenki készülten állt arra, hogy alkalmazkodni fog ahoz, ami következik.

A két királyné szemelláthatóan nyugtalan volt. A király belépett. Anyjának és feleségének ép oly udvariasan csókolt kezét, mintha még Anjou hercege lett volna. Ezer hízog szót mondott a hölgyeknek, kik már elszoktak az ily kedvességektől, sőt odáig ment, hogy cukorkával kínálta meg őket.

— Már nyugtalankodtunk egészsége miatt, fiam, — mondotta Katalin s különös élességgel nézett a királyra, mintha bizonyosságot akarna szerezni arról, hogy arcának élénk színe nem festéktől van-e s hogy jókedvében nincs-e színlelés.

— Nem volt igazuk asszonyom, — felelte a király — sohasem éreztem jobban magam — és szavait mosollyal kísérte, mely átragadt a többiek ajkára is.

— Mily szerencsés hatásnak köszönjük egészségének ezt a jobbrafordulását, fiam? — kérdezte Katalin rosszul leplezett nyugtalansággal.

— Anak, hogy sokat kacagtam, — felelte a király.

Mindenki oly mély csodálkozással nézett a szomszédjára, mintha a király valami hallatlan dolgot mondott volna.

— Sokat kacagott? felséged tud sokat kacagni? — mondotta Katalin szokott fanyarságával — akkor boldog.

— Úgy van, az vagyok, asszonyom.

— És minek köszönheti ezt a szokatlan vidámságát?

— Ki kell jelentenem asszonyom, hogy tegnap Vincennesben voltam.

— Tudok róla.

— Ah! tud róla?

— Úgy van, fiam, számomra fontos minden, ami felségedre vonatkozik; ezzel nem mondok semmi újat.

— Nem, bizonyára nem; tehát Vincennesben voltam, mikor előőrsöm a visszatéréskor idegen hadsereget jelzett, melynek karabélyain ott csillognak az országúton.

— Ellenséges hadsereg a vincennesi országúton?

— Úgy van, anyám.

— És hol?

— A jakobinusok, halastavával szemközt, jó huzgunk házának közelében, Bel-Esbatnál; bátran közeled-

tem, hogy felvegyem a harcot s ekkor a szerzetesbarátoknak egész perjelségét pillantottam meg, s a barátok harci kiáltások közben tisztelegtek előttem fegyverükkel.

Joyeuse bibornok nevetett, az egész udvar visszahangoztatta nevetését.

— Oh! — mondotta a király — kacagjatok, kacagjatok, igazatok van, sokáig fognak még beszélni erről.

E beszélgetés közben a kor szertartásának megfelelően valamennyi hölgy felállt és eltávozott egyik a másik után, meghajolva előbb a király előtt; a királyné nyomon követte őket udvarhölgyeivel, csak az anyakirályné maradt; a király szokatlan vidámságában oly titok rejlett, melynek nyitjára akart jutni.

— Ah! bibornok, — mondotta hirtelen a király a főpaphoz, ki távozni akart, mert látta, hogy az anyakirályné marad és beszélni akar fiával — mondja csak, hogy van öccse, Bouchage gróf?

— Nem tudom, sire.

— Hogyan, nem tudja?

— Nem, ritkán vagy egyáltalán nem látom, — felelte a bibornok.

Komoly, szomorú hang szólalt meg a szoba háterében.

— Itt vagyok, sire, — mondotta az a hang.

— Ah! ő az, — kiáltotta Henrik; — jöjjön közelebb, gróf, jöjjön közelebb!

A fiatal gróf engedelmeskedett.

— Ej, Istenemre! — mondotta a király és csodálkozva nézett reá, — nemesi szavamra mondom, nem emberi test ez már, hanem járó árnyék.

A bibornok észrevette a király magatartásán, hogy magára óhajt maradni du Bouchage-zsal és csendesen kisémpolygott.

A király látta szemszögletéből, hogy elmegy, aztán anyjára nézett, ki nem mozdult helyéről. A teremben már csak az anyakirályné, Épernon úr és du Bouchage voltak. Az ajtóban Loignac állt, ki félig udvaronc, félig katona léte, inkább csak szolgálatát végezte.

A király leült és magához intette du Bouchaget.

— Gróf, — mondotta — hogyan van az, hogy nem látni már a Louvrebán?

— Nem látnak itt?

— Csakugyan nem. Henri, bátyád barátságomba ajánlott, mikor elutazott; olyan akarok lenni hozzád, mintha testvérbátyád volnék; légy őszinte hozzám, mondj el nekem mindent, biztosítalak, du Bouchage, hatalmam és irántad való vonzalmam mindenre módot talál érdekedben, az egy halál kivételével.

— Sire, felelte a fiatalember, és a király lábához borult — ne zavarjon meg jóságának ezzel a kifejezésével, melyre felelni nem tudok; az én szerencsétlenségemben nincs segítség, mert az én szerencsétlenségem az én egyetlen örömöm.

— Bolond vagy, du Bouchage és mondhatom, agyrémekkel öled magad.

— Tudom, — felelte a fiatalember.

— De beszélj már, — kiáltotta a király kissé türelmetlenül — házasodni szeretnél, befolyásra vágysz?

Sire, arról van szó, hogy szerelmet ébresszek és beláthatja, hogy az egész világnak nincs akkora hatalma, hogy megszerezze nekem ezt a lehetőséget. Csak én magam érhetem el és csakis a magam számára érhetem el. Ámde érzem, hogy nem fogom elérni soha.

— Próbáld meg, gyermekem; gazdag vagy, fiatal vagy, szép vagy; hol van az a nő, aki képes volna ellenállni a szépség, az ifjúság és a szerelem hármas befolyásának? Nincs olyan, du Bouchage, nincs olyan.

— Hányan nem áldanak helyemben felségedet túlságos elnézéséért és kegyéért! Akit oly király szeret mint felséged, majdnem úgy van, mintha Isten szeretné.

— Tehát elfogadod; jól van! ne mondj semmit, ha titkot akarsz tartani; be fogom szerezni értesüléseimet; megtétetem a szükséges lépéseket. Tudod, hogy mit tettem bátyádért, ugyanannyit fogok tenni éretted is. Százezer talléron ne muljék a dolog.

— Du Bouchage megragadta és ajkához szorította a király kezét és így szólt:

— Felséged kívánja bármikor véremet, és utolsó cseppjét ki fogom ontani felségedért, hogy bizonyosságot tegyek róla, mily hálás vagyok azért a kegyért, melyet el nem fogadok.

III. Henrik bosszusan fordult sarkon.

— Csakugyan, — mondotta — ezek a Joyeuse-ök makacsabbak a Valoisknál; ~~ime~~, itt van egyikök, ki minden istenadta nap idehozza majd nekem megnyúlt arcát és a feketekarikás szemét; nagyon kedves dolog lesz; úgy is már oly sok a vidám arc az udvarnál.

— Megengedi felséged, hogy eltávozhassam?

— Megengedem, megengedem, fiam, eredj és igyekezzél férfi lenni!

A fiatalember kezét csókolt a királynak, meghajolt az anyakirályné előtt, büszkén ment el Épernon mellett, ki nem köszöntötte, és kiment a szobából. Mihelyt átlépte a küszöböt, a király így kiáltott:

— Tedd be az ajtót, Nambu!

Az ajtónálló, kinek ez a parancs szólt, tüstént kiáltotta az előszobába, hogy a király nem fogad senkit.

Henrik közeledett Épernonhoz, vállára tette kezét és így szólt hozzá:

— Lavalette, ma este pénzt fogsz osztani negyven-öteid közt és szabadságot adsz nekik egy éjszakára és egy napra. Hadd mulassanak. Mordieu! Megmentettek, megmentettek, mint Sullát a fehér lova.

— Megmentették? — kiáltotta Katalin csodálkozva.

— Úgy van, anyám.

— Megmentették? Mitől?

— Ah! kérdezze meg Épernontól!

— Felségedtől kérdem, azt hiszem jobb úgy.

— Nos, asszonyom, ami nagyon szeretett hugunk, barátjának, Guise úrnak testvére... Ah! ne védekezék, barátja anyámnak.

Katalin úgy mosolygott, mintha azt akarta volna mondani: nem fogja megérteni soha.

A király látta azt a mosolyt, összeszorította ajkát, aztán így folytatta:

— Jóbarátjának, Guise úrnak nővére tegnap tört vetett utamba,

— Tört?

— Úgy van, asszonyom, kis hía volt, hogy tegnap el nem fogtak, hogy talán meg nem öltek.

— És ki? Guise úr? — kiáltotta Katalin.

— Nem hiszi el?

— Bevallom, nem.

— Épernon, barátom, az Isten szerelmére, mondja el élményünket az anyakirálynénak; ha magam mondanám, ő pedig folyton így vonná a vállát, haragra lobbannék, pedig csakugyan nincs hozzátenni valóm.

Aztán, Katalinhoz fordulva, így folytatta:

— Isten önnel asszonyom, Isten önnel, szeresse Guise urat, amíg akarja; Salcède urat már felnégylettem, mint bizonyára emlékszik rá?

— Hogyne!

— Nos! A Guise urak is tegyenek úgy, mint anyám, ne feledkezzenek meg róla.

Így szólva, még jobban vállat vont, mint az imént anyja és visszavonult szobáiba.

TIZENHARMADIK FEJEZET

Vörös tollforgó és fehér tollforgó

Este nyolc óra volt, és búsan emelkedett ki Briquet házának háromszögű körvonala a báránylehős ég hátteréből, mely szemmel láthatóan inkább esőt, mint holdfényes éjszakát ígért. Ez a szegény kis ház, melyen meg lehetett látni, hogy a lelke távol van tőle, méltó párja volt annak a titokzatos háznak, melyet az olvasó már ismer. Úgy tűnt fel, mintha a két ház ásítva nézne egymásra.

Nem messze tőlük erős láрма hallatszott, melyben vas csikorgása keveredett el hangok zavarával, bizonytalan morajjal és rikoltozással. Minden bizonnyal ez a láрма volt, mely magára vonta a figyelmét egy fiatal embernek, ki violaszín bársonykalapot, rajta vörös tollforgót, vállán pedig szürke köpenyt viselt, és ez indította arra, hogy néhány pillanatra megálljon, aztán lassú léptekkel, tűnődve és fejét lehorgaszta térjen vissza megint Briquet Róbert házához. Az összekoecantott vasnak az a szimfóniája üstöktől, a meg nem határozható moraj a tűzön álló husosfazekakból és a páráson forgó nyársaktól, a kiáltás Fournichon mes-

tertől, a *Merész lovag* fogadásától származott, ki tűzhelyeire fordította minden gondját; a rikoltás pedig Fournichonnétól, ki a tornyocskát boudoirnak hozatta rendbe.

A fiatal ember mindezt végighallgatta és szemügyre vette, aztán visszafordult és újra megkezdte sétáját egészen annak a pataknak partjáig, mely Briquet Róbert házánál átvágott az úton és a titokzatos ház felé folyt tovább.

Megjegyzendő, hogy a sétáló ifju, valahányszor odáig ért, mindig összetalálkozott egy körülbelül az ő korában levő fiatalemberrel, ki fehér tollforgós fekete bársonykalapot és violaszínű köpenyt viselt és homlokát ráncolva, merev szemmel, kezét kardjának markolatára téve, olyan volt, mintha azt mondaná: „Innen tovább nem mégy anélkül, hogy össze ne kerülj a viharral“.

De a másikat oly mértékben ingerelte meg-megjelenésével, hogy a vöröstollasnak végre is észre kellett vennie. Ez természetesen azt a benyomást keltette benne, hogy útjában áll annak a fiatalembernek. Még nem fűzhette tovább gondolatát, mikor türelmetlenségében a másik, ahelyett, hogy a patakot túl maradt volna, átlépett a vízen és visszaszorította ellenfelét, ki nem lévén készülve ily támadásra, majdnem egyensúlyát veszítette.

— Oh! Uram, — mondotta az utóbbi — bolond ön, vagy meg akar sérteni?

— Mindenesetre meg akarom értetni önnel, uram, hogy terhemre van; sőt már azt hittem, észreveszi, anélkül, hogy kénytelen lettem volna meg is mondani.

— Egyáltalában nem vettem észre, mert nem szoktam meglátni azt, amit meglátni nem akarok.

— De reményem szerint vannak bizonyos dolgok, melyek magukra vonnák figyelmét, ha megvillogtatnák a szeme előtt?

S a fehértollforgós hátravetette köpenyét és kihúzta kardját.

A vöröstollas nem mozdult.

— Uram, — mondotta vállát vonva — az ember

azt hinné, hogy sôhasem rántott kardot, mert oly sietve huzza ki olyan ember ellen, aki nem védekezik.

— Nem, de aki remélhetőleg védekezni fog.

A vöröstollas oly nyugodt mosollyal felelt erre, hogy csak még jobban felbőszítette ellenfelét.

— Uram, — mondotta — tudhatja már, hogy különleges dologban járok itt. Ha minden áron kívánja, teszek önnek egy fordulót, de el nem megyek innen.

— Uram, — mondotta a fehér tollforgós, és suhintott a kardjával, a két lábát pedig összezárta, mint aki állásba akarja vetni magát — du Bouchage Henri gróf vagyok, testvéröccse Joyeuse hercegnek; utóljára kérdem, lesz-e szíves, átengedni nekem a terület, és elmenni innen?

— Uram, — felelte a vöröstollas — Ernauton de Carmainges vicomte vagyok; nekem ön semmiesetre sincs terhemre és egyáltalában nem tekintem bajnak, ha ittmarad.

Du Bouchage egy pillanatig gondolkozott, aztán visszarejtette a kardot hüvelyébe.

— Bocsásson meg, félőrvült vagyok, mert szerelmes vagyok.

— Magam is szerelmes vagyok, de azért nem tartom örültnek magamat.

Henri elsápadt.

— Szerelmes? És ebben az utcában van, akit szeret?

— A jelen pillanatban itt.

— Az ég szerelmére, mondja meg, kit szeret?

— Oh! du Bouchage úr, nem gondolta meg, hogy mit kíván. Tudhatja, hogy nemesember nem árulhat el oly titkot, mely csak felerészben az övé.

— Igaza van, igaza van, bocsásson meg, Carmainges úr; de csakugyan, van-e a világon még oly boldogtalan ember, mint én?

Ebben a néhány szóban annyi igaz fájdalom, oly beszédessé kétségbeesés volt, hogy Ernauton mélyen megilletődött.

— Oh! Istenem, — mondotta — értem, attól tart, hogy vetélytársak vagyunk. Nő hát, őszinte leszek.

Joyeuse elsápadt és végighuzta kezét a homlokán.

— Meghívót kaptam találkára, — folytatta Ernauton.

— Találkára? Ebbe az utcába?

— Ebben az utcába.

— Levélben hívták?

— Igen, szép férfias vonásokkal írt levélben.

Ernauton egy papírdarabkát vett elő a tárcájából.

— Itt van a levélke, nehéz volna felolvasni most az éjszaka sötétségében. De rövid a levél és betéve tudom. Hallja csak, mi van benne: „Ernauton úr, titkárom megbízásomból közli önnel, hogy nagyon óhajtanék egy óra hosszáig beszélgetni kegyelmeddel; szolgálata öszintén meghatott.“

— Az van benne? És most várják?

— Azaz hogy én várok, mint láthatja. Három füttyentést várok az ablakból.

Reszketve tette Henri az egyik kezét Ernauton karjára, a másikkal pedig a titokzatos házra mutatott és kérdezte: — Onnan?

— Semmiesetre sem, — felelte Ernauton s a *Merész lovag* tornyocskájára mutatott — onnan.

Henri felkiáltott örömeiben.

— Tehát nem ide megy?

— Nem, a levélke egész világosan mondja, hogy *Merész lovag* fogadóba.

— Oh! Áldja meg az Isten, — mondotta a fiatalember és megszorította kezét — oh, bocsásson meg udvariatlanságomért, esztelenségemért. Oh! tudhatja, hogy annak a férfinak, ki igazán szeret, csak egy nő van a világon, s mikor újra meg újra láttam visszatérni e ház felé, azt hittem, hogy az a nő várja.

— Téved, de várjon csak! Nem füttyentettek?

— Csakugyan úgy rémlik, mintha füttyentést hallottam volna.

A két fiatalember figyelt; második füttyentés hallatszott a *Merész lovag* tájáról.

— Gróf úr! — mondotta Ernauton — meg fog bocsátani, ha félbeszakítom beszélgetésünket, de azt hiszem, a jeladás nekem szólt.

Harmadik füttyentés hallatszott.

— Menjen uram, menjen, — mondotta Henri — és jó szerencsét!

Még sötétebben, mint az imént, mondotta magában Henri: — Fel! Tegyük úgy, mint rendszerint, kopogtassunk be ezen az átkos kapun, mely sohasem nyílik ki.

És így szólva, támoalgó léptekkel közeledett a titokzatos ház kapujához.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

A kapu kinyílik

Du Bouchage habozva és hosszú szüneteket tartva kopogtatott be háromszor egymásután a kapun. Nem hallva semmi neszt, kétségbeesetten mormogta magában: — Isten hozzád, kegyetlen ház; Isten hozzád holnapig!

És lehajolt mélyen, és csókot nyomott a kőlépcső hideg márványára.

Aztán visszavonult. De alig, hogy kettőt lépett, nagy csodálkozására megcsikordult a retesz. A kapu kinyílt és a szolga mélyen meghajolt. Az a szolga volt, kit Briquet Róberttel való találkozása alkalmával leírtunk.

— Jó estét, uram, — mondotta rekedt hangon, de szava mégis édesebb volt du Bouchage fülének, mint a chérubok legédesebb zenéje. Henri zavarodottan, reszketve közeledett, összekulcsolta kezét, és oly szemmel láthatóan megtántorult, hogy a szolga megfogta, hogy eh ne essék a küszöbön.

— Itt vagyok, — mondotta a szolga — kérem, mondja meg, mit kíván. Nem volna oly szives, uram, leülni ide mellém és beszélgetni velem? — kérdezte aztán tiszteletteljesen.

— Barátom, — felelte du Bouchage — nem ma beszélünk először egymással. Többször kínáltam önt arannyal; máskor meg akartam félemlíteni, de soha sem hallgatott meg; mindig látta, hogy szenvedek, de soha sem mutatott részvételt fájdalmam iránt. Ma pedig azt mondja, hogy beszéljek, felszólít, hogy mond-

jam meg, mit kívánok; Istenem, mondja, mi történt, minő új szerencsétlenséget rejt számomra ez az engedékenységek?

Dū Bouchage aztán megemlítette, hogy a király megígérte segítségét, de ő nem fogadta el. A szolga éles figyelemmel hallgatta szavait, aztán így szólt:

— Gróf úr, higgye el, annak a hölgynek, kit váddal illet, szíve nem oly érzéketlen, különösen pedig nem oly kegyetlen, mint hiszi, mert néha látta kegyelmedet, megértette szenvedését és élénk rokonszenvvel viselkedik kegyelmed iránt. Gróf úr, ez a hölgy talán ismert erősebb szenvedélyt is annál, mint aminőt ön valaha ismerni fog; ez a hölgy talán úgy szeretett, mint kegyelmed sohasem fog szeretni.

Henri égne emelte kezét és így kiáltott:

— Aki úgy szeret, mindig szeret.

— Azt mondtam talán, hogy már nem szeret?

Henri nagyot sóhajtott és úgy roppant össze, mintha a halál sújtott volna le rá.

— Szeret! — kiáltotta — szeret! ó! Istenem! Istenem!

— Igen, szeret; de ne legyen féltékeny arra a férfira, akit szeret. Az a férfi nincs már, nem jár a földön; úrnőm özvegységre jutott.

— Az ég szerelmére, — mondotta du Bouchage s új remény éledt szívében — ne hagyjon el; azt mondja, özvegy; akkor csak rövid idő óta az. Meglátja, könnyeinek forrása kiapad. Özvegy! Oh barátom, akkor nem szeret senkit, mert csak holttestet, árnyat, egy nevet szeret; a halál kevesebb, mint a távollét; mikor azt mondja, hogy holtat szeret, annyi, mintha azt mondaná, hogy szeretni fog engem.

A szolga fejét rázta és így felelt:

— Ez a hölgy, gróf úr, örök hűséget esküdött a halottnak; és ismerem, állni fogja szavát.

— Várni fogok, várok tíz évig, ha kell, — kiáltotta Henri; — Isten nem engedte, hogy meghaljon bánatában, vagy erőszakosan rövidítse meg életét; minthogy pedig nem halt meg, élhet, minthogy pedig él, remélhetek.

— Oh fiatalember! — mondotta a szolga komor hang-

gon — ne végezzen oly könnyen a halottak követelésével; azt mondja, hogy úrnőm él; igen, élt! nem egy napig, nem egy hónapig, nem egy évig; hét esztendeje már! (Joyeüse megrázkódott.) De tudja-e, miért, mily szándékkal, mily elhatározással élt? Azt reméli, hogy megvigasztalódik majd? Soha, soha, gróf úr. Én mondom önnek, én esküszöm reá, én, ki az elhunynak csak alázatos szolgálja voltam, én, ki jámbor, forró reményekkel telt lélek voltam, amíg élt, s kinek kővé vált a szívem, mióta meghalt; én, ki úrnőnnnek csak szolgálja vagyok, újra csak azt mondom önnek, hogy nem fog ő megvigasztalódni soha.

— Ez az annyira siratott férfi, — vágott szavába Henri — ez a boldog halott, ez a férj...

— Nem férje volt; kedvese volt, gróf úr, s az olyan nőnek, mint az, kit szerencsétlenségére szeret, csak egy kedvese van egész életében.

— Barátom! — kiáltotta a fiatalember, megrettenve ez egyszerű ember fenséges beszédmódjától — kérve kérem, járjon közbe érdekemben!

— Én! — kiáltotta a szolga — én! Figyeljen reám, gróf úr. Ha képesnek hittem volna arra, hogy erőszakoskodik úrnőmmel szemben, ezzel a kezemmel öltem volna meg; és ha hihettem volna, hogy úrnőm szereti önt, akkor ő halt volna meg... Nos, gróf úr, megmondottam, amit meg kellett mondanom; ne igyekezzék további vallomásra bírni; mert becsületemre mondom, és, bár nem vagyok nemes, elhiheti, nagyra tartom a becsületemet... mert becsületszavamra megmondottam mindent, amit megmondhattam.

Henri, halállal a szívében, felállt és így szólt:

— Köszönöm, hogy ily részvétet tanúsított szerencsétlenségem iránt. Most már tudom, mit teszek. Legyen nyugodt, el megyek, még pedig örökre.

— Értem, meg akar halni.

— Miért titkolnám? nem élhetek nélküle, tehát meg kell halnom, ha nem lehet az enyém.

— Gróf úr, nagyon sokszor beszéltem úrnőmmel a halálról; higgye el, rút, csúnya halál az, melyet saját kezével idéz elő az ember.

— Nem is fogom a halálnak ezt a módját válasz-

tani; az oly fiatalember számára, ki oly korban van s ki oly nevet visel mint én, s kinek oly vagyona van, mint nekem, van egy halál, mely mindig szép halál volt, tudniillik az, mely királyának és hazájának védelmében találja.

— Ha szenvedései fölülmúlják erejét, ha nem tartozik semmivel azoknak, akik túlélnek, ha a halált a haretéren remélheti, akkor haljon meg gróf úr, haljon meg; én már rég meghaltam volna, ha nem volnék arra ítélve, hogy éljek.

— Köszönöm, Isten vele, — mondotta Joyeuse és megszorította az ismeretlen szolga kezét; — a viszontlátásig egy más világon.

És arannyal telt nehéz erszényt vetett a fájdmától megilletődött szolga lábához, és gyors léptekkel eltávozott.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Hogyan szeretett egy előkelő hölgy az Úr 1586-ik esztendejében

A háromszoros füttyentés, mely egyenlő időközökben hasította a levegőt, Ernautonnak szólt jeladésként.

A fiatalember, mikor a *Merész lovag* közelébe jutott, az ajtóban ott találta Fournichonnét, ki oly mosollyal fogadta vendégeit, mely egy flamand istennőhöz tette hasonlóvá. Aranytallér volt kövér, fehér kezében, melyet egy ép oly fehér, de az övénél finomabb kéz tett oda. Fournichonné Ernautonra nézett, és kezét csípőjére téve, úgy elállta az ajtó nyílását, hogy lehetetlen volt azon bemenni és csak akkor bocsátotta be a jövevényt, mikor a gascognei becsületszavát adta, hogy őt illette a füttyentés.

Örömmel telve bocsátotta fel a fogadósné Ernautont a csigalépcsőn, mely a legdíszesebb és a legdiszkrétebb tornyocskához vitt fel. Ernauton, mikor a fogadósné visszavonult, jobb kezét az ajtó függönyére, bal kezét a kilincsre téve és köszöntésképpen félig meghajolva, megállt az ajtó előtt,

A rózsaszínű tornyócskának egyetlen rózsaszínű viaszgyertya lángjával megvilágított kéjes félhomályában szép női alakot pillantott meg. Párnáira dőlve, egészen bársonyban és selyemben, a hölgy, lecsüggesztve kicsiny lábait a kerevet végéről, azzal fáradt, hogy egy kis aloégaly maradványát igyekezett elégetni a gyertyán s közel vitte arccához, hogy felszívhassa a füstjét, s közben ugyanazzal a füsttel telítve főkötőjének redőit és haját, mintha azt akarná, hogy az a mámorító pára körbe vegye egészen körül.

Abból, ahogy a galy maradványát a tűzbe vetette, ahogy ruháját a lábára, főkötőjét pedig álarcos vonásaira húzta, Ernauton észrevette, hogy hallotta, mikor belépett és tudja, hogy közel van hozzá. De a nő nem fordult hátra.

Ernauton várt egy pillanatig; a nő még mindig nem fordult hátra.

— Asszonyom, — mondotta a fiatalember lágy hangon. — Hivatta alázatos szolgáját s ő itt van.

— Ah, nagyon jól van, kérem, üljön le, Ernauton úr.

— Bocsánat, asszonyom, mindenekelőtt köszönetet kell mondanom azért a tisztességért, melyben részesít.

— Ah, nagyon kedves, igaza van, Carmainges úr, de azt hiszem, hogy még nem is tudja, kinek köszöni meg.

— Asszonyom, vonásait álarccal fedi, kezét keztyűbe rejti és abban a pillanatban, mikor beléptem, megfosztott lábának látványától is, pedig már az maga is örülten szerelmessé tehetett volna, — mondotta Ernauton s lassan közeledett a kerevethoz. — Nem látok semmit, ami lehetővé tenné számomra a felismerést, így csak gyaníthatok.

— És gyanítja, hogy ki vagyok? — kérdezte a nő hanyagul s lehúzta az egyik keztyűjét és előtűntette bámulatosan szép, gömbölyded kezét és finom hegyben végződő ujjait.

— Azt mondtam, asszonyom, hogy vonásait nem látva is, tudom, hogy ki, és csalódástól nem félve, mondhatnám azt is, hogy szeretem.

— Tehát azt hiszi, kezeskedhetnék, hogy csakugyan én vagyok az, akit itt találni remélt?

— Minthogy szememmel nem láthatom, megsűgja szívem.

— Tehát ismer?

— Igen, ismerem.

— Érdekes, hogy olyan ember létére, ki csak az imént jött fel a vidékről, már ismerni véli Páris asszonyait.

— Páris minden asszonya közül, asszonyom, eddig csak egyetlenegyét ismerek.

— S az én vagyok?

— Azt hiszem.

— És miről ismer reám?

— Hangjáról, igézetességéről, szépségéről.

— Értem, hogy a hangomról, mert nem tudom elváltoztatni; azt, hogy igézetességemről, bóknak veszem; de azt a feleletet, hogy szépségemről, csakis felvevésnek minősíthetem.

— És miért, asszonyom?

— Egészen bizonyos, hogy ismer a szépségemről, de azt most nem láthatja.

— Mindenesetre inkább láthattam azon a napon, mikor magammal akarva hozni Párisba, oly közel volt hozzám, hogy keble vállamhoz ért s lélegzete a nyakszirtemet égette.

— Mikor megkapta levelem, akkor is eltalálta, hogy rólam van szó?

— Oh! nem, nem, asszonyom, ne higgye! Egy pillanatilag sem fordult meg agyamban oly gondolat; ellenkezőleg, azt hittem, hogy az a katasztrófa fenyeget, melyet az asszonyoknál való szerencsének szoktak mondani és csak azóta a néhány pillanat óta, mióta látom, érintem...

Ernauton e szavaknál oly mozdulatot tett, mintha meg akarná fogni azt a kezét, mely visszahúzódtott érintésétől.

— Elég, nem fér hozzá kétség, hogy kivételes ostobaságot követtem el.

— És miben, asszonyom, ha kérdenem szabad?

— Miben! Azt mondja, ismer, és mégis azt kérde tőlem, hogy miben követtem el ostobaságot?

— Oh! igaz, asszonyom, nagyon jelentéktelen ember vagyok, nagyon alantálló fenségedhez képest.

— De az Isten szerelmére! Tegye meg azt a szíves-séget uram, hogy hallgat; hát egyáltalában nincs esze?

— Az égre, mit tettem hát, asszonyom?

— Hogyan! Látja, hogy álaré van rajtam. Pedig mikor álarcot viselek, semmi kétség, azért teszem, hogy felismerhetetlenné tegyem magam, ön pedig fenségnek szólít. Miért nem nyitja ki az ablakot és miért nem kiáltja ki nevem az utcára?

— Oh! bocsásson meg, bocsásson meg, — mondotta Ernauton és térdre esett — hittem e falak titoktartásában.

— Úgy látom, könnyenhívő.

— Oh! asszonyom, szerelmes vagyok.

— És meg van győződve, hogy tüstént viszonzni fogom szerelmét?

Ernauton ingerülten állt fel. Nem, asszonyom, — mondotta.

— Akkor mit hisz?

— Azt hiszem, hogy fontos mondanivalója van számomra; hogy nem akart a Guise-palotában, vagy a Bel-Esbat-ban fogadni s inkább kívánta magányos helyen folytatni ezt a beszélgetést.

— És mit gondol, mi mondanivalóm van önnek? Beszéljen. Nem volna kellemetlen, ha becsülnöm kelene éleselméjűségét.

És a hölgy látszólagos gondnélkülisége mellett akaratlanul elárult némi nyugtalanságot.

— Mit tudom? Talán olyan valami, ami Mayenne urra vonatkozik.

— Nincsenek-e futáram, kik holnap este többet fognak megmondani, mint amennyit ön mondhat, mert tegnap megmondott mindent, amit mondhatott.

— Talán kérdést akar intézni hozzám a múlt éjszaka eseményéről is.

— Áh! melyik eseményről, miről beszél? — kérdezte a hölgy, kinek keble szemmelláthatóan emelkedett.

— Épernon úr páni rettegésére, a lotharingiai nemések elfogatására gondolok...

— Lotharingiai neméseket fogtak el?

— Körülbelül huszat, kik rosszkor voltak a vingenresi úton.

— Mely egyszersmind a soissons-i országút is, hol Guise úr, mind gondolnám, helyőrségét tartja. Ah! igaz, Ernauton úr, ön, ki az udvarhoz tartozik, megmondhatná, hogy miért fogták el azokat a nemeseket.

— Az udvarhoz, én?

— Mindenesetre.

— Tudja, asszonyom?

— Istenemre! Tudakoltatnom kellett, ha meg akartam tudni címét. De mindenre kérem, ne vágjon szavamba; . . . nos, mi volt az eredménye annak a megdolgatlanságnak?

— Egyáltalában semmi, asszonyom, legalább amennyire én tudom, semmi.

— Akkor miért tette fel, hogy oly dologról fogok beszélni, melynek nincs eredménye?

— Ezúttal sincs igazam, mint az előbbi alkalmakor sem volt, asszonyom és beismerem tévedésemet.

— Hogyan, uram! Hova való?

— Agenbe!

— Áh! uram, tehát gascognei, mert Agen, mint hiszem, Gascogneban van. Tehát gascognei létére nem volt elég hiú feltenni, hogy kellemes embernek tartottam, mikor Salcède kivégzésének idejében megláttam a Saint-Antoine kapunál.

Ernauton elpirult és nyugtalanság jeleit mutatta. A hölgy pedig így folytatta:

— Hogy mikor az úton találkoztunk, szépnek találtam?

Ernauton nyakig pirult.

— Asszonyom, asszonyom, a világért sem gondolok arra.

— És nincs igaza, — felelte a hölgy és először fordult vissza Ernauton felé és szemére függesztette az álarca alatt lángoló pillantásait és felegyenesítette bámulatosan csábító derekát, mely kerek, kéjes vonalakban emelkedett ki a kerevet bársonyából.

Ernauton összekulcsolta kezét és így kiáltott:

— Asszonyom! asszonyom! gúnyt űz belőlem.

— Kijelentem, hogy nem, — felelte a hölgy előbbi bátor, fesztelen hangján — azt mondom, hogy tetszett nekem, s ez az igazság.

— Istenem!

— Hát nem ön maga merészelte-e kijelenteni előttem, hogy szeret?

— Mikor azt tettem, asszonyom, nem tudtam, hogy ki ön, de most, mikor tudom, alázatosan bocsánatot kérek érte.

— Oh! most kezd félrebeszélni, — mondotta a hölgy halkán, türelmét veszítve. Maradjon csak az, aki volt, mondja csak azt, amit gondol, mert másképp megbánom még, hogy idejöttem.

Ernauton térdre esett.

— Beszéljen, asszonyom, hogy meggyőződhessem, hogy mindez nem puszta játék, s akkor talán merek majd felelni.

— Ám legyen; tehát hallja, mily terveim vannak önnel, — felelte a hölgy s félkezével visszatolta Ernautont, a másikkal pedig elrendezte ruhájának ráncait. Ön tetszik nekem, de még nem ismerem önt. Nem szoktam ellenállni vonzalmaimnak, de nem vagyok oly ostoba, hogy hibákat kövessek el. Ha rangban egyenlők volnánk, akkor magamnál fogadtam és kedvemre tanulmányoztam volna, mielőtt sejtelve lett volna szándékaimról. Önnel szemben nem tehettem ezt. Másként kellett rendezni a dolgot és találomra hozni össze ezt a találkozót. Most már tudja, hogy engem illetőleg mihez tartsa magát. Legyen hozzám méltó, ennyi az egész, amit figyelmébe ajánlok.

Ernauton fogadkozni kezdett.

— Oh! kevesebb hevet, ha kérnem szabad, Carmainges úr, — szólt a hölgy hanyagul — nem érdekes; talán csak a neve az, ami feltűnt nekem és érdekelt, mikor először találkoztunk. Egészen véve határozottan azt hiszem, hogy merő szeszély, amit ön iránt érzek és elmúlik mihamarább. De azért ne higgye, hogy messze van a céltól és ne essék kétségbe! Nem szeretem a tökéletes embereket. Oh! viszont pedig imádom az engedelmeseket. Vegye ezt figyelembe, szép lovag.

Ernauton magán kívül volt; ez a gőgös beszéd, ezek a kéjes és lágy mozdulatok, ez a büszke fölénység, s az előkelő hölgynek vele szemben mutatott odaadása a legnagyobb gyönyörrel s a legmélyebb ijedelemmel töltötték el. Leült szívének szép és büszke fejedelem-

asszonyához, ki nem tiltakozott, és karját a párna alá akarta csúsztatni, melyen pihent.

— Uram, — mondotta a hölgy — úgy látszik, halotta, amit mondtam, de nem értette meg. Kérem. semmi bizalmaskodást, maradjon kiki a helyén. Bizonyos, hogy eljön az a nap, mikor megadom a jogot, hogy magáénak mondhasson, de még nincs birtokában annak a jognak.

Ernauton sápadtan és bosszusan állt fel s így felelt:

— Bocsánat, asszonyom, hogy ostobaságot ostobaságra halmozok, mert még nem ismerem a párisi szokásokat. Mikor egy asszony nálunk a vidéken azt mondja: „Szeretlek“, akkor csakugyan szeret és nem ellenkezik. Nem használja saját szavait ürügynek arra, hogy megalázza azt a férfit, aki lábánál hever. Párisi szokás az, jog, mely a hercegnőt megilleti, alkalmazkodom. Még nem szoktam meg, de majd megszokom.

A hölgy némán hallgatta; szemmel láthatóan élesen figyelte Ernautont, hogy lássa, nem változik-e igazi haraggá kedvetlensége.

— Ah! ah! azt hittem, haragszik, — mondotta büszkén.

— Csakugyan haragszom, asszonyom, de csak magamra; mert ön iránt, asszonyom, nem múlt szeszélyt érzek, hanem szerelmet, nagyon igaz és nagyon tiszta szerelmet. Nem személyét akarom megnyerni, merthá úgy volna, akkor kívánnám önt, hanem a szívét. Nem is bocsátom meg magamnak, asszonyom, soha, hogy ma sérelmet ejtettem tolakodásommal azon a tiszteleten, mellyel tartozom önnek, azon a tiszteleten, melyet csakis akkor változtathatok szerelemmé, ha megparancsolja. Engedje meg tehát, hogy ettől a pillanattól fogva parancsait várjam.

— Csitt, csitt, semmi túlzás, Carmainges úr; most jéghideg, az imént pedig lángolt.

— De nekem úgy tetszik, asszonyom...

— Oh! uram, ne mondja azt nőnek soha, hogy úgy szeretné, amint ön akarja; ez ügyetlenség; nyugtassa

meg, hogy úgy fogja szeretni, amint ő akarja, ez okosabb.

— Ezt mondtam, asszonyom.

— Igen, de nem ezt gondolja.

— Meghajlok fölénye előtt.

— Hagyjuk az udvariaskodást, nem akarnám a királynét játszani ezen a helyen. Itt a kezem, fogadja el, egyszerű nő keze; csak éppen, hogy forróbb és elevenebb, mint az öné.

Ernauton tiszteletteljesen fogta meg azt a szép kezét.

— Nos! — mondotta a hercegnő. — Meg sem csókolja? Megörült? Megfogadta, hogy felharagít?

— De az imént...

— Az imént visszahúztam, most pedig odanyujtom.

Ernauton oly engedelmesen csókolta meg az odanyújtott kezét, hogy a hercegnő mingyárt vissza is húzta.

— Lássá, — mondotta a fiatalember — megint megleckéztetett.

— Tehát nem volt igazam?

— Bizonyára nem. Egyik végtelből a másikba dönt, s a félelem végre meg fogja ölni bennem a szenvedélyt. Igaz, tovább is térdre állva imádom, nem érzek iránta többé sem szerelmet, sem bizalmat.

— Oh, azt nem akarom, mert ugyancsak szálnalmas szerető volna, meg is mondom előre, hogy úgy nem kell. Nem, tartsa meg természetességét, maradjon az, aki volt, legyen Ernauton de Carmainges úr és senki más! Bennem is van egyéniség. Ej, Istenem! hát nem ön maga mondtotta-e, hogy szép vagyok? Minden szép asszonynak meg vannak a maga különösségei; vegyen tudomásul egynémelyet közülök, egynémelyet meg ne tűrjön, főképpen ne féljen tőlem, s ha azt mondom a túlzottan heves Ernautonnak: „Csitt!“, akkor sohase a hangomat nézze, hanem a szememet.

Így szólva, felállt

Ideje volt; túláradó hevétől ismét elragadtatva, a fiatalember karjaiba zárta és a hercegnő álarca egy pillanatra hozzáért Ernauton ajkához; de Ernauton ebben a pillanatban csakugyan érezte, hogy mily

mélyen igazat mondott a hercegnő, mert szeme az árcon át oly villámot lövelt, mely hideg volt és fehér volt, mint a viharok előfutárja. Ez a pillantás oly hatással volt Carmaingesre, hogy karja lehanyatlott és egész heve kialudt.

— Jól van, — mondotta a hercegnő — viszontlátjuk egymást. Határozottan tetszik nekem ön, Carmainges úr.

Ernauton meghajolt.

— Mikor szabad?

— Sajnos, vajmi ritkán.

— Igen, megérttem, úgy-e bár, fárasztó az a szolgálat?

— Miféle szolgálat?

— Az, amelyet a királynál végez. Nem ő felségének valamelyik testőrségénél szolgál?

— Azaz, hogy egy nemesi csapat tagja vagyok, asszonyom.

— Azt akartam mondani. És azok a nemesek, ha jól tudom, gascogneiak?

— Igen, valamennyien, asszonyom.

— Hányan vannak? Már hallottam, de elfelejtettem.

— Negyvenöten.

— Mily furcsa szám!

— Úgy találkozott.

— És ez a negyvenöt nemes, mint ön mondja, sohasem hagyja el a királyt?

— Nem mondtam, asszonyom, hogy nem hagyjuk el ő felségét.

— Oh! böcsánat, azt hittem, mondotta. Annyit mindegyesetre mondott, hogy kevés szabad ideje van.

— Igaz, kevés szabad időm van, asszonyom, mert a király kirándulásainak vagy vadászatainak napján szolgálatban vagyunk, s este a Louvreban kell tartózkodnunk.

— Minden este?

— Majdnem.

— Lássá, mi történt volna, ha például ma este a Louvreban tartóztatta volna a parancs! Nem kellett

volna-e azt hinnem, hogy megvetéssel mellőzi közeledésemet?

— Ó! asszonyom, esküszöm, mátol fogva minden kockázatra kész vagyok, hogy láthassam.

— Nincs arra szükség, és képtelenség volna... nem akarom. Végezze szolgálatát; az én dolgom lesz, hogy alkalmazkodjam hozzá, az én dolgom lesz, aki mindig szabad vagyok és csakis magam rendelkezem magammal.

— Oh! mennyi jóság, asszonyom!

— De ebből még nem tudom, — folytatta a hercegnő hizelkedő mosollyal — hogy miért szabad ma este és hogyan jöhetett el ide.

— Éppen már kimenőt akartam kérni Loignac úrtól, a kapitányunktól, aki jóakaróm, mikor megkaptuk a parancsot, mely szabadságot ad mind a negyvenötünknek ma éjszakára.

— Milyen alkalomból jutottak ehhez a kellemetlenséghez?

— Azt hiszem, jutalmul kaptuk egy meglehetősen fárasztó szolgálatért, melyet Vincennesben teljesítettünk tegnap.

— Ah! nagyon jó.

— Tehát ennek a körülménynek köszönöm azt a szerencsét, hogy ma este minden nehézség nélkül láthattam meg önt, asszonyom.

— Jól van! Tehát hallja, Carmainges, — mondotta a hercegnő édes bizalmaskodással, ami örömmel töltötte el a fiatalember szívét — valahányszor azt hiszi, hogy szabad lesz, értesítse róla pár sor írással a fogadósnét; minden nap jelentkezik majd a fogadóban valamelyik a szolgálaim közül.

— Oh! Istenem! A jósnak túlsága ez, asszonyom.

— Várjon csak, — mondotta a hercegnő és Ernauton karjára tette kezét. — Micsoda zaj?

Csakugyan sarkantyúpengés, beszélgetés, ajtók csapkodása és örömkialtások hallatszottak fel az alsó tereméből.

Ernauton kidugta fejét az ajtón, mely az előszobába nyílt, és így felelt:

— A bajtársaim, kik ma itt ülik meg szabadságuk örömét, melyet Loignac úrnak köszönhetnek.

— És miért éppen abban a fogadóban, ahol mi vagyunk?

— Azért, mert mikor Párisba érkeztünk, éppen a *Merész lovag*-hoz rendelték bennünket, s mert bajtársaimnak az óta a boldog nap óta különös gyengéjük van Fournichon mester bora és pástétoma, és részben a tornyai iránt.

Oh! — felelte a hölgy gonosz mosollyal — nagy tapasztaltsággal beszél ezekről a tornyokról.

— Becsületemre, első ízben történik, hogy egyikükbe léptem.

— De Istenem, mily lármások a bajtársai!

A láрма időközben pokoli orkánná fokozódott; az elmúlt nap tetteivel való kérkedés, az aranytallérok pengése és a poharak koccanása teljes vihart jósolt. Egyszerre léptek zaja hallatszott a kis lépcsőn, mely a toronyba vitt, és Fournichonné hangja megszólalt alulról:

— Sainte-Maline úr! Sainte-Maline úr!

— No, mi baj? — felelte a fiatalember hangja.

— Ne menjen fel, Sainte-Maline úr, kérem, ne menjen fel!

— Aztán miért ne, kedves Fournichonné, hát ma estére nem az egész ház a mienk?

— Igen, az egész ház, de nem a tornyok!

— Dehogyan nem! A tornyok a házhoz tartoznak, — kiáltotta őt vagy hat másik hang, melyek közt Ernauton megismerte Perducas de Pincorney és Miradoux Euszták hangját.

— Szó sincs róla, a tornyok kivételek, a tornyok az enyéim, tehát ne alkalmatlankodjanak a vendégeimnek!

— Fournichonné asszony, — felelte Sainte-Maline — én is vendége vagyok, tehát ne alkalmatlankodjék nekem!

— Sainte-Maline! — dörmögte Ernauton nyugtalanul, mert ismerte ez ember gonosz máját és vakmerőségét.

— De kérem az urakat! — ismételte meg Four-nichonné.

— Fournichonné asszony, — mondotta Sainte-Maline — éjjél van; kilenc órára minden világosságot ki kellett oltani, én pedig világosságot látok a tornyában; csakis ő felségének rossz szolgái szegik meg a király rendelkezéseit; tudni akarom, kik azok a rossz szolgák!

És Sainte-Maline több gascogneival együtt tovább haladt felfelé.

— Istenem! — kiáltotta a hercegnő. — Istenem! Merésznének bejönni ide azok az emberek?

— Mindenesetre, asszonyom, itt vagyok, ha merésznék, és előre megmondhatom, nem kell félnie!

— Oh, betörik az ajtókat!

Sainte-Maline, ki már jóval messzebbre ment, sem-hogy meghátrálhatott volna, csakugyan oly nagyot taszított az ajtón, hogy kettéhasadt.

TIZENHATODIK FEJEZET

Mi történt Sainte-Maline betolakodása után

Ernautonnak, mikor látta, hogy az előszoba ajtaja Sainte-Maline csapásaitól kettéhasad, az volt az első dolga, hogy eloltotta a gyertyát, mely megvilágította a torony belsejét. De ez az óvatosság csak a pillanatot mentette meg, és semmiesetre sem nyugtatta meg a hercegnőt, mikor a fogadósné, ki leleményének minden forrását kimerítette már, végső eszközhöz menekült és így kiáltott a gascogneira:

— Azt mondom kegyelmednek, Sainte-Maline úr, hogy barátai azok, akiket nyugtalanít. Kénytelen-ségből vallo-m meg.

— Egy okkal több, hogy bemutassuk nekik tiszteletünket, — mondotta Perducas de Pincorney borizú hangon és Sainte-Maline nyomában botorkálva, a lépcső legfelső fokán.

— És kik ezek a barátaink?

— Igen, látni akarjuk őket, — kiáltotta Miradoûx Euszták.

Abban a reményben, hogy elhárítja az összeütközést, a jó fogadósné a nemesek közé furakodott és egészen halkán Ernauton nevét sugta a támadó fülébe.

— Ernauton! — ismételte meg hangosan Sainte-Maline, kinél ez a közlés víz helyett olajat öntött a tüzre — Ernauton, nem lehet az!

— És miért nem?

— Igen, miért nem? — ismételte meg több hang.

— Ej! Istenemre, hát azért, mert Ernauton a tisztaság, az önmegtartóztatás példaképe és minden erény gyűjteménye. Nem, nem, téved, Fournichonné asszony, Carmainges úr nincs ott benn.

És közeledett a második ajtóhoz, hogy ott is megtegye azt, amit az elsőnél cselekedett. De ekkor hirtelen kinyílt az ajtó, és Ernauton jelent meg a küszöbön, oly arckifejezéssel, mely egyáltalában nem szolgáltató bizonyosságot arról, hogy a türelem is erényei közé tartoznék.

— Mi jogon törte be, Sainte-Maline úr, ezt az első ajtót? — kérdezte — És mi jogon akarja betörni ezt a másodikat is?

— Ni, csakugyan ő az, csakugyan Ernauton úr! — kiáltotta Sainte-Maline. — Megismertem a hangját, mert ami az arcát illeti, vigyen el az ördög, ha a sötétségben meg tudnám mondani, milyen színe van.

— Nem felel kérdésemre, — mondotta Ernauton.

Sainte-Maline harsány kacajra fakadt, ami vigasztalás volt a negyvenötök közül azoknak, kik Ernauton fenyegető hangjának hallatára helyenlevőnek tartották, hogy mindenesetre alább vonuljanak két lépcsőfokkal.

— Önnel beszélek, hallja-e, Sainte-Maline úr? — kiáltotta Ernauton.

— Tökéletesen hallom, uram.

— Mi mondanivalója van nekem?

— Az a mondanivalóm van, drága bajtársam, hogy tudni akarjuk, hogy ön-e az, aki felkeresi a szerelmi kalandoknak ezt a fogadóját?

— Úgy van, én vagyok, uram; de most, mikor meg-

bizonyosodtak, hogy én vagyok, mikor beszélek önnel, és ha szüksége fordulna, hozzá is érhetnék, hagyjon békében!

— Cap de bious, remélem, nem adta magát remete-életre, és nem egyedül van itt?

— Ami azt illeti, engedje meg uram, hogy kétségben hagyjam.

— Ej, mit! — folytatta Saint-Maline, s be akart nyomulni a toronyba. — Csakugyan egyedül volna? Oh, a gyertya nem ég, bravó!

— Hallják, uraim, — mondotta Ernauton büszkén — hinni akarom, hogy leitták magukat, és megbocsátok önöknek; de van határa annak a türelemnek is, mellyel azoknak tartozik az ember, kik eszüket vesztették; elég volt a tréfából, ugy-e? Tehát tegyék meg azt a szíveséget és távozzanak.

Az volt a baj, hogy Sainte-Maline éppen a gonosz irigység rohamainak egyikét élte át.

— Oh! oh! Menjünk el innen, — kiáltotta — milyen hangon mondja ezt nekünk, Ernauton úr?

— Olyan hangon mondom, hogy ne lehessenek kétségben kívánságomat illetőleg, Sainte-Maline úr; és még egyszer mondom, ha kell, kérem önöket, uraim, távozzanak innen.

— Oh, de nem előbb, míg nem részesít bennünket abban a szerencsében, hogy üdvözölhessük azt a hölgyet, kinek kedvéért távol maradt társaságunktól.

Sainte-Maline megátalkodottságát látva, ismét körülvették a támadót azok a bajársak, kik csak az ímént kezdték már elhagyogatni.

— Monterabeau, — mondotta Sainte-Maline — menjen le és gyertyával jöjjön vissza!

— Monterabeau úr, — kiáltotta Ernauton — ha megteszi, vessen számot azzal, hogy személyemben sértett meg.

Monterabeau habozott, mert kiérezte a fenyegetést a fiatalember hangjából.

— Sebaj, — felelte Sainte-Maline — esküt tettünk és Carmainges úr oly lelkiismeretesen tartja szem előtt a fegyelmet, hogy nem fogja megsérteni; nem szabad

kardot rántanunk egymás ellen; világítson, Monterabeu, világítson!

Monterabeau lement és öt perc múlva gyertyával tért vissza, s át akarta adni Sainte-Malinenak.

— Nem, nem, — mondotta Sainte-Maline — tartsa magánál, nekem talán szükségem lesz a kezeimre.

S egyet lépett és be akart nyomulni a toronyba.

— Ttanúnak szólítom mindnyájukat, — mondotta Ernauton — hogy méltatlanul sértenek meg és ok nélkül támadnak meg, s hogy következőképpen — gyorsan kirántotta kardját — a mellébe döföm ezt a kardot az első embernek, aki még egy lépést mer előre tenni.

Bőszülten akart Sainte-Maline is kardot ragadni, de még félig sem húzta ki kardját hüvelyéből, mikor látta megcsillanni saját mellén Ernauton kardjának hegyét.

Minthogy Sainte-Maline e pillanatban egy lépést tett előre, mellén érezte a hideg vasat, anélkül, hogy Carmainges úr előbbre lépett volna, vagy döfni lett volna kénytelen, és örülten hátrált vissza, mint a megsebzett bika. Ernauton pedig ugyanakkor, mikor Sainte-Maline hátralépett, egy lépéssel előre ment és kardja ismét fenyegetve érintette ellenfelének mellét. Sainte-Maline elsápadt; ha Ernauton előretör, a falhoz nyársalhatja. Lassan rejtette vissza kardját hüvelyébe.

— Ezer halált érdemelt az orcátlanságért, — mondotta Ernauton; — de az eskü, melyet említett, engem is köt és nem nyulok többé önhöz; engedjen utat!

Egy lépéssel hátrált, hogy lássa, megfogadják-e szavát, aztán méltóságteljes mozdulatot téve, így szólt:

— Helyet kérek, uraim, jöjjön asszonyom, kezeskedem mindenért.

A toronyszoba küszöbén ekkor megjelent egy hölgy, kinek fejét főkötő, arcát pedig fátyol takarta, s ki remegve fogta meg Ernauton karját. Az pedig visszataszította hüvelyébe kardját, s abban a biztos várakozásban, hogy már nincs mitől tartania, büszkén haladt át a szobán nyugtalan s mégis kíváncsi bajtársai közt.

Sainte-Maline, kit szinte fojtogatott a szégyen, mely bajtársai és az ismeretlen hölgy előtt érte, a lépésfordulójáig vonult vissza. Megértette, hogy min-

denki ellene fordul, a kacagók és kömölyök egyaránt, ha minden úgy marad, amint van, és ez a meggyőződés a végletekbe kergette.

Abban a pillanatban, mikor Carmainges elhaladt mellette, előrántotta a törét. Karja lesújtott a párra és felhasította a hercegnő főkötőjét s átvágta az álarcot tartó zsinórok egyikét, úgy hogy az álarc a földre hullott.

Oly gyors volt ez a mozdulata, hogy a homályban senki sem vette mindjárt észre és senki sem tudta megakadályozni. Sainte-Malinenek, aközben, míg Ernauton a hercegnő sikolya következtében nyugtalankodott, volt annyi ideje, hogy felvegye az álarcot és visszaadni a hölgynek, úgy, hogy Monterabeau gyertyájának világosságánál megláthatta a fiatal nő arcát.

— Ah! ah! — mondotta szokott gúnyos és frivol hangján — a gyaloghintóbeli szép hölgy! Gratulálok, Ernauton, gyorsan ért célhoz.

Ernauton megállt s félig már ismét kihúzta kardját. De a hercegnő magával vonta a lépcsőn és a fülébe súgta:

— Jöjjön, jöjjön, kérem, Carmainges úr!

— Találkozunk még, Sainte-Maline úr, — mondotta Ernauton elmenőben — és legyen nyugodt, megadja az árát ennek a gyávaságnak.

— Jól van, jól van! — felelte Sainte-Maline. — Csak tartsa számon a maga tartozását, én is számon tartom az enyémet; eljön a fizetség ideje.

Carmainges hallotta, de nem fordult vissza, mert nem hagyhatta eszerben a hercegnőt. Mikor leért a lépcsőn, senki sem állta el útját; a negyvenötök közül azok, kik nem mentek fel a toronyba, magukban bizonyára helytelenítették bajtársaik erőszakoskodását.

Ernauton lekísérte a hercegnőt gyaloghintójáig, melyet két szolga őrzött. A hercegnő, mihelyt ott volt és biztosságban érezte magát, megszorította Carmainges kezét és így szólt:

— Ernauton úr, azok után, amik történtek, a sértés után, melytől minden bátorsága mellett sem óvhattott meg, s mely okvetlenül megismétlődne, nem jöhettünk többé ide. Kérem, keressen a környéken egy el-

adó, vagy egészben bérbeadó házat; legyen nyugodt, rövid idő alatt hirt hall felőlem

— El kell búcsúznom, asszonyom? — kérdezte Ernauton és engedelmességének jeléül meghajolt.

A hercegnő csókra nyujtotta kezét, aztán eltávolozott.

— Csakugyan különös, — mondotta a fiatal ember, mikor ismét visszatért — tetszem ennek a nőnek, nem kételkedhetem benne, de ő azért cseppet sem törődik azzal, hogy nem öl-e meg az az útonálló Sainte-Maline.

Vállának könnyű rándításával tett bizonyosságot arról, hogy érdeme szerint értékeli ezt a közönyt. De ez nem törölhetette el a rajta esett sérelem emlékét; tehát egyenest visszament a fogadóba. Természetesen el volt szárvá, hogy túlteszi magát minden parancson és minden eskün és első szavának hallatára, vagy első mozdulatának láttára leszámol Sainte-Maline-nel.

A *Merész Lovag* küszöbén Fournichonné már reszketve várta. Mikor megpillantotta, megtörölte szemét, mintha nagyon sírt volna, megölelte Ernauton nyakát és bocsánatot kért tőle, bármint tiltakozott férje, ki azt mondotta neki, hogy nem követett el semmit, tehát fölösleges bocsánatot is kérnie.

Eközben a negyvenötök már ismét asztalhoz ültek és nagy hévvel beszélgettek az eseményről, mely az estnek kétségtelenül legfőbb eseménye volt. Mikor megpillantották Ernautont, mindenkin borzadály futott végig. Ernauton egyenesen Sainte-Mailnehez tartott, minden kihívás nélkül, de oly eltökéltséggel, mely nem egynek remegtette meg szívét. Minden oldalról ez a kiáltás fogadta Carmainges urat:

— Ide jöjjön, Carmainges; ide jöjjön, Ernauton, van itt hely mellettem.

— Köszönöm, — felelte a fiatalember — Sainte-Maline úrhoz fogok ülni.

Sainte-Maline felállt; minden szem őt nézte. De aközben, hogy felállt, arcának kifejezése megváltozott és harag nélkül mondotta:

— Szívesen engedem át azt a helyet, melyet kért, s mikor helyet adok, nyíltam és őszintén bocsánatot kérek azért az ostoba támadásért, melyre az imént ve-

temedtem önnel szemben; részeg voltam, ön maga mondotta; bocsásson meg!

Ez a mély csendben tett kijelentés egyáltalában nem elégitette ki Ernautont, ámde azok az örömkialtások, melyekkel a bajtársak Sainte-Maline legutóbbi szavait kísérték, azt az érzést keltették Ernautonban, hogy be kell érnie velök, s hogy teljes elégtételt kapott. Egészséges értelme tehát hallgatni készítette. De ugyanakkor az a pillantása, melyet Sainte-Malinerá vetett, meggyőzte arról, hogy sokkal kevésbé szabad bíznia ez emberben, mint eddigelé.

— Pedig a nyomorultban van bátorság, — mondotta magában — és ha e pillanatban enged, valami gyalázatos szándékból teszi.

Sainte-Maline pohara színig volt tele borral; megtöltötte Ernauton poharát is.

— Nyugalom, béke, béke! — kiáltotta minden hang — igyunk Carmainges és Sainte-Maline kibékülésére!

Carmainges felhasználta a poháresengést és a hangzavart, odahajolt Sainte-Malinehoz és mosollyal ajkán, hogy senki se találja ki hozzáintézett szavainak értelmét, így szólt:

— Sainte-Maline úr, másodszor történik, hogy megsértett, anélkül, hogy elégtételt adott volna; vigyázzon magára, a harmadik sértésre levágom, mint a kutyát.

— Tegye meg, ha jónak látja, — felelte Sainte-Maline — mert nemesi szavamra mondom, én sem tennék másképp.

És a két halálos ellenség összekoccentotta poharát.

TIZENHETEDIK FEJEZET

Mi történt a titokzatos házban

A Merész lovag fogadóban történt események közben szokatlan mozgalmasság volt a titokzatos házban. A kopaszfejű szolga szobáról-szobára járt és becsomagolt holmit hordott össze és rakott egy útiládaiba. Aztán megtöltött egy pisztolyt és szemügyre vett egy széles pengélyű tört s karikán arra a láncra akasztotta,

melyet derekára kapcsolt, s melyre reáakasztott még egy piszolyt, egy kulcsesömöt és egy fekete bőrbé kötött inakönyvet.

Aközben, hogy ezzel foglalkozott, léptek zaja hallatszott a második emelet padlóján, oly halkán, mintha árnyék járna fenn, és közeledett hozzá a lépcsőn. Egyszerre megjelent egy hölgy, fehér fátylának redői alatt sápadtan, mint a kísértet s megszólalt egy hang, oly szelíden és szomorúan, mint a madárdal az erdő mélyén:

— Remy, — mondotta az a hang — végzett már?

— Végeztem, asszonyom, még csak dobozait várom.

— Hiszi-e, hogy még lesz helyük lovaink hátán?

— Kezeskedem róla, asszonyom. Egyébként ha a legkisebb mértékben nyugtalankodik miatta, az enyémet itthagylhatja; nincs-e ott minden, amire szükségem lehet?

— Nem, Remy, nem, semmiesetre sem akarom, hogy hiányát lássa utazásunk közben annak, amire szüksége van, de egyébként, ha ott is leszünk, a szolgáltnak, minthogy a szegény öregembert beteg, atyám mellett lesz dolguk. Oh! Remy, nagyon szeretnék már atyámnál lenni; szomorú sejtelmeim vannak, s úgy érzem, mintha száz éve nem láttam volna.

— Hiszen csak három hónappal ezelőtt hagyta el.

— Remy, nem ön, az orvos mondotta-e, mikor utoljára hagytuk el, hogy atyám nem élhet már soká?

— Mindenesetre; de nem jóslatként mondtam, hanem csak azt fejeztem ki vele, hogy tartok tőle; Isten néha megfélekez az öregekről s azok tovább élnek — különös, de úgy van — az élet megszokásánál fogva. Mondhatom, az öregember olyan, mint a gyermek; egyik nap beteg, a másik nap már teljesen egészséges.

— Oh! Remy, s az öregember ma oly egészséges, mint a gyermek, holnap pedig már meghal.

Remy nem felelt semmit, mert nem adhatott megnyugtató választ, és néhány pillanatra komor hallgatás követte beszélgetésüket.

— Mikorra rendelte ide a lovakat, Remy? — kérdezte kisvártatva a titokzatos hölgy.

— Éjjél után két órára.
 — Úgy-e bár, egyet ütött?
 — Annyit asszonyom.
 — Senki sem ólálkodik a ház körül, Remy?
 — Senki.
 — Még az a szerencsétlen fiatalember sem?
 — Még az sem.
 — Oly különösen mondja, Remy.
 — Mert ő is reászánta magát valamire.
 — Mire? — kérdezte a hölgy reszketve.
 — Arra, hogy sohasem látja többé asszonyomat, vagy legalább, hogy sohasem tesz többé kísérletet, hogy láthassa.

— És hova megy?
 — Ahová mindnyájan megyünk, nyugovóra.
 — Isten adjon neki örök nyugodalmat, — felelte a hölgy oly hangon, mely komoly és hideg volt, mint a lélekharang — de hát...

Elhallgatott.

— De hát? — kérdezte Remy.
 — Nincs már mit keresnie ezen a világon?
 — Szeretnie kellene, ha szerették volna.
 — Olyan embernek, ki oly nevet és rangot visel, a ki oly fiatal, mint ő, számításra kellene a jövőre.
 — Számít-e ön, kinek nincs oka, hogy irigyelje nevéért, rangjáért és köréért.

A hölgy szeme komor fényt lövelt.

— Igen, Remy, számítok rá, mert élek: de figyeljen... — Hallgatódzott. — Nem lódobogást hallok-e?
 — Nekem is úgy rémlik, mintha azt hallanék.
 — Vezetőnk volna?
 — Lehetséges; de ebben az esetben egy órával előbb érkezett, mint megbeszéltük.

— Valaki megáll a kapu előtt, Remy.

Remy lesietett és abban a pillanatban ért a lépcső aljára, mikor három erős kopogtatás hallatszott a kapun.

— Én, — felelte egy megtört, gyenge hang — én vagyok, Grandchamp, a báró komornyikja.

— Oh! Istenem! maga, Grandchamp, Párisban? Várjon, kinyitom a kaput; de halkán beszéljen!

És kaput nyitott.

— Honnan jön? — kérdezte Remy halkán.

— Meridorból. Oh!

— Jöjjön be gyorsan! Oh! Istenem!

— Nos, Remy? — kiáltotta a nő hangja a lépeső te-
tejről — a lovaink?

— Nem, nem, asszonyom, nem azok.

— Remy, Remy, — kiáltotta a hang — úgy rémlik,
beszél valakivel.

— Úgy van asszonyom, úgy van.

Ekkor a hölgy már megjelent a folyosó végén.

— Ki van itt? — kérdezte — szinte azt hiszem, hogy
Grandchamp.

— Igen, asszonyom, én vagyok, — felelte fésztelet-
teljesen és szomorúan az aggastyán, és levette kalapját
ősz fejéről.

— Grandchamp, te vagy az. Oh! Istenem! nem ésa-
lódtam sejtelmeimben, atyám meghalt!

— Csakugyan, asszonyom, Meridornak nincs ura
többé.

Sápadtan, jéggé dermedve, de mozdulatlanul és szil-
lárdan viselte el a hölgy a csapást és nem rendült meg.
Remy, ily megadóan és ily komornak látva, odalépett
hozzá és gyengéden megfogta a kezét.

— Hogyan halt meg? — Kérdezte a hölgy; — szöl-
jon, barátom!

— Asszonyom, a báró urat, ki nem hagyta el többé
karosszékét, egy héttel ezelőtt harmadszor is szélhűdés
érte. Utóljára kiejthette még asszonyom nevét, aztán
nem beszélt többé semmit, s az éjjel meghalt.

A hölgy köszönetet intett egy mozdulatával az
öregnek, aztán többé szót sem szólva, újra felment a
szobájába.

— Végre szabad, — süttögte Remy, ki sápadtabb és
sötétebb volt, mint úrnője — jöjjön, Grandchamp,
jöjjön!

A hölgy szobája az elsőemeleten volt, egy másik
szoba mögött, melynek ablaka az utcára nézett, míg a
belső szoba az udvarra néző kis ablakból kapta világos-
ságát. Sem virág, semmi ékesség, semmi aranyozás
nem volt abban a szobában; fa és fényezett vas pótolta

ott mindenütt az ezüst és az arany fényét; fekete fa-keret vette körül egy férfi arcképét s arra esett a világosság a kis ablakból, melyet nyilván avégből is törtek a falba.

A hölgy sebzett szívvel, de könnytelen szemmel borult térdre ez arckép előtt. Hosszú, le nem írható, szerető pillantást vetett az élettelen vonásokra, mintha azt várná, hogy az a nemes arc megelevenedjék és feljen neki.

A hölgy a kép felé nyújtotta karját s úgy szólt hozzá, mintha Istenhez szólna:

— Kértelek, hogy várj, ámbár felzaklatott lelkednek bosszút kellett szomjaznia, — mondotta — s mint-hogy a holtak mindent látnak, szerelmesem, te is láttad, hogy csak azért viseltem el az életet, hogy ne legyek apagyilkossá; meg kellett volna halnom, mikor te meghaltál, de ha meghaltam volna, megöltem volna atyámat. Aztán meg, mint tudod, fogadalmat tettem véres tetemednél, megesküdtem, hogy a halált halállal, a vért vérral torlom meg; de akkor bünt háritottam volna a tiszteletreméltó aggastyán ősz fejére, aki ártatlan gyermekének nevezett. Vártál, köszönöm, imádoztam, vártál, de most szabad vagyok; az Úr eltépte azt a végső köteléket, mely a földhöz fűzött — hála érte az Úrnak. Tied vagyok; nem kell lepleznem semmit, nem kell bujkálnom, világos nappal cselekedhetem, mert most már nem hagyok hátra e földön senkit és jogom van rá, hogy elszakadjak tőle.

Féltérde emelkedett és megcsókolta azt a kezét, mely olyan volt, mintha kiemelkedett volna a kép keretéből.

— Bocsásd meg, barátom, hogy szemem száraz, — mondotta; — annyit sírtam a sírodon, hogy kiapadt a köny szememből, abból a szemből, melyet úgy szeretél. Néhány hónap múlva nálad leszek, s végre felelni fogsz szavaimra, drága árnyék, kit annyiszor szólítottam, anélkül, hogy egyszer is feleltél volna.

Igy szólva, Diana tiszteletteljesen felállt, aztán egy tölgyfából faragott székre ült.

— Szegény apám, — suttogta jéghideg hangon, oly kifejezéssel, mely nem volt emberi lény szavához

hasonló. Aztán mély tünődésbe merült, mely látszólag feledtette vele mostani szomorúságát és a múlt szenvedéseit.

Egyszerre felegyenesedett, kezét a szék karjára támasztotta és így szólt:

— Úgy van, és így majd inkább sikerül, Remy!

A hű szolga kétségtelenül hallgatódzott az ajtón, mert belépett a szobába és így felelt:

— Itt vagyok, asszonyom.

— Érdemes barátom, testvérem, ön az egyetlen ember, ki e földön ismer, búcsúzzék tőlem!

— Miért, asszonyom?

— Azért, mert elérkezett az óra, mikor el kell válnunk egymástól, Remy.

— Elválnunk! — kérdezte a fiatalember oly hangon, mely megremegtette úrnőjét; — miket mond, asszonyom?

— Úgy van, amint mondtam, Remy. A bosszúnak az a terve nemesnek és tisztának látszott, míg akadály volt közte és köztem, míg csak a messzeségben láttam. Csakhogy most, mikor közel állok a megvalósításához, most, mikor elhárult minden akadály, nem rettenek vissza, Remy, de nem akarok a bűn útjára vinni magammal egy nemes, mocsoktalan lelket; tehát el fog hagyni, barátom.

Remy sötéten, majdnem büszkén hallgatta végig a monsoreau-i hölgy szavait.

— Asszonyom, — felelte — hát azt hiszi, hogy az élet küzdelmében elnyűtt, remegő aggastyánnal van dolga? Huszonhat éves vagyok, asszonyom, ifjúkorom teljes erejében állok, s csak a látszat mutatja, mintha elhagyott volna már, engem, a sírjából kiragadott tetemet; azért élek még, hogy végbevigyek egy szörnyű cselekedetet, hogy tevékenyen vegyek részt a gondviselés művében; tehát ne válassza el lelkemet az önétől, most, hogy ez a két sötét lélek oly sokáig élt egy fedél alatt; ahova ön megy, odamegyek én is; bármit tesz, segíteni fogom benne, és ha kéréseim ellenére ragaszkodni fog ahhoz az elhatározásához, hogy elűz...

— Én űzném el önt! Oh! milyen szót ejtett ki, Remy?

— Ha ragaszkodik elhatározásához, — folytatta a fiatal ember, mintha a nő nem mondott volna semmit — akkor tudom, mit kell tennem, és minden kárba-vesztett tanulmányaink reám nézve két tördőfessel fognak végelelni; az egyik annak a szívét fogja keresztülszúrni, akit ismer, a másik az enyémet.

— Remy! Remy! — kiáltotta Diana s közeledett egy lépéssel az ifjúhoz és parancsoló mozdulattal terjesztette kezét a feje fölé — ne mondja azt, Remy; annak az élete, akit fenyeget, az enyém, az enyém, ki elég drágán váltottam meg a jogot, hogy magam végezsek vele, mielőtt elérkezik a pillanat, melyben el kell veszítenie; tudja, hogy mi történt, Remy, és esküszöm, hogy nem álom az; azon a napon, mikor ennek kihült holtteste mellé térdeltem... — És az arcképre mutatott. — Azon a napon, — mondotta — megérintettem ajkammal azt a sebet, és az a seb megmozdult és így szólt hozzám: „Bosszulj meg, Diana, bosszulj meg!” Ismétlem, Remy, nem képzelgés, nem a láz örületének rémlátása volt: a seb szólalt meg, az beszélt, ha mondom, s még most is hallok rebegését: „Bosszulj meg, Diana, bosszulj meg!”

A szolgáló lehajtotta fejét.

— Tehát enyém a bosszú, nem az öné, — folytatta Diana — aztán meg kiért és ki által halt meg? Erettem és általam.

— Képtelen vagyok engedelmeskedni, asszonyom, mert magam is halott voltam, mint ő. Ki vitetett el azok közül a halottak közül, melyek elborították tetemükkel a padlót? Ön. Ki gyógyította be sebeimet? Ön. Ki rejtett el? Ön, ön, amaz ember lelkének fele, kiért oly örömet haltam meg; tehát parancsoljon, s engedelmeskedni fogok, ha csak azt nem parancsolja, hogy hagyjam el.

— Legyen úgy, Remy, kövesse sorsomat; igaza van, ne válasszon el bennünket többé semmi.

Remy az arcképre mutatott és akaraterővel telve mondotta:

— Úgy van, árulás következtében halt meg, tehát

árulással kell bosszút is állani érte. Oh! nem tud egyet, igaza van, Isten keze segít bennünket; nem tudja, hogy ma éjjel felfedeztem az *aqua toxica*, a mediciek mérgeinek, firenzei René mérgeinek titkát.

— Oh! igazat beszélsz?

— Jöjjön és győződjék meg róla, nemes asszonyom!

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

A vegykonyhában

Remy egy szomszédos szobába vezette a hölgyet. Ott megnyomott egy rugót, s a padlódeszka alatt kinyílt egy csapóajtó. Kinyílt és sötét, meredek, keskeny lépcsőt tárt fel; Remy elsőnek lépett reá és karját nyújtotta Dianának, ki reátámaszkodott és utána ment.

E lépcsőnek, vagyis jobban mondva, ennek a létrának húsz foka kerek, sötét, nedves boltozat alá vitt le, hol nem volt más egy roppant tűzhelynél, egy négyszögletes asztalnál, két szalmaszéknél, temérdek apró üvegnél s lakó nem volt más, mint egy kecske, mely nem mekegett és néhány hangtalan madár, melyek ezen a sötét, földalatti helyen olyanok voltak, mintha kísértetei lettek volna azoknak az állatoknak, melyekhez hasonlítottak, nem pedig maguk az állatok. A tűzhelyen a tűz maradványa kialvóban volt és sűrű, fekete füstje némán suhant ki a falba vezetett bádogsövön. A tűzhelyre állított lombikból lassan és csöppenként szűrődött alá valami aranysárga folyadék. Ezek a cseppek két ujnyi vastag, de azért tökéletesen átlátszó kis fehér üvegbe hullottak, melyet a lombik csőve teljesen elzárt.

A lépcső alján Remy intésére Diana megállt. Remy lámpát gyújtott s Diana csodálkozás és ijedtség nélkül nézte a különös tárgyakat és formákat, melyek addig a sötétben szünnyadtak, vagy mözogtak. Remy közeledett a fal tövébe vájt kúthoz, melynek nem volt kávája, vödört kötött egy hosszú kötél végére s lebocsátotta a vízbe. Lenn a víz tompán megesobbant,

Remy aztán felhúzta a vedret, mely most már jéghideg és kristálytisztá vízzel volt tele. A víznek ebbe a nagy tömegébe egyetlenegy csöppet hullatott az üvegben levő folyadékból és az egész víztömeg egyszerre sárgás színűvé lett; ez a szín aztán eloszlott és tíz pere múlva a víz megint oly tiszta és átlátszó volt, mint azelőtt.

— Nos? — kérdezte Diana.

— Márton ebbe a vízbe, melynek sem ize, sem színe nincsen, egy virágot, egy keztyűt, zsebkendőt, — felelte Remy — készítsen ezzel a vízzel illatos szappant, töltsön belőle valamelyest abba a vizescsöbörbe, melyből szájojlításhez, mosdáshoz merítik a vizet, és látni fogja, mint nem nagyon régen IX. Károly udvaránál látták, hogy illatától a virág elhal, érintésétől a keztyű mérgezeté válik, a szappan embert öl azzal, hogy beleveszi magát a bőr likacsaiba. Töltsön ebből a tiszta olajból egyetlenegy cseppet a gyertya kanócára vagy lámpa belére, és a pamut körülbelül egy hüvelyk szélességéig felissza, s a gyertya vagy a lámpa egy óra hosszáig halált áraszt, de azután megint oly ártatlanul ég tovább, mint akármelyik más lámpa vagy gyertya.

— Bizonyos abban, amit mond, Remy?

— Megtettem mind ezt a kísérletet, asszonyom; nézze ezeket a madarakat, melyek már nem alszanak és nem esznek, mert ilyen vizet ittak. Nézze ezt a kecskét, mely ugyanily vízzel meglocsoltt füvet evett; szőrét hullatja és a szeme tévetegen forog gödrében.

— Megnézhetem ezt az üvegesét, Remy?

Remy végtelen óvatossággal választotta el az üveget a lombiktól. Aztán mindjárt bedugta lágy viaszkból formált dugóval, melyet az üveg nyílása fölért még szétnyomkodott, aztán pamutdarabokkal bekötve még azt is, átadta a kis üveget Dianának.

Az minden megindulás nélkül vette át, a lámpa világához tartotta, aztán, mikor egy ideig jól nézte a sűrű folyadékot, így szólt:

— Ez elég; majd ha eljön az ideje, választunk virágbokrétát, keztyűt, lámpát, szappant, vagy víztartó csöbröt, hogy elérjük célunkat.

A hölgy bágyadtan mosolygott. De egyszerre így szólt:

— Hallja, Remy, hallja? Azt hiszem, lovak patkócsattogását hallok az utcáról; a lovaink érkeztek meg, Remy.

— Nagyon valószínű, asszonyom, körülbelül éppen most is kell megérkezniök. De most már elvezettetem őket.

— Miért?

— Hát nem váltak fölöslegessé?

— Nem Meridorba megyünk, Remy, hanem Flandriába. Tartsa itt a lovakat!

— Oh, értem.

S most a szolga szemében is az örömmek oly világa cikkázott, melyet csak Diana mosolyával lehetett összehasonlítani.

— De mitévők legyünk Grandchamp-nal? — kérdezte Remy.

— Azt mondotta az imént, hogy Grandchamp lepihent; hadd pihenjen még. Ő majd itt marad Párisban s eladja ezt a házat, melyre nincs többé szükségünk.

— De mi lesz ezekkel a tűzhelyekkel, ezekkel a görbékkel, ezekkel a lombikokkal?

— Mit bánjuk, ha utánunk is megtalálják mások, mint ahogy mi is itt találtuk, mikor megvettük a házat?

— De ezek a porok, ezek a savak, ezek az esszenciák?

— Tűzbe velük, tűzbe.

— Akkor menjen fel innen, vagy ha nem, vegye fel legalább ezt az üvegálarcot.

Remy átadott egy álarcot, melyet Diana az arca elé kötött. Ő maga nagy gyapotdarabot szorított az orrára és szájára, megindította a fújtatót, felszította az izzó zsarátnokot, s mikor a tűz jól égett, rászórta a porokat, melyek vigan pattogva égtek el és zöld lángokat, vagy kénsárga szikrákat löveltek; aztán a tűzre öntötte az esszenciákat és ahelyett, hogy eloltotta volna lángjukat, hagyta, hogy megannyi tűzkigyóként és a távoli mennydörgés robajával szálljanak fel a tűzhely csövébe.

Mikor a tűz már mindent megemésztett, Remy így szólt:

— Igaza van, asszonyom, ha már most valaki fedezi e pince titkát, azt fogja hinni, hogy aranycsináló lakott benne; manapság még máglyára vetik a varázslót, de nagyrabecsülik az alchimistát.

— Hát bizony, ha máglyára vetnének bennünket, azt hiszem, volna benne igazság, mert nem vagyunk-e méregkeverők?... De ha azon a napön, mikor a máglyára lépek, mégis teljesítettem feladatomat, akkor többé nem idegenkedem jobban a halálnak ettől a nemétől, mint bármely más nemétől. A régi vértanuk többsége is így halt meg.

Remy helyeslő mozdulatot tett, aztán kivette úrnőjének kezéből és gondosan becsomagolta az üveget.

Ebben a pillanatban megzörgették a ház kapuját.

— Az emberei, asszonyom, nem tévedek. Siessen fel és feleljen nekik, míg én bezárom a csapóajtót.

A hölgy engedelmeskedett. Az ajtóban Grandchamp-nal találkozott.

— Barátom, Grandchamp, — mondotta — Remy meg én zarándokútra megyünk, melyre nézve már rég fogadalmat tettünk; ne említse senkinek ezt az utazásunkat, és ne árulja el senkinek a nevemet.

— Oh, esküszöm, hogy nem, asszonyom, — mondotta az öreg szolgáló — de viszontlátjuk-e asszonyomat?

— Mindenesetre, Grandchamp, mindenesetre; hát nem látják-e viszont egymást az emberek, ha nem is ezen a világon, legalább a túlvilágon? De, Grandchamp, nincs szükségünk többé erre a házra. Ha egy hónap lefolyása alatt nem talál rá sem bérlőt, sem vevőt, akkor egyszerűen elmegy innen és visszatér Meridorba.

— És ha találok rá vevőt, asszonyom, mennyiért adjam?

— Szabja meg az árát úgy, amint akarja. Az árát pedig tartsa meg magának, jó öreg szolgálóm.

— Hogyan, asszonyom, oly nagy összeget!

— Mindenesetre. Nem tartozom-e hálával önnek a jó szolgálataiért, Grandchamp? Aztán meg a saját tartozásomon kívül nem kell-e lerónom atyám tartozá-

sát is? Most pedig Isten áldja meg, vezettesse elő a lovakat, míg befejezem útikészületeimet.

Diana ismét felment szobájába, törrel kivágta a keretből az arckép vásznát, összegöngyölte s egy darab selyembe takarta, aztán útládájába tette a göngyöleget.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

Az anjoui herceg Flandriában

Páristól északra, nyolevan mérföldnyire, francia beszéd lármája hallatszott és a lilimos zászlót lengette a szél a francia tábor fölött a Schelde partján.

Éjszaka volt; roppant körben tábortüzek égtek szabályszerű távolban a Schelde széles árja mentén Anvers körül, és tükröződtek vissza a mély víz színén.

A töltéssel körülvett sötétzöld rét megszokott magányának csendjét a francia lovak nyerítése verte fel. A város körfalairól az őrszemek látták megcsillanni a tábori tüzek fényében a karabélyesöveket.

Ez a sereg Anjou hercegének hadserege volt, mely néhány siker után Anvers előtt szállt táborba, hogy bevegye a várost, melyet egymásután igázott le Alba herceg, Requesens, don Juan és a páрмаi herceg, anélkül, hogy valaha kifárasztották volna, anélkül, hogy egy pillanatra is birtokba vehették volna.

Anvers az anjoui herceget hívta segítségül Farnese Sándor ellen; de mikor az anjoui herceg be akart vonulni Anversbe, a város ellene fordította ágyúit.

Anjou és Brabant hercege a Schelde mindkét partján ütött tábort; de seregében minden fegyelemtartás mellett könnyen megérthető tétovaság uralkodott.

Valóság szerint sok kálvinista támogatta az anjoui herceget, nem mintha együttéreztek volna vele, hanem, hogy tőlük telhetően kellemetlenkedjenek Spanyolországnak és Anglia katolikusainak; tehát inkább hiúságból, mint meggyőződésből és lelkesedésből harcoltak s lehetett érezni, hogy a hadjárat végeztével cserben fogják hagyni vezérüket, vagy pedig feltételeket szabnak neki.

Ami egyébként ezeket a feltételeket illeti, a herceg úgy gyanította, hogy ha megjön az idejük, teljesíteni fogja őket. Kedvelt kijelentése volt: „Navarrai Henrik katolikussá lett, miért ne lehetne hūgenotta franciaországi Ferencből?

A másik részen viszont határozott és egységes felfogás űralkodott. Anvers eleinte meg akarta adni magát, de csak bizonyos kikötésekkel és bizonyos órában; fenntartotta magának, hogy vár, merterőssé tette saját helyzete, valamint lakóinak bátorsága és hadi tapasztalása. Azonkívül tudta, hogy ha kinyújtja kezét, Guise hercegen kívül, ki figyelő helyzetben várt Lőtharingiában, megtalálja Farnese Sándort Luxembürgban; szükség esetén miért ne venné igénybe Spanyolország segítségét az Anjouval szemben, mint ahogy elfogadta Anjou segítségét Spanyolországgal szemben... elszánva rá, hogy Spanyolországot később ismét visszautasítja.

Azok az unalmas republikánusok egyszerre látták, hogy hajóhad jelenik meg a Schelde torkolatánál és megtudták, hogy az a hajóhad Franciaország főtengernagyával jön s hogy a főtengernagy ellenségüknek hoz segítséget, mert mióta Anverst őstromolta, az anjoui herceg természetesen az anversiek ellensége lett.

Mikor az anjoui herceg kálvinistái megpillantották a hajóhadat és tudomást szereztek Joyeuse megérkeztéről, nekik is majdnem ép úgy kedvök szegett, mint a flamandoknak. Tudniillik a kálvinisták nagyon féltékenyek voltak. Könnyen tették magukat túl a pénzbeli kérdéseken, de nem szerették volna, hogy megvagdosásák babérait, ráadásul még azokkal a kardokkal, melyeket arra használtak fel egykor, hogy szent Bertalan éjszakáján annyi hūgenottának ontották velük a vérét.

Ebből sok viszály kerekedett. Kezdődtek a Joyeuse megérkezése előtt való estén, folytatódtak másnap és harmadnap.

Várfalaikról az anversieknek minden nap részük volt katolikusok és hūgenották közt lefolyt tiz, vagy tizenkét párbaj látványában. A színhely mindig a töltéssel körülvett térségek valamelyike volt és több halottat vetettek a folyóba, mint amennyit a franciák

nyílt ütközetben veszthettek volna. Ha Anvers ostroma kilenc évig tartott volna, úgy mint Trójáé, az ostromlottaknak nem lett volna más dolguk, mint nézni az ostromlókat, mert azok maguk morzsolták volna fel magukat.

Mind e villongások közt Ferenc a közbenjáró szerepét játszotta el, igaz, hogy nem minden nagy nehézség nélkül; lekötölte magát a francia hugenottákkal szemben s megszegni ezeket a kötelezettségeket, egyértelmű lett volna azzal, hogy elveszti erkölcsi támogatását a flamand hugenottáknak, kik Anversben segítséget nyújthattak volna az ellenségnek.

Rosszul bánta a katolikusokkal, kiket azért küldött a király, hogy megölésük magukat szolgálatában, az anjoui hercegre nézve nemcsak impolitikus, hanem veszedelmes dolog lett volna. Ennek a nem remélt erősítésnek megérkezése semmivé tette a spanyolok reményeit, a lotharingiak pedig magukon kívül voltak miatta dühökben.

Joyeuse nagyon kényelmetlenül érezte magát e sokféleképpen gondolkozó tömegek közt. Komolyan hitte, de hangosan ki is mondomta, hogy az anjoui hercegnek nem volt igaza, mikor Anvers ostromához fogott; az orániai herceg, ki ezt az álnok tanácsot adta neki, azóta eltűnt és nem tudták, mi lett belőle; serege Anvers városában volt helyőrségen, pedig e sereg támogatását az anjoui hercegnek ígérte oda; sajnos, egyáltalában nem lehetett afféle hírt hallani, hogy a katonák és az anversiek meghasonlottak volna egymással és nem hallatszott semmi hír az ostromlottak közt előforduló párviadalokról.

A herceg, hadvezéreivel tanácskozva, hosszú karószékben ült, vagyis inkább hevert és nem ügyelt Franciaország főtenagyjának véleményére, aki a város ostroma ellen nyilatkozott, hanem inkább kobzosának, Aurillynek suttogatását hallgatta.

Aurilly szívességeivel, alantas hízkelkedéseivel és örökös símulékonyosságával nyerte meg a herceg kegyét. Kobzával, szerelmi szolgálataival, az udvar minden cselszövényének és személyének pontos ismeretével, azzal az ügyességgel, ahogy a herceg hálójába

tudta hajtani azokat, kiket áldozatul kívánt, suttogomban nagy vagyona tette szert, melyet ügyesen rejtett el, úgy, hogy mindig csak a szegény muzsikusk Aurillynak látszott. Befolyása óriási volt, mert titkos volt.

Joyeuse, látva, hogy stratégiai fejtegetései közben magára tereli a herceg figyelmét, hirtelen félbeszakította beszédének fonalát. Ferenc olyan benyomást tett rá, mintha nem hallgatna rá; pedig nagyon jól hallotta; nem kerülte el figyelmét Joyeuse türelmetlensége sem, és mindjárt kérdezte is:

— Mi baja van, tengefnagy?

— Semmi, monseigneur; csak várom, míg fenséged ráér, hogy meghallgasson.

— Hallgatom, Joyeuse úr, hallgatom, — felelte sietve a herceg. — Oh! Önök párisiak azt hiszik, hogy elbutultam a flandriai háborúban, s nem hallgathatok egyszerre két emberre, holott Caesar egyszerre hét levelet diktált!

— Monseigneur! — felelte Joyeuse, s olyan pillantást vetett a szegény kobzosra, hogy az, szokott alázatosságával, menten meggörnyedt — nem vagyok énekes, hogy kíséretre volna szükségem, mikor beszélek.

— Jól van, jól van, herceg; hallgass Aurilly!

Aurilly meghajolt.

— Tehát nem helyesli, Joyeuse úr, Anvers ellen tervezett támadásomat? — kérdezte Ferenc.

— Nem helyeslem, fenség.

— Haditanácsban fogadtam el ezt a tervet.

— Nagy tartózkodással is emelek szót oly tapasztalt hadvezérek után, — mondotta Joyeuse.

Több hang hallatszott, mely értésül adta a főtenegernagynak, hogy véleménye az ő véleményük is. Mások, nem szólva semmit, a helyeslés jeleit mutatták.

— Hogyan, Saint-Aignan, úgy látom, egy véleményen van Joyeuse úrral? — mondotta a herceg legkiválóbb ezredesének.

— Úgy van, monseigneur, — felelte Saint-Aignan úr.

— Oh! Tehát azért fitorította el arcát.

Mindenki kacagott. Joyeuse elsápadt, a gróf elpirult.

— A gróf úr, ha ily módon szokta véleményét nyilvánítani, nem túlságosan udvarias tanácsosa fenségének, — mondotta Joyeuse.

— Joyeuse úr, — felelte Saint-Aignan élénken — ő fenségének nem volt igaza, mikor oly fogatkozást lobbantja szememre, melyhez az ő szolgálatában jutottam. Chateau-Cambrésis ostrománál lándzsát dőftek arcomba és azóta ideges rángatózásaim vannak, azért vagyok kénytelen elfintorítani az arcomat. De ez nem mentegetőzés, Joyeuse úr, hanem csak magyarázat, — mondotta a gróf büszkén és elfordult.

— Uram, uram, — mondotta Joyeuse és kezét nyujtotta neki — szemrehányással illet, de igaza van.

Ferenc hercegnek arcába szökött a vér.

— És kit illet a szemrehányás? — kérdezte.

— Valószínűleg engem, monseigneur.

— Miért illetné Saint-Aignan szemrehányással önt, Joyeuse úr, önt, akit nem ismer?

— Azért, mert egy pillanatig azt hihettem, hogy Saint-Aignan úr oly kevésbé szereti fenségedet, hogy ajánlotta Anvers bevételét.

— De helyzetemnek végre is tisztázódnia kell az országban, — kiáltotta a herceg. — Csak névleg vagyok Brabant hercege, Flandria grófja. Tényleg is azzá kellennem. Az az Orániai herceg az a Hallgató, ahogy nevezni szokták, ki, nem tudom, hol bujdosol, királyságot emlegetett nekem. Hát hol van az a királyság? Anversben? Hol van ő? Valószínűleg szintén Anversben. Nos hát, be kell vennem Anverst, és ha bevettem, akkor majd tudjuk mihez tartani magunkat.

S a herceg a tengernagy minden ellenvetése után is ragaszkodott véleményéhez és így szólt a többiekhez, mikor visszatértek sátrába:

— Uraim, maradjunk a város megostromlása mellett. Az eső elállt, a talaj kitünő, még ma éjszaka támadunk.

Joyeuse meghajolt és kérdezte:

— Lesz oly kegyes, monseigneur, kiadni számunkra parancsait? Várjuk.

— Úgy-e bár, nyolc hajója van a tengerügyi gályán kívül, Joyeuse úr?

— Annyi van, fenség.

— Át fogja törni az elzáró vonalat, s könnyű dolga lesz vele, mert az anversieknek csak kereskedelmi hajók vannak a kikötőben; aztán horgonyt vet a kikötőpart előtt. Ha védik a kikötőpartot, akkor lövesse a várost és igyekezzék egyben partraszállítani ezeröt száz emberét. A hadsereg többi részéből két hadoszlopot alakítok, melyeknek egyikét Saint-Aignan gróf úr fogja vezényelni, másikat én magam. Mindketten ostromlét-rákkal fogunk előnyomulni, mihielyt megdördülnek az ágyuk. A lovasság tartalékban marad, hogy fedezhesse a visszavonulást. E három támadás közül egy bizonyosan sikerül. Az első csapat, mely megvetette lábát a sáncon, meggyújt egy röppentyűt, hogy magához hívja a többieket.

— De számot kell vetni minden eshetőséggel, monseigneur, — mondotta Joyeuse. — Tegyük fel, amit fenséged nem tart feltehetőnek, hogy visszaverik mind a három támadást.

— Akkor ütegeink tüzelése közben érzük el a hajókat és elszéledünk a töltéssel körülvelt réteken, hova az anversiek nem mernek majd utánunk jönni.

Hozzájárulásának jeléül mindenki meghajolt.

— Most pedig, uraim, főképpen a csendre ügyeljünk, — mondotta a herceg. — Keltsék fel az alvó csapatokat és hajózzák be őket rendben és óvatosan; egyetlenegy tábornok, egyetlenegy puska-lövés se árulja el, hogy hol vagyunk; ön, tengernagy, a kikötőben lesz, mielőtt az anversiek gyanítanak. elindulását. Mi, kik átkelünk a folyón és a balpartot követjük, önnel egy időben fogunk megérkezni. Rajta, bátorság, induljanak uraim! A szerencse, mely eddig velünk volt, bizonnyára a Scheldén túl is hű marad hozzánk.

A vezérek elhagyták a herceg sátrát és kiadták parancsaikat. Nem sokára zsongás támadt az egész emberi hangyabolyban; de azt is lehetett volna hinni, hogy az óriási nádasokban és a rétek sűrű fűvében átsuhanó szél zúgása.

A tengernagy hajóra szállt

HUSZADIK FEJEZET

Monseigneur

Eközben az anversiek sem nézték ölbetett kézzel a herceg ellenséges készülleteit, és Joyeuse nem tévedett, mikor minden lehető rossz szándékot tett fel róluk. Anvers olyan volt, mint alkonyatkor a méhkas: nyugodt és elhagyatott kívülről, zsongás és mozgalom belsejében.

A fegyveres flamandok őrzőjáratokat tartottak az utcákon, eltorlasztották házaikat, megkettőzték a láncokat és barátkoztak az orániai herceg zászlóaljaival, melyeknek egy része már Anversben volt helyőrségen, másik része pedig csoportonként tért vissza és a városba érve, szétoszlott az utcákon.

Mikor elkészültek mindennel az erős ellenállásra, egy sötét este megérkezett a városba az orániai herceg, minden pompa mellőzésével, de azzal a nyugalommal és elszántsággal, mely mindig uralkodott rajta, mikor végrehajtotta elhatározásait.

Azon az alkonyaton, mikor az anjoui herceg támadásra készült, az orániai herceg, ki két napja volt már a városban tanácskozott a város parancsnokaival.

Az óra kilencet ütött; néhány őrszem jelentette, hogy mozgolódást vett észre a francia táborban.

Egy kis bárkát küldöttek le a Scheldén; az anversiek, kik inkább nyugtalankodtak amiatt, ami a tenger felé, mint ami a szárazföldön történik, pontos értesülést akartak szerezni a francia hajóhadról, de a kis bárka nem tért vissza.

Az orániai herceg felállt, haragjában bivalybőr-keztyűjét rágta és azt mondotta az anversieknek:

— Monseigneur addig várakoztatja önöket, uraim, hogy Anverst beveszi és felperzseli az ellenség, mire ő megérkezik; a város akkor majd megítélheti, mi különbség van ebben a tekintetben a spanyolok és a franciák közt.

Ezek a szavak nem igen voltak alkalmasak a polgári tiszt urak megnyugtatóására; a tiszt urak nagy izgalommal is néztek egymásra.

Ebben a pillanatban egy kém jelentkezett, kít a mechemni országútra küldöttek. Jelentette, hogy nem látott és nem hallott semmi olyat, ami a várt személyiség közeledésére vallana.

— Uraim, — kiáltotta e híradás hallatára a Hallgatótag — láthatják, hogy hiába váránk. Menjünk előre mi magunk, az idő sürget. Jó dolog, mikor az ember magasabbrendű tehetségekben bízhatik, de láthatják, hogy az embernek mindenekelőtt magában kell bíznia. Tehát tanácskozzunk.

Még be sem fejezte szavait, mikor az ajtó függönyét felemelték; egy városi szolga belépett és kiejtette azt az egyetlen szót, mely e pillanatban megért más ezert:

— Monseigneur!

Ez ember hangjából, az örvendezésből, mellyel ajtónállói tisztét teljesítette, kitetszett a nép lelkesedése és abban a valakiben való határtalan bizalma, kít ezzel az általánosságban tartott és tisztelettel kiejtett névvel illettek: „Monseigneur.”

Alighogy a reszkető hangon kiejtett szó elhallgatott, magas, parancsoló külsejű férfi jelent meg úri kellemmel viselt köpenyben és udvariasan köszöntötte a jelenlévőket.

De büszke, átható szeme első pillanatban megismerte a tisztek közt a herceget. Egyenesen hozzátartott és kezét nyújtotta neki.

A herceg melegen s majdnem hódolatteljesen szorította meg azt a kezét. Mindketten monseigneurnek szólították egymást.

Az udvariasságoknak e kölesönös, rövid kicserélése után az ismeretlen levetette köpenyét. Bivalybőrzubbonyt, posztónadrágot és magasszárú csizmát viselt. Fegyvere hosszú kard volt; övében kis tör látszott, mellette pedig irományokkal megtömött bőrtáska függött.

Abban a pillanatban, mikor levetette hosszú köpenyét, látni lehetett, hogy magasszárú csizmáját por és sár szennyezi s hogy sarkantyúját vér festette pirosra.

Az ismeretlen helyet foglalt a tanácskozásszobánál és kérdezte:

— Nos, mennyire vagyunk, monseigneur?

— Monseigneur, — felelte a Hallgató — mikor idejött, láthatta, hogy az utak el vannak torlaszolva.

— Észrevettem.

— A házak pedig lőrészekkel vannak ellátva, — mondotta egy tiszt.

— Nem láthattam a sötétben, de óvatossági rendszabálynak megfelel.

— A láncok pedig meg vannak kettőzve, — mondotta egy másik.

— Nagyon jól van.

— Monseigneur talán nem helyesli ezeket a védelmi intézkedéseket? kérdezte egy hang, melyen könnyen észre lehetett venni a nyugtalanságot és a bosszankodást.

— De igen, igen, — mondotta az ismeretlen; — csak nem hiszem, hogy ez idő szerint sokat érne; kifárasztják vele a katonákat és nyugtalanná teszik a polgárokat. Felteszem, hogy van támadó- és védekező tervük?

— Azért vártuk, monseigneur, hogy közeledjenek fenséggel, — felelte a polgármester.

— Beszéljenek, uraim, beszéljenek!

— Monseigneur kissé későn érkezett s közben intézkednem kellett, — tette hozzá a herceg.

— S jól tette, monseigneur; egyébként mindenki tudja, hogy ha intézkedik valamiről, jól intézkedik. Higyje el nekem, hogy én sem vesztegettem útközben az időt.

Aztán a polgárokhoz fordult.

— Tudjuk, hogy a franciák táborában mozgás támadt, — mondotta a polgármester — támadásra készülnek; de minthogy nem tudjuk, hogy mely oldalról ér bennünket a támadás, úgy helyeztük el ágyúinkat, hogy a várfal egész hosszában egyenletesen osztottuk szét.

— Bölcse van, — felelte az ismeretlen könnyű mosollyal s közben rejtett pillantást vetett a Hallgatagra, ki bár katonaeMBER volt, hallgatott és nem zavarta előadásukban a polgárokat.

— Hasonlóképpen intézkedtünk polgári csapatainkkal is, — folytatta a polgármester — kettős állásban helyeztük el őket a falak teljes hosszában és azt a parancsot adtuk nekik, hogy azonnal a támadás helyére siessenek. Egyébként minden bizonnyal csak színlelés

támadásról van szó, hogy hajlandóvá tegyenek bennünket a megegyezésre.

— Ami azt illeti, uraim, — felelte az ismeretlen — nagy mértékben tévednek; nem színelges az, amire várhatunk, hanem annak rendje és módja szerint való támadás, melyet ki kell bírniok. Terveik hiányosak, amennyiben támadást várnak és minden rendszabályaikat annak megfelelően tették meg.

— Mindenesetre annak megfelelően.

— Nos hát! a támadást véleményem szerint nem fogják bevárni, hanem önök maguk fogják megindítani.

— Tetszik nekem, — kiáltotta az orániai herceg — ez beszéd.

— Ebben a pillanatban, — folytatta az ismeretlen, ki örvendett, hogy támogatót lel az orániai hercegben — ebben a pillanatban elindulnak Joyeuse herceg hajói.

— Honnan tudja? — kiáltották egyszerre a polgármester és a tanács több tagja.

— Tudom, — felelte az ismeretlen.

A kételkedés moraja futott végig a gyülekezeten; de bármily halk volt az a moraj, mégis megütötte a a titokzatos hadvezér fülét.

— Kételkednek benne? — kérdezte a legnagyobb nyugalommal.

— Nem kételkedünk benne, minthogy ön mondja, monseigneur. De engedje megjegyeznünk fenséged ...

— Mit?

— Azt, hogy ha úgy volna ...

— Nos, ha úgy volna?

— Kaptunk volna róla hírt.

— Kitől?

— Tengerészeti kémünktől.

Ebben a pillanatban az ajtónállótól betuszkoltatva, egy ember lépett nehézkesen a terembe, hódolatteljesen tett néhány lépést és félig a polgármester, félig a herceg felé tartott.

A polgármester által kiküldött kém volt. Jelenette, hogy csónakán lefelé evezett a Scheldén, ott aztán hirtelen ezt a kiáltást hallotta a háta mögött: „A tenger-nagyi gálya!” a következő pillanatban pedig borzasztó

lökést érzett és elmerült a vízben; de a Schelde megismerte benne és visszaadta régi jó barátját.

— Nos! — kérdezte az ismeretlen a polgármestertől — mit szól ehhez a jelentéshez? Kétkedik-e még benne, hogy a francia hajók indulásra készen állnak és hiszi-e, hogy Joyeuse úr azért megy a táborból a tenger nagy gályára, hogy azon töltse az éjszakát? Magam is csodálkoztam volna, ha nem láttam volna, hogy még ma éjjel megkezdik a támadást... tehát készüljenek fel uraim, mert ha időt engednek nekik, akkor komolyan támadják meg önöket.

— Ezek az urak el fogják ismerni, hogy megérkezése előtt, monseigneur, ugyanazt mondtam nekik, amit most fenséged mond.

— De mit gondol, monseigneur, hogyan támadnak meg bennünket a franciák? — kérdezte a polgármester.

— Valószínű a következő: A gyalogság katolikus, az külön fog harcolni, ami azt jelenti, hogy az egyik oldalról támad. A lovasság kálvinista, az szintén külön fog harcolni. Ez két oldal. A tengerészet Joyeuse urhoz tartozik; ő is ki akarja venni részét a harcból és dicsőségből. Három oldal.

— Tehát alakítsunk három egységet, — mondotta a polgármester.

— Alakítsanak egyet, uraim, alakítsanak egyet minden legjobb katonájukból és a kevésbé megbízhatókat hagyják a falak őrizetére! Ezzel a sereggel aztán erős kirohanást intéznek abban a pillanatban, mikor a franciák legkevésbé várják. Ők azt hiszik, ők támadnak; meg kell előzni őket és őket kell megtámadni; ha bevárják rohamukat, elvesztek, mert a franciáknak nincs párjuk a rohamozásban, mint ahogy önöknek, uraim, nincs párjuk, mikor nyílt csatában védik városuk bejáratait.

A flamandoknak felragyogott az arca.

— Mit mondtam, uraim? — kérdezte a Hallgatag.

— Nagy tisztesség reám nézve, — mondotta az ismeretlen, hogy tudtomon kívül egy nézetem vagyok századunk legnagyobb hadvezérével.

Mindketten udvariasan meghajoltak.

— Ebben tehát megegyeztünk, — folytatta az ismeretlen — dühösen rohannak ki a gyalogságra és a lo-

vasságra, remélem tisztjeik úgy fogják intézni ezt a ki-rohanást, hogy visszavetik az ostromlókat.

— De a hajóik, a hajóik, — mondotta a polgármester — azokkal még is ki fogják kényszeríteni körülfár-sunkat és minthogy a szél északnyugatról fúj, két óra alatt a városban lesznek.

— Önöknek ugyebár van maguknak is hat ócska hajójuk és harminc bárkájuk egy órányira innen, Sainte Marineben? Ez az az a torlasz, mellyel el fogják zárni a Scheldét.

— Igen, úgy van, monseigneur. Honnan tudja mindezt?

Az ismeretlen mosolygott.

— Mint látják, tudom, — mondotta — ott dől el az ütközet sorsa.

— Akkor erősítést kell küldeni derék tengerészeinknek, — mondotta a polgármester.

— Ellenkezőleg, rendelkezhetik még négyszáz emberrel azok közül, akik ott voltak; elég lesz belőlük húsz értelmes, derék, bátorlelkű ember.

Az anversiek kerekre nyitották szemüket.

— Akarják-e hat ócska hajójuk és harminc régi bárkájuk árán megsemmisíteni az egész francia hajó-hadat? — kérdezte az ismeretlen.

— Hm! — dohogták az anversiek és egymásra néztek — hajóink és bárkáink nem is oly nagyon ócskák.

— Nos, akkor mondják meg, mi az áruk, majd megkapják. Rajta urak, — folytatta és duzzadó bőrtáskájába nyúlt — becsüljék fel gyorsan! Önökre szóló váltókkal fizetem ki, remélhetőleg jónak fogják találni.

— Monseigneur, — mondotta a polgármester a legbefolyásosabb urakkal pillanatig folytatott tanácskozás után — kereskedőemberek vagyunk és nem főnemesek, tehát el kell néznie némi habozásunkat, mert lássa, nekünk nem testünkben, hanem irodánkban van a lelkünk. De vannak bizonyos körülmények, mikor tudunk a közjóért áldozatot hozni. Tehát rendelkezék belátása szerint hajóinkkal.

— Tehát intézkedem a zárról, de hallgassák meg, hogyan intézkedem róla: A franciák igyekezni fognak

kikényszeríteni az áttörést. Én megkettőzöm az elzáró láncot, de elég hosszúvá teszem, úgy, hogy a hajóhad az önök bárkái és hajói közt befuthasson. Akkor az a húsz ember, kiket otthagytam, szigonyt vet az önök bárkáiról és hajóiról és mikor kivetették szigonyaikat, elmenekülnek, de előbb felgyújtják a gyúlékony anyagokkal megrakott záróvonalat.

— És értsék meg, — kiáltotta a Hallgatag — az egész francia hajóhad elég.

— Úgy van, az egész, — mondotta az ismeretlen; — akkor aztán nincs többé visszavonulás a tenger felé, akkor aztán nincs többé visszavonulás a réteken, mert önök megnyitják a mechelni, lieri, düffeli és anversi zsilipeket. Előbb önöktől visszavettette, aztán átszakított gátjaiktól üldöztetve, minden oldalról körülzárva a nem várt, mindegyre növekvő áradattól, a tengertől, melynek csak dagálya van, de apálya nincs, a franciák yizbefúlva semmisülnek meg.

A tisztek örömkialtásba törtek ki.

— Csak egy nehézség van a dologban, — mondotta a herceg.

— Még pedig, monseigneur? — kérdezte az ismeretlen.

— Egy egész napra volna szükség, hogy el lehessen juttatni a parancsokat a különböző városokba, nekünk pedig csak egy óra áll rendelkezésünkre.

— Egy óra elég.

— De ki fogja értesíteni hajóhadunkat?

— Már értesítve van.

— Ki értesítette?

— Én. Ha ezek az urak nem lettek volna hajlandók átengedni a hajókat, megvettem volna tőlük.

— De Mecheln, Lier, Düffel?

— Mechelen és Lieren át jöttem ide és teljesen megbízható emberemet küldöttem el Düffelbe. Tizenegy órára megverjük a franciákat, éjfél tájban a hajóhad elégett, egy órakor a franciák az egész vonalon visszavonulnak, két órakor Mecheln átvágja töltéseit, megnyitja Lier a zsilipjeit, kiárasztja Düffel medrük-ből a csatornáit; akkor aztán a síkság háborgó óceánná lesz, mely víz alá temet házakat, földeket,

erdőségeket, falvakat, de ugyanakkor, ismétlem, vízbefojtja a franciákat is, még pedig úgy, hogy egy sem tér vissza közülök Franciaországba.

Csodálkozva, majdnem rémülten hallgatták ezeket a szavakat. Aztán a tetszés vihara tört ki a flamandok közt.

Az orániai herceg két lépéssel közeledett az ismeretlenhez, kezét nyújtotta neki és így szólt:

— Így tehát részünkről minden készen áll, fenség.

— Minden, és lássa, a franciák részéről, azt hiszem, szintén készen áll minden.

S az ismeretlen a mutatóujjával egy tisztre mutatott, ki éppen akkor emelte fel az ajtó függönyét.

— Fenségek és uraim, — mondotta a tiszt — éppen most jelentik, hogy a franciák elindultak és a város ellen nyomulnak elő.

— Fegyverrel! — kiáltotta a polgármester.

— Fegyverrel! — ismételték meg a jelenlevők.

— Várjanak még egy pillanatig, uraim, — vágott közbe férfias, parancsoló hangon az ismeretlen. — Elfelejtik, hogy még egy utolsó figyelmeztetést kérjenek tőlem, mely még fontosabb, mint a többi mind.

— Kérjük! kérjük! — kiáltották mindannyian.

— A franciákat meg kell rohanni, tehát nem harc lesz, hanem visszavonulás, menekülés lesz a dologból; hogy pedig üldözni tudják őket, könnyűek legyenek. Az ördögbe, le a vértékkel! A páncéljaikban nem mozoghatnak, a páncéljaikkal vesztették el minden csatájukat, melyeket elvesztettek. Le a páncélokkal, uraim!

És az ismeretlen megmutatta széles mellét, melyet csak bivalybőringe védett.

— Találkozni fogunk, vezér uraim, harcaink közben, — folytatta az ismeretlen — közben menjenek a városháztérre, hol csatasorban fogják találni minden emberüket. Oda megyünk utánuk mi is.

— Köszönöm, monseigneur, — mondotta a herceg az ismeretlennek — megmentette Belgiumot és megmentette Németalföldet.

— Nagyon kegyes hozám, herceg, — felelte az ismeretlen.

— Reászánja-e magát fenséged, hogy kardot ránt a franciák ellen? — kérdezte a herceg.

— Úgy fogom intézni, hogy a hugenották ellen harcolok, — felelte az ismeretlen, s oly mosollyal hajolt meg, melyért zord társa megirigyelte volna, s melyet csak Isten értett meg.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

Franciák és flamandok

Abban a pillanatban, mikor az egész tanács elhagyta a városházát és a tisztek legénységük élére álltak végrehajtani a parancsokat, melyeket az ismeretlen vezértől kaptak, kit szinte maga a gondviselés küldött a flamandoknak, széles körben láрма keletkezett, mely mintha körülvette volna az egész várost s mely egyetlenegy hatalmas kiáltásban egyesült.

De ugyanakkor megdördültek az ágyúk is, melyek megtámadták a franciákat éjjeli előnyomulásukban. Csakhogy azok nem álltak meg, hanem annál nagyobb sietséggel törtek előre. Most egyszerre kinyíltak a kapuk s a rejtett kijárók, és mindenfelől fegyveresek rontottak ki a városból; a flamandok voltak, kik zárt sorokban és tömör csapatokban nyomultak előre, közben pedig folyton dörgött az ágyú fejük fölött.

Most megkezdődik a közelharc; kard és kés összeesattan, s dzsida és kardpenge keresztezi egymást, pisztolylövés és puskatűz világít a vértől piros arcokra.

Semmi kiáltás, semmi zúgolódás, semmi panaszszó; a flamand ádázul harcol, a francia daccal. A flamand dühös, hogy harcolnia kell, mert nem azért harcol ő, mert a harc mestersége, és nem is gyönyörűségből harcol. A francia dühös, mert megtámadták, holott ő akart támadni.

Abban a pillanatban, mikor megkezdődött az ádáz összecsapás, gyorsan egymást követő lövések hallatszottak Sainte-Marie felől és olyan fény támadt a város fölött, mintha lángbokréta volna. Joyeuse az, ki

megtámadva a Schelde elzáróvonalát, hajóhadával Anvers szívéig fog most előrehatolni. Legalább úgy remélik a franciák.

Csak hogy máskép történik. Kedvező nyugati szél-től segítve, Joyeuse felszedette a horgonyt és a tengernagyi gályával az élén, étengedte hajóhadát a szél-fuvásnak, mely előrevitte az ár ellen. Minden készen volt az ütközetre; tengerészkarddal fegyverzett katonái hátul álltak. Tüzérei égő kanócaikkal ágyuk mellett álltak készenlétben, az árbocörök gránátjaikkal az árbockosarakban. Végezetül a válogatott matrózok, szekercével felfegyverezve, készenlétben álltak, hogy az adott pillanatban átugorhassanak az ellenséges hajókra és bárkákra s elvághassák a láncokat és a köteleket, hogy utat nyithassanak a hajóhadnak.

Csendben nyomultak előre. Ék-alakban, melynek élén a tengernagyi gálya hasította a vizet, olyan volt Joyeuse hét hajója, mint a víz tükrén tovasikló hét óriási kísértet. A fiatal tengernagy, kinek a parancsnoki hídon lett volna helye, nem tudott ott maradni. Pompás fegyverzetében az első hadnagy helyét foglalta el a gályán; áthajolt az előárbocon és szemével szinte át akart hatolni a folyó ködpárázatán és az éjszaka sötétségén.

E kettős homályon át csakhamar eléje tűnt a hajók vonala, mely dacosan zárta el keresztben a folyót. Sívárnak és elhagyatottnak látszott, csak hogy a törvétesnek ebben az országában volt valami iszonyúság ebben a csendben és elhagyottságban. De azért fennakadás nélkül haladtak előre; már csak körülbelül tíz esomónyi messzeségben voltak a zártól és másodperc-ről-másodpercre közeledtek hozzá, anélkül, hogy egyetlen „Ki vagy!” kiáltás érte volna a franciák fülét.

A matrózok csak mulasztást láttak ebben a hallgatásban s örültek neki; óvatosabb lévén, mint a többiek, a fiatal tengernagy cselt gyanított s megijedt tőle.

A tengernagyi gálya végre benyomult a vonal közepén levő két hajó láncába, előrehajtotta a két néma hajót s hátranyomta az egész hajlékony záróvonalat, melynek részeit lánc kötötte össze egymással, s mely, mikor el nem szakadva, engedett a nyomásnak, a fran-

cia hajók oldalához simulva, azt a formát vette magára, helyet azok a hajók kínáltak neki.

Egyszerre és abban a pillanatban, mikor a szekeres emberek azt a parancsot kapták, hogy szálljanak le és törjék át a záróvonalat, láthatatlan kezekből vetve, számos szigony kapaszkodott a francia hajók kötéltébe.

A flamandok megelőzték a franciákat s ők tették meg azt, amit azok akartak megtenni. Joyeuse azt hitte, hogy ellenségei erős harcra készülnek ellene és elfogadta az ütközetet. A maga fészéről kidobott csáklák vaskarmokkal kötötték az ellenséges hajókat az ő hajóihoz. Kiragadott egy szekereét egyik matrózának kezéből, elsőnek szökött arra a hajóra, melyet biztos erővel tartott hatalmában és így kiáltott:

— Csáklázni! Csáklázni!

Egész legénysége utánatódult, s tisztek és matrózok ugyanazt kiáltották, amit ő; de kiáltásaikra nem felelt senki, semmi erő sem szegült ellene támadásüknak. Csak emberrel megrakott három bárkát láttak, mely vizen úszó három madár módjára siklott át a folyón.

Ezek a bárkák erős evezősapásokkal menekültek, míg a támadók mozdulatlanul álltak a hajókon, melyeket harc nélkül hódítottak meg.

Joyeuse egyszerre tompa sistergést hallott és kénfüst szaga terjedt szét a levegőben. Egy gondolat cikázott át lelkén; felemelte a hajó egyik nyílásának fedelét; a hajó belseje égett. Egy szempillantás alatt felharsant az egész vonalon a kiáltás: „A hajókra! A hajókra!”

Mindenki gyorsabban kapaszkodott fel, mint ahogy az imént lebocsátkozott; Joyeuse, ki elsőnek ugrott le, utolsónak kapaszkodott fel. Abban a pillanatban, mikor felért a gályára, a tűz szétvetette a fedélzetét annak a hajónak, melyet éppen elhagyott. Aztán, mint húsz tűzokádóból, lángok törtek elő; mindegyik bárka, mindegyik sajka, mindegyik hajó egy-egy kráter volt; úgy rémlett, mintha a tűz örvénye vonná hatalmába a francia hajóhadat.

Kiadták a parancsot, hogy vagdossák le a kötéltetet, törjék át a láncokat, tépjék le a szigonyokat; a

matrózok sietve kapaszkodtak fel a kötélzetre; látszott rajtuk a meggyőződés, hogy gyorsaságuktól függ menekülésük.

De borzasztó munka várt rájuk. Talán elszabadíthatták volna magukat azoktól a szigonyoktól, melyeket, az ellenség vetett a francia hajókra; de ott voltak még azok a csákyák, melyeket a francia flotta vetett az ellenséges hajókra.

Egyszerre hűszszoros mennydörgés hallatszott; a francia hajók megrázkódtak gerincekiben, megröppantak mélységeikben. Azok az ágyúk voltak, melyek a záróláncot védelmezték és torkig megtöltve s az anversiektől elhagyatva, maguktól sülték el, mikor a tűz hozzájuk ért, és rommá lőttek mindent, ami útjukban állt. A lángok óriási kígyók módjára kapaszkodtak fel az árbócokra, átfőgták a vitorlafákat, aztán hegyes nyelveikkel körülnyaldosták a francia hajók rézzel kivert oldalait.

Joyeuse, ahogy nyugodtan és parancsoló hangon osztotta rendelkezéseit, olyan volt arannyal kivert vértetével, mint egy mesebeli tengeri szörny, melynek milliónyi pikkelye minden mozdulatával a szikrák porzását veri vissza magáról. De a ropogás csakhamar hevesebbé, megsemmisítővé vált; most már nem ágyúk dörögtek, hanem a puskaporos raktárak fogtak tüzet, maguk a hajók rommá lettek.

Míg azt remélte, hogy elszakíthatja azokat a halálos bilincseket, melyek ellenségeihez fűzték, Joyeuse küzdött, de most már letett a reménységről; a láng elérte a francia hajókat és minden egyes hajóra a pirotechnikus tűzi bokrétájához hasonló szikraeső hullott. Csakhogy ez a tűz az a kérhetetlen görögtűz volt, melyet az, ami más tüzet elolt, csak még nagyobb lángolásra szít, s amely a víz mélységéig emészti fel áldozatát

Az anversi hajók, mikor felrobbantak, szétszakították a láncot; de a francia hajók, ahelyett, hogy folytathatták volna útjukat, maguk is lángbabóruva maradtak el és magukkal vonszoltak még egy-egy lángoló roncsot.

Joyeuse megértette, hogy vége minden küzdelem-

nek; parancsot adott, hogy bocsássák le a csónakokat és a balparton szálljanak ki belőlük. A parancsot szócső segítségével közölték a többi hajóval is; azok, akik hallották, ösztönszerűleg már maguk is ugyanarra a gondolatra jutottak. Az egész legénységet az utolsó emberig csónakra szállították, mielőtt Joyeuse odahagyta volna gályájának fedélzetét. Hidegvére biztató hatással volt minden egyes emberére; tengerészeinek mindegyike szekercét vagy rövid tengerészkardot szorított markában.

Mielőtt Joyeuse partraszállt volna, a tengernagyi gálya levegőbe röpült és megvilágította egyik oldalról a város körvonalaait, a másiktól pedig a folyónak ropant távlatát, mely mindjobban szélesülve, a tenger messzeségébe veszett.

Eközben a kálvinista lovasság csodát művelve támadott; lovasainak kardjával ketté osztotta, lovainak patkóival legázolta az ellenséges csapatot; de a megsebesült flamandok felmetszették szélespengéjű késüikkel lovaik hasát. A francia sorok e fényes lovastámadás ellenére kissé rendetlenségbe jutnak és már csak helytállnak de nem nyomulnak előre, holott a város kapuitól szakadatlanul új zászlóaljok törnek elő és vetik magukat az anjoui herceg seregére.

Egyszerre hatalmas kiáltás hallatszik majdnem a város falainak tövében. „Anjou! Anjou! Franciaország! Franciaország!” — harsan fel az anversiek oldaláról és borzasztó lökés rázza meg az egész szorosan összezárkózott tömeget.

Joyeuse az, aki ezt a mozgalmasságot kelti; az ő matrózaitól ered ez a kiáltás; ezerötszáz szekercével és rövid karddal felfegyverzett ember rohanja meg. Joyeuse vezetésével, a flamandokat; bosszút akarnak állni lángban álló hajóhadukért és kétszáz elégett vagy vízbe fúlt bajtársukért. Nem állnak csatarendben, hanem rávetik magukat arra a csoportra, melyben nyelvéről és viseletéről ellenségre ismernek és senki sem forgatja fegyverét jobban, mint hosszú kardját Joyeuse; kézsuklója úgy forog, mint az acélkerék és minden vágása kettéhasít egy koponyát, minden dőfése átszúr egy embert.

A flamand csapat, melyet Joyeuse rohant meg, felmorzsolódott, a matrózok, ez első győzelmüktől ittasultak, előbbre nyomultak.

Az anjoui herceg a flotta égésében csak távoli fényt látott, hallotta az ágyúk dörgését és a felrobbanó hajók ropogását, de nem gyanított mást, mint hogy elkecsereedett küzdelem folyik, melynek, természetesen, Joyeuse győzelmével kell véget érnie. Ennek következtében minden pillanatban várta a hírt, hogy Joyeuse megfutamította az ellenséget, mikor egyszerre csak azt jelentették neki, hogy a hajóhad megsemmisült és hogy Joyeuse meg a matrózai megtámadták a flamandokat.

Erre aztán nagy nyugtalanság vett erőt a hercegen; a flotta a visszavonulást és következésképpen a hadsereg biztonságát jelentette számára; azt a parancsot küldötte a kálvinista lovasságnak, hogy tegyen kísérletet új támadással, és a kimerült lovasok és lovak összegyűltek, hogy új rohamot intézzenek az anversiek ellen.

A sokadalomban egyszerre felhangzott Joyeuse úrszava:

— Ne hagyja magát, Saint-Aignan úr! Franciaország! Franciaország!

És mint az arató, ki a rozsot kaszálja, megsuhintotta kardját a levegőben, lesújtott vele és lábához terítette ember-aratását; a gyöngö kegyenc, a finom szibarita úgy tűnt fel páncéljában, mintha Hérkules mész erejét tudná egyszerre kifejteni; és a gyalogság újra nekibátorodott és miként a lovasság is, új erőfeszítéssel tért vissza a hareba.

De ekkor az az ember, kit monseigneurnek szólítottak, szép fekete lován kijött a városhból. Fekete fegyverzet volt rajta, fekete a sisakja, a páncélja, a kéz- és lábvértjei, és ötszáz válogatott lovas követte pompás lovak hátán, melyeket az orániai herceg bocsátott rendelkezésére. Odasietett, ahol legnagyobb volt a torlódás; oda, hol Joyeuse harcolt a matrózaival. A flamandok megismerték, félreálltak előtte és örömteljesen kiáltották:

— Monseigneur! monseigneur!

Joyeuse és matrózai érezték, mikor az ellenség félrevonult, hallották azt a kiáltást, és egyszerre ezzel az

új csapattal látták magukat szemközt, mely meglepetésszerűen, mintegy varázsütésre jelent meg előttük.

Joyeuse a fekete lovas felé rugtatott lővén és mindketten zord elkeseredéssel kerültek szembe egymással. Mikor kardjuk először csattant össze, a szikrák kévéje tört ki az acélból. Fegyverzetének szilárdságában és a vívásban való nagy otthonosságában bízva, Joyeuse hatalmas csapásokat mért, melyeket ellenfele ügyesen fogott fel. Ugyanakkor mellének közepén érte őt magát ellenfelének kardja, végig siklott a páncélon s benyomult a vértézet résén, és néhány csepp vér freccsent a vállára.

— Oh! — kiáltotta a fiatal tengernagy, mikor magán érezte a kard hegyét — ez az ember francia, mi több, ugyanattól a mestertől tanulta a vívást, akitől én.

E szavak után látni lehetett, hogy az ismeretlen elfordul és más részre akarja vetni magát.

— Ha francia vagy, akkor áruló vagy, — kiáltotta reá Joyeuse — mert királyod, hazád, zászlód ellen harcolsz!

Az ismeretlen csak azzal felelt, hogy megfordult és dühösen támadott Joyeusere. De Joyeuse ezúttal óvatoss volt és tudta, mily ügyes ellenféllel van dolga. Egymásután védett ki három, vagy négy csapást, melyet ép oly ügyesen, mint adázul, ép oly erővel, mint nyomatékkel mértek reá.

Az ismeretlen most visszavonuló mozdulatot tett.

— Megállj! — kiáltotta reá Joyeuse — nézd, mire képes az ember, mikor a hazájáért harcol; tiszta szív, becsületes kéz elég arra, hogy megvédje fejét sisak, homlokát sisakrostély nélkül is.

És hirtelen mozdulattal lekapcsolta és messzire hárította el magától sisakját, fedetlené téve így nemes, szép fejét, s a szeme erőtől, büszkeségtől, ifjúságtól ragyogott.

A fekete lovas nem utánozta példáját, hanem tömpán felordított s kardját a fedetlenül maradt főre emelte.

— Oh! — kiáltotta Joyeuse, kivédve a csapást — mondom, hogy áruló vagy, árulóként is fogsz meghalni!

És erősen szorongatva, egymásután irányított feléje két vagy három döfést, melyek közül az egyik behatolt a sisakrostély részén.

— Oh! meg foglak ölni, — mondotta a fiatalember — és leszedelem rólad a sisakodat, mely véd és oly kitűnően rejt el, aztán pedig felkötlek az első fára, melyet az országút mellett talállok.

Az ismeretlen döféssel akarta viszonzni a döfést, de ekkor egy lovag, ki éppen hozzá lovagolt, füléhez hajolt és így szólt hozzá:

— Monseigneur, semmi csatározás többé, ott nagyobb szükség van jelenlétére.

Az ismeretlen követte szemével az irányt, melybe a lovag mutatott és látta, hogy a flamandok ingadoznak a kálvinista lovassággal szemben.

— Csakugyan, — mondotta komor hangon — ott vannak azok, akiket kerestem.

Abban a pillanatban a lovasoknak raja támadt Joyeuse tengerészeire, kik belefáradva az óriási fegyvereikkel vívott szakadatlan, küzdelembe, az első lépést tették hátrafelé. A fekete lovas élt a kínálkozó alkalommal s eltűnt a sokadalomban és a sötétségben...

Negyed óra múlva a franciák minden ponton hátráltak és igyekeztek menekülés nélkül vonulni vissza. Saint-Aignan úr elkövetett mándent, hogy rendben vonuljanak vissza az emberei. De egy ötszáz lovasból és gyalogosból álló új csapat éppen akkor tört ki a városból és támadta meg a már amúgy is fáradt hadsereget. Az orániai herceg régi katonái voltak, kik már Alba herceg, don Juan, Requesens és Farnese Sándor ellen is harcoltak.

Most már reá kellett szánniok magukat, hogy odahagyják a csatateret és szárazföldi úton vonuljanak vissza, mert a hajóhad, melyre számítottak, megsemmisült. De a vezérek minden hidegvérűsége, a többségnek vitézsége mellett rémes rendetlenséggel kezdődött meg a menekülés.

Ebben a pillanatban az ismeretlen megröghanta lovasaival a menekülőket és az utóvédnél ismét összetalálkozott Joyeuse-zel és matrózaival, kiknek két harmada már a csatateret borította.

A fiatal tengernagy harmadik lován ült már, mert a többi kilőtték alóla. Kardja ketté törött. Kivett egy nagysúlyú csatabárdot az egyik sebesült matróz kezéből s olyan könnyűséggel forgatta a feje fölött, mint a parittyát. Időről-időre visszafordult és szembeszállt üldözőivel, mint a vadkan, mely nem tudja elhatározni, meneküljön-e és kétségbeesésében a vadász ellen fordul.

A flamandok, kik monseigneur figyelmeztetése szerint páncél nélkül harcoltak, könnyűszerrel és fürgén folytatták az üldözést és egy pillanatig sem engedtek pihenőt a franciáknak. Valami lelkifurdalás, vagy legalább kétség ragadhatta meg az ismeretlen szívét ezzel a nagy szerencsétlenséggel szemben.

— Elég, uraim, elég, — mondotta franciául az embereinek; — ma este elűztük őket Anversből, mához egy hétre nem lesz helyük egész Flandria földjén; ne kívánjunk mást a hadak istenétől.

— Ah! francia volt, francia volt, — kiáltotta Jozeuse — ah! gyanítottam. Áruló, átkom reád és halj meg az árulók halálával!

Úgy látszott, ez az őrzőngő átok csüggeteggé tette az ismeretlent, kit ezer ellene felemelt kar sem ijesztetett meg; megfordította lovát, és a győztes majdnem ép oly sebesen menekült, mint a legyőzöttek. De egyetlen embernek ez a visszavonulása nem változtatott semmit a helyzeten. A félelem ragadós; megragadta az egész hadsereget s az örült rémület súlya alatt a katonák kétségbeesett futásnak eredtek. A lovak minden fáradságuk mellett új erőt merítettek, mert úgy látszott, azok is hatása alatt állnak a rettegettségnek; a légénység szétszóródott s menedéket keresett mindenfelé, néhány óra lefolyása alatt a hadsereg mint hadsereg nem volt többé.

Ez volt az a pillanat, mikor monseigneur parancsának megfelelően átvágták a töltéseket és felnyitották a zsilipeket. Liertől Termondig, Haesdonktól Mechelnig minden kis folyó, mellék folyóitól megáradva, minden túlárado csatorna elküldötte a háborgó vízből való részét a síkságra.

Mikor a menekülő franciák, kifárasztva ellenségeiket, kezdtetek megállni, mikor végre látták, hogy az

anversiek az óránai herceg katonáival együtt visszatérnek a városba, mikor baj nélkül menekültek az éjszakai vérfürdőből s azt hitték, hogy megmenekültek s egy pillanatig szabadabban vettek — az egyik imádkozva, a másik káromkodva — lélekzetet, akkor, ugyanabban az órában, új, vak, irgalmatlan ellenség támadt ellenünk a szél sebességével, a tenger féktelenségével; de bármily közel lebegett fejük felett a vész, a menekülőknek még mindig nem volt sejtelmük arról az új veszedelemről, mely kezdette körülvenni őket.

Joyeuse megállást parancsolt nyolcszázra csökkent tengerészeinek, az egyetleneknek, kik még valamenynyire rendet tartottak. Pihegve, hangot sem adva már, csak fenyegető mozdulatokkal parancsolva igyekezett Saint-Aignan gróf összegyűjteni szétszóródott gyalogosait.

A menekülők élén kitűnő lovának hátán és szolgájától kísérve, ki egy másik lovat vezetett féken, Anjou herceg vágdatva ment s nem gondolt másra, csak a menekülésre.

— A nyomorultnak nincs szíve, — mondták némelyek.

— Bámulatos ez a hőslélkű ember a hidegvérűségével, — mondták mások.

Úgy hitték, hogy néhány órai pihenés után a gyalogságnak megint lesz elég ereje arra, hogy folytathassa a menekülést. Csakhogy a katonáknak nem volt mit enniök.

A lovak még kimerültebbnek látszottak, mint az emberek, csak nagy bajjal vonszolták magukat, mert egy napja nem ettek semmit, nem is elől jártak, hanem a sereg végén.

A franciák azt remélték, hogy elérik Brüsszelt, mely a herceg birtokában volt s hol igen sok hívük tartózkodott, de azért nem minden nyugtalanság nélkül gondoltak a város jó szándékaira; hiszen egy pillanatig hitték, hogy Anversre is számíthatnak. Brüsszelben, vagyis alig nyolc francia mérföldnyire attól a helytől, ahol most voltak, élelemmel akarták ellátni a csapatokat és kedvező táborhelyet akartak biztosítani számukra, hogy folytathassák a félbeszakított hadjáratot, mihelyt

elérkezik reá a pillanat. Azok a maradványok, melyeket visszavisznek oda, magva lesznek az új hadseregnek.

Abban az órában még senki sem látta előre azt a szörnyű pillanatot, mikor eltűnik a föld a szerencsétlen katonák lába alól, mikor víztömegek zuhannak alá és rohannak át fejeik fölött, az iszapos vizekkel sodorva el annyi vitéz embert, a tengerig hömpölygetve, vagy útközben a bokrok közé sodorva testüket, hogy megtrágyázzák velük Brabant földjét... Az anjoui herceg reggelit vitetett magának egy paraszt kunyhójába, Heboken és Heckhout közt. A kunyhó üres volt, lakói már előtte való este elmenekültek; a tűz, melyet tegnap gyújtottak a kemencében, még parázslott. A katonák és tisztek utánaozni akarták vezéreiket és eloszlottak az említett két községben; de oly csodálkozással, melybe ijedelem vegyült, úgy látták, hogy minden ház néptelen, s hogy a lakók majdnem az utolsó falatig magukkal vitték minden élelmiszerkészletüket.

Saint-Aignan gróf is keresett valami hajlékot, úgy mint a többiek; az anjoui herceg könnyűvérűsége, abban az órában, mikor annyi vitéz ember halt meg érte, visszásan hatott reá, s eltávozott a hercegtől. Azok közé tartozott, kik azt mondták: „A nyomorultnak nincs szíve“.

Átkutatott két vagy három házat, melyeket üresnek talált. Bekopogtatott már a negyediknek kapuján, mikor azt mondták neki, hogy kétmérföldes messzeségben, vagy is azon a területen, hol éppen voltak, minden ház üres. E hír hallatára Saint-Aignan homlokát ráncolta és arca a szokott módon elfintorodott.

— Előre, uraim, előre! — mondtotta a tiszteknek.

— De fáradtak vagyunk, éhen pusztulunk, tábornokom, — felelték a tisztek.

— Igen, de élnek, és ha még egy óra hosszáig itt maradnak, nem élnek többé; talán már most is késő.

Saint-Aignan úr nem mondhatott semmi bizonyosat, de nagy, rejtett veszedelmet gyanított.

Újra elindultak. A herceg az élre állt, Saint-Aig-

nan úr a középén maradt, és Joyeuse vette át az utóvédet.

De a seregből elmaradt még vagy háromezer ember, vagy azért, mert sebeik legyöngítették őket, vagy mert nagyon is erőt vett rajtuk a fáradtság, és elhagyatva, vigasztalanul, sötét sejtelemtől rághatatva meg, lefeküdtek a fűbe, vagy a fák tövébe. Velük maradtak a leszerelt lovasok is, kiknek lovai már nem tudtak továbbmenni, vagy pedig megsebesültek menet közben. A anjoui herceg körül már csak alig volt háromezer megfelelő erőben levő és harcra képes katona.

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

Az utasok

A közben, hogy beteljesült ez a szerencsétlenség, mely egy még nagyobb szerencsétlenségnek volt bevezetője, két utas ment ki, pompás lovon, Brüsszel kapuján. Az éjszaka hideg volt és a lovasok Mecheln felé tartottak.

Aki ily békésen látta volna poroszkálni őket a hold által megvilágított országúton, békés utasoknak nézte volna őket, kik nem kívánnak mást, mint hogy napi munkájuk után éjszakai pihenőt találjanak.

De elég lett volna meghallani beszélgetésüknek egy-egy foszlányát, melyet a szél elkapdosott, s mindjárt kitűnt volna, hogy téves ez a vélemény.

Az egymással cserélt szavaik közül a legsaját-szerűbb volt már az első szó is, mikor körülbelül fél mérföldnyire lehettek Brüsszeltől.

— Asszonyom, — mondotta az erősebbik a karsúbb utítárshoz — csakugyan igaza volt abban, hogy már az éjszaka útnak kell indulni; hét mérföldet nyerrünk ezzel az utunkkal és éppen abban a pillanatban érkezünk Mechelnbe, mikor minden valószínűség szerint ismeretessé válik az anversi csata eredménye. Győzelmük teljes mámorában fogjuk találni őket. Két napig tartó lovaglás után Anversbe érünk, még pedig két-

ségtelenül éppen abban az órában, mikor a herceg már magához tért örömeiből és lesz oly kegyes, figyelemre méltatni a földet is, mikor már a hetedik mennyországban időzött.

Az utitárs, kit a másik asszonyomnak szólított, nyugodt, komoly és szelíd hangon felelte:

— Higyje el, barátom, Isten megunja védelmezni azt a nyomorult herceget és kegyetlen csapást fog mérni reá; tehát siessünk, hogy végrehajtsuk terveinket, mert nem tartozom azok közé, kik hisznek a sorsban, s azt tartom, hogy az embereknek módjukban áll rendelkezni akaratukról és cselekedeteikről. Ha nem teszünk semmit és csak Istenre bízunk a cselekvést, akkor nem volt érdemes, oly keservesen élni mind e mai napig.

E pillanatban fagyos északnyugati szél süvöltött át a síkságon.

— Fázik, asszonyom, — mondotta az idősebbik a két utas közül; — vegye fel a köpenyét!

— Nem, köszönöm, Remy; tudod, hogy nem érzem sem a test fájdalmát, sem a lélek gyötrelmeit.

Remy égne emelte szemét és sötét tünődésbe mélyedt. Néha-néha megállította lovát és kengyelvasára állva, hátrafordult, míg utitársa úgy járt előtte, mint egy lovasszobor.

Néhány ily megállás után, mikor társa ismét utólérte, a hölgy így szólt:

— Nem látsz már senkit a hátunk mögött?

— Nem, asszonyom, senkit.

— Azt a lovast sem, ki éjszaka Valenciennesben utólért bennünket és tudakozódott felőlünk, mikor már oly sokáig figyelt bennünket?

— Nem látom már.

— De nekem úgy rémlik, mintha láttam volna, mielőtt Monsba érkeztünk.

— Én pedig, asszonyom, bizonyosan tudom, hogy láttam, mielőtt Brüsszelbe érkeztünk.

— Brüsszelbe, úgy mondod?

— Úgy van; de úgy látszik, ott maradt.

— Remy, — mondotta a hölgy s közeledett társához, mintha attól tartana, hogy meghallhatnák szavát

aazon az elhagyott úton — nem rémlett-e neked úgy, mintha hasonlítana ...

— Kihez?

— Legalább testtartásával, mert arcát nem láttam a szerencsétlen fiatalembernek.

— Oh nem, nem, asszonyom, — felelte Remy sebesen — a legkevésbé sem; egyébként hogyan is gyaníthatta volna, hogy elutaztunk Párisból, s hogy ezen az úton járunk. Nem, nem asszonyom, nem jött utánunk és nem figyelhetett bennünket, s nekem, mint már mondtam, erős okom van arra a feltevésre, hogy kétségbeesett cselekedetre szánta reá magát.

— Oh! Remy, mindenki vállán hordja a keresztyét; Isten könnyítse meg ennek a szegény fiatalembernek a nehéz terhét.

Remy sóhajtással felelt úrnőjének sóhajtására, aztán folytatták útjukat, nem hallva más zajt, mint saját lovaiak lépteinek dobogását.

Igy múlt el két óra. Abban a pillanatban, mikor utasaink bementek Vilvordebe, Remy élénken hátrafordította fejét. Ló vágatását hallotta az országút kanyarulata felől. Megállt, hallgatódzott, de nem látott semmit. Minthogy pedig más zaj nem szakította félbe az ünnepélyes csendet, társával együtt bement a községbe.

— Asszonyom, — mondotta — nemsokára virrad; ha megfogadja tanácsomat, itt megállunk; lovaink fáradtak és önnek is nyugalomra van szüksége.

— Remy, — felelte a hölgy — hiába akarja titkolni előttem, amit érez, Remy, ön nyugtalan ...

— Úgy van, az egészsége miatt, asszonyom higgye el, nő nem képes elviselni ily viszontagságokat s magam is alig ...

— Tegyen, amit akar, Remy.

— Nos, akkor forduljon be ebbe a kis utcába, melynek végén egy fogadónak kialvó lámpáját látom; kérem, siessen!

— Talán hallott valamit?

— Igen, olyasmit, mint egy ló patkócsattogása. Bár azt hiszem, csalódtam; de egy pillanatig mégis hátramaradok, megbizonyosodni, hogy jól, vagy rosszul hallottam-e?

Remy előrebocsátotta a hölgyet, ő maga leszállt és a lovának nyakába vetette a kantárszárát. A ló természetesen követte a másik lovat. Remy lekuporodott egy roppant sarokkő mögé és várt.

Mig a hölgy a fogadó felé tartott és belépett a kapun, Remy rejtékhelyéről kémlelte az utast, kinek lovát közeledni hallotta. Élesen figyelve, látta, hogy az is be-megy a faluba; mikor a kis utca közelébe ért, az utas megpillantotta a lámpát és habozni látszott, hogy továbbmenjen-e, vagy pedig arra forduljon. Remytől két lépésnyire megállt.

Az utas összefonta mellén a karját és pillanatnyi feszült hallgatódzás után eléggé hallhatóan így szólt:

— Továbbmentek, kövessük őket.

És megint eleresztette lovának kantárszárát és tovább ment utján.

— Holnap más útra térünk, — mondotta magában Remy. És útitársnője után sietett, ki már türelmetlenül várta.

— Nos, — kérdezte egészen halkan — követnek bennünket?

— Nem követ senki; tévedtem; csak mi magunk vagyunk az országúton és egész nyugodtan alhatik.

— Oh! nem alhatom, Remy, tudhatja jól.

— De legalább megvacsorázik, mert tegnap óta nem evett semmit.

— Szívesen megteszem, Remy.

Felébresztették a fogadós cselédleányát, ki hideg húst, befőtt gyümölcsöt és löweni sört tett eléjük az asztalra.

— Mondjad, gyermekem, — kérdezte tőle Remy — visze innen mellékút Mechelbe?

— Igen, uram, visz, de nagyon rossz út az; ellenben az országút kitűnő.

— Tudom; de én a másik úton akarok menni.

Mégis figyelmeztetem uram; minthogy asszonnyal utazik, kétszeresen rossz lesz maguknak az az út.

— És miért lesz kétszeresen rossz?

— Azért, mert ma éjszaka nagyon sok falusi vonul át azon a tájon, mert Brüsszelbe készül.

— Brüsszelbe?

— Igen, mert egyelőre elköltöznek erről a tájról.

- És miért költöznek el?
- Nem tudom, de azt a parancsot kapták,
- Kitől? talán az orániai hercegtől?
- Nem, monseigneurtól.
- Ki az a monseigneur?
- Biz'Isten! olyat kérdez tőlem, amit magam sem tudok; csak az az egy bizonyos, hogy elköltöznek.
- És kik azok a költözködők?
- Azoknak a tanyáknak, falvaknak és mezővárosoknak a népe, melyeknek nincs sem gátjuk, sem tőlésük.
- Különös, — mondotta Remy. — De úgy-e bár, mi tovább mehetünk, mert Mechelnbe tartunk.
- Azt hiszem, mehetnek, ha nem mennének inkább úgy, mint a többiek, Brüsszelbe.
- Remy megint útitársára nézett.
- Nem, nem, tüstént útnak indulunk Mechelnbe, — és gyorsan felállt — legyen oly szíves, kedvesem, nyissa ki az istálló ajtaját.
- Minthogy a lovakat le sem nyergelték, a kelő nap már a Dyle partján sütötte őket.

HUSZONHARMADIK FEJEZET

Magyarázat

Az éjszakai útas, mikor elhagyta a falut s még negyedmérőföldnyire tovább lovagolt, csakhamar észrevette, hogy azok, akiket követett, a faluban maradtak éjszakára.

— Nem akart visszafordulni, kétségtelenül azért nem, hogy az üldözés lehetőség szerint ne lássék szándékosnak; tehát leheveredett egy lucernásba, de előbb egy útszéli mély árokba állította le lovát.

Ennek következtében a flatalember, kiből az olvasó ép úgy, mint Remy, bizonyára du Bouchage grófra ismert, láthatott mindent, anélkül, hogy őt észrevették volna.

Remyvel a titokzatos ház küszöbén folytatott beszélgetése után, mely minden reményének yesztét jelen-

tette, Henry visszatért a Joyeuse-palotába s elhatározva, hogy búcsút mond annak az életnek, mely annyi szomorúságot jelentett reá nézve. Elhatározta, hogy a csatamezőn keresi a dicső halált. Tehát Flandriába sietett, hol bátyja a francia fegyverek becsületét védte.

Abban a pillanatban, mikor megpillantotta Valenciennes hegyes templomtornyát, a városban nyolcat ütött az óra. Henri észrevette, hogy éppen be akarják zárni a kapukat, erősen megsarkantyúzta hát a lovát és átrohanva a felvonóhidon, majd hogy le nem gázolt egy lovast, ki éppen lovának hevederét szorította meg.

Henri szelidlelkű ember volt és bocsánatot kért attól az embertől, ki szavának hallatára visszafordult, aztán ismét hirtelen elfordult tőle.

Henri megrázkódott, mintha olyat látott volna, amit nem remélt látni.

— Oh! örült vagyok, — gondolta magában — Remy Valenciennesben, Remy, kit tegnap a rue de Bussyben hagytam; Remy az urnője nélkül, mert úgy vettem észre, egy fiatalember van a társaságában.

Ily gondolatokat forgatva fejében az ifjú gróf továbblovagolt és megérkezett a városba.

Megállt az első istállónál, melyet útközben talált, odadobta egy lovas kezébe lovának kantárszárát, a kapu előtt egy padra ült és várt, míg rendbehozzák szobáját és elkészítik vacsoráját. De ahogy ott ült a padon, két utast pillantott meg, ki egymás mellett lovagolva közeledett, és észrevette, hogy az, kit Remynek nézett, gyakran fordítja hátra a fejét. A másik utas arcát széles peremű kalap árnyékolta el.

Remy, mikor elhaladt a fogadó előtt, megpillantotta a padon ülő Henrit és megint elfordította fejét; de éppen az az óvatosság járult hozzá nagyban, hogy Henri újra megismerte.

— Oh! ezúttal nem tévedek, — mondotta magában Henri — vérem hideg, szemem tisztán lát, gondolataim gyorsan járnak és azt hiszem, megint Remyre ismerem az egyik útasban. Nem, nem maradhatok ily bizonytalanságban.

Henri nyomban felállt és elindult a két utas nyomán az országúton; de csak hosszas keresés után akadt

nyomukra; tudniillik megtudta, hogy két utas szállt meg a Beffroi utcában levő jelentéktelen fogadóban. Ott sikerült meglátnia Remyt, mikor a lépcsőn éppen szobájába tartott. Ezúttal határozottan felismerte. Felkiáltott, hangjának hallattára Remy hátrafordult. Minthogy sokkal jobban meg volt döbbenve, semhogy mindjárt elhatározhatta volna magát, du Bouchage eltávozott és elszoruló szívvel kérdezte magában, hogy miért hagyta el Remy az úrnőjét és miért jár egyúton vele.

Másnap reggel, abban az órában, mikor kinyitották a kapukat, Henri nagyon csodálkozott, mikor megtudta, hogy a két ismeretlen az éjjel engedélyt kapott a kormányzótól, hogy elhagyhassa a várost s minden szokás ellenére kaput nyitottak nekik.

Ilyképpen s minthogy hajnali egy órakor indultak el, hat órai előnyben voltak Henri előtt. Ezt a hat órát be kellett hoznia. Henri vágatásnak indította lovát s utolérte és elhagyta az utasokat Monsnál.

Ekkor megint meglátta Remyt, ki viszont nem ismerhette meg őt, mert Henri katonaköpenyeget vett magára és lovat váltott. De a jó szolga gyanakvó szeme majdnem túljárt ezen a furfangon is és Remy útítársának volt ideje arra, hogy elfördítsa fejét, úgy hogy Henri ezúttal sem ismerhette meg.

De a fiatalember nem csüggedett; kérdezősködött a legelső fogadóban, hol az utasok megszálltak és mint-hogy kérdésének ellenállhatatlan eszközzel adott nyomatékot, megtudta végre, hogy Remy útítársa szép, de nagyon szomorú fiatalember, ki sohasem panaszkodik, hogy fáradt.

Henri megrázkódott, mintha villámsugár világította volna meg értelmét.

— Vajjon nem asszony-e? — kérdezte.

— Könnyen meglehet, — felelte a fogadós. — Mostanában akárhányszor megesik, hogy álrúhás fiatal nők jönnek ide s a flandriai hadseregnél levő kedveseikhez sietnek.

Ez a magyarázat tördőfészként érte Henri szívét. Nem valószínű-e hogy Remy lovasnak öltözött úrnőjét

kíséri? Ha pedig úgy van, akkor Henrit csak bánthatta ez a kaland.

Tehát Remy hazudott, mikor úrnőjének örök gyászáról beszélt? Elmult és halhatatlan szerelemről mesélt, tehát csak ő maga találta ki, hogy lerázza az alkalmatlan szerelmest.

Annál jobb, — mondotta magában Henri, még jobban lesújtva ettől a reménytől, mint valaha kétségbeesésétől — akkor eljön az a pillanat, mikor közeledhetem ehhez a nőhöz és szemére vethetem mindezt a hazugságot, mikor mindez a közönséges mindennapiság színvonalára fogja lesüllyeszteni őt, kit úgy felmagasztaltam lelkemben és szívemben s akkor talán magam is le fogok bukni ábrándjaim, szerelmem magaságából.

S a fiatalember a haját tépte arra a gondolatra, hogy eljön a nap, mikor elveszti azt a szerelmet és azokat az ábrándokat, melyek megölték.

Brüsszelben Henri komoly tájékoztatásokat szerzett az anjoui herceg haditervéről s elhatározta, hogy nagyobb sietséggel folytatja útját Anversbe.

Kimondhatatlan meglepetés volt számára, mikor látta, hogy Remy és útitársa következetesen azon az úton jár, amelyen ő. Ez arra vallott, hogy vele egy cél felé igyekeznek ők is.

A falu végén a lucernásban megbújva, hol elhagytuk, Henri ezúttal bizonyos volt benne, hogy szemébe nézhet majd annak a fiatalembernek, ki Remyt kíséri. Így akart végezni utolsó kétségével.

Mikor az utasok elhaladtak előtte, a hölgy éppen azzal foglalkozott, hogy kifésülte haját, melyet a fogadóban nem mert kibontani. Henri meglátta s mikor felismerte, majdnem ájultan bukott abba az árokba, hol lova békésen legelészett.

Az utasok tovább lovagoltak.

Oh! Ekkor erőt vett a harag a gróf lelkén. Érezte, hogy elárulták. Mikor leküzdötte magában fájdalmának első rohamát, megrázta szép szőke haját, letörölte a verítéket homlokáról s megint lóra kapott, elhatározva, hogy letesz azokról az óvatossági rendszabályokról, melyeket a tisztelet maradványa ajánlott neki

s kezdette leplezetlenül követni az utasokat, nem is rejtve többé arcát. Elhatározta, hogy nem szól sem Remynek, sem útitársnőjének, hanem engedi, hogy felismerjék.

Ötszáz lépést sem tett még a két utas mögött, mikor Remy észrevette és szolgájának nyugtalansága figyelmessé tette rá a hölgyet is. A hölgy megfordult és felismerni vélte Henryt. Ő sem szabadulhatott bizonyos szorongó érzéstől.

— Most Mechelnben vagyunk, — mondotta — ha kell, váltsunk lovat, hogy gyorsabban haladhassunk, de siessünk, hogy mielőbb elérjük Anyerst.

— Akkor én ellenkezőleg azt mondom, — felelte Remy — hogy ne menjünk be Mechelnbe, jóvérű lovaink vannak, siessünk abba a községbe, melyet amott balra látunk; azt hiszem Villebrock; így elkezdjük a várost, a fogadót, a kérdéseket, a kíváncsiakat és kevesebb bajunk lesz, ha netalán lovakat kellene váltanunk.

— Rajta, Remy, tehát egyenesen Villebrock felé!

Balra fordultak s alig, hogy kitaposott ösvényre tértek, mely mégis szemmel láthatóan Villebrockba vitt, Henri ugyanazon a helyen tért le az országútról, mint ők, ugyanarra az ösvényre fordult, mint ők, s megtartva a kellő távolságot, nyomon követte őket.

Rövid időn megérkeztek Villebrockba. A kétszáz ház közül, melyből a község állt, egyetlenegyben sem volt lakó; csak néhány ottfeledett kutya és macska futkosott élénken a nagy magányban. Remy vagy húsz házban bekopogtatott; nem látott senkit és senki sem halotta dörömbölését.

Henri, ki árnyként kísérté őket, megállt a község első háza előtt, bezörgetett kapuján, de ép oly hiába, mint Remy, s minthogy gyanította, hogy a háború az oka a nép menekülésének, megállt, hogy megint csak akkor induljon útnak, mikor az a két utas is elindult.

Azok el is indultak, mikor megabrakoltatták lovaikat azzal a szemes gabonával, melyet valaki az elhagyott fogadóban felejtett.

— Asszonyom, — mondotta Remy — nem járunk itt már nyugodt országban, s nem vagyunk közönséges helyzetben; nem szabad, hogy gyermekek módjára ve-

szélybe döntsük magunkat. Ha férfi volna, másképp beszélnék önnel; de asszonyom nő, asszonyom fiatal, szép, élete és becsülete kétszeres veszélyben forog. Maradjunk itt, ha megfogadja szavamat. Sok házat látok, melyben biztos hajlékot találhatunk; van fegyverem, védekezni fogunk, vagy elrejtőzködünk, aszerint, amint elég erősnek, vagy nagyon is gyengének fogom tartani magunkat

— Nem, Remy, nem, tovább megyek, nem tartóztat-hat fel semmi, — felelte a hölgy, a fejét rázva.

— Akkor hát induljunk — mondotta Remy.

És szót sem szólva többet, továbblovagolt.

Az ismeretlen hölgy követte, és du Bouchage Henri, ki szintén megállt velük együtt, ismét elindult.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET

A víz

Minél messzebb jártak az utasok, annál különösebb volt a táj. Olyan volt, mint ha a földek és az asz-tagok ép oly elhagyottak lettek volna, mint a nagyobb helyiségek és falvak.

Nem legelészett már tehén a réten, sehol sem tett bakugrásokat a kecske a hegy oldalán s nem állt hátsó lábaira a cserjék előtt, hogy elérhesse a szeder-indák zöld rügyeit, sehol sem volt nyáj és pásztor, sehol eke és szántóvető, sehol batyuját hátán hordó kereskedő, sehol nótázó taligás, ki ostorát pattogtatva jár esetlen taligája mellett.

Amerre ellátott a szem a fenséges rónákon, a kis lejtőkön, a magas fűben, az erdőszéleken, sehol egy emberi alak, egy emberi hang, szinte azt lehetett volna hinni, hogy a természet előestéjén áll annak a napnak, mikor Isten megteremtette az embert és az állatot.

Mikor leszállt az alkonyat, Henri mindenhol, a levegőben, a fákon, sőt még a felhőkben is magyarázat kereste e baljóslatú tüneménynek.

Az egyetlen emberi alakok, melyek az alkonyuló nap bíborfényétől elkülönülve, elevenné tették ezt a

komor magányt, Remy és társnője volt, ki lehajolt és figyelt, hogy nem hall-e messziről valami neszt; aztán száz lépésnyire mögöttük Henri alakja, mely állandóan megtartotta ugyanazt a távolságot s ugyanazt a tartást.

Sötéten és hidegen szállt le az est, az északkeleti szél végigsüvöltött a levegőn s oly zajjal töltötte meg a pusztaságot, mely fenyegetőbbnek tűnt fel, mint a hallgatás.

Remy visszatartotta útitársnőjét s kezét lovának kantárszárára tette.

— Asszonyom, — mondotta — tudja, hogy nem ismerem a félelmet, tudja, hogy egy lépést sem hátrálnék, hogy megmentsem életemet; de ma este valami különös dolog történik bennem, eddig ismeretlen kábulat vesz erőt érzékeimen, megbénít és tiltja, hogy tovább menjek. Mondja bár félelemnek, csüggedésnek, ijedelemnek, megvallom, életemben először... félek.

A hölgy megfordult; lehet, hogy mindez a nyomasztó előjel elkerülte figyelmét, lehet, hogy ő nem látott semmit.

— Még mindig itt van? — kérdezte.

— Oh! Róla nincs többé szó, — felelte Remy. — Kérem, ne gondoljon többé rá; egyedül van, és magános emberrel felveszem a harcot. Nem, az a veszély, melytől tartok, vagy inkább, melyet érzek, melyet inkább ösztönszerűen, mint elmém segítségével sejtetek, az a veszedelem, mely közeledik, mely fenyeget s talán körülvesz bennünket, az a veszedelem egészen más: ismeretlen, s annyiival is fenyegetőbb veszély.

A hölgy a fejét rázta.

— Figyeljen rám, — mondotta Remy — látja-e azokat a fűzfákat, melyek ott bólogatnak fekete koronáikkal?

— Látom.

— Azok mellett a fák mellett egy kis házat látok; kérem, menjünk oda; ha laknak benne, akkor talán kérhetjük az ottlakók vendégszeretétét; ha nem laknak benne, akkor egyszerűen birtokba vesszük. Oh! Kérve kérem, ne ellenkezzék!

Remy megindultsága, reszkető hangja, rábeszélő

szavai arra készítették a hölgyet, hogy engedjen s lővát a Remy által mutatott irányba fordítsa.

Néhány perccel azután a két utas megkopogtatta a fűzfák csoportja alatt levő ház kapuját; a nádásban, a zöld pázsitos partok között egy patak fürösztötte csobogó vizével a fűzek tövét; a cserépszindellyel fedett téglapülete mögött élősvénnyel körülvett kis kert volt. Mindez sívár, üres elhagyott. Senki sem felelt a megismételt zörgetésre.

Remy minden különösebb nehézség nélkül betaszította a rosszul záródó kaput és sietve kísért a házba úrnőjét, becsapta mögötte a kaput, rátolta a nehéz reteszt és olyat sóhajtott, mintha most már öyé volna az élet. Aztán úrnőjét az első emeleten levő egyetlen szobában helyezte el, hol, a sötétben tapogatódzva, ágyat, széket és asztalt talált. Aztán visszament a földszintre s egy félig nyitott ablaktáblán és a vasrácsos ablakon át a házhoz közeledő gróf mozdulatait figyelte.

Henri agyában sötét gondolatok jártak, hasonlóak a Remy gondolataihoz.

— Egész bizonyos — mondotta magában —, valami nekünk ismeretlen, de a lakóknak ismert veszedelem lebeg ezen a környéken; a háború elpusztítja ezt a tájat, a franciák elfoglalták Anverst, vagy pedig el fogják foglalni; a parasztok ijedtükben a városokban keresik menedéküket.

— Mit keres itt Remy és társnője? — kérdezte magában tovább. — Mily kényszer űzi őket ebbe a veszedelembe? Oh! Meg fogom tudni, mert eljött a pillanat, mikor beszélni fogok és végét vetem minden kétségemnek. Sehol sem kínálkozott még erre ily kitünő alkalom.

És a ház felé tartott.

De hirtelen megállt, azzal a habozással, mely annyiszor vesz erőt a szerelmesek szívéen. Még egyszer édes fájdalommal merülve el reménytelen szerelmének gyötrelmében, végre leheveredhetett a fűzfák alján, melyeknek ágai a házra borultak és leírhatatlanul bánatos érzéssel figyelt a mellette elsuhanó víz mormolására.

Egyszerre megrázkódott, ágyúk dőreje szólalt meg

északon és a szélről tovább vitetve hangzott el mellette.

— Oh! — mondotta magában — későn érkeztem, máris támadják Anverst.

Henrinek az volt az első gondolata, hogy feláll, ismét lóra pattan és a zaj irányában indulva el, odasiet, ahol harcolnak, de hiszen akkor el kellene hagynia az ismeretlen hölgyet és úgy kellene meghalnia, hogy reá vonatkozó kétségei nem oszlottak el.

Tehát maradt. Két óra hosszáig hevert a földön, figyelt arra a menydörgésszerű robbanásra, mely eljuttott füléig és azt kérdezte magában, hogy miféle szabálytalan, erősebb ropogás az, mely időről-időre az előbbinél nagyobb dörgéssel szólal meg.

Sejtelve sem volt róla, hogy ezt a ropogást bátyjának levegőbe repülő hajói okozzák.

Végre, két óra tájban, minden elhallgatott.

— Most — mondotta magában Henri — elfoglalták Anverst és bátyám győzött; de Anvers után Gent következik majd, Gent után Brügge és nem lesz hiány az alkalomban, hogy dicsőségesen haljak meg. De mielőtt meghalok, tudni akarom, mit keres ez a nő franciák táborában.

S mikor a természet a csatazaj után visszatért nyugalmába, köpenyegébe burkoltan Joyeuse is visszaesett mozdulatlanságába.

Éppen abba a mély álomba merült, melynek az éjszaka vége felé nem tud ellenállni az emberi akarat-erő, mikor lova, mely néhány lépésnyire legelészett, fülét hegyezte és búsán nyerített.

Henri kinyitotta szemét. Egyenesen, fejét más irányba tartva, mint testét, az állat magába szívta a szelet, mely délkeletről fujt.

— Mi baj van, kedves lovam? — mondotta a fiatal-ember s felállt és megsímogatta lovának nyakát — vi-perát láttál, attól ijedtél meg, vagy pedig jó meleg istálló védelmébe kívánczol?

— A ló mintha megértette volna a kérdést és felelni akart volna reá, élénk mozdulatot tett Lier irányába, szemével meredten nézett arrafelé, orrlyukai kitágultak.

— Oh! oh! — mondotta halkán Henri — a dolog ko-

molyabb, mint amilyennek látszik. Farkascsorda lesz, mely a hadsereg nyomában jár, hogy felfalja a halottakat.

A ló nyerített, lehajtotta fejét, aztán villámgyors mozdulattal menekülni próbált nyugat felé. De Henri elkapta kantárszárát s megállította az állatot. Belemarkolt sörényébe és nyergébe pattant; ott, jó lovas léte, ismét úrrá lett lován és megállni kényszerítette.

De azt, amit a ló hallott, a következő pillanatban kezdette Henri is hallani, s az ember is megijedt, ép úgy, mint az imént a tökéletlen állat.

Éles, nehezen áradó szél zúgásához hasonló hosszú bűgös hallatszott különböző pontjairól annak a félkörnek, mely délről északnak látszott átvelni a síkságot és vízgőzökkel terhelt szélfúvás rohamai szakították félbe időről-időre ezt a zúgást, mely olyanná vált, mint a kavicsos, homokos parton végig rohanó, emelkedő hullámok harsogása.

— Mi ez? — kérdezte Henri — a szél volna? Nem, nem lehet. Tűzvész pattogása? Az sem, mert nem látok világosságot a szemhatáron, sőt úgy rémlik, mintha az ég is még sötétebbé válnék.

A zaj megkétszereződött és jelentékennyé vált, ahoz a szünetlen, tompa dűbörgéshez hasonlított, minőt a távoli kövezeten végigrohanó ezer ágyú idézhetett volna elő.

A zaj mindjobban közeledett. Henri vágatásnak indította lovát s egy magaslatra ugratott fel. A domb tetjén a ló két lábára ágaskodott és majdnem levetette lovasát.

Ló és lovása halovány, óriási hosszúságú végtelen szalagot pillantott meg, mely előnyomult a síkon, mérhetetlen kört alkotott és a tenger felé tartott. És ez a szalag lépésről-lépésre hatalmasabbá vált Henri szeme előtt.

A fiatalember tétován nézte a sajtószzerű tüneményt, mikor visszatekintve arra a helyre, melyet az imént elhagyott, észrevette, hogy a pázsitos téren víz serked fel s hogy a kis folyó kiárad medréből. A víz szép lassan közeledett a házhoz.

— Oh boldogtalan örült ember én, — kiáltotta Henri

— nem vettem észre, hogy ez víz! — A víz! A flamandok átvágták töltéseiket!

Henri most aztán a ház felé vágatott, őriöngve zörgette meg a kaput és így kiáltott:

— Nyissák ki! nyissák ki!

Senki sem felelt.

— Nyissa ki, Remy, — kiáltotta Henri, félőrülden ijedtében — én vagyok, du Bouchage Henri, nyissa ki!

— Oh! fölösleges megneveznie magát, gróf úr, — felelte Remy a ház belsejéből. — Rég megismertem már, de csak annyit mondok, hogy ha betöri a kaput, engem talál mögötte egy-egy pisztollyal mindegyik kezemben!

— Boldogtalan! tehát nem értesz meg? — kiáltotta Henri kétségbeesetten. — A víz! Itt a víz!

— Semmi mesét, semmi ürügyet, semmi csunya furfangot, gróf úr! Azt mondom önnek, hogy csak holtestemen át juthat be ide!

— Akkor átgázolok rajta, de bejutok, — kiáltotta Henri. — Az Isten szerelmére, az ég nevére, üdvösségedre, úrnőd üdvösségére, kinyitod-e már?

— Nem nyitom ki.

A fiatalember körülnézett és pillantása egy hatalmas kődarabra esett. Felkapta karjára, aztán a feje fölé emelte, neki rohant a háznak és a kapura hajította, mely ezer szilánkra tört. Ugyanakkor golyó fütyölt el Henri füle mellett.

Henri, kiben a golyó nem tett semmi kárt, Remynek rohant. Az másodszor is elsütötte pisztolyát, de a fegyver csütörtököt mondott.

— Láthatod, hogy nincs fegyverem, — kiáltotta Henri — ne védekezzél olyan emberrel szemben, ki nem támad meg; nézd csak, nézd!

És az ablakhoz vonta, melynek tábláját betörte egy ökölcsapással. — Nos, — mondotta — látod-e már?

És arra az óriási víztömegre mutatott, mely fehéren tünt fel a szemhatáron és közben, hogy egy óriási hadsereg arcvonalához hasonlóan előre nyomult, tompa moraja és zúgása hallatszott.

— A víz! — mondotta halkan Remy.

— Igen, a víz! a víz! — kiáltotta Henri — közeledik, nézz a lábaink elé, a folyó kiönt a medréből, még

egyre árad, s öt perc múlva már nem lehet szabadulni innen.

— Asszonyom! — kiáltotta Remy — asszonyom!

— Semmi kiáltás, semmi félelem, Remy, tartsd készen a lovakat, szaporán, szaporán!

— Szereti, — gondolta magában Remy — meg fogja menteni.

Remy az istállóba szaladt. Henri felrohant a lépcsőn.

Remy kiáltására a hölgy kinyitotta ajtaját. Henri karjai közé emelte, mint a kis gyermeket. De a hölgy azt hitte, hogy árulás történt, vagy hogy erőszakhoz akarnak folyamodni ellene, és minden erejéből ellenkezett.

— Mondd meg már neki, — kiáltotta Henri — hogy megmentem!

Remy abban a pillanatban hallotta ezt a kiáltást, mikor a két lóval visszatért.

— Igen! igen! — kiáltotta — igen, asszonyom, megmenti önt, vagyis inkább meg fogja menteni, jöjjön! jöjjön!

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET

A menekülés

Nem vesztegetve idejét magyarázgatással, Henri kivitte a hölgyet a házból és lovára akarta emelni. De az le nem győzhető ellenkezéssel kiesúszott karjaiból és Remy fogta fel s emelte lovára, mely indulásra készen várta.

— Oh! mit tesz, asszonyom, — mondotta Henri — és miért érti félre szívemet? Nem azt az örömet keresem most, hogy karjaimba zárjam, bár kész volnék életemet adni ezért a kegyért; arról van szó, hogy oly gyorsan repüljünk, mint a madár. Láthatja, hogyan menekülnek innen a madarak.

Az éppen leszálló alkonyatban a galambok rajait láthatták, melyek gyors, félénk repüléssel szelték a levegőt.

A hölgy nem felelt semmit, de mikor nyergében ült,

eleresztette lova kantárszárát, anélkül, hogy hátrafordította volna fejét. De a két napi megerőltető út elfárasztotta úgy az ő, mint Remy lovát. Henri minden pillanatban visszafordult s mikor látta, hogy nem tart vele lépést, így kiáltott:

— Nézze asszonyom, mennyire előtte jár lovam az ön lovának, pedig két kezemmel fékezem, hallgassa meg kérésemet asszonyom, míg nem késő, nem kívánom többé, hogy karjaim közt tarthassam, de fogadja el lovamat és engedje át nekem a saját lovát.

— Köszönöm, uram, — felelte a nő nyugodt hangon és lelkének semmi feindulását sem árulta el.

— De asszonyom, — kiáltotta Henri és kétségbeesett pillantásokat vetett hátrafelé. — A víz utolér bennünket! Nem hallja, nem hallja?

E pillanatban csakugyan szörnyű robaj hallatszott; az egyik falu gátját szakította át az áradat. Padlógerendák, gyámfák, egész gátrészek szakadtak el, a cölöpök kettős sora repült ki a földből, mennydörgésszerű zajjal, s áttörve mindezen az omladékon, a víz megkezdte rohamát a tölgyfaerdő ellen, melynek koronái megrázkódtak, ágai recsegték-ropogtak, mintha a démonok serege húzott volna át lombjaik között.

A gyökerestől kicsavart fák összeütköztek az úszó gerendákkal, a beomlott faházak a víz színén úsztak; az ár által elragadott lovak nyerítése és emberek távoli kiáltása. oly különös és oly szomorú hangok zavarában egyesült, hogy a borzadály, mely megragadta Henrit, lehatolt az ismeretlen nő érzéketlen, fékezhetetlen szívéig. Ösztökélte lovát, s az állat megkettőzte erőfeszítéseit, mintha maga is érezné a fenyegető veszélyt.

De a víz mind jobban és jobban tört előre és nem volt benne kétség, hogy tíz perc leforgása előtt okvetlenül eléri a menekülőket. Henri minden pillanatban megállt, hogy bevárja utitársnőjét és kiáltva monddta neki:

— Siessen, asszonyom, siessen, siessen, a víz közeledik, rohan, itt van már!

Csakugyan közeledett tajtékot hányva, kavarogva,

zúgva; könnyű helyként ragadta magával azt a házat, melyben Remy úrnőjét helyezte el; oly könnyűséggel kapta fel a kis folyó partjához kötött csónakot, mint a szalmaszálat és méltóságteljesen, óriásilag, kigyóként gyűrűzve tört előre mozgó bátyaként Remy és az ismeretlen nő lovai mögött.

Henri iszonyodva kiáltott fel és a víz ellen fordult, mintha szembe akarna szállni vele.

— Hiszen látja, hogy elveszett, — ordította kétségbeesetten. — Előre, asszonyom, talán még van reá idő; szálljon le, jöjjön velem, jöjjön!

— Nem, uram, — mondotta a nő.

— Egy perc múlva késő lesz már, nézze, nézze már!

A hölgy visszafordította fejét, a víz már ötven lépésnyire volt tőle.

— Sorsom utólér, — mondotta; — de ön meneküljön!

— Lova kimerülten roskadt első lábaira és a nő semmi ösztönzéssel sem tudta többé lábraállítani.

— Mentse meg! mentse meg! akarata ellenére is! — kiáltotta Remy.

És a hű szolga kiszabadította lábát kengyeléből és a következő pillanatban átesapott fején a víz.

Úrnője, látva ezt, rémülten sikoltva szökött le lovának hátáról, elszántan, hogy Remyvel együtt hal meg. De Henri, mikor észrevette ezt a szándékát, szintén a földre szökött, átölelte derekát a jobbkarjával, megint felkapott lovára, s villámgyorsan vágatott el vele.

— Remy! Remy! — kiáltotta a hölgy és feléje nyújtotta karját — Remy!

Kiáltás felelt szavára; Remy megint felbukott a vízben s azzal a fékezhetetlen reménnyel, mely a halni készült halálküzdelmének végéig kíséri el, egy gerendába kapaszkodva úszott előre.

Mellette volt a lova, mely kétségbeesetten csapkodta első lábával a vizet. Eközben a hullám elérte úrnőjének lovát, s alig húsz lépésnyire ettől a hullámtól Henri és társnője a félelemtől megbokrosult lovak harmadikán nem lovagolt, hanem repült.

Remy nem panaszkolta, hogy az élete oda van, mert

a halál révén is azt remélte, hogy megmenekül az, kit egyedül szeret.

— Isten önnel, nemes asszonyom, Isten önnel! — kiáltotta; — megyek előre és megmondom annak, aki vár bennünket, hogy még él, azért, hogy . . .

Remy nem fejezte be szavát, egy hullámhegy átrohant felette és Henri lovának lábánál omlott széjjel.

— Remy, Remy, — kiáltotta a hölgy — veled halok meg. Uram, megvárom őt. Leszállok; az élő Isten nevében, le akarok szállni!

Oly nagy akaraterővel, oly parancsoló hatalommal mondotta ki ezeket a szavakat, hogy a fiatalember szétnyitotta a karjait és engedte a földre siklani.

— Jól van, asszonyom, akkor mind a hárman meghalunk itt és köszönöm önnek, hogy megszerezte nekem azt az örömet, melyet nem mertem remélni.

S mikor kimondotta ezeket a szavakat, a szökőhullám elérte őt is, mint ahogy elérte Remyt; de a szerelem utolsó mozdulatával visszatartotta karjánál fogva a fiatal nőt, ki már lennt állt a földön.

A víz győzedelmeskedett rajtuk; a féktelen hullám néhány másodpercig az omladékokkal együtt továbbgörgette őket.

Fenséges volt látni a fiatal és odaadó férfi nyugalmat, ahogy mellével még kiemelkedett a hullámok közül, kezével támogatva a hölgyet, térdeivel pedig, erejének fogytán, a kimuláshoz közelálló lovát serkentette.

A hölgy, kit Henri a jobbkezával védett, igyekezett fejét a víz fölé tartani. Eközben Henri balkezevel félrehárította az úszó gerendákat és a holttesteket, melyek víz alá meríthették volna, vagy megölhették volna taszításukkal a lovat.

Ez úszó testek egyike így kiáltott, vagyis inkább így sóhajtott, mikor a víz elvitte mellettük:

— Isten önnel, nemes asszonyom, Isten önnel!

— Az égre! — kiáltotta a fiatalember — Remy ez! Téged is megmentelek. — És ügyet sem vetve a fokozódó veszedelemre, megragadta ruhája ujjánál fogva Remyt, felhuzta a balcombjára és lehetővé tette, hogy lélegzetet vehessen. De hármas terhétől kimerülve, a

ló ugyanakkor nyakáig, azután szeméig merült el a vízben, megbénult térdei meghajoltak alatta, azután végképpen eltűnt.

— Meg kell halnunk! — mondotta Henri. — Istene, vedd magadhoz életemet, tiszta volt. Ön pedig, nemes asszonyom, — tette hozzá — fogadja el lelkemet, az öné volt!

Henri ebben a pillanatban érezte, hogy Remy kisiklik kezéből. Nem fejtett ki erőfeszítést, hogy viszatartsa; hiábavaló volt már minden küzdelem.

Az volt az egyetlen gondja, hogy a víz fölé tartsa a hölgyet, hogy legalább utolsónak haljon meg, ő pedig azzal az érzéssel halhasson meg, hogy elkövetett minden telhetőt, hogy elvitassa a haláltól.

Egyszerre kiáltást hallott maga mellett. Hátrafordult és meglátta Remyt, ki elfogott egy csónakot.

A kis ház előtt látott csónak volt. A víz magával sodorta és Remy, mikor közeledni látta magához, lihegve szabadította el magát Henritől és úszva érte utól a mentőcsónakot.

Két evező volt a kis lélekvesztő oldalára kötve és csáklya hevert a fenekén. Remy odanyújtotta a csáklyát Henrinek, ki megragadta a végét és magával vonta a hölgyet, kit azután vállára emelt, úgy, hogy Remy elvehette tőle. Azután ő maga kapaszkodott bele a csónak szélébe és maga is beszállott hozzájuk.

Mikor a nap első sugarai előtörtek az ég alján, megvilágították az elöntött síkságot és a csónakot, mely olyan volt mint egy parány e romokkal borított óceán tetején.

Körülbelül kétszáz lépésnyire tőlük, balkéz felől, egy kis domb emelkedett, mely, a víztől egészen körülvéve, olyan volt, mint a tenger közepén levő sziget. Henri megragadta az evezőt és a domb felé hajtotta a csónakot.

Remy kezébe vette a csáklyát és a csónak orránál állva, igyekezett elhárítani az úszó gerendákat, melyekbe a csónak beleütközhetet volna.

Igy sikerült elérniök a dombot. Remy a szárazra szökött s megragadta és magával húzta a csónak láncaát. Henri előrement, hogy karjába vehesse a hölgyet,

de az kinyújtotta kezét, egyedül állt fel és szintén a szárazra ugrott.

Henri felsóhajtott; egy pillanatig arra gondolt, hogy visszaugrik az örvénybe és szeme előtt hal meg; de valami ellenállhatatlan érzelem hozzákötötte az élethez mindaddig, míg látja ezt a nőt, kinek jelenlétére oly nagyon soká várt hiába. Partra huzta a csónakot s a hölgytől és Remytől tíz lépésnyire leült. A legfenyegetőbb veszedelemtől, vagyis a víztől megmenekültek.

Henri nézte a háborgó, erőssodró víztömeget, mely a francia holttestek tömegeit, fegyvereiket, lovaikat vitte el mellettük. Heves fájdalmat érzett a vállában; egy úszó gerenda ütötte meg abban a pillanatban, mikor a lova összeroskadt alatta. A hölgy nem szenvedett semmi sérülést, csak a hidegség rázta; Henry megóvta mindentől, ami veszedelmet elháríthatott tőle. Henri nagyon csodálkozott mikor látta, hogy a halál torkából oly csodaszerűen megmentett két lény csak neki mondott köszönetet és egy szavuk sem volt Istenhez, ki megmentésüknek egyetlen intézője volt.

A fiatal nő először állt fel; észrevette, hogy a szemhatáron nyugat felől tűzhöz hasonló fény világít át a ködön. Amennyire az éjszakát most felváltó hajnali szürkületben meg lehetett ítélni, körülbelül mérföldnyire voltak ettől a világosságtól.

Remy a dombnak arra a felére ment, mely a tűz irányába nézett, aztán visszatért s azt mondotta, hogy azt hiszi, hogy körülbelül ezer lépésnyire attól a ponttól, hol a szárazra tették lábukat, valami kőgát kezdődik, mely egyenes vonalban a tűz felé halad. A nap pal nemsokára felvirradt, de felhős, ködös volt a nap; derült időjárásban, tiszta ég alatt meg lehetett volna pillantani Mecheln harangtornyát, melytől már csak két mérföldnyire lehettek.

Henri úgy gondolta, hogy a tüzeknek fenyegető jelentőségük van. Nyilvánvaló, hogy a franciákat nagy szerencsétlenség érte, mert csak francia holttestek usztak a vizen, s a tüzek gyújtásával nyilván az volt az ellenség célja, hogy magához csábítsa velük a könnyen hívőket.

— Nem maradhatunk itt, — mondotta Remy — úrnőmet megöli a hideg és az éhség.

— Igaza van, Remy, — mondotta a gróf — maradjon itt mellette, én majd igyekszem eljutni a gátra és hírt hozok.

— Nem, uram, — mondotta a hölgy — nem akarom, hogy egyedül tegye ki magát a veszélynek; együtt menekültünk meg és együtt fogunk meghalni. A karját, Remy, készen állók!

Henri ellenkezés nélkül hajolt meg és előrement.

Negyedóra mulva kikötöttek a gátnál. A csónak láncát egy fa törzséhez kötötték, ismét szárazra léptek, körülbelül egy órai utat tettek meg a töltésen s végre flamand kunyhók közé jutottak, melyek közt, egy hársfákkal beültetett tér közepén, nagy tűz körül, két- vagy háromszáz katona táborozott s fölötte francia zászló lengett.

Az ór, ki a tábortól mintegy száz lépésnyire állt, egyszerre felszította puskájának kanócat és elkiáltotta:

— Ki vagy?

— Franciaország, — felelte du Bouchage.

Aztán Dianához fordult és így szólt:

— Nos, asszonyom, most megmenekültek; megismerem Aunis csendőreinek zászlaját. Ez a század csupa nemes ember és barátaim vannak köztük.

Néhány csendőr csakugyan a menekülők elé sietett s mint honfitársaikat és sorsuk osztályosait, kétszeres melegséggel fogadta őket. Elmondották nekik a francia hadsereg borzasztó katasztrófáját, melyből a csendőrök tisztára csodamódon menekültek meg.

Mikor du Bouchage elfojtott hangon bátyjának sorsát tudakolta, azt felelték neki:

— Gróf úr, nem szolgálhatunk biztos híradással; úgy harcolt, mint az oroszlán, háromszor ragadtuk ki a tűzből. Bizonyos, hogy túlélte az ütközetet, de nem mondhatjuk meg, hogy túlélte-e az árvizet is.

Henri lehajtotta fejét és keserű gondolatokba mélyedt.

— És a herceg? — kérdezte hirtelen.

A zászlós közelebb lépett Henrihez és halkán felelt neki:

— Gróf, a herceg az első egyike volt, kik megfutottak. Fehér lovon ült, melynek fekete csillag volt a homlokán. Hozzátehetem, hogy éppen most láttuk erre úszni azt a lovat egy omladékhalmaz között; kengyelében ott volt még lovasának lába, a nyereggel egymagasságban vitte tovább a víz.

— Szent Isten! — kiáltotta Henri.

— Szent Isten! — dörmögte Remy, ki a grófnak a hercegre vonatkozó kérdésénél felállt, hallotta a választ és gyorsan sápadt úrnője felé nézett.

— Aztán? — kérdezte a gróf és Remy egyszerre.

— Aztán az történt, hogy ennél a forгатagnál, melyet a víz e gát fordulójánál alkotott, egyik emberem előre merészkedett és megragadta a ló kantárszárát. Felemelte az elpusztult állatot. Ekkor megláttuk azt a fehér csizmát és azt az arany-sarkantyút, mely tudunkkal a herceg lábán volt. De ugyanabban a pillanatban a víz hullámot vetett, esendőröm elbőcsátotta a lovat, hogy őt is magával ne ragadja, aztán minden eltűnt. Még az a vigasztalásunk sem volt, hogy keresztényi temetésben részesítsük hercegünket.

— Meghalt! ő is meghalt! a trón örököse! mily szerencsétlenség!

— Remy úrnőjéhez fordult és leírhatatlan kifejezéssel mondotta neki:

— Láthatja, asszonyom, hogy meghalt.

— Dicsértessék az Úr, hogy megkímélt bennünket egy büntől, — felelte a hölgy és hálájának jeléül ég felé emelte szemét és kezét.

— Igen, de megmenekült bosszunktól, — felelte Remy.

— Istent mindig megilleti a jog, hogy emlékezzék. A bosszú csak akkor az emberé, mikor Isten megfeledezett.

A gróf ijedten látta e különös emberek izgalmát. A zászlós hangja ragadta ki elmélkedéséből.

— De gróf, — kérdezte a zászlós — mit fog tenni ön?

A gróf megrázkódott.

— Én? — mondotta. — Itt várom meg, míg erre hozza az ár bátyám holttestét, — felelte du Bouchage sötét kétségbeeséssel —, akkor igyekszem majd a szá-

razra húzni, hogy keresztény temetés tisztességében részesíthessem és ha egyszer megtalálom, nem hagyom el többé.

Remy is hallotta ezeket a sötét szavakat és szeretetteljes szemrehányással nézett a fiatal emberre. De a hölgy nem hallott többé semmit. Mióta a zászlós hírül adta az anjoui herceg halálát, a hölgy imádkozott.

HUSZONHATODIK FEJEZET

Átszellemülés

Remy urnőjének, mikor elvégezte imádságát, oly szép és ragyogó volt az arca, hogy a gróf akaratlanul felkiáltott ámulatában és csodálkozásában. Úgy tűnt fel, mintha a hölgy hosszú álomból ébredt volna, melynek álmképei kifárasztották agyát és megzavarták vonásainak derűjét. Felocsúdva ebből az álmából, a fiatal nő oly angyali jósággal tele, szelid pillantással nézett körül, hogy Henri, ki könnyenhívő volt, mint minden szerelmes, elhitette magával, hogy végre megszabadul szenvedéseitől, s ha nem is a jóakarát, de legalább a hála és a részvét érzelmei kerekednek felül benne. Odalépett hozzá s oly mély és oly szelíd hangon mondotta neki, mint a gyöngye szél mormolása:

— Nemes asszonyom, ön él! Oh! engedje meg, hogy kifejezést adjak szívből fakadó örömömnék, hogy biztosságban látom itt, holott amott a sír szélén láttam.

— Igaz, uram, — felelte a hölgy — csak önnek köszönöm, hogy élek és — tette hozzá szomorú mosolygással — szeretném ha, ha azt mondhatnám, hogy hálás vagyok érte.

— Nos, asszonyom, — mondotta Henri a szerelem és az önmegtartadás magasztos erőfeszítésével — ha sikerült volna megmentenem önt, hogy visszaadjam azoknak, akik szeretik...

— Miket beszél? — kérdezte a hölgy.

— Azoknak, kikhez annyi veszedelemmel dacolva, menni készült.

— Uram, azok az emberek, akiket szerettem, meghaltak: és meghaltak azok is, akikhez menni akartam.

— Oh! asszonyom, — suttogta a fiatal ember, s

lassan térdére ereszkedett — vesse reám szemét, ki oly sokat szenvedtem, ki oly nagyon szerettem önt. Ne forduljon el tőlem, ön, ki fiatal, szép, mint az ég angyala. Olvasson szívemben, melyet feltárok előtte és látni fogja, hogy paránya sincs benne annak a szerelemnek, melyet mások szoktak szerelemnek mondani. Nem hisz nekem! Nézze az elmúlt órákat, vesse mérlegbe egyiket a másik után, melyik az, mely örömet szerzett nekem? Melyik az, mely reményt hozott? És mégis kitartottam. Sírnom készítetett, lenyeltem könnyeimet; szenvedést mért reám, némán türtem fájdalmaimat; halálba kergetett és panaszszó nélkül közeledtem a halálhoz. Még ebben a mostani pillanatban is, mikor elfordítja tőlem fejét, mikor minden szavam, ha még oly forró, jéghideg vízecsppként látszik a szívére hullani, lelkem csak önnel van tele és csak azért élek, mert ön is él. Nem voltam-e éppen az imént közel ahhoz, hogy önnel együtt haljak meg? Mit kívántam? semmit. Megérintettem-e kezét? Soha másért, mint azért, hogy megmentsem a haláltól. Azért tartottam karjaim között, hogy kiragadjam a hullámok közül, érezte-e, hogy mellemhez szorítottam? Nem érezte. Én már csak lélek vagyok és minden más megtisztult bennem lelkem emésztő tűzétől.

— Oh! uram, legyen részvéttel, ne beszéljen így!

— Részvétből se kárhoztasson el. Azt mondták, hogy nem szeret senkit; oh ismételje meg előttem ezt a megnyugtatót; különös kegy, mikor a szerelmes ember azt szeretné hallani, hogy nem szeretik. De ezt is jobban szeretem, mert azt is mondja vele, hogy nem érez melegen más iránt sem. Oh! felelje ezt, ön, ki egyetlen imádata életemnek!

Bármennyire unszolta Henri, a fiatal nő csak egyetlen sóhajtással felelt.

— Nem mond semmit, — folytatta a gróf. — Remy legalább több részvéttel volt irántam, mint ön; legalább vigasztalni próbált! Oh! látom, azért nem felel, mert nem akarja azt mondani, hogy olyan valakit keresett fel Flandriában, ki szerencsésebb, mint én.

— Gróf úr, — felelte az ifjú nő méltóságos ünnepélyességgel — ne mondjon nekem olyanokat, minőket más nőknek szoktak mondani; más világból való lény

vagyok, nem ezen a világon élek; ha szívem mélyén nem rejtegetném ön iránt a testvér gyengéd, édes mosolyát, akkor azt mondanám önnek: „Keljen fel, gróf úr és ne botránkoztassa a fülemet, mely irtózik a szerelem minden szavától.“ De nem szólok önhöz, mert fáj, hogy szenvedni látom. Többet mondok: most, hogy ismerem, megfogom a kezét, a szívemre teszem és önként mondom önnek: „Nézze, a szívem már nem dobog; maradjon mellettem, ha akar s ha örömét leli benne, legyen tanuja napról-napra a lélek gyötrelmeitől megölt test fájdalmas feloszlásának.“ De ez az áldozat, melyet boldogságként fogadna, szentül hiszem . . .

— Oh! elfogadom! — kiáltotta Henri.

— Nos hát! vissza kell utasítanom ezt az áldozatot; ma megváltozott valami az életemben s nincs többé jogom, bárkinek karjára támaszkodni, nem, még annak a nemes léleknek, annak a nagylelkű barátomnak a karjára sem, ki ott pihen s egy pillanatra a feledés boldogságát élvezi. Oh! Szegény Remy, — folytatta és hangjában most először csendült meg a belső érzélem zenéje — szegény Remy, szomorú lesz a te ébredésed is; nem követed gondolataim fejlődését, nem olvasol szememben, nem tudod, hogy álmodból ébredve, egyedül leszel a világon, mert nekem egyedül kell felállnom Istenhez.

— Mit mond? — kiáltotta Henri — ön is a halálra gondol?

A gróf fájdalmas kiáltásától felriasztva, Remy feleremelte fejét és figyelt.

— Láttá, mikor imádkoztam? — folytatta az ifjú hölgy.

Henri igenlő jelet adott.

— Az imádság a világtól való búcsúzásom volt; az az öröm, melyet észrevett arcomon, az az öröm, mely egészen áthat ebben a pillanatban, ugyanaz, melyet akkor látna rajtam, ha a halál angyala így szólna hozzám: „Kelj fel, Diana és jér utánam Isten zsámolyához!“

— Diana! Diana! — suttogta Henri — most tudom, a nevét . . . Diana, drága, imádott név! . . .

S a boldogtalan a fiatal nő lábához borult és ki-

mondhatatlan boldogság mámörával ismételte meg ezt a nevet.

— Oh! ne szóljon, — mondotta Diana előbbi ünneplés hangján — felejtse el azt a nevet, melyet véletlenül ejtettem ki, nincs élő embernek joga, szívembe döfni azzal, hogy kimondja ezt a nevet.

— Oh! asszonyom, — kiáltotta Henri; — most, hogy tudom nevét, ne mondja, hogy meg akar halni.

— Nem mondom, — felelte a fiatal nő; — azt mondom, hogy el fogom hagyni ezt a világot, mely a könnyek, a gyűlölet, a sötét szenvedélyek, az alantas érdekek és kimondhatatlan vágyak világa; azt mondom, hogy nincs mit keresnem többé azok közt a teremtmények közt, melyeket Isten velem egyidőben teremtett. Nincs többé könny a szememben, a vér nem dobbantja meg többé a szívemet, agyam nem gondol többé egyetlenegy gondolatot sem, mióta meghalt az a gondolat, mely egészen eltöltötte; én már csak értéktelen áldozat vagyok, mert nem áldozok fel többé semmit, sem vágyat, sem reményt, mert lemondok erről a világról; de úgy, amint vagyok, felajánlom magam az Urnak; és irgalommal fogad magához ő, ki oly sokat hagyott szenvednem s ki nem akarta, hogy összeroskadjak szenvedéseimben.

Remy, ki hallotta ezeket a szavakat, felállt, egyenesen úrnjéhez tartott és komor hangon kérdezte tőle:

— Elhagy?

— Azért, hogy Istenhez térhessek, — felelte Diana és ég felé emelte kezét, mely oly fehér és oly sovány volt, mint Magdolna keze.

— Igaz, — mondotta Remy és mellére csüggesztette fejét — igaz.

S mikor Diana lebocsátotta kezét, karjai közé fogta és melléhez szorította, mint valami szent ereklyét.

— Oh! mi vagyok én ehez a két szívhez képest, — sóhajtott a fiatalember a félelem borzadályával.

— Ön, — felelte Diana — az egyetlen az emberi teremtmények közt, kire kétszer vetettem szemem azóta, hogy örökre le kellett volna zárulnia.

Henri letérdelt és azt mondotta:

— Köszönöm, nemes asszonyom, teljességgel feltárta előttem lelkét; köszönöm, tisztán látom rendeltetésemet, ettől a pillanattól fogva nem fogja elhagyni szó ajkam, szívemnek egyetlen sóhajtása sem fogja elárulni azt, aki önt szerette. Ön Istené, nemes asszonyom és nem vagyok féltékeny Istenre.

Így szólt, s áthatva attól a felemelő igézettől, mely együtt jár minden nagy és rendithetetlen elhatározással, felállt.

Ebben a pillanatban kürtök távoli szava riadt át a még párázatokkal borított síkon.

A csendörök fegyverükért rohantak és lóra pattantak, mielőtt parancsot kaptak volna reá.

Henri figyelt.

— Uraim, — kiáltotta — a tengernagy kürtjei szólnak! Istenem, uram! Ha azt jelentenék, hogy a bátyám közeledik!

— Láthatja, hogy van még mit kívánnia, — mondotta Diana — s hogy szeret még valakit; miért is kívánná tehát azt a kétségbeesést, mely nem kíván semmit és nem vágyik semmire, mely nem szeret többé senkit.

— Lovat! — kiáltotta Henri. — Lovat nekem!

— De hova akar menni, mikor egészen körülvesz bennünket a víz? — kérdezte a zászlós.

— Láthatja, hogy ki lehet jutni a síkra; láthatja, hogy közelednek, mert a kürtjeik szólnak.

— Menjen fel a kavicsolt országútra, gróf úr, — mondotta a zászlós — az idő kiderül, lehet, hogy lát valamit.

— Megyek, — mondotta Henri.

Csakugyan felment arra a magaslatra, melyet a zászlós jelölt meg.

A kürtök időközönként még mindig megszólaltak, a nélkül, hogy közeledtek, vagy eltávolodtak volna.

Remy megint elfoglalta helyét Diana mellett.

HUSZONHETEDIK FEJEZET

A két testvér.

Henri negyed óra múlva visszatért; egy dombon, melyet a sötétségben addig nem láttak, számra jelentékeny, elsáncolt francia csapatot pillantottak meg.

Annak a széles vízesároknak kivételével, mely az Aunis csendőrei által megszállott községet vette körül, a síkság kezdett felszabadulni, mint a tó, melyet lecsapolnak, mert a vizek megint a tenger felé húzódtak el s a területnek több olyan pontja, mely magasabb volt a többinél, lassan-lassan ismét előtűnt, mint a szárazföld a vízözön után.

Iszap és sár borította az egész tájat, és szomorú látvány volt, mely szemeik elé tárult. Látták, hogy körülbelül ötven lovas hiába küzdök, hogy a posványon át a községbe vagy a dombra vergődhessek. Onnan hallották segélykiáltásaikat s azért szóltak a kürtök szakadatlanul.

Mikor a szél teljesen elűzte a ködöt, Henri megpillantotta a domb tetején a lengő francia zászlót. A csendőrök magasra emelték fel lovas-zászlóikat s az öröm jelül mindkét részről puskalövések szólaltak meg. Tizenegy óra tájban lesütött a nap a pusztulásnak erre a képre; felszikkasztotta a síkság egyes részeit és járhatóvá tette egy összekötő út gerincét.

Henri, ki elsőnek próbálta ki ezt az utat, észrevette lovának patkócsattogásán, hogy kövezett út visza a községből a dombhoz; ebből azt következtette, hogy a lovak patán felül, lábaik felemagasságáig, talán hasig járnának a sárban és iszapban, de a talaj szilárd alapján a víz színe felett maradnának.

Felszólította embereit, hogy tegyenek próbát s minthogy senkinek sem volt reá bátorsága, egymaga indult el a veszedelmes úton. Abban a pillanatban, mikor elhagyta a községet, az emberek látták, hogy egy másik lovas megy le a dombról s úgy, mint Henri, a faluba vívó útra akar térni.

A domb egész lejtőjét katonák lepték el, égnek

emelve karjaikat s úgy látszott, esdeklésükkel akarják visszatartóztatni a vigyázatlan lovast.

A nagy francia hadsereg két maradványa bátor lélekkel folytatta útját és csakhamar észrevette, hogy feladata kevésbé nehéz, mint aminőnek hitte.

A lovasok már csak kétszáz lépésnyire voltak egymástól.

— Franciaország! — kiáltotta az a lovas, ki a domb oldalán ment lefelé. És meglepette fehér tollas bársonykalapját.

— Oh! ön az, monseigneur, — kiáltotta Henri boldog örömmel.

— Te vagy az, Henri, te vagy, öcsém? — kiáltotta a másik lovas.

És megkockáztatva, hogy jobbról vagy balról lecsusznak az útról, egymásfelé vágattak s a faluban és a dombon álló nézőiknek újjongó riadala közben csakhamar összeölelkeztek hosszan és szeretettel.

A falu és a domb hova-hamarább elnéptelenedett; csendőrök és könnyű lovasok, hugenotta és katolikus nemesek rohantak az útra, melyet a két testvér nyitott meg előttük.

A két tábor nemsokára egyesült; a karok széttárltak s azon az úton, melyen valamennyien halálukat várták, háromezer francia kiáltotta: „Hála az égnek!” és „Éljen Franciaország!”

— Uraim! — kiáltotta hirtelen egy hugenotta tiszti — azt kiáltsuk, hogy „Éljen a tenger nagy úr!” mert csakis Joyeuse herceg őrnek köszönhetjük életünket a mai éjjelen és azt a szerencsét, hogy megölhetjük honfitársainkat.

Óriási tetszésriadal követte szavait.

A két testvér néhány könnybefuló szót váltott egymással; Joyeuse aztán azt kérdezte Henritől:

— Hát a herceg?

— Meghalt, — felelte Henri.

— Bizonyos a hír?

— Aunis csendőrei látták s egy jelről megismerték lovát. Ez a ló kengyelénél fogva egy lovaszt vitt magával, kinek feje a vízbe merült.

— Szomorú napja ez Franciaországnak, — mondotta a tengernagy.

Aztán embereihez fordulva, hozzátette:

— Rajta, uraim, ne vesztessük az időt. Mihelyt a víz elapad, minden valószínűség szerint megtámadnak bennünket; sáncoljuk el magunkat, míg nem kapunk hírt élelemről.

— De, monseigneur, — felelte egy hang — a lovaság nem lesz képes elindulni! A lovak tegnap négy óra óta nem láttak abrakot, a szegény állatok éhen pusztulnak.

— Van gabona a faluban, — mondotta a zászlós; — de hogyan leszünk a legénységgel?

— Ugyan! — felelte a tengernagy — ha gabona van, nem szorulunk egyébre; az ember egy kenyéren lesz a lovával.

— Bátyám, — mondotta Henri — intézd úgy, hogy egy pillanatig beszélhessek veled.

— Meg fogom szállni a falut, — felelte Joyeuse — válassz nekem lakást és ott várj reám!

Henri felkereste két utitársát.

— Egész hadsereg katonái közt vannak, — mondotta Remynek; — azt ajánlom, rejtőzzenek el abban a lakásban, melyet majd kijelölök; nem volna helyes, ha mindenki láthatná nemes asszonyát. Ma este, mikor mindenki alszik, lesz gondom reá, hogy több szabadságot biztosítsak számukra.

Remy elhelyezkedett Dianával abban a lakásban, melyet a csendőrök zászlósa engedett át neki. Tíz óra tájban Joyeuse herceg trombitaharsogás közben bevonult a községbe, elszállásoltatta embereit és szigorú parancsot adott ki minden rendetlenség elkerüléséről. Aztán árpát osztatott ki az emberek, zabot a lovak és vizet valamennyi közt, a sebesülteknek csapra veretett néhány hordó sört és bort, amit a pincékben találtak, ő maga pedig mindenkinek szeme előtt egy darab feketekenyeret költött el s egy pohár vizet ivott reá. Mikor aztán szemlét tartott az őrhelyeken, mindenütt a szeretet, a hála kiáltásával fogadták, mint megmentőjüket.

— No, — mondotta, mikor egyedül volt öccsével —

most már jöhetnek a flamandok, meg fogom verni őket.
Aztán megölelte öccsének nyakát és így szólt:

— Beszélgessünk kissé, barátom és mondd meg, hogyan kerültél Flandriába, holott Párisban hittelek.

— Bátyám, — felelte Henri — elviselhetetlenné vált nekem az élet és elindultam, hogy felkeresselek Flandriában.

— Még mindig a szerelmed miatt? — kérdezte Joyeuse.

— Nem, kétségbeesésben. Megesküszöm most neked Anne, hogy nem vagyok már szerelmes; szenvedélyem a szomorúság.

Megrendülten hallgatta a tengernagy, mily kétségbeesett lelkiállapoban van öccse és hiába igyekezett elteríteni őt sötét gondolataiól.

— De, ha úgy tetszik, tengernagy úr, — mondotta végre Henri — hagyjuk eszeveszett szerelmemet és beszéljünk a háború dolgairól.

— Nem bánom; ha még tovább beszélnénk eszeveszettségéről, úgy lehet, eszeveszetté tennél engem magamat is

— Láthatod, hogy nincs élelmiszerünk.

— Tudom és már kigondoltam a módot, hogyan teheszünk szert reá. Kiküldhetek egy osztagot kémiszemlére és élelmiszer beszerzésére.

— Bizd reám a parancsnokságot. A legnagyobb óvatossággal fogom vezetni embereimet és ígérem, hogy visszajövök ide.

— Oh! értem. Meg akarod próbálni, hogy egy fényes tett dicsősége nem lágyíthatná-e meg az érzéketlennek szívét. Ismerd be, hogy ez tesz oly szívóssá. Az olyan asszonyok, kik ellenállnak a nagy szerelemnek, néha meghajolnak egy nagy cselekedet előtt.

— Nem azt remélem. Indulhatok-e már ma este?

— Kell is; megértheted, hogy nem várhatunk tovább.

— Akkor add ki parancsaidat, végre fogom hajtani!

— Csak egyenlő, kétszeres, vagy háromszoros erővel fogod felvenni a harcot, de még erősebbekkel nem.

— Esküszöm, hogy úgy lesz.

— Helyes; hány katonára van szükséged?

— Engedd meg, hogy Aunis csendőreiből vihessek magammal százat; sok barátom van ebben az ezredben és ha magam választom meg embereimet, azt tehetek amit akarok.

— Legyen úgy, tehát Aunis csendőreiből.

— Mikor induljak?

— Most mindjárt. Csak azt kívánom, hogy a legénységnek egy adagot, a lovaknak kettőt adass. Ne felejtse, hogy gyors és biztos híreket várok tőled.

— Megyek, bátyám s van-e még valami titkos parancsod is?

— Egy szót se a herceg haláláról. Emlegedsz túlzottan haderőmet és ha megtalálod a herceg holttestét, tölgyfakoporsóba tetesd és csendőreiddel vitesd vissza, hogy Saint-Denisben temethessék el, bár gonosz ember és rossz hadvezér volt.

Henri megragadta és meg akarta csókolni bátyjának kezét, de Joyeuse karjaiba zárta.

— Megigéred-e még egyszer, — mondotta Joyeuse — hogy nem eselből teszed, hogy a harcban megölethessed magad?

— Bátyám, azzal a gondolattal jártam, mikor hozzád jöttem; de esküszöm, hogy ez a gondolat nincs bennem többé.

— És mióta hagyott el?

— Két óra óta.

— Mily alkalommal?

— Bocsáss meg, bátyám . . .

— Eredj Henri, eredj, a titkod tiéd.

— Oh! mily jó vagy te, bátyám.

És a két fiatalember még egyszer összeülekezett, aztán elváltak egymástól — nem anélkül, hogy még egyszer vissza ne nézzenek s mosollyal és kezük intésével ne köszöntsék egymást.

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET

A hadi vállalkozás

Henri az öröm elragadtatásával sietett vissza Dianához és Remyhez.

— Legyenek készen negyedóra alatt, mert indulni fogunk, — mondotta nekik. Két felnyergelt lovat fognak találni annak a lépcsőnek az ajtajában, mely erre a folyosóra nyílik. Vegyüljenek el kíséretükben és ne szóljanak egy szót se.

Aztán, az erkélyre lépve, mely körülment az egész házon, így kiáltott:

— Csendőrök trombitása, fújjad azt, hogy: Lóra!

A faluban mindjárt felharsant a riadó s a zászlós és legénysége felsorakczott a ház előtt. Utánuk következtek az emberek néhány öszvérrel és két szekérrel. Remy és urnője elvegyült az emberek közt.

Mint hogy Henri felszólítása folytán mind a háromszáz csendőr részvételre jelentkezett, sorsot kellett húzni közöttük.

Közben Joyeuse közölte öccsével utolsó rendelkezéseit. A kisorsolt száz ember aztán lóra kapott és du Bouchage-zsal az élén mindjárt indult.

Henri a vezetőjüket, azt a parasztembert, kit bátyja rendelt melléje, két csendőr közé állította, kik kezükben tartották pisztolyukat.

Hosszú menetelés után végre megérkeztek a Schelde partjára; az éjszaka sötét volt; a csendőrök két embert találtak ott, kik tört flamand nyelven igyekeztek reábirni egy bárkást, hogy vigye át őket a folyó túlpartjára.

A bárkás fenyegetődzve tagadta meg az engedelmességet. A zászlós értett holandusul. Csöndesen ment ki a csapat élére s míg emberei megálltak, meghallotta ezeket a szavakat:

— Franciák vagytok, meg fogtok itt halni, nem jútok át a vízen.

A két ember egyike tört szegzett a bárkás farkára és nem igyekezve a nyelvén beszélni, kitünő franciásgal mondotta neki:

— Flamand vagy, de azért te halsz meg itt, ha nem viszel át bennünket tüstént.

— Tartsanak ki, uraim, tartsanak ki, — kiáltotta a zászlós — öt pere alatt mellettük leszünk.

De aközben, hogy a franciák hátrafordultak erre a kiáltásra, a bárkás eloldotta a kötelet, mely bárkáját a parthoz kötötte, sietve indította el a bárkát s a két embert a parton hagyta. Csakhogy egy csendőr a vízbe ugrott lován s egy pisztolylövéssel leterítette a bárkást. Vezető nélkül maradva, a bárka körbe fordult és az örvény visszahajtotta a partra.

A két ember birtokba vette a bárkát s mindjárt helyet foglalt benne. A zászlós csodálkozott, hogy mily hévvel igyekeznek távoltartani magukat és ezzel a kérdéssel fordult hozzájuk:

— Ejnye, uraim, kik önök, ha kérdenem szabad?

— Mi a tengerészezred tisztjei vagyunk, önök pedig, mint látszik, Aunis csendőrei.

— Úgy van, uraim és nagyon szerencsésnek érezzük magunkat, hogy szolgálatukra lehetünk; nem tartanak velünk?

— Szívesen, uraim.

— Akkor szálljanak szekereikre, ha fáradtak és nem követhetnek bennünket gyalog.

— Szabad kérdenem, hogy hova mennek? — mondotta a két tengerésztiszt közül az, aki hallgatott még.

— Arra kaptunk parancsot, uram, hogy Rupelmondeig nyomuljunk előre.

Erre a tiszt közölte vele, hogy körülbelül ötven főnyi spanyol csapattal találkozott, mely még nem lehet messzire. Henri megállapította, hogy a Rupelnek a Scheldébe való torkolásánál egy falu van s a spanyolok valószínűleg ott ütöttek tábort. El is határozta mindjárt, hogy oda megy.

Egy órával azután megtalálták a falut, melyet csakugyan megszálltak a spanyolok; abban a pillanatban támadtatva meg, mikor legkevésbé várták, alig fejtettek ki ellenállást.

Henri lefegyverezte a foglyokat, a falu legerősebb házába zárta őket és tíz főnyi őrséget állított a ház elé. Aztán parancsot adott, hogy emberei huszas csoportok-

ban üljenek vacsorához abban a házban, mely szemközt állt azzal, melybe a spanyol foglyokat zárták. Dianának és Remynek, kiket nem akart a többiekkel együtt vacsoráztatni, egy első emeleti szobát választott ki.

Asztalhoz ültette a zászlóst és tizenhét emberét, meghívatta melléjük a két tengerésztisztet is, ő maga aztán elindult szemlét tartani minden őrségen. Mikor visszatért, látta, hogy a vacsorával, bár igen éhesek voltak, megvárták ők is.

Henrinek a főhelyet tartották fenn. Henri leült és így szólt:

— Egyenek, uraim!

Mihelyt meg volt adva az engedély, a kések és vil-lák megcsörrenése bizonyította, hogy nem minden türelmetlenség nélkül várták és a legnagyobb elégtétellel vették tudomásul az engedelmet.

— Ah! — kérdezte Henri a zászlóstól — megtalál-ták-e már két tengerésztisztünket?

— Megtalláltuk, uram.

— Hol vannak?

— Ott, az asztal végében.

Azok nemcsak az asztal végében, hanem a szoba legsötétebb helyén ültek.

— Uraim, — kiáltotta Henri — rossz helyük van s úgy veszem észre, nem esznek.

— Köszönjük, gróf úr — felelte egyikük — nagyon fáradtak vagyunk és nagyobb szükségünk van az al-vásra, mint az evésre; meg is mondtuk már tiszt-urainknak, de ők következetesen azt felelték, hogy gróf úr parancsolta meg, hogy együtt vacsorázzunk velük; de ha volna oly szíves, hogy nem tartóztatna bennünket tovább, hanem egy szobát adna . . .

Henri feszült figyelemmel hallgatta, de nyilván in-kább hangját, mint szavait.

— Társa is úgy vélekedik-e? — kérdezte Henri, mi-kor a tengerésztiszt már elhallgatott. És oly mély figye-lemmel nézett arra a társra, ki kalapját szemére húzta és következetesen nem szólt egy szót sem, hogy az asztalnál levők közül többen követték pillantásának irányát.

Arra kényszerítette, hogy feleljen a gróf kérdé-

sére, az ismeretlen ezeket a szinte érthetetlen szavakat ejtette ki:

— Úgy van, gróf.

A fiatalember e két szó hallattára megrázkódott. Felállt és az asztal alsó végéhez tartott, a jelen voltak pedig figyelemmel követték mozdulatait.

Henri megállt a két tiszt előtt és így szólt ahhoz, aki elsőnek beszélt:

— Engedje meg, uram, egy kérésemet.

— Mely kérését, gróf úr?

— Győzzön meg róla, hogy nem testvére Aurilly úrnak, vagy nem maga Aurilly úr.

— Aurilly! — kiáltották a jelenlevők mind.

— És, — folytatta Henri — társa szíveskedjék kissé megemelni kalapját, mert másképp fenségnek fogom szólítani és meghajlok előtte.

És kalapját kezében tartva, Henri tisztelettel hajolt meg az ismeretlen előtt.

Az felemelte fejét.

— Monseigneur, az anjoui herceg! — kiáltották a tisztek.

— A herceg él!

— Valóban, uraim, — mondotta a tiszt — ha már el akarják ismerni legyőzött és menekülő hercegeket, nem fogok tovább ellene szegülni érzelemnyilvánításaiknak, melyekért hálás vagyok. Nem tévednek, uraim, Anjou herceg vagyok.

— Éljen ő fensége! — kiáltották a tisztek.

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET

Az anjoui herceg

Ezek a kiáltások minden őszinteségük mellett boszszantották a herceget.

— Oh! csitt, csitt, uraim, — mondotta — kérem ne legyenek nálam elégedettebbek azzal a szerencsével, mely engem ért. Higgyék el, örülök, hogy nem haltam meg, de azért, ha nem ismertek volna reám, nem siettem volna dicsekedni azzal, hogy élek. Hány embernek parancsol itt, du Bouchage?

— Száznak, fenség.

— Ah! ah! száznak tizenkétezerből, mily arány! S a bátyád, du Bouchage, ügyebár, szintén meghalt?

Henri érezte, hogy ez a kérdés belemarkol a szívébe.

— Nem, fenség, él, — felelte.

— Ah! annál jobb, — mondotta a herceg szokott fagyos mosolyával; — hogyan! derék Joyeuseünk életben maradt! Hol van, hogy megölelhessem?

— Nincs itt, monseigneur.

— Oh! igen, megsebesült?

— Nem, ép és egészséges.

— De menekül, mint én, bujdosik, éhezik, a szegény, szegyenkező harcos.

— Monseigneur, boldogan jelentem fenségednek, hogy bátyám oly szerencsés volt, hogy megmenthette háromezer emberét, kikkel, hét mérföldnyire innen, megszállott egy nagy községet s én magam csak hírszerzője vagyok hadseregének.

A herceg elsápadt.

— Háromezer emberét, — mondotta — és Joyeuse megmentette ezt a három ezer embert? Tudod-e, hogy bátyád valóságos Xenophon? Istenemre, nagy szerencse, hogy bátyám a te bátyádat küldötte, másképp egymagamban térnék vissza Franciaországba. Éljen Joyeuse! gyalázat a Valois családra!

— Monseigneur, oh! monseigneur! — mondotta du Bouchage, kinek összeszorult fájalmában a szíve, mikor látta, mily sötét féltékenység húzódik meg a herceg szavai mögött.

— Lelkemre, nem, az igazat mondóm, nemde Aürilly? Úgy térünk vissza Franciaországba, mint I. Ferencz a páviai csata után. Mindent elvesztettünk, csak a becsületet nem! Ah! ah! ah! újra megtaláltam a francia királyi ház jelszavát.

Zord hallgatás fogadta kacaját, mely fájóan hangzott, mintha zokogás lett volna.

— Monseigneur, — mondotta Henri — mondja el nekünk, hogyan mentette meg fenségedet Franciaország védő szelleme.

— Ej, kedves gróf, a dolog egész egyszerű; Francia-

ország védő szelleme abban a pillanatban valami más-
sal, kétségtelenül fontosabb valamivel volt elfoglalva,
úgy, hogy egészen magamban futhattam meg.

— És hogyan, monseigneur?

— Nyakra-főre.

Egyetlen mosoly sem felelt erre a tréfára, de a her-
ceg hallálal is büntette volna, ha más merészkedett
volna reá, mint ő.

— Igen, igen, — folytatta — ez a megfelelő szó arra,
ahogy futottunk, úgy-e bár, derék Aurillym?

— Mindenki ismeri fenséged hideg bátorságát és
katonai lángelméjét, — mondotta Henri; — arra kérjük
tehát, hogy ne szaggassa meg a szívünket azzal, hogy
oly hibákat tulajdonít magának, melyekkel senki sem
illettheti. A legjobb tábornok sem győzhetetlen s még
Hannibalt is legyőzték Zamánál.

— Igen, — felelte a herceg — de Hannibal előbb
négy csatát nyert, én pedig csak egyet.

— De fenséged tréfál, mikor azt mondja, hogy meg-
futott.

— Nem, Istencsre! nem tréfálok. Egyébként azt hi-
szed, du Bouchage, hogy oly dolog ez, amelyen tréfál-
kozni lehet?

— Lehetett-e mást is tenni gróf, — kérdezte
Aurilly, ki úgy vélte, hogy jó lesz segítségére sietni
urának.

— Hallgass, Aurilly, mondotta a herceg; — kér-
dezd meg Saint-Aignan árnyától, lehetett-e nem futni?

Aurilly lehajtotta a fejét.

— Oh! nem ismeri Sant-Aignan történetét; igaz, el
fogom mondani; három fintorra oszthatom az egészet.

A tisztek erre a gyűlöletes tréfára összeráncolták
homlokukat, nem törődve azzal, hogy kedvére van-e
úruknak, vagy sem.

— Tehát képzeljék, uraim, — mondotta a herceg, ki
a rosszalásnak ezt a jelét nem látszott észrevenni —
képzeljék, hogy mikor a csatát elveszítettnek nyilvání-
totta, ötszáz lovast gyűjtött össze és ahelyett, hogy va-
lamennyinek példájára menekült volna, hozzám jött és
így szólt hozzám: „Támadni kell, fenség.“

— Hogyan, högy támadni? feleltem én; „bolond maga, Saint-Aignan, azok százan vannak egy ellen.“

„És ha ezren volnának is,“ felelte gyalázatos fintorral, „meg fogom támadni őket.“

„Támadjon, kedvesem, támadjon“, kiáltottam, „én nem támadok; ellenkezőleg!“

„De át fogja adni nekem a lovát, mely már nem képes futni és elfogadja az enyémet, mely még friss erőben van; minthogy én nem akarok megfutni, nekem minden ló megfelel.“

És csakugyan elfogadta a szürkémet, átengedte nekem a fekete lovát és így szólt hozzám: „Hercegem, olyan futó ez, mely húsz mérföldet fut meg négy óra alatt, ha úgy akarja.“ Aztán az embereihez fordult és így kiáltott: „Rajta, uraim, utánam; előre, aki nem akar kereket oldani!“ — és egy újabb fintorral, mely még gyalázatosabb volt, mint az első, az ellenség felé rohant. Azt hitte, embereket talál és vizet talált; én azt előre láttam; Saint-Aignan és lovagjai ott maradtak. Ha rám hallgatott volna, ahelyett, hogy vállalkozott arra a hiábavaló hőstetre, akkor velünk együtt itt ülne ennél az asztalnál és ebben a pillanatban nem követné el harmadik fintorát, mely valószínűleg még ocsmányabb, mint az első kettő volt.

Az iszonyat borzongása futott végig a jelenvoltak körén.

„Ennek a nyomorultnak nincs szíve,“ gondolta magában Henri. „Oh! miért is védik szerencsétlensége, gyalázata és különösen születése az ellen a kihívás ellen, melyet az ember oly szívesen vágna hozzá?“

— Uraim, — mondotta halk hangon Aurilly, mert érezte, hogy mily hatással van a herceg beszéde a bátor embereknek erre a gyülekezetre — láthatják, hogy ő fenségének megrendült a lelke, ne vegyék számon, amit mond; mióta utolérte az a nagy szerencsétlenség, azt hiszem, hogy bizonyos pillanatokban csakugyan félrebeszél.

— Tehát, — mondotta a herceg és kiürítette poharát — így halt meg Saint-Aignan és így élek én; egyébként halálával szolgálatot tett nekem, mert azzal, hogy az én lovamra ült, azt a hitet keltette az emberekben,

hogy meghaltam; és ez a híresztelés nemcsak a francia hadseregben, hanem a flamandban is elterjedt, amely ennek következtében lomhábban jár el üldözésében; de legyenek nyugodtak, uraim, a mi jó flamandjaink nem viszik ezt magukkal a paradicsomba. Elégtételt fogunk kapni, még pedig véres elégtételt és tegnap óta, legalább lélekben, a legrettentőbb hadsereget alakítom, mely valaha a világon volt.

— Addig is, monseigneur, — mondotta Henri — fenséged át fogja venni a parancsnokságot embereimen. Nem illet meg engem, az egyszerű nemest, hogy ott, ahol Franciaország fia van jelen, bár egyetlenegy parancsot is adjak.

— Nem bánom, — mondotta a herceg — és azzal kezdem, hogy megparancsolom mindenkinek, vacsorázzék meg, Önnek, du Bouchage úr, pedig különösen, mert még hozzá sem ért a tányérjához.

— Fenség, nem vagyok éhes.

— Akkor, du Bouchage barátom, térjen vissza az őrszemek ellenőrzésére. Mondja meg a vezetőknek, hogy élek, de kérje meg őket, hogy ne örüljenek rajta túlhangosan, míg jobban védett helyet nem érünk el, vagy össze nem találkoztunk a mi győzhetetlen Joyeuseünk seregével, mert megvallom önöknek, sokkal kevésbé szeretném, mint valaha, hogy elfogjanak, most, mikor tűztől, víztől megmenekültem.

— Monseigneur, szigorúan követni fogják fenséged parancsát és ez urak kivételével senki sem fogja megtudni azt, hogy megtisztelt bennünket azzal, hogy közöttünk időzött.

Aközben, hogy du Bouchage az őrszemek ellenőrzésére kapott parancsot a legteljesebb pontossággal végrehajtottá, mintha nem akarta volna azt a látszatot mutatni, hogy bántja, hogy engedelmeskedni kénytelen, úgy Ferenc, mint Aurilly igyekezett kielégíteni kíváncsiságát. A herceg különösnek tartotta, hogy oly névvel és ranggal dicsekvő ember, mint du Bouchage, átvette egy maroknyi ember és oly veszedelmes hadimegbiatás parancsnokságát, de hát ő már mindig gyanakvással volt tele és minden gyanú tisztázást követelt. Tehát figyelt és megtudta, hogy a főtengeernagy, mikor e vál-

lalkozás élére állította öccsét, csak Henri sürgető kérelmének engedett. A herceggel Annis csendőreinek zászlósa közölte ezt. A herceg némi nehezteletést olvasott ki a zászlós szavából, ezért így folytatta kérdezősködését:

— De mit is akar a gróf, hogy oly nagyon kér ily hitvány parancsnokságot?

— Mindenekelőtt szolgálatot akar tenni a hadseregnek, — felelte a zászlós — és ebben az érzelmében nem kételkedem.

— Mindenekelőtt? Azt mondta, hogy mindenekelőtt? És mi volt az azután?

— Oh! monseigneur, nem tudom.

Csak a herceg ismételt unszolására jegyezte meg a zászlós, hogy du Bouchage talán egy rokonát akarja kísérni. Erre már Aurilly is, aki másfelé igyekezett értesüléseket szerezni, közbeszólt ezzel a megjegyzéssel:

— A dolog annál érdekesebb, mert a rokon megnevezés alatt egy férfiruhába öltözött nőrokon húzza meg magát.

— Oh! monseigneur, — mondotta a zászlós — kérem fenségedet; úgy láttam, Henri úr nagy tisztelettel viseltetik e hölgy iránt és minden valószínűség szerint nagyon megneheztené minden indiszkrécióért.

— Semmi kétség, zászlós úr; némák leszünk, mint a sír, legyen nyugodt, oly némák, mint a szegény Saint-Aignan. Oh! Henri egy nőrokonát tartóztatja magánál, e csendőrök környezetében? és hol van, Aurilly, ez a nőrokon?

— Ott fenn.

— Hogyan, ott fenn, abban a házban?

— Úgy van, monseigneur; de csitt! itt jön du Bouchage úr.

— Csitt! — mondotta utána a herceg harsány kacajjal.

HARMINCADIK FEJEZET

Az anjoüi herceg emlékezése.

A fiatal ember meghallhatta az anjoü herceg vészjósló kacaját, de nem élt még elég soká a herceg környezetében, hogy tudhassa, mily fenyegetés rejlik ő fensége kedvének ily megnyilvánulásában. Észrevehette volna néhány arc nyugtalanságán is, hogy róla beszéltek.

De Henri nem volt elég gyanakvó arra, hogy kitalálja az efélét. Azonkívül pedig Aurilly is jól figyelt és a herceg, ki minden kétség nélkül már elkészítette tervét, magánál tartóztatta Henrit, míg a beszélgetés közben jelen volt tisztek mind el nem távoztak a szobából.

A herceg néhány változtatást rendelt el az örök szétosztásában. Ő maga Diana házában ütötte fel főhadiszállását és Henrit a zászlós helyére, a folyó partjára küldötte.

Henri nem csodálkozott rajta. A herceg úgy vette észre, hogy az a pont a legfontosabb, tehát reá bízta; a dolog egészen természetes volt, annyira természetes, hogy mindenki, első sorban pedig Henri, tévedett szándékában. Mégis azt hitte, hogy a csendőrök zászlósának figyelmébe kell ajánlania azt a két vendéget, kikre vigyázott, s kiket, legalább ebben a pillanatban, el kell hagynia. De az első szavak közben, melyeket Henri a zászlóssal akart váltani, közbelépett a herceg.

— Titkok! — mondotta ismert mosolyával.

A csendőr megértette, mily árulást követett el, de már késő volt. Megbánta, amit mondott, segítségére akart lenni a grófnak és így felelt:

— Nem, monseigneur, a gróf úr csak azt kérdi tőlem, hány font száraz puskaporom maradt.

— Oh! az már más, — kiáltotta a herceg.

Aközben pedig, hogy a herceg az ajtóhoz fordult, melyet éppen megnyitottak előtte, a zászlós odasúgta Henrinek:

— Ő fensége tudja, hogy kísér valakit.

Du Bouchage megrázkódott, de már késő volt. A hercegnek még ez a megrázkódás sem kerülte el figyelmét és mintha személyesen akarna meggyőződni arról, hogy mindenhol teljesítették-e parancsait, azt mondta a grófnak, hogy vezesse el saját őrállásáig — amely ajánlatot Henri mindenesetre kénytelen volt elfogadni.

Henri szerette volna értésére adni Remynek, hogy ajánlatos lesz résen lennie és előre elkészülnie valami feleletre, de már késő volt; csak annyit tehetett meg, hogy ezekkel a szavakkal búcsúzott el a zászlóstól:

— Úgy-e bár, jól vigyáz a puskaporra? Úgy vigyázzon rá, mintha én magam volnék a helyén.

— Rendben van, gróf úr, — felelte a fiatalember.

Útközben a herceg így szólt du Bouchage grófhöz: — Hol van az a puskapor, grófom, melyet fiatal tisztünknek figyelmébe ajánl?

— Abban a házban, melyet főhadiszállásnak szemeltem ki, fenség.

— Legyen nyugodt, — felelte a herceg — sokkal jobban ismerem az ily készlet fontosságát, különösen oly helyzetben, mint a mienk, semhogy a legnagyobb figyelemmel ne legyek reá. Nem ifjú zászlósnak fog örködni rajta, hanem én magam.

Több szót nem ejtve érkeztek meg a folyó és a patak összetorkolásához; a herceg a legszigorúbban ajánlotta du Bouchagenak, hogy maradjon lelkiismeretesen őrhelyén, aztán visszafordult.

Aurilly nem hagyta el az étkező szobát s egy tiszt köpenyébe burkolódzva, aludt az egyik padon. A herceg a vállára ütött és felébresztette. Aurilly megdörögte a szemét és a hercegre nézett.

— Hallottad? — kérdezte a herceg.

— Hallottam, fenség.

— Hát tudod, miről beszélek?

— Istenemre, az ismeretlen hölgyről, du Bouchage gróf rokonáról. Megérthetem fenséged kíváncsiságát. Tudni akarja, ki az a derék hölgy, aki tűzön-vízen követi a két Joyeuse urat.

— Egyébként megírtad már Margot nővéremnek azt a levelet, mellyel megbíztalak?

— Mivel írjak, fenség? Nincs itt se tintám, se tollam, se papírosom.

— Sebaj! Akkor keress! Keress minden áron, tökfilkó, és ha nem találod meg azt, amit keresek, no, akkor majd találsz valami mást.

— Megyek már, monseigneur.

— És ha keresgélés közben úgy látod, hogy a ház festői... Hiszen tudod Aurilly, hogy mennyire szeretem a flamand építőművészetet!

— Tudom, monseigneur.

— No, akkor hívni fogsz.

— Tüstént, monseigneur nyugodt lehet benne...

Aurilly felállt és oly könnyen, mint a madár, a szomszéd szobába fordult, amelynek ajtaja a lépcső aljára nyílt. Öt perc múlva visszatért urához, ki a nagyteremben kényelembe helyezkedett.

— Nos? — kérdezte a herceg.

— Fenséges uram, ha a látszat nem csal, pokoli módon festői az a ház.

— Miért?

— Azért, mert az ember nem juthat be úgy, amint akar.

— Mit mondasz?

— Azt mondom, hogy sárkány őrzi.

— Mire való ez az ostoba tréfa?

— Ej! monseigneur, sajnos, nem ostoba tréfa, hanem szomorú valóság. A kincs az első emeleten van, abban a szobában, melynek ajtaja mögött világosság látszik, és ez ajtó előtt egy ember van, ki nagy szürke köpenyben a küszöbön fekszik.

— Ohó! Elég merész volna du Bouchage úr, hogy csendőrt fektetne kedvesének ajtaja elé?

— Nem csendőr, hanem a hölgynek vagy magának a grófnak szolgálja.

— És miféle szolgál?

— Fenséges uram, nem lehet az arcát látni, csak egyet látni mégis: egy szélespengéjű flamand kést, mely az övében van dugva s melyen rajta tartja erős kezét.

— Nagyon kedves dolog, ébreszd fel csak kissé azt a fickót.

— Ó! Dehogy teszem, fenség.

— Mit mondasz?

— Azt mondom, hogy nem szólva a flamand késről, nem akarok bajba keveredni a Joyeuse urakkal, kik nagy kegyben állnak az udvarnál. Ha németalföld királya lettünk volna, megtehetném; de így barátságosnak kell mutatkoznunk, monseigneur, különösen azokkal szemben, akik megmentettek bennünket; mert a Joyeuse urak mentettek meg bennünket. Vigyázzon magára, fenség, mert ha nem ön mondja, majd mondják ők.

— Igazad van, Aurilly, — mondotta a herceg és dobantott a lábával — igazad van, de hát...

— Igen, megértem; de hát fenséged két halálosan hosszú hét óta nem látott egyetlenegy női arcot sem. Nem szólok azokról az állatokról, akik a síkföldön laknak.

— Látni akarom du Bouchagenak azt a szeretőjét, Aurilly, látni akarom, hallod-e?

— Hallom, monseigneur.

— Nos, akkor felelj.

— Jól van, azt felelem, hogy talán meglátja, csak hogy nem az ajtó felől.

— Nem bánom; de ha nem láthatom az ajtó felől, akkor látni fogom legalább az ablakból.

— Ah! Jó gondolat, monseigneur, és bebizonyítandó, hogy kitünőnek tartom, megyek a létráért...

Aurilly besurrant a ház udvarába és némi keresés után talált egy létrát. Óvatosan vitte ki az utcára és a homlokfalhoz támasztotta. Közben felhívta a herceg figyelmét egy örrre, ki, nem tudva a két ember kilétét, éppen el akarta kiáltani, hogy: Ki vagy?

Ferenc vállát vont a és egyenesen a katonához tartott. Aurilly utána ment.

— Barátom, — mondotta a herceg — úgy-e bár, ez a legmagasabb pont a községben?

— Igen, ez, monseigneur, — felelte az ör köszöntve, mert megismerte a herceget — és ha nem állnának ott azok a hársfák, holdvilágban végig lehetne nézni az egész tájon.

— Gondoltam, — mondotta a herceg; — azért is ho-

zattam ide ezt a létrát, hogy annak tetejéről nézzem. Tehát eredj fel rajta, Aurilly, vagy ne, majd felmegyek én, a fejedelemnek mindent a maga szemével kell látnia.

— Hova támasszam a létrát, fenséges uram? — kérdezte a képmutató szolga.

— Akárhová, miattam akár ehhez a falhoz.

Mihelyt Aurilly odatámasztotta a létrát, a herceg felment rajta. A katona, akár, mert gyanította a herceg szándékát, akár természetes illedelemből, az ellenkező oldalra fordította fejét.

A herceg felért a létra tetejére; Aurilly az alján maradt.

A szobának, melybe Diana bezárkózott, szőnyegek takarták padlóját s az egész berendezés mennyezet függönyei alá rejtett egyszerű nagy tölgyfaágyból, egy asztalból s néhány székből állt.

A fiatal nő, kinek szívét óriási tehertől szabadította meg a herceg halálának híre, kevéske ennivalót kért Remytől, amit az sietett előteremteni kimondhatatlan örömeiben.

Azóta, hogy megtudta atyjának halálhírét most történt először, hogy Diana kenyérnél valamivel táplálóbb eledelt fogadott el, először ivott meg néhány cseppet abból a rajnai borból, melyet a csendőrök valamelyik pingében fedeztek fel és du Bouchagenak vittek.

Ez után a vacsora után, bármily könnyű volt, Diana vére, annyi lelki rázkódtatás és annyi fáradalom izgalma után, forróbban tört a szíve felé, melyhez az utat szinte elfelejtette már; Remy látva, hogy szempillái elnehezülnek és feje a vállára billen, szerényen visszavonult és lefeküdt az ajtó küszöbe elé. Diana pedig, könyökét az asztalra és fejét kezére támasztva, elaludt. Karcsú, finom dereka a magastámlájú széken féloldalt hajlott; az a kicsiny kovácsolt vaslámpa, mely a félig elfogyasztott étel mellett állt az asztalon, megvilágította arcát, mely első pillanatra oly nyugodtnak látszott, holott csak az imént vonult el róla az a vihar, mely hovatovább ismét felkerekedik majd.

Lehunyt szemével, melyre azurkéken erezett szem-

háj borult, félig kinyílt ajkával, dörva férfiruhájának csukláján túlömlő hajával, Diana fenséges látományszerűen tűnhetett fel azok előtt a szemek előtt, melyek sérelmet akartak ejteni menedékének szentségén.

A herceg, mikor megpillantotta, nem szabadult a csodálat érzelmétől; odatámaszkodott az ablak falához s a legapróbb részletekig elnyelte szemével azt az eszményi szépséget.

De egyszerre, a szemlélet közben, összerácolta homlokát; a létra két fokán ideges sietséggel ment lefelé, a falhoz támaszkodott, keresztbefonta mellén karjait és eltűnődött. Aurilly, ki nem vette le róla szemét, láthatta, hogy pillantása tétován néz az ürességbe, mint olyan emberé, aki legrégebb emlékeit idézi vissza lelkébe.

A herceg tíz percig maradt úgy mozdulatlanul, aztán megint felment az ablakhoz, újra benézett, de pillantása még mindig tétovázott. Ekkor Aurilly hirtelen közeledett a létrához, és súgva mondta neki:

— Gyorsan, gyorsan, fenség, szálljon le hamar, lép-
teket hallok a szomszéd utca felől.

De a herceg még mindig gondolataiba merülten, lassan ment lefelé.

— Ideje már, — mondotta Aurilly.

— Merről hallod a neszt? — kérdezte a herceg.

— Erről az oldalról, — felelte Aurilly; és a sötét utca felé nyújtotta ki kezét.

A herceg hallgatódzott.

— Semmit sem hallok, — mondotta.

— Az az ember nyilván megállt; figyelnek bennünket.

— Vedd el a létrát; — mondotta a herceg.

Aurilly szót fogadott; a herceg eközben leült a kapu mellett levő kőpadra. A zaj nem ismétlődött meg, úgy látszott, senki sincs a kis utca végén.

Aurilly visszatért.

— Nos! monseigneur, — kérdezte — szép?

— Nagyon szép, — felelte a herceg sötét pillantással.

— De mi szomorítja el úgy, fenség? Talán észre-
vette fenségedet?

— Nem vett észre, alszik.
— Akkor mi teszi nyugtalanná?
A herceg nem felelt.
— Szóke? ... barna?
— Különös dolog, Aurilly, — dörmögte a herceg —
már láttam valahol azt a nőt.

— Tehát felismerte?

— Nem, mert nem tudom megtalálni a nevét; csak
éppen hogy a látványa erős ütést mért a szívemre. Igen,
úgy van, — folytatta a herceg, mintegy Aurilly gúnyos
pillantására felelve — nem tudom, mit érzek; de, —
tette hozzá sötéten — az hiszem, nem tettem jól, hogy
benéztem.

— De éppen a fenségedre tett hatásból lehetne
tudni, hogy ki az a nő.

— Igazad van.

— Keressen emlékezetében, fenséges uram; talán az
udvarnál látta?

— Nem, nem hiszem.

— Franciaországban, Navarrában, Flandriában?

— Nem.

— Talán spanyol nő?

— Nem hiszem.

— Angol nő? Erzsébet királynő valamelyik udvar-
hölgye?

— Nem, nem; szorosabban kapcsolódhatik az éle-
temhez; azt hiszem, borzasztó körülmények közt jelent
meg előttem.

— Akkor könnyen megismerheti, mert, hála Isten-
nek fenséged életében nem sokszor fordultak elő bor-
zasztó körülmények.

— Azt hiszed? — mondotta Ferenc zord mosollyal.

Aurilly meghajolt és azt mondotta:

— Ha fenséged megengedi, én is körülnézek emlé-
kezéseim sirjában.

— Istenemre, igazad van, Aurilly, hozd ide a létrát,
támaszd a falhoz és eredj fel. Mit bánod a kémkedőt?
Nézd! Aurilly, nézd!

Aurilly már megtett néhány lépést és engedelmes-
kedni akart urának, mikor valaki egyszerre gyorsan

közeledett hozzájuk és Henri így kiáltott a hercegnek:

— Fegyverre! monseigneur! fegyverre!

Aurilly egyetlenegy szökéssel ismét a herceg mellett termett.

— Ön, gróf, — mondotta a herceg — ön itt? Mily ürüggyel hagyta el őrhelyét?

— Monseigneur, lovasok jelentek meg a Schelde partján, nem tudni, barátok-e, vagy ellenségek.

— Nagy számmal? — kérdezte a herceg nyugtalanul.

— Nagyon nagy számmal. De azt hiszem, sürgős volna hírül adni bátyámnak.

— Két ember elég lesz arra.

— Ha két ember elég, monseigneur, akkor én megyek egy csendőrrel.

— Istenemre, — nem, du Bouchage! — kiáltotta Ferenc élénken — nem, ön velünk marad. Ily pillanatokban nem szokott megválni az ember oly védelmezőtől, mint ön.

— Fenséged magával viszi az egész kíséretet?

— Az egészet.

— Jól van, monseigneur, — mondotta Henri és meghajolt; — mikor indul fenséged?

— Tüstént!

— Hollá! aki itt van, jöjjön ide! — kiáltotta Henri.

A fiatal zászlós úgy jött elő a kis utcából, mintha csak erre a hívásra várt volna. Henri megadta neki parancsait és majdnem ugyanabban a pillanatban a község minden részéből siettek elő a térre a csendőrök és hamarosan megtették az előkészületeket az indulásra. Középen a herceg beszélt a tisztjeivel és tudtukra adta, hogy biztos kísérettel Brüsszelbe akar hátrálni. Aztán Aurellyhez fordult és megbízta, hogy maradjon a szép ismeretlennél és kísérje Chateau-Thierrybe, a herceg kastélyába, ahová ő fensége menni készül.

— De, monseigneur, talán nem engedi odakísérteni magát?

— Bolond vagy? . . Minthogy du Bouchage kísért el Chateau-Thierrybe ő pedig du Bouchage után megy, egész ellenkezőleg, magától fog menni a dolog.

— De meglehet, hogy máshová akar menni, ha látja, hogy fenségedhez akarom kísélni.

— Nem hozzám kíséred, hanem, ismétlem, a grófhoz. Tehát rajta! De becsületesemre, az ember azt hinné, hogy először szolgálsz ily alkalommal. Van pénzed?

— Van két tekercs aranyam, melyet fenségedtől kaptam.

— Tehát előre! És minden lehető eszköz árán, megértettél? Minden eszköz árán hozd el a szép ismeretlen Chateau-Thierrybe; ha közelebbről nézem meg, talán megismerem.

— És a szolgáját is?

— Igen, feltéve, hogy nem lesz utadban.

— S ha utamban lesz?

— Tégy vele úgy, mint azzal a kődarabbal tennél, mely utadban volna; dobod az árokba.

— Rendben van, monseigneur.

Henri eközben felment az első emeletre és felkeltette Remyt.

Megtudva mindazt, ami történt, Remy bizonyos módon bezörgetett a szobába és az ifjú nő nyomban kinyitotta az ajtót.

Remy mögött megjelent du Bouchage.

— Jó estét, uram, — mondotta a hölgy s mosolygott, amitől az arca már egészen elszokott.

— Oh! bocsásson meg, asszonyom, nem azért jöttem, hogy terhére legyek, azért jöttem, hogy elbucúzzam öntől.

— Búcsúzik! Elutazik gróf úr?

— Igen, Franciaországba, asszonyom.

— És elhagy bennünket?

— Kénytelen vagyok asszonyom; első kötelességem, szót fogadni a hercegnek.

— A hercegnek, egy herceg van itt? — mondotta Remy.

— Melyik herceg? — kérdezte Diana elsápadva.

— Anjou hercege, kit halottnak hittek, csodálatos módon megmenekülve, hozzánk jött.

Diana rémesen kiáltott fel, és Remy úgy elsápadt, mintha egyszerre a halál közelségét érezte volna meg.

— Mondja még egyszer, hogy az anjoui herceg él, hogy anjoui herceg itt van, — hebegte Diana.

— Ha nem volna itt, s ha nem parancsolnák, hogy kövessem útján, asszonyom, akkor elkísértem volna önt a zárdáig, hova, mint mondotta, visszavonulni készül.

— Igen, igen, — mondotta Remy — a zárdába, asszonyom, a zárdába!

S ajkára tette ujját.

Fejével intve adta tudtára Diana, hogy megértette.

— Annál szívesebben kísértem volna el önöket, asszonyom, — folytatta Henri — mert tudom, hogy nélkülükem alkalmatlankodhatnának önnek a herceg emberei.

— Hogyan?

— Úgy van; minden megerősíti bennem azt a hitet, hogy tudja, hogy nő lakik ebben a házban.

— És honnan meríti ezt a hitet?

— Fiatal zászlósunk látta, hogy létrát támasztott a falhoz és betekintett az ablakon.

— Ó! Istenem! Istenem! — kiáltott Diana.

— Legyen nyugodt, asszonyom, hallotta is, mikor azt mondotta kísérlőjének, hogy nem ismeri önt.

— Mindegy, mindegy, — mondotta a fiatal nő és Remyre nézett.

— Mindent, amit akar asszonyom, mindent, — mondotta Remy, nemes elszántsággal vértézve vonásait.

— Legyen nyugodt, asszonyom, — mondotta Henri — a herceg haladéktalanul elindul. Negyed óra még, s egyedül maradnak és szabadok lesznek. Tehát engedje meg, hogy hódolattal búcsúzzam el öntől és kijelentsem még egyszer, hogy szívem halálom óráig önért és ön által fog verni. Isten önnel, asszonyom, Isten önnel!

S a gróf mély tisztelettel hajolt meg, mint az oltár előtt, és két lépéssel hátrált.

— Nem, nem, — kiáltotta Diana lázas önkívületben — nem, Isten nem akarta; nem, Isten megölte azt az embert, és nem lehet, hogy feltámasztotta volna; nem, nem, uram, ön téved, az az ember meghalt!

Ebben a pillanatban felhallatszott a herceg hangja az utcáról:

— Megvárakoztat bennünket, gróf!

— Most hallotta hangját, asszonyom, — mondotta Henri. — Utoljára, Isten önnel!

S megszorította Remy kezét és a lépcsőhöz sietett.

Diana az ablakhoz közeledett, reszketve s görcsös mozdulattal, mint a madár, melyet megbűvöl a kígyó szeme.

Megpillantotta a herceget, ki már lovon ült; arca piros volt a fáklyák fényétől, melyet két csendőr vitt mellette.

— Oh! él, az ördög él! — suttogta Diana Remynek, oly arkifejezéssel, hogy a derék szolgálja maga is megijedt tőle; — él, élünk hát mi is! Franciaországba utazik. Legyen úgy, Remy, mi is Franciaországba megyünk!

HARMINCEGYEDIK FEJEZET

Az utazás

Az alattomos közbenjáró szokott lelkiismeretlenségével igyekezett, hol arannyal, hol fenyegetéssel, úrnőjének elárulására bírni Remyt. Nem gyanította, hogy álnoksága most még nagyobb fortélyal került szembe. Mikor Remy megbizonyosodott, hogy Aurilly nem ismer reá, Diana elhatározta, hogy álarc alá rejtí vonásait s úgy merészkedik vele együtt a herceg kastélyába. Remélte, hogy így éri el leginkább életének egyetlen célját. Mikor Diana és Remy indulásra készen lementek szobájukból, Aurilly égő kézilámpával várta őket és az ismeretlen hölgy arcát látni vágyva, így dörögött magában: — Az ördögbe, álarc alá rajta. Oh! de Chateau-Thierryig majd csak elvásik a selyem tartó zsinór..., vagy pedig elvágja valaki.

Útnak indultak. Aurilly egykedvű hangon beszélt Remyvel, a legmélyebb hódolat hangján Dianával. De Remy könnyen észrevehette, hogy az a tiszteletteljeség merő számítás. Úgy van az, hogy nőnek a kengyelt tartani, mikor lóra száll, vagy a lóról leszáll, gonddal figyelni minden mozdulatát és soha sem mulasztani el az alkalmat, hogy felvegye a keztyűjét, vagy bekapcsolja

köpenyét, a szerelmes, a szolga, vagy a kíváncsi ember szokása.

Mikor keztyűjét érintette meg, Aurilly a kezére nézett; mikor köpenyét kapcsolta be, az álarc alá nézett, mikor a kengyelt tartotta, módját igyekezett ejteni, hogy megpillanthassa arcát, melyet a herceg nem ismert fel zürzavaros emlékei közt, de amelyet ő, Aurilly, jó emlékezőképességével mindenesetre felismerni remélt.

Csak hogy erős ellenféllel akadt dolga. Belátta, hogy ha ő nem is ismerte fel, őt mindenesetre felismerték; próbált a küleslyukon nézni be a szobába, de a hölgy következetesen háttal ült az ajtónak. Igyekezett benézni az ablakon, de az ablakot mindig sűrű függöny takarta, vagy legalább az utasok köpenyével fedték el. Remyvel sem boldogult sem kérdéseivel, sem megvesztegető kísérleteivel; a szolga mindig csak azt felelte, hogy úrnője akarja úgy, következésképpen ő is úgy akarja.

E közben multak a napok, közeledtek utazásuk céljához, és a kíváncsi Aurilly minden fáradozása kárba veszett Remynek és úrnőjének óvatosságán.

Az út célpontja már nem volt messze. Aurilly, ki három vagy négy nap óta mindennel megpróbálkozott: nyájassággal, nehezteléssel, apró figyelmességekkel és madjnem erőszakossággal, kezdette türelmét veszteni, és természetének rossz ösztönei lassankint felülkerekedtek benne. Úgy rémlett neki, mintha e nő álarca alatt halálos titok rejtőznék.

Egyszer Remyvel együtt kissé hátramaradt és megismételte vele szemben megvesztegető kísérleteit, melyeket Remy szokás szerint visszautasított.

— Előbb vagy utóbb mégis csak meglátom úrnódot, — mondotta Aurilly.

— Semmi kétség, de majd csak akkor, amikor ő akarja, nem pedig, mikor ön akarja.

— De ha erőszakhoz fordulnék?

— Próbálja meg, — felelte Remy s el nem fojtható villám cikkázott fel szemében.

Aurilly látta ezt a villámot. Megértette, hogy mily akaratérő lakik abban az emberben, kit aggastyánnak tartott.

— Mily bolond vagyok! — mondotta kacagva — mit

bánom, hogy ki? Ugy-e bár, ugyanaz, akit az anjoüi herceg úr látott?

— Mindenesetre az.

— S akire nézve megparancsolta, hogy Chateau-Thierrybe kísérjem?

— Ugyanaz.

— Helyes! nekem ez elég, nem én vagyok szerelmes belé, hanem a herceg úr, és ha nem igyekeznek megszökni, szabadulni tőlem...

— Azt nézi ki belőlünk?

— Nem.

— Annyira nem nézheti ki belőlünk és annyira nincs szándékunkban, hogy ha ön nem volna velünk, egyedül folytatnók útunkat Chateau-Thierrybe; mert nemcsak a herceg kíván látni minket, mi is kívánjuk látni a herceget.

— Kitünően egyezik.

Aztán meg akarván bizonyosodni, hogy Remy és úrnője csakugyan nem akarnának-e más útra térni, egy útszéli vendéglőre mutatva, azt kérdezte:

— Nem állna meg itt úrnője egy pillanatra?

— Tudhatja, hogy úrnóm csak várósban tart pihenőt.

— De én egy pillanatra megállok; menjenek tovább, majd utólérem önöket.

Aürilly megmutatta az utat Remynek, leszállt és közeledett a vendéglőshöz, ki nagy tisztelettel ment eléje, mintha ismerné. Remy Diana után ment lován.

— Mit mondott? — kérdezte a fiatal nő.

— Szokott kívánságának adott kifejezést.

— Látni kívánt?

— Igen.

Diana mosolygott az álarca alatt.

— Vigyázzon magára, asszonyom, — mondotta Remy — ki van kelve magából.

— Nem fog meglátni. Nem akarom, és ezzel azt mondom, hogy ebben a tekintetben nem megy semmire.

— De nem kell-e fedetlenül látnia arcát, ha majd Chateau-Thierryben leszünk?

— Mit bánom, ha elkésve teszi felfedezését? Egyébként a gazdája nem ismert reám.

Ebben a pillanatban megzavarta őket Aurilly, ki előbb mellékútra tért és úgy követte őket, anélkül, hogy levette volna róluk szemét, most pedig hirtelen előtűnt, remélve, hogy ellesi beszélgetésüknek néhány szavát.

Gyors elhallgatásuk abban a pillanatban, mikor megjelent, bizonyosságot tett róla, hogy terhükre van; tehát beírte azzal, hogy bizonyos távolból követte őket, amit megtett néha addig is.

Aurilly terve ettől a pillanattól fogva készen állt. Bizalmatlan volt, maga sem tudta, miért, bizalmatlan volt ösztönszerűen. Nem érthette meg, miért rejtik el szeme elől azt az arcot, melyet előbb vagy utóbb úgy is meg kell látnia. Hogy tervét annál biztosabban valósíthassa meg, ettől a pillanattól fogva azt a látszatot keltette, mintha letett volna róla, s egész nap a legjobban kezelhető, legvidámabb fickónak mutatkozott.

Remy nem minden nyugtalanság nélkül vette észre ezt a változást. Egy városba értek és szokás szerint ott háltak meg. Másnap délután négy órakor nagy erdő tűnt fel a messzeségben, a la fèrei erdő volt. Észak-Franciaország erdeinek sötét, titokzatos képét mutatta.

Remy és Diana rejtett pillantást váltottak egymással, mintha mindketten megértették volna, hogy itt várja őket az az esemény, mely útrakelésük órájától fogva fölöttük lebegett.

Este hat óra tájban értek az erdőbe. Fél óra hosszáig mentek még előre, aztán beesteledett. Erős szél kavarta fel az avart és kergette egy roppantul nagy fűcsához, mely félig eltűnt a fák sűrűjében, s addig az útig ért, mely az előttük volt.

Két óra óta szakadó eső áztatta fel az agyagos talajt. Nem aggódva maga miatt és eléggé megbízva lovában, Diana kedvére engedte és nem fékezte az állatot; Aurilly jobbján lovagolt, Remy balján. Aurilly a tó partján léptetett, Remy az út közepén.

A fák sötét, zöld boltíve alatt, az út könnyű kanyarulatán nem mutatkozott emberi lény.

Diana egyszer csak érezte, hogy lovának nyerge,

melyet, mint közönségesen, Aurilly csatolt fel, megmozdul és megesúszik a ló derekán; odakiáltott Remynek, ki leugrott lováról s lehajolt, hogy megszoríthassa a hevedert. Abban a pillanatban Aurilly közeledett a hölgyhöz, ki csakis lovával volt elfoglalva, és törének hegyével elmetszette álarcának selyem tartózsínórját. Mielőtt észrevette volna ezt a mozdulatot vagy arcához kaphatott volna kezével, Aurilly lekapta az álarcot és arcával Dianához hajolt, ki meg ő hozzá hajolt. Szemük szörnyű pillantással találkozott; senki sem mondhatta volna meg, hogy melyik volt kettőjük közül sápadtabb és fenyegetőbb.

Aurilly érezte, hogy hideg veríték gyöngyözik homlokán; leejtette az álarcot s a tört és kezét összecsapva, rémülten kiáltotta:

— Szent Isten! . . . A monsoreau-i hölgy!!!

— Ezt a nevet nem fogod még egyszer kimondani!
— kiáltotta Remy s megragadta derékövénél fogva és leemelte a lóról Aurillyt. Mindketten a földre gurultak. Aurilly kinyújtotta kezét, hogy újra magához keríthesse a tört. De Remy föléje hajolt, mellére térdelt és így szólt:

— Nem, nem, Aurilly, itt maradsz!

Aurilly emlékezetéről leszakadt az utolsó fátyol, mely még takarni látszott.

— Haudoin! — kiáltotta — meghaltam!

— Még nem, de mindjárt, — mondotta Remy.

És balkezét szájára tapasztotta a nyomorultnak, ki vergődött alatta, jobbával pedig kivonta kését a hüvelyéből.

— Most már igazad van, — mondotta — most már meghaltál, Aurilly.

És az acélpenge eltűnt a lantverő torkában.

Merev pillantással, kezével nyeregkápájára támaszkodva, de irgalom nélkül, nem vette le szemét Diana erről a szörnyű jelenetről. De mikor látta, hogy a vér felbuggyan a kés nyomán, hátravetette magát és meredten, mintha meghalt volna, leesett lováról.

Remy ebben a pillanatban nem gondolt reá; megmotozta Aurillyt, elvette tőle a két aranytekerest,

követ kötött a holttest nyakára és a tóba lökte. Az eső mindegyre zuhogott az égről.

— Oh! Istenem! — mondotta — töröld el igazgatszolgáltatásod nyomát, mert még más bűnöst is utól kell érnie.

Aztán megmosta kezét a sötét állóvízben, karjai közé fogta a még mindig alélt Dianát, lovára emelte, és úrnőjét tartva, maga is felszállt lovára. Megrettenve a farkasok vonításától, melyek közeledtek, mintha csábította volna őket ez a jelenet, Aurilly lova eltűnt az erdőben.

Mikor Diana magához tért, az utasok, szót sem váltva, tovább indultak Chateau-Thierry felé.

HARMINCKETTIK FEJEZET

III. Henrik király nem hívja meg reggelire Crillont, Chicot pedig maga hívja meg magát

Annak a napnak a reggelén, mely a la fèrei erdőben történt események után virradt fel, a francia király körülbelül kilenc órakor kelt ki fürdőjéből. A komornyik, ki finom gyapjútakaróba pólyálta és két sűrű vattából készült lepedővel dörgölte le, átengedte helyét a fodrászoknak, kik aztán a maguk részéről az illatszeres embereknek és az udvaroncoknak kezére adták a királyt.

Mikor az utóbbiak elmentek, a király hivatta udvarmesterét és azt mondotta neki, hogy szeretne más valamit kapni a szokott húslevesnél, mert úgy érzi, hogy ma reggel jó étvágya van.

Ez a hír erősen legitimista örömet keltett az egész Louvreban, s a konyhákból kezdett szétterjedni a húsételek gőze, mikor Crillon, a francia testőrség ezredese, belépett ő felségéhez és parancsait kéret.

— Jó Crillonom, — mondotta a király — tégy ma reggel, amit személyem javát illetőleg akarsz, de az Isten szerelmére, ne kényszeríts, hogy király legyek; ma egészen jókedvű és boldog ember vagyok; úgy

érzem, mintha nem volna egy uncia súlyom és szabadon röpködnék a levegőben. Éhes vagyok, érted-e barátom?

— Annál inkább értem, sire, mert magam is erősen éhes vagyok, — felelte az ezredes.

— Oh, te, Crillon, te mindig éhes vagy, — felelte a király kacagva.

— Nem mindig, sire, oh, nem, felséged túloz, de napjában háromszor mindig — és felséged?

— Oh, én egyszer az esztendőben, és akkor is csak úgy, ha jó híreket kaptam.

— Harnibieu! Úgy látszik, jó híreket kapott, sire. Annál jobb, annál jobb, mert úgy veszem észre, mind ritkábbá válnak.

— Egyáltalában nem, Crillon; de ismered azt a közmondást?

— Oh, igen, hogy jó hír a semilyen hír; nem bízom a közmondásokban, sire, és különösen ebben az egyben nem; nem kapott semmi hírt Navarából?

— Semmit. Ami mindenesetre azt bizonyítja, hogy ott alszanak.

— És Flandriából?

— Semmit.

— Semmit? Bizonyság rá, hogy ott verekszenek. És Párisból?

— Semmit.

— Bizonyság rá, hogy ott összesküvéseket termelnek.

— Vagy gyermekeket, Crillon; oh, a gyermekekről szólva, Crillon, azt hiszem, hogy lesz nekem is.

— Felségednek! — kiáltotta Crillon a legnagyobb mértékben elcsodálkozva.

— Úgy van, a királyné azt álmodta az éjjel, hogy másállapotban van.

— Végre, sire!

— No, mi az?

— Nagy örömmel hallom, hogy felséged kora reggel éhes. Isten önnel, sire.

— Eredj, jó Crillon, eredj.

— Harnibieu, sire, — felelte Crillon — minthogy

felségednek oly kitünő étvágya van, meg kellene hívna engem is a reggelire.

— És miért, Crillon?

— Mert az emberek azt mondják, felséged a levegőből él, azért is fogy annyira, mert a levegő rossz, tehát el lettem volna ragadtatva, ha mondhattam volna: „Harnibieu, merő rágalom az egész, a király csak úgy eszik, mint bárki más.“

— Nem, Crillon, nem, ellenkezőleg; hadd higgyék, amit hisznek; elpirulok, ha úgy eszem alattvalóim előtt, mint más halandó. Tehát értsd meg: a királynak költői lénynek kell maradnia és mindig csak fenségesnek kell mutatkoznia. Hallgasd meg ezt a példát.

— Hallgatom, sire.

— Jusson eszedbe Alexander király.

— Melyik Alexander király?

— Alexander Magnus. No persze, igaz, hogy nem értesz latinul. Nos hát, Nagy Sándor szeretett katonái előtt fürdeni, mert Sándor szép, arányos testű és meglehetősen kerekded idomú ember volt, amiért Apollóhoz, sőt Antinoushoz szokták hasonlítani.

— Oh, oh, sire, pokoli módon rosszul cselekedné, ha úgy tenne, mint ő s az emberei előtt fürödnék meg, mert felséged nagyon sovány, szegény királyom.

— Eredj, derék Crillonom, — mondotta Henri s megveregette a vállát — kitünő pokróc vagy, nem hizelkedel nekem. Nem vagy udvaronc, öreg barátom.

— Nem hív meg felséged a reggelire sem, — felelte Crillon jólelkű kacajjal, aztán inkább elégtelen, mint elégedetenül, elbúcsúzott a királytól, mert a vállveregetés többet ért neki, mint az elmaradt reggeli.

Mihelyt Crillon elment, asztalt terítettek. A királyi asztalnak túltett önmagán. A fogolyesírkéből szarvasgombával és gesztenyével készült vagdalék mindjárt magára vonta a király figyelmét, melyet már a szép osztriga is kísértésbe ejtett. A szokott erős húslevest, az uralkodó húséges erősítőjét, semmibe sem vette.

A király a fogolyesírkén kezdette. Negyedszer töltötte meg vele a száját, mikor könnyű léptek surolták mögötte a padlót, egy szék zörrent meg kicsiny kezein s egy jól ismert hang kért élesen terítéket.

A király hátrafordult, így kiáltott:

— Chicot!

— Személyesen.

És régi szokásának megfelelően, Chicot elnyújtzkodott székén, tányért, villát vett maga elé, s kezdette az osztrigával megrakott tálból szó nélkül maga elé szedni és citromlével áztatni meg a legnagyobbakat és legkövérebbeket.

— Itt vagy, visszatértél!

— Csitt! — intett neki Chicot a kezével, mert a szája tele volt. És felhasználta a király felkiáltását arra, hogy maga elé húzta a fogolyesirke-vagdalékokat.

— Megállj, Chicot, ez az én tányérom! — kiáltotta Henrik és kinyújtotta a kezét.

Chicot testvériesen megosztzkodott uralkodójával és visszaadta neki a fele részét. Aztán bort töltött magának, a fogolyról áttért a tonhalra, a tonhalról a töltött rákra, megitta végezetül a királyi erős húslvest, sóhajtott egyet és így szólt:

— Már nem vagyok éhes.

— Mordieu! Remélem, hogy nem, Chicot.

— Oh, jó reggelt, királyom, hogy vagy? Úgy veszem észre, ma reggel nagyon friss egészségnak örvendsz.

— Úgy-e, Chicot?

— Pompás színecskében vagy. Természetes-e?

— Való igaz, hogy ma reggel nagyon jó kedvem van.

— Annál jobb, királyom, annál jobb. Oh, de a reggeli még nem ért véget, hátra van még néhány apró nyalánkság.

— Van itt cseresznye, melyet a montmartrei hölgyek főztek be.

— Nagyon cukros.

— Mazsolával töltött dió.

— Piha, benne hagyták a magot a szőlőszemekben.

— Nem vagy megelégedve semmivel.

— Becsületemre, minden romlik, még a konyha is, s az ember mind rosszabbul él az udvarodnál.

— Vajjon a navarrai király udvaránál jobban élnék? — kérdezte Henri kacagva.

- No, no, nem mondom, hogy nem.
- Akkor nagy változások történtek ott.
- Oh, ami azt illeti, el sem hiheted, hogy milyenek, Henriquet.
- Beszélj valamit az utazásodról, szórakoztatni fogsz vele.
- Nagyon szívesen, éppen azért jöttem. Hol kezdem? Az elutazásomon?
- Ne azon. Ugy-e, kitünően utaztál?
- Láthatod, hogy egy darabban tértem vissza.
- Igen, beszéld el hát, hogyan érkeztél Navarrába.
- Mit művelt Henrik, mikor megérkeztél?
- Szerelmet.
- Margottal?
- Oh, dehogy.
- Csodáltam is volna; tehát még mindig hűtlen a feleségéhez, az Istentelen hűtlen Franciaország leányához; szerencse, hogy az visszaszolgálja neki. És ki volt Margot vetélytársnője, mikor odaérkeztél?
- A Fosseuse.
- Montmorency leány. Oh, nem is rossz annak a bearni medvének. Itt egy parasztleányról, egy kertész leányáról, egy polgári leányzóról szólt a hír.
- Oh, az már régen volt.
- Margot eszerint megesalt nő?
- Amennyire nő csak lehet.
- És haragszik miatta?
- Veszettül.
- És bosszut áll?
- Azt hiszem.
- Henri kimondhatatlan örömmel dörgölte kezét.
- Mit fog tenni? — kiáltotta kacagva — megmozgathe-e eget és földet, ráuszítja-e Spanyolországot Navarrára, Artoist és Flandriát Spanyolországra? Kis Henriquet bátyját fogja-e segítségül hívni kis férje, Henriot ellen?
- Az is meglehet.
- Láttad?
- Láttam.
- És mit tett abban a pillanatban, mikor elhagytad?

— Oh, nem találád el.

— Készült más szeretőt választani.

— Bábaságra készül.

— Hogyan, bábaságra? Hogyan értsem?

— Oh! csak forgasd a szemedet, amíg akarod; azt mondom, hogy a nővéred szüléshez készült, mikor elutaztam.

— Saját számlájára? — kiáltotta Henrik elsápadva; — csak nem akar lebetegedni Margot?

— Nem, férjének számlájára; tudhatod, hogy az utolsó Valoisk nem dicselkedhetnek a termékenység erényével. Az ördögbe! Másképp van az a Bourbonoknál.

— Margot tehát csakugyan gyermekágynál segédkezik?

— Valósággal.

— Kinek?

— Fosseuse kisasszonynak.

— Csakugyan, nem érthetem.

— Magam sem, de nem akartam sokat beszélni erről a dologról, csak meg akartam mondani, hogy hogyan állnak a dolgok.

— Talán csak önvédelemből egyezett bele abba a megaláztatásba.

— Bizonyára volt köztük harc; de mihelyt volt harc, az egyik vagy másik félnek alul kellett maradnia. Nővéred kevésbé volt erős, mint Henri, annyi az egész.

— Mondhatom, örülök rajta.

— Rossz testvér.

— Szidjuk egymást kölcsönösen, úgy-e?

— Azt hiszem, hogy alapjában véve nem imádják egymást.

— De látszólag?

— A legjobb barátok a világon.

— Igen; de egyszer majd egy új szerelem teljes meg hasonlításba dönti őket.

— Ez az új szerelem már megjött, Henrik.

— Ugyan!

— Beesületemre, de megmondjam, hogy mitől tar-

tok? Attól tartok, hogy ez az új szerelem kibékíti őket, ahelyett, hogy elszakítaná őket egymástól.

És Chicot kanalanként, félig tréfás, félig komoly szavakkal beadogatta királyának azt a keserű valóságot, hogy Henrik sógora a megtagadott hozományt Cahors képében győzelmes ostrommal maga szerezte meg magának.

— Mordieu! — kiáltotta Henrik dühösen, az én városomat! elhódította az én városomat!

— Az ördögbe, — megértheted, Henriquet; nem akartad odaadni, holott megígérted, tehát kénytelen volt reászámni magát, hogy elvegye tőled. De várjunk csak, itt van egy levél, melyet megbízása szerint személyesen kell átadnom.

E szavakkal Chicot levelet vett elő a zsebéből és átadta a királynak. Az a levél volt, melyet Henrik Cahors bevétele után írt sógorának.

HARMINCHARMADIK FEJEZET

Henrik hírt hall északról

A király egészen magán kívül volt, s alig tudta elolvasni azt a levelet, melyet Chicot adott át neki. Aközben, hogy türelmetlen kapkodással olvasta a bearnai latin mondatait, Chicot egy nagy velencei tükkörből figyelte saját testtartását és azt a végtelen daliásságot, mely katonás ruhájában előmlött egész lényén. Végtelen, ez a helyes jelző, mert Chicot sohasem volt oly pompás színben, mint ezúttal; kissé kopasz fején hegyes sisak volt, a német sisakhoz hasonló; egy pillanatig azzal vesződött, hogy újra felcsatolta a fegyverek súrlódásától megkopott bivalybőrzubbonyát, melyet reggeli közben levetett magáról. Aközben pedig, hogy reácsatolta páncélját, ráadásul megpengette sarkantyúját, mely inkább volt alkalmas arra, hogy felvágja a ló hasát, mint hogy sebesebb vágatásra biztassa az állatot.

— Ó! elárultak! — kiáltotta Henrik, mikor végigolvasta a levelet. Elfoglalták Cahorst!

— Még pedig annak rendje és módja szerint.
— Tehát vannak tábornokai, mérnökei?
— Semmiesetre sincsenek — a bearni nagyon is szegény ahhoz; miből fizetné őket? Nem, ő maga végez mindent.

— És . . . verekszik? — kérdezte Henrik némi megvetéssel.

— Nem merném állítani, hogy kezdettől fogva nagy lelkesedéssel cselekedte volna, de aztán hanyatt-homlok vetette magát az ütközetbe és úgy úszkált a megolvadt ólomban és a tűzben, mint a szalamander.

A király hirtelen felállt és nagy léptekkel járt fel s alá a szobában.

— Nagy vereségem az! — kiáltotta; — kacagni fognak rajtam, gúnyos verseket írnak majd rólam. Mordieu! Szerencsére az a gondolatom támadt, hogy elküldtem a sürgetve kért segítséget Ferencnek. Anvers meg fog vigasztalni Cahorsért, az észak jóvá fogja tenni a dél hibáját.

— Amen, — mondotta Chicot és nyalánsággal akarva befejezni a reggelit, a király cukorkaszelen-céjébe nyúlt.

Ebben a pillanatban kinyílt az ajtó és a huissier jelentette:

— Du Bouchage gróf úr!

— Oh! — kiáltotta Henrik — nem megmondottam, Chicot, hogy hírt kapok? Lépjen be gróf, lépjen be!

Az ajtónálló félrevonta a függönyt, s az ajtó keretében, mint valami Holbein- vagy Tizian-kép, megjelent du Bouchage Henri. Lassan előrement és meghajtotta térdét a padló szőnyegén.

— Mindig halovány, — kiáltotta a király — mindig szomorú. Hallod-e, barátom, egy pillanatra ölts ünnepi arckifejezést és ne vágj oly sötét képet a jó hírhez; beszélj szaporán, du Bouchage, mert szomszám elbeszélésekre. Flandriából jöttél?

— Onnan sire.

— Hozott Isten. És Anvers? Hogy vagyunk Anvers-rel?

— Anvers az orániai hercege.

Az orániai hercege? Hogyan értsem? Hát nem Anvers felé tartott öcsém?

— De igen, sire, csakhog^y most már többé nem Anvers, hanem Chateau-Thierry felé tart.

— Elhagyta a hadsereget?

— Nincs többé hadserege, sire.

— Oh! kiáltotta a király megtántor^odva, és visszaro^skadt a karosszékébe; — de Joyeuse?

— A bátyám, sire, tengerészeivel a vitézség csodáit művelte, fedezte az egész visszavonulást, aztán összegyűjtötte a szerencsétlenségből megmenekült kevés emberét és kíséretül adta az anjoui herceg urnak.

— Vereség, — rebegte a király. De egyszerre saját-szerű villám cikázott fel a szemében, s így kiáltott:

— Tehát öcsém elvesztette a flamandokat?

— Teljesen, sire.

— Helyrehozhatatlanul?

— Tartok tőle.

A király homloka, mintegy valami titkos gondolat fényétől, lassanként felderült.

— A szegény Ferencnek, — mondotta kacagva — nincs szerencséje a koronákkal. A navarrait elszalasztotta; kinyújtotta kezét az angol koronáért; megérintette Flandriáét; fogadjunk, du Bouchage, hogy szegény öcsém nem fog uralkodni soha, pedig oly nagyon szeretne.

— Ej, Istenem! mindig így van az, mikor az embernek oly nagy kedve van valamire! — mondotta Chicot ünnepélyes hangon.

— És a foglyok száma?

— Körülbelül kétezer.

— A halottaké?

— Legalább ugyanannyi. Köztük van Saint-Aignan úr is.

— Hogyan! a szegény Sant-Aignan meghalt?

— A vízbe fult.

— A vízbe fult? Tehát a Scheldének rohantatok?

— Nem. a Schelde rohant nekünk.

A gróf ekkör részletesen elmondotta a királynak a csata és a vízözön történetét. Henrik elejétől végéig oly

testtarással, oly némasággal, oly arckifejezéssel hallgatta, mely nem volt fenség nélkül.

Aztán térdeplőjére borult a szomszéd szobában, elvégezte imádságát, s egy pillanat múlva tökéletesen derült arccal tért vissza.

— Remélem, királyi módon fogadom az eseményeket, — mondotta. — Az a király, kit az Úr segít, nem ember többé. Rajta, gróf, kövesd példámat s minthogy bátyád épp úgy megmenekült, mint, Istennek hála, az én öcsém is, szedjük össze erőnket.

— Parancsára állok, felség.

— Mit kívánsz szolgálataid jutalmául, du Bouchage?

— Sire, — felelte a fiatal ember a fejét rázva — nem tettem semmi szolgálatot.

— Kétségbe vonom; de bátyád mindenestre tett szolgálatot.

— Őriásit, felség.

— Azt mondd, megmentette a hadsereget, vagyis inkább a hadsereg romjait?

— Abban, ami megmaradt belőle, nincs egy ember sem, aki nem mondaná, hogy bátyámnak köszöni életét.

— Nos, du Bouchage, elhatározásom, hogy kiterjesztem jótéteményeimet mindkettőtökre s ebben a Mindenhatót követem, ki oly szemmeláthatóan kegyel benneteket, mert mindkettőtöket egyformává, más szóval: gazdaggá, bátorlelkűvé és széppé tett. Szólj, du Bouchage, mit akarsz, mi a kívánságod?

— Minthogy felséged megtisztel azzal, hogy oly szeretettel szól hozzám, merek jóindulatához folyamodni. Meguntam az életet, sire, de idegenkedem attól, hogy megrövidítem életemet, mert Isten tiltja; minden megkerülő cselekedet, melyet becsületes férfiú ily esetben elkövethet, halálos bűn; tehát lemondok arról, hogy meghaljak az előtt az időhatár előtt, melyet Isten szabott életemnek; de irtózom a világtól, tehát el fogom hagyni.

— Barátom! — kiáltotta a király.

Chicot felvette a szemét és részvételteljesen nézett

a bátor, szép, gazdag, fiatal emberre, ki oly kétségbeesetten beszélt.

— Sire, — folytatta a gróf az eltökéltség kifejezésével — mindaz, ami egy idő óta történik velem, megerősít ebben a kívánságomban; Isten karjaiba akarom vetni magam, ki legfőbb vigasztalója a megszorodottaknak, mint ahogy korlátlan ura e világ boldog embereinek is; tehát legyen oly kegyes, sire, könnyítse meg számomra a lehetőséget, hogy mielőbb beléphessek egy papi szerzetbe, mert az én szívem, mint a próféta mondja, szomorú, mint a halál.

Chicot, a gúnyolódó Chicot, felhagyott karjainak és arcizmainak örökös játékával és zavaratlanul hallgatta ezt a fenséges fájdalmat, mely oly nemesen, oly őszintén szólt azon a mindenekfölött szelid és meggyőző hangon, mellyel Isten jókedvében ajándékozza meg néha az ifjúságot és a szépséget.

E fájdalmas kérelem hallatára a király is olvadni érezte szívét és így szólt:

— Oh, értem, barátom, szerzetesrendbe akarsz lépni, de még embernek érzed magad és félsz a megpróbáltatásoktól.

— Nem a szigorú próbáktól félek, sire, hanem attól az időtől, melyet még bizonytalanságban kell töltenem; nem, nem, nem a megpróbáltatásokat akarom enyhíteni, melyeket majd reám rónak, mert nem akarom megkímélni sem testemet a szenvedésektől, sem lelke-mét az erkölcsi szenvedésektől, hanem egyiket és másikat is meg akarom fosztani minden ürügytől, hogy visszatérhessenek a multhoz, egy szóval, azt akarom, hogy a földből hirtelen emelkedjék fel az a korlát, mely örökre elválaszt a világtól s mely az egyház szabályai szerint csak oly lassan nő, mint az élősövény.

— Szegény fiú, — mondotta a király — azt hiszem, jó hitszónok lesz belőle, úgy-e, Chicot?

Chicot nem felelt. Du Bouchage így folytatta:

— Megértheti, sire, hogy magában családomban is nagy harc támad; hogy legközvetlenebb rokonaimnál a leghevesebb ellenzésbe ütközöm; bátyám, a bíbornok,

ki oly jó s amellett oly világi, ezer ökot talál majd, hogy eltántoritson akaratomtól s ha nem sikerül meggyőznie, amiben bizonyos vagyok, Rómával fog előhozakodni, mely időhatárt szab meg minden rend és fokozat közt, felséged pedig éppen ebben mindenható, ebben fogom megismerni az erejét annak a kéznek, melyet felséged fejem fölé terjeszt. Azt kérdezte tőlem, sire, hogy mi a kívánságom; megígérte, hogy teljesíteni fogja; én pedig a kívánságomat mint látja, egészen Istenbe vetem; eszközölje ki Rómától, hogy mentsen fel a növendékidő kötelezettségétől.

A király merengve hallgatta és mosolyogva kelt fel, aztán megfogta a gróf kezét s így szólt:

— Megteszem, ami kívánsz, fiam. Istené akarsz lenni és igazad van benne, mert ő jobb urad, mint én vagyok. Kívánságod szerint fognak felszentelni, kedves gróf, megígérem.

— Felséged boldoggá tesz! — kiáltotta a fiatalember és oly elragadtatással esókolta meg Henrik kezét, mintha herceggé, pairré vagy Franciaország marsalljává nevezte volna ki. — Tehát úgy lesz!

— Királyi szavamra, nemesi becsületemre, úgy.

Du Bouchagenak átszellemült az arca, az elragadtatás mosolya röppent át ajkán; hódolatteljesen hajolt meg a király előtt, aztán eltiűnt.

— Boldog, nagyon boldog fiatalember ez! — kiáltotta Henrik.

— No! — felelte Chicot — azt hiszem, nincs miért irigyelned, nem sajnálatraméltóbb, mint te vagy, sire.

— De, megérted-e, Chicot, hogy barátságát ölt és egészen az égnek áldozza magát.

— Mondd csak, ki az ördög akadályoz téged is abban, hogy ugyanazt ne tedd? Ő hiába fog felmentést kérni bátyjától, a bíbornoktól; de én ismerek egy bíbornokot, ki neked meg fog adni minden lehető felmentést; ez még jobb lábon áll Rómával, mint te; nem ismered? Guise bíbornokot értem.

— Chicot!

— És ha a tonzúra nyugtalanít, a rue de la Coutellerie legszebb ollója, lelkekre, aranyolló és a világ

legszebb keze fõg meggazdagítani azzal a drága szimbólummal, mely aztán háromra fogja felvinni a számát azoknak a koronáknak, melyeket viseltél.

— Szép kezet mondottál?

— Talán bizony csak nem akarod lebecsmérelni Montpensier hercegnõ kezét, mikor már úgy nyilatkoztál a vállairól? Mily király vagy és mily szigorúnak mutatkozol alattvalóiddal szemben!

A király összeráncolta homlokát és végighúzta halántékán az egyik kezét, mely volt oly fehér, mint az a kéz, melyet Chicot említett, de bizonyára jobban remegett annál.

— No, no, — mondotta Chicot — hagyjuk ezt, mert úgy látom, untat ez a beszélgetés és térjünk vissza azokhoz a dolgokhoz, melyek személyesen érdekelnek engem.

Alig, hogy kimondotta Chicot ezeket a szavakat, Nambu ajtónálló megjelent a küszöbön és hangosan jelentette:

— Guise hercegnõ küldöttje õ felségéhez!

— Futár-e, vagy nemes? — kérdezte a király.

— Kapitány, sire.

— Jöjjön be, szívesen látom.

Ugyanabban a pillanatban belépett, tábori ruhában, egy csendõrkapitány és a szokott módon meghajolt a király elé.

HARMINCNEGYEDIK FEJEZET

A két cimbora

Chicot e bejelentés hallatára ismét leült; szokása szerint arcátlanul hátat fordított az ajtónak és szemét félig lehunyva, tünődésbe merült, amit elég gyakran megtett. Csakhogy mikor meghallotta Guise követének első szavát, összereszt.

Ennek következtében újra kinyitotta szemét. A király, aki csakis az érkezővel foglalkozott, szerencsére

vagy szerencsétlenségre nem vette figyelembe Chicotnak ezt a mindig sokatjelentő mozdulatát.

A küldőnc tíz lépésnyire állt attól a karosszéktől, melyben Chicot összehúzódott, s minthogy arcéle alig észrevehetően emelkedett a székhátlálya fölé, szeme láthatta a küldöttnek egész alakját, holott a küldött Chicotnak csak a szemét láthatta volna.

— Lotharingiából jött? — kérdezte a király a küldöttől, kinek alakja meglehetősen nemes, arckifejezése meglehetősen harcias volt.

— Nem, sire, Soissonsból; a herceg, ki egy hónapja nem volt távol ettől a várostól, ott adta át nekem ezt a levelet, melyet mély hódolattal nyújtok át felségednek.

Chicotnak villogott a szeme és nem tévesztette el a jövevénynek egyetlenegy mozdulatát, mint ahogy füle sem szalasztotta el egyetlenegy szavát sem.

A küldött kikapcsolta ezüstkapos zubbonyát és selyemmel bélelt bőrtársolyából, mely a szíve közelében pihent, nem is egy, hanem két levelet vett elő, mert az egyik magával húzta a másikat is, melyet pecsétjének viaszka tapasztott hozzá; mikor tehát a kapitány csak egyet akart elővenni, a másik leesett a földre.

Chicot szeme röptében követte ezt a levelet, mint ahogy a macska kíséri szemmel a madarat. Azt is látta, hogy a küldött a levél nem várt lehullásának pillanatában elpirul és zavarba esik, hogy mikor az egyik levelet átadja a királynak, a másikért le kell hajolnia.

De Henrik nem látott semmit. Henrik, a bizalom példaképe, nem vett észre semmit. Csak kibontotta és olvasta a neki átnyújtott levelet.

A követ, mikor látta, hogy a király elmerül az olvasásban, a maga részéről elmerült a király figyelésében s arcán keresni látszott a külső jeleket azoknak a gondolatoknak, melyeket a levél érdekes tartalma kelthetett lelkében.

— Ah! Borromeus mester! Borromeus mester! — dünnyögte Chicot és követte szemével Guise úr bizalmasának minden mozdulatát. — Ah! kapitány vagy és csak egy levelet adsz át a királynak, a másikat pedig a zsebedben tartod; várj csak, fiam, várj csak.

— Helyes! helyes! — mondotta a király és másodszor is figyelemmel és a legnagyobb elégtétellel olvasta végig Guise levelének minden sorát — menjen, kapitány, menjen és mondja meg a hercegnek, hogy hálafeleként fogadom ajánlatát.

— Felsőged nem tisztel meg írott válasszal? — kérdezte a követ.

— Nem, egy hónap, vagy hat hét múlva találkozni fogok vele, következésképpen személyesen fogom megköszönni neki. Elmehet.

A kapitány meghajolt és kiment a szobából.

— Láthatod, Chicot, — mondotta ezután a király barátjához, kit még mindig a karosszékekben hitt — láthatod, hogy Guise úr ment minden cselszövéstől. Ez a derék herceg meghallotta a navarrai eset hírért. Attól tart, hogy a hugenották el találják bízni magukat és fölütik a fejüket, mert hallotta, hogy a németek már erősítést akarnak küldeni a navarrai királynak. Mit tesz erre ő? Találd ki, mit tesz!

Chicot nem felelt; Henrik azt hitte, hogy magyarázatát várja és így folytatta:

— Felajánlja nekem azt a hadsereget, melyet Lotharingiában gyűjtött és jelenti, hogy hat hét alatt ez a hadsereg tábornokával együtt teljességgel rendelkezésemre fog állni. Mit szólsz hozzá, Chicot?

Mélyszéges hallgatás a gascognei részeről.

— Mondhatom, kedves Chicotom, — mondotta a király — megvan benned az a bolond hiba, hogy oly csökönyös vagy, mint egy spanyol öszvér, s hogy ha az ember elég szerencsésen felvilágosít egy tévedéséről, amire elég gyakran van példa, duzzogsz, oh, igen, duzzogsz, mint egy tökfilkó.

Egy püsszenés sem ellenkezett Henrik véleményével.

De volt valami, ami Henriknek még jobban visszatetszett, mint az ellenkezés, ez pedig a hallgatás volt.

— Azt hiszem, ez a fickó elég vakmerő volt, elaludni itt, — mondotta. — Chicot, — folytatta és a karosszékhez közeledett — királyod hozzád szól, fogsze már felelni?

De Chicot nem felelhetett, mert egyáltalában nem

volt ott. Henrik üresen találta a széket. Végigjártatta szemét az egész szobában; a gascognei ép oly kevéssé volt a szobában, mint a széken.

A királyt babonás félelem fogta el; néha azt gondolta magában, hogy Chicot természetfölötti lény, az ördög megtestesülése, mindenesetre a jóféle fajtából, de mégis ördögi.

Hívta Nambut. Az a leghatározottabban biztosította ő felségét, hogy látta Chicot urat öt perccel a követ távozása előtt kimenni a szobából, csak hogy oly óvatosan ment ki, mint aki nem akarja, hogy lássák, hogy elmegy.

— Úgy látszik, — mondotta Henrik aközben, hogy az imádkozó-szobájába ment — úgy látszik, Chicot bosszankodott, hogy nem volt igaza. Istenem! mily hitványak is az emberek! Valamennyire vonatkozólag mondom ezt, még a legszellemesebbekre vonatkozólag is.

Nambunak igaza volt; azon sisakosan és hosszú kardjával az oldalán, Chicot nesztelenül ment át az előszobán, de bármily óvatos volt, mégis csak pengett a sarkantyúja, mikor lement a lépcsőn, mely a király lakosztályából a Louvre kapujához vitt, s ez a zaj sokakat bírt arra, hogy megforduljanak, és ez sok hajlongást hozott Chicot konyhájára, mert ismerték Chicotnak a királyra való befolyását és sokkal mélyebben hajoltak meg előtte, mint akár az anjou herceg előtt.

A kapu egyik sarkában Chicot megállt, mintha a sarkantyúja szíját akarná megszorítani. Guise úr kapitánya, mint említettük, alig öt perccel ment el Chicot után, kit nem vett figyelembe. Lement a lépcsőn és átment az udvaron. Abban a pillanatban, mikor kilépett a Louvre kapuján és átment a felvonóhídon, sarkantyúpengés vonta magára a figyelmét, mintha saját sarkantyúja pengésének visszhangját hallaná. Megfordult, mert azt hitte, hogy a király utánaküld valakit és nem kis mértékben csodálkozott el, mikor a sisak alatt Briquet Róbert nyájas arcát és alamuszi vonásait ismerte fel.

- Corbeuf! — mondotta Borromeus.
- Ventre de biche! — kiáltotta Chicot.
- Kedves polgárom!
- Tisztelendő atyám!
- Ebben a harci sisakban!
- És ebben a bivalybőrzubbonyban!
- Örülök, hogy látom.

— Nagy megelégedésemre szolgál, hogy találkozom kegyelmeddel.

— És a két fránya ember néhány pillanatig habozva nézett egymásra, mint két kakas, mely viaskodni készül, s meg akarva félemlíteni egymást, sarkantyújára áll.

Borromeus tért át elsőnek a komoly hangnemről a szelidre. Arcizmai engedtek feszültségükből. Katonás nyíltsággal és szeretetreméltó nyájassággal mondotta:

— Uram Isten! Ugyancsak ravasz cimbora kelmed, Briquet Róbert mester.

— Én, tisztelendő uram? — felelte Chicot. — Kérem, mily alkalomból mondja ezt?

— A jakobinusok klostromában történtek alkalomból, mikor abban a hitben tartott, hogy csak egyszerű polgárember. Azt hiszem, tízszer ravaszabb és bátrabb ember kelmed, mint egy prókátor. meg egy kapitány együttvéve.

Chicot érezte, hogy ezt a bókot csak szájjal, nem pedig szívből mondják.

— Oh! oh! — felelte jámborul — mit mondjunk akkor kelmedről, Seigneur Borromeus?

— Rólam? És miért?

— Mert elhitette velem, hogy csak szerzetesbarát. Csakugyan tízszer oly ravasz lehet kelmed, mint maga a római pápa; és mikor ezt mondom, nem kisebbítem kelmedet, cimbora, mert a mostani pápa ugyancsak derék harekeverő, kelmed is elismerheti.

— Csakugyan azt gondolja, amit mond?

— Adta teremtetten! hát szoktam én hazudni?

— No, akkor hát szorítsunk kezét. — És kezét nyujtotta Chicotnak.

— Hát bizony a zárdában rosszul bánt velem, kapitány testvér.

— Polgárembernek hittem, mester és tudhatja, hogy minő véleménynel vagyunk mi katonaemberek a polgárfélékről.

— Igaz, — felelte Chicot kacagva, — szakaszottan úgy van vele az ember, mint a barátokkal, de azért mégis kelmed csapott be engem.

— Becsaptam?

— Hogyne; az álruhájával csapott be. Az oly derék kapitány, mint kelmed, nem cseréli fel ok nélkül a páncélt a csuhával.

— Katonaemberrel szemben nem fogok titkolódnui. Igen, vannak bizonyos személyes érdekeim a jakobinü-sok zárdájában; de kelmednek?

— Nekem is, de csitt!

— Nem beszélgetnénk egymással kedélyesen egy pohár bor mellett?

E szavaival Borromeus Chicot legtitkosabb kívánságát előzte meg és ez a megelégedettség csak még fokozódott, mikor Borromeus a *Bőség Szaruja* nevű közismert csapszékbe invitálta. Csakhogy Chicot úgy tett, mintha hírét sem hallotta volna annak a csapszéknek,

HARMINCÖTÖDIK FEJEZET

A Bőség Szaruja

Az az út, melyet Borromeus megjárattott Chicottal, nem is gyanítva, hogy Chicot ép oly jól ismeri, mint ő maga, gascognei barátunkat ifjúkorának szép napjaira emlékeztette. Csakhamar előtűnt lelkének szeme előtt a rue Saint-Jaques, a Saint-Benoit-kolostor és a kolostornak majdnem átellenében a *Bőség Szaruja* nevű csapszék, kissé megöregedve, kissé szurtosan, kissé roskatagon, de kívülről még mindig platán- és vadgesztenyefák lombjával árnyékolva, belül pedig fényes cinkancsókkal és ragyogó üstökkel felszerelve.

Chicot, azután, hogy az ajtó küszöbéről egy pillan-

tást vetett a ház külsejére és belsejére, púpossá hajtotta a hátát, még hat hüvelyknyit vesztett testének magasságából, melyet már a kapitány jelenlétében is csökkentett, hozzávette szatir-fintorát, mely éppen nem felelt meg nyílt egyéniségének és becsületes szemének, s így akart szerencsét próbálni, hogy ne ismerjen reá régi csaplárosa, Bonhomet.

Chicot Borromeus után kullogott és a *Bőség Szaruja* csaplárosa csakugyan nem vette észre, vagyis inkább nem ismert reá. Chicot ismerte a nagy ivónak minden zugát és ott is akart letelepedni, mikor Borromeus visszatartóztatta és így szólt hozzá:

— Mindez nagyon szép és jó, barátom, de e mögött a rekesz mögött van egy kis rejtett szoba, hol zavar-talanul lehet csacsogni és inni kettecskén.

— Menjünk hát oda, — mondotta Chicot.

Borromeus jelt adott a csaplárosnak, amivel azt akarta kérdezni tőle, hōgy: „Komám, szabad-e a kis szoba?”

Bonhomet szintén jeladással felelte: „Szabad!”

— Gyerünk, — mondotta Borromeus, és Chicot uramat, ki azt a látszatot keltette, mintha a folyósónak minden szögletében megbotlanék, abba a kis sarok-helyiségbe vezette, melyet oly jól ismernek azok, kik a *Monsoreau* hölgy című regényünket elolvasták.

— Várjon meg itt, — mondotta Borromeus, — élni fogok azzal az előjoggal, mely a törzsvendégeket megilleti itt.

— Miféle előjogról beszél?

— Magam megyek le a pincébe és magam választom ki a bort, melyet inni fogunk.

Borromeus kiment.

Chicot követte a szemével; mihelyt az ajtó bezárult mögötte, levett a falról egy képet s előtűnt alóla egy lyuk és e lyukon ki lehetett látni az ivószobába, a nélkül, hogy az embert bárki észrevette volna.

— Ah! ah! — mondotta Chicot — olyan csapszékbe vezetsz, melynek törzsvendége vagy; ah! olyan zugba vezetsz, amelyről azt hiszed, hogy ott nem lát engem senki s ahol hited szerint nem látok semmit; pedig ebben a zugban van egy kis rés és e rés következtében nem

tehetsz egyetlenegy mozdulatot sem, amelyet nem látnék. Oh! kapitányom, nagyon is emberedre találsz itt bennem!

S aközben, hogy kimondotta e szavakat, kimondotta pedig a megvetésnek oly kifejezésével, mely csak az ő tulajdona volt, szemét az átfurt rekeszfalra illesztette. Megpillantotta Borromeust, ki elég óvatosan ajkára tette ujját, aztán szólt valamit Bonhometnek, ki olimpusi fejbólintással hagyta jóvá kívánságait. A kapitány ajkának mozdulataiból Chicot, ki az efélében nagyon otthonos volt, kitalálta, hogy szavai körülbelül így szóltak:

— Szolgálj ki bennünket abban a kis szobában és ne jöjj be oda, bármily lármát hallasz.

Borromeus aztán kezébe vette azt a lámpát, mely mindig ott égett egy polcon, felmelt egy csapóajtót és maga ment le a pincébe.

Chicot mindjárt megkopogtatta valami sajtószzerű módon a kis szoba rekeszét. Bonhomet tüstént figyelmessé lett, felnézett a levegőbe és figyelt. Chicot másodszor is kopogtatott, mint aki csodálja, hogy nem felelték meg első hívásának. Bonhomet ekkor besietett a kis szobába és Chicot uramat pillantotta meg egyenes testtartásban és fenyegető arc kifejezéssel.

E látványra a koreszmáros felkiáltott; holtnak hitte Chicot uramat és azt gondolta, hogy kísértettel áll szemben.

— Mire véljem, mester? — mondotta Chicot. — Mióta hivatja magát kétszer oly emberrel, mint én vagyok?

— Oh! drága Chicot úr, — felelte Bonhomet — kegyelmed az, vagy az árnyéka?

— Akár én vagyok, akár az árnyékom, remélem, hogy attól a pillanattól fogva, mikor megismertél, pontról-pontra nekem engedelmeskedel.

— Oh! minden bizonnyal, kedves uram, csak parancsoljon.

— Bármit hallasz ebből a kis szobából és bármi tör-ténjék, remélem, bevárod, míg szólítalak.

— Ezt annál könnyebben tehetem meg, Chicot úr, mert társa is ugyanezt parancsolta meg nekem.

— Igen, de nem ő fog hívni, jól megértted, Bonho-

met úram, hanem én foglak hívni, ha pedig ő hív, hallod-e, annyi legyen az, mintha nem is hívna.

— Rendben van, Chicot úr!

— Jól van; most pedig küldd el valami ürüggyel minden vendégedet és tíz perc múlva oly zavartalanul és egyedül legyünk itt, mint ha azért jöttünk volna, hogy itt böjtöljünk nagypénteken.

— Tíz perc múlva, nemes Chicot úram, alázatos szolgálóján kívül nem lesz egy macska sem a csapszékben,

— Eredj, Bonhomet, eredj, a régi becsüléssel vagyok irántad, — mondotta Chicot méltóságteljes mozdulattal.

— Oh! Istenem! Istenem! mi történik most az én szegény házamban? — mondotta Bonhomet eltávozóban s minthogy hátrálva ment, belebotlott Borromeusba, ki tizenkét palack borral jött fel a pincéből.

— Hallottad-e, — mondotta neki Borromeus — tíz perc leforgásán túl egy lélek se legyen az egész csapszékben!

Bonhomet máskor oly gőgös fejével az engedelmeség jelét mutatta és kiment a konyhájába. Borromeus visszatért a kis zugolyba és ott találta Chicot urat, ki lábát előrenyújtva és mosolyogva várt reá.

Nem tudjuk, hogyan fogta meg Bonhomet a dolgot, de mire elmúlt a tizedik perc, kilépett házának küszöbén az utolsó diák és így szólt az utolsó írnokhoz, kit karonfogott:

— Ohó! az idő ma viharosnak mutatkozik Bonhomet mesternél; szeleljünk el innen, mert még utolér benünket a jégeső!

HARMINCHATODIK FEJEZET

Mi történt a Bőség Szarújának kis szobájában.

Mikor a kapitány tizenkét palackkal visszatért a kis szobába, Chicot oly jámbor és mosolygó arckifejezéssel fogadta, hogy Borromeus hajlandó volt félkegyelműnek tartani.

Az előkészületek nem tartottak sokká. Tapasztalt ivó létére a két bajtárs néhány jól megszózott falatot kért azzal a dícséretes szándékkal, hogy ne elégüljön ki

szomjúságuk. Bonhomet maga hozta meg nekik a kért ennivalókat és eközben a két vendég mindegyike utolsó figyelmeztető pillantást vetett reá.

Bonhomet felelt mindegyiküknek, de a jó megfigyelő nagy különbséget talált volna Borromeus felé és Chicot felé vetett pillantásaiban. A csapláros aztán kiment és a két ismerős hozzáfogott az iváshoz.

Kezdetben jó néhány tele poharat ürítettek anélkül, hogy szót ejtettek volna. Főképp Chicot viselkedett pompásan; egy szóval sem mondvá többet, mint emmit: „Lelkemre, pompás burgundi“ és „Lelkemre, kitűnő sonka!“ két palackot ürítettek ki, vagyis egy palackot mindegyik megjegyzésére.

— Istenemre! — mondotta magában Borromeus — ritka szerencse, hogy ily iszákos emberrel van dolgom.

Mikor a harmadik palackhoz értek, Chicot felve tette szemét az égre s így szólt:

— Csakugyan úgy iszunk, hogy még leisszuk magunkat.

— Persze, mikor a kolbászt úgy elsózták, — mondotta Borromeus.

És újra kiürítették a palackjukat.

A bor merőben különböző hatást tett a két cimborára: Chicotnak megoldotta, Borromeusnak lekötötte a nyelvét.

— Oh! — motyogta magában Chicot — hallgatsz barátom; nem bízol magadban.

— Oh! — mondotta Borromeus magában — fecsegsz, tehát lerészegedel.

— Hány üveg kell neked, cimbora, — kérdezte Borromeus — hogy jókedved legyen tőle?

— Négy; tudom én azt már.

— És hogy becsípj?

— Mondjunk hatot.

— És hogy elázzál?

— Vegyük a dupláját.

„Gascognei alak“, gondolta magában Borromeus, „dadog, pedig még csak a negyediknél tart.“

— Akkor ráérünk még, — mondotta Borromeus, s ötödik palackot vett ki a kosárból magának és ötödiket Chicotnak.

Chicot ugyanekkor észrevette, hogy a Borromeus jobbán levő négy palack közül némelyik félig, némelyik kétharmadrészben üres, de egészen üres egy sincs köztük. Ez megerősítette abban a gondolatban, hogy a kapitány rosszat forral ellene. Felállt, hogy átvegye az ötödik palackot, melyet a kapitány odanyújtott neki és nehezen állt meg a lábán.

— No, — mondotta — nem érezted?

— Mit?

— Hogy megmozdult a föld.

— Micsoda beszéd!

— Az ördögbe, hogy ne mozgult volna meg! jó szerencse, hogy a Bőség Szaruját jól építették meg, bár kakaslábon áll.

— Hogyan állna kakaslábon?

— Mindenesetre azon áll, mert forog.

— Úgy ám, — mondotta Borromeus, körömpróbáig üritve ki poharát; — magam is éreztem a hatását, csak éppen hogy nem találtam ki az okát. Most pedig, testvér, — folytatta Borromeus — mert, úgy-e bár, te is olyan kapitány vagy, mint én?

— Kapitány bizony, tetőtől-talpig.

— Ejnye, kedves kapitányom, akkor mégis mondd meg, mi volt az oka annak az alakoskodásnak?

— Miféle alakoskodásnak?

— Annak, hogy álruhában voltál, mikor meglátogattad dom Modesteot.

— És minek öltöztem?

— Polgárnak. Mondd meg!

— Szívesen; de úgy-e, akkor aztán te is megmondod, hogy miért öltöztél barátoknak? Bizalomért, bizalmat.

— Áll az alkú.

— Kezet reá, — mondotta Chicot és kezét nyújtotta a kapitánynak.

Az egyenesen belecsapott Chicot tenyerébe.

— No most rajtam a sor, — mondotta Chicot.

És Borromeus keze mellé ütött.

— Hát akarod tudni, hogy miért öltöztem polgárnak? — kérdezte Chicot, s a nyelve mind nehezebben mozgott.

— Hogyne, kíváncsi vagyok reá.

— Aztán te is megmonddasz nekem mindent?
— Becsületemre, kapitányi szavamra, meg.
— Két szóból megtudhatsz mindent. Kémkedtem a királynak.

— Hogyan, kémkedtél?

— Kémkedtem.

— Eszerint foglalkozásod a kémkedés?

— Nem, kedvtelésem.

— Mit kémleltél ki dom Modestenél?

— Mindent. Kikémleltem előbb dom Modestet, aztán Borromeus testvért, aztán a kis Jakabot s végül az egész klastromot.

— És mit tudtál meg, érdemes barátom?

— Mindenekelőtt megtudtam, hogy dom Modeste nagy számár.

— No, ahhoz nem kellett valami nagy ügyesség.

— Bocsanat, bocsanat, III. Henrik ő felsége, akit senki sem mondhat együgyű embernek, az egyház világitó szövetnekének tartja és püspökké akarja tenni.

— No, nekem nincs ellenvetésem ez ellen az előléptetés ellen, sőt ellenkezőleg; jót nevetek; aztán mit vettél még észre?

— Észrevettem, hogy egy bizonyos Borromeus testvér nem barát, hanem kapitány.

— Oh! csakugyan, észrevetted?

— Első szempillantásra.

— Aztán?

— Észrevettem, hogy a kis Jakab vívótőrrel gyakorol, hogy megtanulja a kardvívást, és a céltáblán, hogy emberre lőhessen.

— Ah! észrevetted, — mondotta Borromeus a homlokát ráncolva; — és mit vettél még észre?

— Oh! adj innom, mert másképp nem emlékszem már semmire.

— Remélem észreveszed, hogy már a hatodik palackot kezded meg, — mondotta Borromeus kacagva.

— Be is csipek, és nem állítom az ellenkezőjét; hát filozofálni jöttünk ide?

— Nem, inni jöttünk.

— Akkor hát igyunk, — mondotta Chicót és megtöltötte poharát.

— No! — kérdezte Borrömeüs, mikor eleget tett Chicot kívánságának — emlékszel már?

— Mire?

— Arra, amit a zárdában láttál. Hát mit láttál?

— Láttam, hogy a barátok nem papok, hanem katonák s ahelyett, hogy döm Modestenek fogadnának szót, neked engedelmeskednek. Azt láttam.

— Oh! mit nem mondasz! De bizonyára még egyebet is láttál.

— Láttam, hogy a barátok nem papok, hanem katonák, elvesztém az emlékezőképességemet.

És Chicot, mikor a palackja kiürült, Borrömeüsnek nyújtotta oda poharát, aki a magából töltött neki.

Chicot kihajtotta a poharát, s lélegzetet sem vett ívásközben.

— No? Emlékszünk már? — kérdezte Borrömeüs.

— Emlékszünk-e? — azt hiszem, hogy emlékszem.

— Mit láttál még?

— Láttam, hogy összeesküvés van ott.

— Összeesküvés! — kiáltotta Borrömeüs és elsápadt.

Aztán ki ellen?

— A király ellen.

— Minő szándékkal?

— Azzal a szándékkal, hogy elfogják.

— És mikor akarták elfogni?

— Mikor visszatért Vincennesből.

— A mennyköbe!

— Hogyan mondod?

— Semmi. Oh! azt láttad?

— Azt láttam.

— És megmondtad a királynak?

— Istenemre! hiszen azért mentem oda.

— Akkor hát te vagy az oka, hogy a csíny nem sikerült?

— Én.

— Mennykő és villám! — dörögte Borrömeüs a fogai közt.

— Mit mondasz?

— Azt mondom, hogy jó szemed van, cimbora.

— Ugyan! — felelte Chicot dadogva; — láttam én ott egészen más dolgokat is. Adj ide egyet a te palack-

jaid közül és csodálkozol majd, ha elmondom, hogy mit láttam.

Borrómeus sietett eleget tenni Chicót kívánságának.

— Beszélj! — mondotta.

— Láttam egyszer Mayenne urat megsebesülve.

— Ugyan!

— Csoda is! Az utamba került. Aztán láttam Chahors bevételét.

— Hogyan, Chahors bevételét! Tehát Chahorsból jöttél?

— Hogyne. Oh! kapitány, csakugyan szép volt nézni; oly vitéz embernek, mint te, örült volna a szíve.

— Nem vonom kétségbe; tehát együtt voltál a naryarrai királlyal?

— Úgy, mint most teveled.

— És elhagytad?

— El, hogy megvigyem a hírt a francia királynak.

— És a Louvreból jöttél?

— Negyedórával előbb, mint te.

— Minthogy azóta mindig együtt voltunk, nem kérdezem tőled, hogy a Louvrebán való találkozásunk óta mit láttál.

— Ellenkezőleg, csak kérdezz, mert szavamra, az a legkülönösebb.

— Beszélj hát!

— Még egy pohár bort, hogy megoldja a nyelvemet ... szinig; jól van. Nos cimbora, láttam, hogy mikor kivetted tarsolyodból ő fensége Guise herceg levelét, egy másik levelet leejtettél.

— Egy másikat? — kiáltotta Borrómeus és felszökött.

— Igen, azt amelyik itt van, — mondotta Chicót. És háromszor, vagy négyszer elvétve, Borrómeus bivaly bőr zubbonyára nyomta az úja hegyét, éppen oda, ahol a levél volt.

Borrómeus úgy megrázkódott, mintha Chicót ujja tüzes vas lett volna s mintha az a tüzes vas a mellét érte volna a zubbonya helyett.

— Ohó! — mondotta — még csak az kellene, hogy azt is tudnád, kinek szól az a levél.

— Nagy csoda! — mondotta Chicót s az asztalra ej-

tette mind a két karját; — Mōntpensier hercegnő nevére szól.

— Krisztusnak szent vére! — kiáltotta Borrromeus; — de remélem, nem szóltál, róla a királynak?

— Egy szót sem, de meg fogom neki mondani.

— És mikor?

— Majd ha szünetitőttam egyet, — mōndotta Chicot. És az asztalon levő két karjára hajtotta fejét.

— Ah! tudod, hogy a hercegnőnek szóló levél van nálam? — kérdezte a kapitány fojtott hangon.

— Nagyon tudom, — dadogta Chicot.

— És mihelyt elbír a lábad, a Louvreba mégy?

— A Louvreba megyek.

— És feljelentesz?

— És feljelentelek.

— Tehát nem tréfa, hogy a király megtud mindent?

— De, kedves barátom, — mondotta Chicot, fel-emelve fejét és zavaros szemmel nézett Borrromeusra; Megértheted; te összeesküvő vagy, én kém vagyok; én ennyit meg ennyit kapok minden összeesküvésért, melyről jelentést teszek; te összeesküvést szőttél, én feljelentelek. Mindegyikünk a maga mesterségét folytatja. Jó éjszakát, kapitány.

— Oh! — mondotta Borrromeus és lángoló szemmel nézett a cimborájára — oh, fel akarsz jelenteni, kedves barátom?

— Mihelyt felébredek, drága barátom; elintézett dolog.

— De tudnod kellene, hogy csakugyan felébredsz-e, — kiáltotta Borrromeus és szavai közben oly dühös tör-szúrást mért ívópajtásának hátára, hogy azt hitte, keresztül döfi és az asztalhoz szegzi. De kihagyta számításából azt a páncélinget, melyet Chicot dom Modeste fegyvertárából csent el. A tör, úgy tört ketté, mint az üveg, azon az erős páncélingen, melynek Chicot most másodszer köszönhetette életét. S mielőtt a gyilkos magához tért csodálkozásából, Chicot jobb karja úgy pattant fel, mint a rugó, félkört irt le s egy ötszáz font súlyú ökölesapást mért Borrromeus arcába, úgy hogy az vérbe borulva és összetörve dőlt a falnak.

— Borrromeus a következő pillanatban megint talpraállt, még egy másodperc, és kezében volt kardja.

De ez a két pillanat üntig elég volt Chicotnak arra, hogy megint felemelkedjék és kihuzza kardját. A bön minden gőze mintegy varázsütésre szállt el; Chicot félig a ballábára dőlt hátra, szemével meredten nézett, kézcsuklója biztos volt s készen állt fogadni ellenfelét.

Az asztal a rajta levő üres palackokkal olyan volt a két ellenfél között, mint a csatamező, és külön-külön bástya volt mindegyiköknek. De Borromeus meglátta a vért mely orráról arcára és arcáról a földre esorog, s ez a látvány annyira megrészegette, hogy elvesztve minden okosságát, oly közel rohant ellenfeleihez, amennyire az asztal lehetővé tette.

— Kétszeres barom, — mondotta Chicot — láthatod, hogy részeg vagy, mert nem érhetsz az asztal egyik végétől a másikig, az én karom pedig hat hüvelykkel hosszabb, mint a tied, s a kardom is hat hüvelykkel hosszabb a tiednél. Íme a bizonyíték.

És Chicot minden előretörés nélkül a villám gyorsaságával nyújtotta előre karját és homlokának közepén döfte Borromeust. Az felordított, de inkább dühében, mint fájdalmában, s minthogy mégis nagyon bátor ember volt, kétszeres elkeseredéssel támadott.

Chicot, még mindig az asztal tulsó oldalán, széket vett maga elé, egész nyugodtan leült, s a vállát vonva így szólt:

— Istenem! mily ostobák is a katonák! Azt mondják, tudnak bánni a karddal, s a legkisebb polgár is megölhetné őket, mint a szunyógot. No, nő! most meg a szememet akarja kiszúrni. Oh! az asztalra lépsz; még csak az kellett; de vigyázz magadra, tökkel ütött számmár, az alulról felfelé intézett döfés szörnyű, s ha akar-nám, felnyársalhatnálak, mint egy pacsirtát.

És hasonszúrta, mint az imént homlokön. Borromeus elpirult dühében és leügrott az asztalról.

— Így már szeretem, — mondotta Chicot — most egyformán vagyunk és beszélgethetünk vívás közben. Oh! kapitány, kapitány, tehát összeesküvéseink közben egynémelykor gyilkolunk is?

— Azt teszem a magam ügyéért, amit te a magadéért, — felelte Borromeus, visszatérítette a komolyabb

gondolatokhoz és akaratlanul megrettenve attól a sötét tüztől, mely Chicot szemében égett.

— Ez már beszéd, — felelte Chicot — de azért örömmel látom, barátom, hogy jobban értem a dolgot mint le.

Borromeus egy szúrással felelt, mely Chicot mellét érintette.

— Nem rossz, de ismerem ezt a szúrást; ez az, amelyekre a kis Jakabot tanítottad! Mondottam már, barátom, hogy többet érek, mint te, mert én nem kötöttem beléd, ha még oly nagy kedvet éreztem reá; mi több, engedtem végbevinni szándékodat, amennyiben nem sajnáltam tőled a hozzávaló lehetőséget, s még ebben a pillanatban is csak védekezem. Tudod-e, miért? azért, mert indítványozni akarok valamit.

— Semmi! — kiáltotta Borromeus, kit egészen kivett sodrából Chicot nyugalma. — Semmi!

És oly döfést intézett ellene, hogy keresztülszúrta volna a gascogneit, ha nem hátrál hosszú lábának egy lépésével, ami kisegítette az ellenfél kardjának távolából.

— Azért még is megteszem azt az indítványt, hogy aztán ne vádolhassam magam.

— Hallgass, — kiáltotta Borromeus. — Nincs szükségem reá, hallgass!

— Értsd meg, — felelte Chicot — a lelkiismeretem megnyugtatóására teszem; megértetted? Nem szomjazom a véredre és csak végső szükség esetében öllek meg.

— Csak ölj meg, ha tudsz, — kiáltotta Borromeus dühösen.

— Nem, egyszer életemben már kioltottam egy hozzád hasonlóan fránya ember életét, pedig az erősebb volt nálad is. Merem állítani, hogy ismerted, hiszen ő is a Guise család hívei közé tartozott és prókátor volt.

— Oh! David Miklós, — rebegte Borromeus és ijedten helyezkedett védelembe.

— Szóról-szóra úgy van.

— Oh, te ölted meg?

— Oh! Istenem, én, egy nagyon csinos kis döféssel, melyre megtanítalak, ha elfogadod ajánlatomat.

— Nő, hát mi az az ajánlat? Hadd hallom!

— Átlépsz Guise herceg szolgálatából a király szolgálatába, de anélkül, hogy elhagynád Guise herceg szolgálatát.

— Vagy is, hogy olyan kém legyek, mint te.

— Nem olyan, mert lesz köztünk némi különbség; engem nem fizetnek, de téged fizetni fognak; azzal kezded, hogy megmutatod nekem Guise herceg úrnak Montpensier hercegnőhöz írt levelét; megengeded, hogy másolatot készítek róla, én pedig békében hagylok a legközelebbi alkalomig. No! — nem vagyok kedves?

— Nesze! Ez a válaszom.

Borromeus válasza egy szúrás volt, melyet ellenfelének karja fölé intézett, oly sebesen, hogy kardjának hegye horzsolta Chicot vállát.

— Áh! áh! — mondotta Chicot — már látom, hogy mégis meg kell mutatnom David Miklós döfését; egyszerű, nagyon szép döfés.

— És Chicot, ki eddig csak védekező állásban volt, egy lépést tett előre és szintén támadott.

— Nézd ezt a szúrást, — mondotta Chicot — most cselvágást teszek mély kvartban.

És megtette cselvágását; Borromeus hátrálva védekezett, de mikor megtette az első lépést hátrafelé, kénytelen volt megállni, mert mögötte volt a deszkafal.

— No, úgy van, kivéded ezt a döfést, és ebben nincs igazad, mert az én csuklóm különb, mint a tied; tehát megkötöm a kardot, magas tercczel jövök vissza, erősen előretörök és találtalak, vagyis még inkább: meghaltál.

A döfés csakugyan villámgyorsan követte a magyarázatot és a finom penge, Borromeus mellébe hatolva, úgy csúszott át két borda közt, mint a tű, s mélyen és tompa hangon hatolt be a fenyődeszkafalba.

Borromeus szétvetette a két karját, kiejtette kezéből a kardot, szemei véresen dagadtak ki, szája kinyílt, véres tajték tört ki az ajkán, feje a vállára billent egy sóhajlás közben, mely hörgéshez hasonlított. Aztán a lábai megszűntek fentartani, s a teste összeroskadva, megtágitotta a szúrás helyét, de nem szabadíthatta el a deszkafaltól, melyhez Chicot pokoli kézesuklója odaszegte. A szerencsétlen úgy oda volt pányvázva ahhoz a

deszkafalhoz, mint egy óriási bősorkánypille, s a lábai zajosan koppantak meg rajta.

Hidegen és érzéketlenül, mint amilyen ily körülmények közt szokott lenni, különösen, mikor az a meggyőződés élt benne, hogy megtett mindent, amit lelkiismerete parancsolt, Chicot elbocsátotta a kardját, mely vízszintesen maradt a falba szegezve, kikapcsolta a kapitány övét, kiküttatta zubbonyát, kivette a levelet és olvasa címirását: „*Montpensier hercegnő*“.

A vér eközben habzó csikban folyt alá a sebből és a halálküzdelem fájdalma kiült Borromeus vonásaira.

— Meghalok; végem van, — rebegte; — Istenem, Uram, irgalmazdál lelkemnek!

Ez az utolsó fohász az isteni irgalomért oly ember részéről, ki, semmi kétség, csak végső pillanatában gondolt reá, megindította Chicotot.

— Legyünk könyörületesek, — mondotta és mint-hogy ennek az embernek meg kell halnia, haljon meg legalább minél kisebb szenvedéssel.

És közeledett a deszkafalhoz, erejét megfeszítve kihúzta belőle kardját, felfogta a testet és megakadályozta így, hogy a földre zuhanjon.

De nem volt szükség az utóbbi óvatosságra, mert gyorsan és hidegen jött a halál; megbénította már a legyőzött tagjait, Borromeus lábai meghajoltak, teste Chicot karjaiba siklott, aztán nehézkesen gurult a földre. Ez a rázkódtatás a fekete vér hullámát szöktette elő, amellyel együtt szállt el ami élet még volt Borromeusban.

Chicot kinyitotta az ajtót és Bönhomet mestert szólította.

Nem kellett kétszer hívnia; a csapláros az ajtóban hallgatódzott, csak azt nem tudta, hogy a két ellenfél közül melyik esett el.

Ki kell jelentenünk Bönhomet mester dicséretére, hogy arcán az igaz öröm kifejezése látszott, mikor meghallotta Chicot hangját és látta, hogy a gascognei nyitja ki az ajtót egészségben és sebesületlenül. Chicot, kinek figyelmét semmi sem kerülte el, észrevette ezt a kifejezést és lelke mélyén hálás volt érte.

Bönhomet reszketve lépett a kis szobába.

— Édes Jézusom! — kiáltotta, mikor megpillantotta a földön a kapitány véres holttestét.

Chicot megnyűgtatta a megrémült fogadóst, aztán megkenette vele olajjal a hátát, melyen tallérnyi sebhelyet hagyott Borromeus kardja, ő maga pedig lemásolta a lotharingiai herceg levelét.

A levél így szólt:

Kedves Hugom, az anversi vállalkozás egyébként sikerült, de reánk nézve kudarccal végződött; azt fogod hallani, hogy az anjoui herceg meghalt; ne hidd el, *él. Él.* Érted-e? Ezen fordul meg minden. Egy egész uralkodócsalád sorsa van benne ebben az egy szóban; ez az egy szó jobban választja el a lotharingiai családot Franciaország trónjától, mint a világ legmélyebb szakadéka.

De azért ne nyugtalankodjál túlságosan. Megtudtam, hogy két emberi lény, kikről azt hittem, hogy meghaltak, még a világon van, és a herceget e kétőnek életbenléte a halálra való nagy kilátással fenyegeti. Te hát csak Párisra gondolj; hat hét múlva eljön az idő, mikor a liga működésbe léphet; a liga tagjai tehát tudják meg, hogy közeledik a pillanat, és készülnen kell állniok.

A hadsereg talpon áll; tizenkétezer megbízható és jól felszerelt emberre számíthatunk; én e sereggel Franciaországba vonulok, azzal az ürüggyel, hogy megtámadom a német hügenottákat, kik navarrai Henrik segítségére sietnek; a hügenottákat megverem és a jóbarát álarcával Franciaországba vonulva, úgy lépek fel, mint aki űra a helyzetnek.

U. i. Teljes mértékben helyeslem a negyvenötökre vonatkozó terveket; de engedd kijelentennem, édes hugom, hogy több megbecsülésben részesítet azokat a fickókat, mint amennyit megérdemelnek.

Jóakaró bátyád,

Lotharingiai H.

— No, — mondotta Chicot — mindez világos, csak

az utóirat nem. Sebj, számon tartjuk majd azt az utóiratot.

— Kedves Chicot úr, — bátorkodott kérdeni Bonhomét, mikor látta, hogy Chicot végzett az írással — kedves Chicot úr, még nem mondotta meg, hogy mit tegyek a holttesttel.

— A dolog merőben egyszerű. Például tedd fel, hogy ha a szerencsétlen kapitány az utcán svájciakkal veszett volna össze, és sebesülten idehozták volna, nem fogadtad volna-e be?

— Már hogyne fogadtam volna be, ha csak kegyelmed egyenesen meg nem tiltotta volna, kedves Chicot úr.

— Tedd fel, hogy ebbe a szögletbe fektették le, és hogy minden odaadó gondviselésed mellett a kezeid közt adta ki lelkét. Ez szerencsétlenség volna, semmi más. Vagy nem?

— Mindenesetre...

— És szemrehányás helyett dícséretet érdemelnél emberszerető voltodért. Tedd fel, hogy halálának percében ez a szegény kapitány kiejtette a saint-antoinei jakobinusok perjelének előtted is jól ismert nevét.

— Dom Gorenflot Modeste nevét? — kiáltotta Bonhomét ámulattal.

— Úgy van, dom Gorenflot Modeste nevét. No, már most értesíteni fogod dom Modeste urat; dom Modeste ide siet, s minthogy a halottnak egyik zsebében megtalálják az erszényét, — megértheted, fontos, hogy azt az erszényt megtalálják, különös figyelmedbe ajánlom ezt — s minthogy a halottnak egyik zsebében megtalálják az erszényét, a másikon pedig ezt a levelet, senki sem fog gyanakodni.

— Értem, kedves Chicot úr.

— Mi több, még meg is jutalmaznak, nem hogy megbüntetnének.

— Nagy ember kegyelmed, drága Chicot úr; szaladok a jakobinusok zárdájába.

— Az ördögbe, várj még! Azt mondtam, hogy az erszényt meg a levelet.

— Igen! és a levél kegyelmednél van?

— Helyesen mondom.

— Ne mondjam meg, hogy elolvasták és le-
másolták?

— Istenemre, ne! hiszen éppen azért kapsz jutalmat,
mert a levélhez nem nyúlt senki.

— Tehát titok van abban a levélben?

— Miben nincs titok manapság, kedves Bönho-
metem?

E böles felelet után Chicót rendkívül ügyesen il-
lesztette vissza a pecsét alá a selyemzsineget, aztán
oly mesterségesen ragasztotta rá a viaszkot, hogy a
leggyakorlottabb szem sem találta volna rajta a leg-
kisebb repedést sem.

Mihelyt ez megtörtént, visszatette a levelet a halott
tarsolyába, saját sebére olajba és borseprőbe áztatott
gyolcsot tapasztatott, bőrére húzta a páncélinget, an-
nak is föléje húzta az inget, arra meg az újjasát, fel-
vette és letörölte kardját, visszarejtette hüvelyébe,
aztán eltávozott.

De még egyszer visszatért és így szólt:

— Igaz, én fizetek, minthogy ő meghalt.

És Chicót három aranytallért vetett az asztalra, a
titoktarás jeléül ajkára tette újját, és kiment.

HARMINCHETEDIK FEJEZET

A férj és a szerető

Nem minden megilletődés nélkül látta viszont
Chicot a csendes és kihalt rue des Augustinst, a szög-
letet, melyet az ő hajléka előtt levő házak alkottak és
végül saját házat magát, a háromszögletű fedelével,
szuette erkélyével és sárkányfejekkel díszített eres-
csatornájával.

Anyira félt, hogy csak gödröt talál e ház helyén,
hogy a ház a tisztaság, a nyájasság és a fény csodája-
ként tűnt fel előtte.

Aranytallérjait is hiánytalanul találta meg a ke-
resztgerendában, mert, mint tudjuk, oda rejtette el.

— Fékomadta, — dünnyögte Chicót, mikor kincsével
a szeme előtt a szoba közepén gubbaszkodott — fékom-

adta, van itt egy kitünő szomszédom, egy kiváló férfiú, ki tiszteletben tartotta és tiszteletben tartatta pénze-
met; csakugyan megbecsülhetetlen szolgálat ez mosta-
nában. Istenemre! Köszönettel tartozom ennek a barát-
ságos emberek, le is rogom neki még ma este.

Chicot ezután visszatette a gerendára a fedődesz-
kácskát, az ablakhoz ment és átnézett a szemközti házra.
Még mindig a régi szürke, kömör ház volt.

— Úgy látszik, még nincs itt az idő, mikor az embe-
rek le szoktak feküdni, — mondotta Chicot — azonkívül
pedig ezek az emberek, bizonyos vagyok benne, nem
rossz alvók; tehát nézzük csak meg.

Lement a lépcsőn és nem kis fáradsággal kedvessé
akarva tenni nevető vönásait, bekopogtatott a szomszéd
kapuján.

Hallotta, hogy járnak a lépcsőn, még pedig elég
gyors léptekkel, de mégis meglehetősen sokáig várt,
mielőtt másodszor is bekopogtatott.

Ez új felhívásra kinyílt a kapu és egy ember jelent
meg az árnyékban.

— Jó eset és hálás köszönet, — mondotta Chicot és
előnyújtotta kezét — visszatértem és azért jövök, hogy
kifejezzem hálámat, kedves szomszéd úram.

— Mi tetszik? — kérdezte egy hang, mely nagy csö-
dalkozásba ejtette Chicot uramat.

Az a férfi, aki kaput nyitott ugyanakkor egy lépést
tett hátrafelé.

— Ah! tévedtem — mondotta Chicot —, kegyelmed
nem volt szomszédom, mikor elutaztam és, uram bocsá'
még is ismerem kegyelmedet.

— Én is kegyelmedet, — felelte a fiatalember.

— Látom, Carmainges Ernauton vicomte úrhöz van
szerenésém.

— Kegyelmed pedig az Árny.

— Mondhatom, — kiáltotta Chicot — a felhőkből
pottyank alá.

— Mit kíván tőlem, uram? — kérdezte a fiatalember
kissé bosszús hangon.

— Bocsánatot kérek, úgy lehet, zavarom, kedves
uram.

— Nem zavar, de engedelmével bátor vagyok meg-
kérdezni, hogy mivel lehetek szolgálatára?

— Semmivel, ha csak azzal nem, hogy beszélni szeretnék a ház urával.

— Akkor beszéljen, mert a ház ura én vagyok.

— Kegyelmed? Kérem, mióta?

— Három nap óta.

— Érdekes! tehát a ház eladó volt?

— Úgy látszik az volt, mert megvettem.

— De a volt tulajdonosa?

— Mint látja, nem lakik már benne.

— Hol van?

— Nem tudom.

— Értsük meg egymást, uram. A volt tulajdonos húszonöt-harminc éves ember volt, de inkább negyvennek látszott.

— Nem; hatvanöt-hatvanhat éves ember volt.

— Nem értem.

— Kedves uram, — mondotta Ernauton udvariasan, de egyben jelntékenyen csökkentve a kapunyílás szélességét — kedves uram, sajnálom hogy nem szolgálhatok pontosabb felvilágosítással.

— Köszönöm, uram, — mondotta Chicot — majd máshol keresem.

De minthogy még mindig nem ment, Ernauton, ki nek arca a kapunak már csak nagyon kis részén látszott, így szólt:

— Mielőbb való viszontlátásig, uram.

— Még csak egy pillanatig, Carmainges úr.

— Uram, — felelte Ernauton — őszinte sajnálatomra nem maradhatok itt tovább; várok valakit, ki éppen itt fog kopogtatni és ez a valaki nagyon rossznéven venné tőlem, ha nem járnék el vele szemben a legnagyobb titoktartással, mikor fogadom.

— Ez elég, uram, értem, — mondotta Chicot; — bocsásson meg, hogy terhére voltam, már megyek.

S egy lépést tett hátrafelé és látta, hogy becsútkáztak orra előtt az ajtót.

Chicot elgondolta, hogy nagyon különös látni, hogy Ernauton így befészkelte magát a titokzatos házba, melynek lakói oly hirtelen tűntek el. Annál inkább gondolt erre, mert azokra a lakókra vonatkozott Guise herceg levelének az anjoui hercegre vonatkozó egyik mondata.

Aztán meg csodálkozott is, hogy a házat Ernauton-nak adták el, akinek nem volt pénze, hogy megvehesse.

— Igaz, — mondotta Chicot magában és a lehető legnagyobb kényelemmel rendezkedett be szokott megfigyelő helyén, a tetőcsatornája mögött — a fiatalember azt mondja, hogy látogatót vár és az a látogató nem más, mint egy nő. Manapság az asszonyok gazdagok gazdagok és sokat engednek meg maguknak.

Mikor Chicot ennyire jutott gondolataiban, tűnődését gyaloghintó érkezése zavarta meg, mely a *Merész Lovag* nevű fogadó oldaláról jött.

Ez a gyaloghintó a titokzatos ház kapuja előtt megállt. Fátyolos hölgy lépett ki belőle és csakhamar eltűnt a kapuban, melyet Ernauton félig nyitva tartott.

— Szegény fiú, — dünnyögte Chicot — nem tévedtem, csakugyan nőt várt, s most már megyek aludni.

Chicot felemelkedett; de mözdulatlanul állt meg.

— Tévedek, — mondotta — nem fogok aludni. De, ha nem alszom is, nem a lelkifurdalás miatt nem teszem, hanem alighanem a kíváncsiság miatt.

És újra leült. Körülbelül egy óra hosszáig maradt ebben a helyzetben, mikor úgy vélte, hogy az utca vége felől vágató ló dobogását hallja. Csakugyan meg is jelent nemsokára egy köpenybe burkolt lovag. Megállt az utca közepén és, mint látszott, tájékozódni igyekezett. Ekkor megpillantotta azt a csöportózatot, mely a gyaloghintó hordozóiból verődött össze. Egyenesen hozzájuk lovagolt, lehetett hallani kardjának csörgését, tehát fegyveres volt. A gyaloghintó hordozói ellenkezni akartak, de ő mondott nekik halkan néhány szót, és azok nemcsak hogy mély tisztelettel álltak félre, hanem egyikük még ki is vette kezéből lovának kantárszárát, mikor leszállt a nyeregből.

Az ismeretlen a kapuhoz tartott és erősen bezörgetett.

— Istenemre! — mondotta Chicot magában — okosan tettem, hogy itt maradtam! Nem csálódtam sejtelmeimben, melyek azt mondták, hogy különös dolgok történnek még itt. A férj ez, szegény Ernauton! Lesz mindjárt gyilkolás. De, ha csakugyan a férj, nagyon jól tette, hogy ily erős zörgetéssel adta tudtul érkezését.

De bármily erős volt a kopogtatás, nem nagyon siettek kaput nyitni.

— Nyissátok ki! — kiáltotta a zörgető.

— Nyissák ki! nyissák ki! — ismételték a gyaloghintó hordozói.

— Semmi kétség, — mondotta Chicot — ez a férj; azzal fenyegetődzött, hogy megkorbácsolja, vagy felkötötte a gyaloghintós embereket és a gyaloghintós emberek pártjára álltak. Elevenen nyúzzák meg a szegény Ernántont. De csak akkor ha tűröm, — tette hozzá Chicot — mert segítségemre volt, következképpen adandó esetben nekem is segítségére kell mennem.

Chicot lekasztotta a falról a hóna alá vette a hosszú kardját és setve ment le a lépcsőn. Nesztelenül nyitotta ki a kaput és meghúzódott az erkélyt támasztó oszlopok egyike mögött.

Alig, hogy odaért, a szemközti ház kapuja megnyílt az ismeretlennek a kuleslyuqon át súgva mondott szavára; de az ismeretlen a küszöbön maradt. Egy pillanat múlva a hölgy jelent meg a kapunyílásában. Elfogadta a lovag karját s a gyaloghintóhoz kísértette magát vele, a lovag aztán behúzta a kaput és ismét lóra ült.

— Semmi kétség, ő volt a férj, — mondotta Chicot. Egészben véve jó fiú, hogy nem keresgélt kissé a házban, hogy felvágghassa Carmainges barátom hasát.

A gyaloghintó elindult, a lovag kísérte.

— Istenemre! — mondotta magában Chicot — követnem kell ezeket az embereket, hogy megtudjam, ki csodák és hová mennek; megfigyeléseimből bizonyára jó tanácsot fogok meríteni Carmainges számára.

Chicot csakugyan követte őket, és nem kis mértékben csodálkozott, mikor látta, hogy a gyaloghintó a *Merész Lovag* fogadó előtt áll meg. Majdnem ugyanabban a pillanatban kinyílt az ajtó, mintha valaki részen állt volna.

Még mindig fátyolozottan, a hölgy kilépett a gyaloghintóból, bement az ajtón és a toronyba tartott, melynek ablakából világosság látszott.

A férfi nyomon követte.

Mindkettőjük előtt Fournichonⁿné lépdelt, gyertyát tartva a kezében.

— Hát ezt teljességgel nem értem, — mondotta Chicot és keresztbefonta karját a mellén.

HARMINCNYOLCADIK FEJEZET

Chicot kezd megérteni Guise herceg levelét

Chicotnak úgy rémlett ugyan, hogy valahol látta ezt az udvarias lovagot, csak nem volt képes pontosan emlékezni kilétére. De közben, hogy még az árnyékban húzódva meg, a kivilágított ablakra függesztette szemét, érdemes gascőgnei barátunk látta, hogy a fogadó ajtaja kinyílik és abban a fénysávban, mely kilövellt résén, valami olyanféle jelenik meg, mint egy kis szerzetesbarát fekete körvonalai.

Ez a kis barát egy pillanatra megállt, és felnézett arra az ablakra, melyet Chicot is szemmel tartott.

— Ohó! — dünnyögte Chicot — jakobinus csuhának látszik; vajjon Gorenflot mester annyira megalazította volna nyájának fegyelmét, hogy az éjszaka ily előrehaladott órájában és a zárdától ily messzire engedi csatangolni bárányait?

Chicot követte szemével a jakobinus barátot, ahogy lefelé ment az augusztinüsek utcáján, s valami különös ösztön azt sugta neki, hogy ebben a barátban fogja megtalálni azt a kulcsot, melyet eddig hiába keresett. Chicot szemében ismeretesnek tűnt fel a kis barát, ép úgy, mint az imént a lovagnak alakja is.

— Akármilyen legyek, — mondotta — ha ez a barátcsuha nem ahhoz a kis hitetlenhez hasonlít, kit útitársnak akartak adni mellém, s ki oly kitünően bánik a puskával és vívótőrrel.

Meg akarva bizonyosodni dolgában, Chicot még jobban megnyújtotta amúgy is eléggé hosszú lépteit. Csakhamar utól is érte a kivilágított ablakra még mindig vágyakozva visszanéző barátot, és látta, hogy nem csalatkozott.

— Hallja-e, kis fiú, — mondotta — hallja-e, kis Jakabom; hallja-e, kis Clementem. Álljon meg.

Oly katonásan és oly élesen mondotta ezt az utóbbi szót, hogy a kis barát megremezt hallatára.

— Ki szólít? — kérdezte felindult és inkább kihívó, mint jóakarató hangon.

— Én! — felelte Chicot és kiegyenesedett a jakobinus előtt; — én vagyok, nem ismeresz meg, fiam?

— Oh! Briquet Róbert úr, — kiáltotta a kis barát.

— Ugy van; de honnan jössz, kis éjjeli bagoly?

Reszketve felelte a fiatal emberke:

— Nem tudom, miket mond, Briquet úr. Dom Modeste küldött ide megbízással, ő maga is bizonyosságot tesz róla, ha megkérdezi...

— Csak nyugodtan, nyugodtan, kis szentem; úgy látszik, tüzet fogunk, mint a gyújtókanóc.

— Nincs rá oka az embernek, mikor olyannak hallja szólítani magát, amilyennek kegyelmed szólít?

— Oh! tudod, mikor az olyan ruha, mint a tied, ily késő éjszaka bújik elő egy csapszékéből...

— Én, csapszékéből!

— Már hogyne, hát az a ház, ahonnan jöttél, nem a Merész Lovaghoz címzett fogadó? Oh! láthatod, hogy megcsíptelek.

— Igaza van, — felelte Clement — de nem csapszékéből jöttem.

— Hogyan, a *Merész Lovag* ivója nem csapszék?

— Csapszék az olyan ház, ahol az ember iszik, s minthogy én nem ittam ebben a házban, ez a ház nem kem nem csapszék.

— A manóba! a megkülönböztetés finom, és ha nem tévedek mindenben, valamikor még nagy teológus válik belőled; de ha nem azért mentél ebbe a házba, hogy igyál, akkor miért mentél oda?

Clement nem felelt és Chicot a sötétben is leolvasta arcáról azt az erős elhatározást, hogy többé egy árva szót sem mond.

Chicot, minekutána hiába próbálta meg különböző módokon szólásra bírni a kis barátot, elhatározta, hogy hamissággal próbál szerencsét.

— De azért, kis öcsém, — mondotta, mintha első gondolatára térne vissza — de azért nagyon kedves kis barát vagy te; csakhogy kocsmába jársz, még pedig olyan kocsmába, ahol szép asszonyokat találni és elragadtatva állsz meg az előtt az ablak előtt, melyben látni az árnyékukat; kis barátom, kis barátom, megmondom dom Modestének.

A vágás talált, még pedig érzékenyebben, mint Chicot gondolta, mert kezdetben nem gyanította, hogy oly mély sebet ejt.

Jakab úgy fordult vissza, mint a kígyó, melyre rálépett valaki.

Nem igaz, — kiáltotta kipirulva szégyenletében és haragjában — nem nézek én az asszonyokra.

— Dehogynem, dehogynem! — folytatta Chicot — ellenkezőleg, volt egy nagyon szép asszony a *Merész Lovag*-ban, mikor te kijöttél onnan, és visszafordultál, hogy még egyszer láthasd. És tudom azt is, hogy a toronyban vártad, és tudom, hogy beszéltél vele.

Jakab erre már nem bírta tovább.

— Mindenesetre beszéltem vele, — kiáltotta. — Hát bűn asszonyokkal beszélni?

— Nem bűn, ha az ember nem saját ösztönéből és nem a sátán kísértésére hallgatva beszél velük.

— A sátánnak mindehez nincs köze, és kénytelen voltam beszélni azzal a hölgyel, mert megbíztak, hogy levelet adjak át neki.

— Dom Modeste bízott meg vele?

— Igen, ő, most pedig mondjon meg neki.

Chicot, ki egy pillanatig a sötétben tapogatódzott, e szavak hallatára úgy érezte, mintha hirtelen támadó villám világítaná meg agyának sötétségét.

— Oh! — mondotta — tudtam.

— Mit tudott?

— Azt, amit nem akartál megmondani.

— Még a *magam* titkát sem árulom el, hát még a *másokét*?

— Igen, de nekem, ki dom Modeste barátja vagyok, nekem, ki tudok előre mindent, amit mondhatnál....

A kis Jakab fejét rázva és hitetlenül mosolyogva nézett Chicotra.

— Elmondjam, amit nem akarsz elmondani? — kérdezte Chicot.

— Mondja el.

— Mindenekelőtt, — mondotta Chicot — a szegény Borromeus...

Jakabnak elborult az arca.

— Oh! — mondotta a fiú — ha ott lettem volna, másképp történt volna minden.

— Megvédted volna a svájciak ellen, akikkel összezördült?

— Megvédtem volna bárki ellen.

— Eszerint akkor nem ölték volna meg?

— Vagy engem is megöltek volna vele együtt.

— No, de nem voltál ott, s a szegény öreg egy piszkos csapszékben halt meg, és haldokolva dom Modeste nevét ejtette ki?

— Úgy van.

— Értesítették róla dom Modestet?

— Egy ember jelent meg egészen kikelve és fel-lármázta az egész zárdát.

— Dom Modeste pedig előállította a gyaloghintáját és a *Bőség Szarujá*-ba vitette magát?

— Honnan tudja?

— Oh, még nem ismeresz, kis barátom; egy kicsit boszorkamester is vagyok.

Jakab két lépéssel hátrált.

— Ez még nem minden, — folytatta Chicot, ki beszéde közben mind tisztábban látott saját szavainak világosságánál — levelet találtak a halott tarsolyában.

— Úgy van, levelet.

— És dom Modeste megbízta az ő Jakabkáját, hogy vigye el címzettjének azt a levelet.

— Úgy van.

— És a kis Jakab tüstént a Guise-palotába szaladt.

— Oh!

— Ahol nem talált senki mást...

— Szent Isten!

— Mint Mayneville urat.

— Irgalom!

— Ki Jakabot a *Merész Lovag* nevű fogadóba vezette.

— Briquet úr! Briquet úr, ha azt is tudja!

— Mennykő és villám, láthatod, hogy tudom, — kiáltotta Chicot diadalmasan.

— Tehát láthatja, Briquet úr, hogy nem vagyok bűnös.

— Nem, felelte Chicot — nem vétkeztél sem tettel, sem mulasztással, de annál inkább gondolatban.

— Én?

— Hogyne, mert a hercegnőt nagyon szépnak tartod.

— Én!!

— És visszafordulsz, hogy még egyszer láthasd az ablakban.

— Én!!!

A kis barát elpírult és hebegve mondotta még:

— Igaz, hogy olyan, mint az a Szűzmária-kép, mely anyám ágya fölött függött.

— Oh! — dünnyögte Chicot — mennyit nem mulasztanak el azok, akik nem kíváncsiak!

Aztán elmondott magának mindent a kis Clementtel, csak hogy ezúttal olyan részleteket is, melyekről ő maga nem tudhatott. Aztán, mikor már nem tudhatott meg tőle semmit, így kiáltott:

— Indulj, indulj, kis emberem, mert a zárdában már türelmetlenül várnak.

— Igaz; köszönöm, Briquet úr, hogy eszembe juttatja.

S a kis barát futólépésben tűnt el.

Nagy léptekkel tért vissza Chicot a saját házába. A gyaloghintó, a hordozók, még a ló még mindig ott voltak a *Merész Lovag* ajtaja előtt. Zajtalanul ért fel az eresz csatornája mögé. Láttá, hogy a szemközt lévő ház még ki van világítva. Mert mostantól fogva már csak az a ház érdekelte.

Eleinte csak azt látta egy függöny rése mögött, hogy a szobában Ernauton jár fel s alá és türelmetlenül látszik várni valakit. Aztán látta visszatérni a gyaloghintót, eltávozni lován Mayneville urat s végül látta belépni a hercegnőt a szobába, hol Ernauton nem anyyira a lélekzetet szedte, mint reszketett.

Ernauton letérdelt a hercegnő előtt, ki csókra nyújtotta neki fehér kezét. A hercegnő aztán felemelte a fiatalembert és leültette magával szemközt egy dúsan terített asztalhoz.

— Különös, — mondotta Chicot — a dolog összeküvésnek indult és úgy végződik, mint egy szerelmi

história. Igen, — folytatta aztán — de ki intézi ezt a szerelmi históriát? Montpensier hercegasszony.

Aztán új világosság gyult agyában és dűnnyögve mondotta:

— Hohó! „Kedves húgom, helyeslem a negyvenötökre vonatkozó terveket, de engedd kijelentenem, hogy érdemükön fölül tiszteled meg azokat a fickókat.“

— Ventre de biche! — kiáltotta Chicot — visszatérek az első gondolatomra; nem szerelemről van szó, hanem összeesküvésről. Montpensier hercegnő szereti Ernauton de Carmainges urat; kísérvük figyelemmel a hercegnő szerelmi viszonyát!

Chicot éjféltűtán egy óráig virrasztott; akkor Ernauton, orráig húzva fel köpenyét, elsietett, Montpensier hercegnő pedig ismét beült a gyaloghintájába.

— Már most — dűnnyögte Chicot, lefelé haladva a lépcsőn — melyik az a halál, melynek esélye megszabadítaná Guise herceget a trón gyanítható örökösétől? Kik azok, akiket halottnak hittek és akik még élnek?

— Mordieu! — alighanem nyomon vagyok!

HARMINCKILENCEDIK FEJEZET

Hír Aurillyről

Másnap a király a pénzügyek főbiztosával dolgozott a Louvrebán, mikor jelentették neki, hogy az idősb Joyeuse úr megérkezett Chateau-Thierryből és az anjout hercegtől hozott üzenettel vár a nagy kihallgatási teremben.

A király gyorsan hagyta el a főbiztost és drága barátjához sietett.

A kihallgatási teremben sok tiszt és udvaronc várakozott már; az anyakirályné is megérkezett udvarhölgyeivel s ezek a fürge kisasszonyok mindig úgy jelentek meg, mint egy-egy nap, melyet bolygói vesznek körül.

A király esókra nyújtotta a kezét Joyeusznak és meglegedetten hordozta körül pillantását az egybegyűlteken. A főajtó oldalán, megszokott helyén, du Bouchage Henri állt, mert szolgálatát és kötelességeit a legszigorúbban teljesítette.

A király köszöntötte és fejének nyájas bólintásával üdvözölte, amire Henri mély meghajlással felelt. Ez alkalmat adott Joyeusnak arra, hogy hátrafordítsa fejét és messziről rámosolyogjon öccsére, de nem köszöntötte láthatóan, mert attól tartott, hogy vét az etikett ellen.

— Sire, — mondotta Joyeuse — az anjoüi herceg úr küldött, ki nem rég tért vissza flandriai hadjáratából.

— Jól van öcsém, tengernagy úr?

— Oly jól, sire, amennyire lelki állapota megengedi; de nem leplezhetem el felséged előtt, hogy monseigneur gyengélkedőnek látom.

— Szórakozásra lesz szüksége balsikere után, — mondotta a király, boldogan, hogy célzást tehetett öccsének vereségére, holott a látszat az volt, hogy sajnálja.

— Magam is azt hiszem, sire.

— Úgy mondották nekünk, tengernagy úr, hogy a szerencsétlenség borzasztó volt.

— Sire...

— De hogy a hadseregnek egy nagy részét ön megmentette; fogadja köszönetemet, tengernagy úr. Nem kíván látni bennünket a szegény Anjoü úr?

— Epedve, sire...

— Meg fogjuk látogatni. Nem gondolja ön is, asszonyom? — kérdezte Henrik és Katalinhöz fordult, kinek szíve végigszenyedte mindazt, amit arca makacsul eltitkolt.

— Sire, — felelte — magam is eléje mentem volna fiamnak, de minthogy felséged ezzel az elhatározásával oly nagy jóindulatának adja bizonyítékát, az utazás őszinte öröm lesz számomra.

— Önök is velünk jönnek uraim, — mondotta a király az udvaroncoknak; — holnap utazunk és Meauxban fogom tartani éji szállásomat.

— Sire, e szerint megvihetem monseigneurnek ezt a jó hírt?

— Nem! Azt akarom, hogy ne hagyjon el oly hamar, tengernagy úr! Megérthetem, hogy öcsém szeret és visszakíván egy Joyeuset, de hál'Istennek, van belőlük kettőnk! . . . Du Bouchage, ön fog Chateau Thierrybe menni, ha úgy tetszik.

— Sire, — kérdezte Henri — szabad lesz-e visszatérnem Párisba, mihelyt megjelentetem felséged érkezését az anjoui herceg ő fenségének?

— Teheti, amint akarja, — felelte a király.

Henri meghajolt és az ajtóhoz fordult. Szerencsére nyomon követte szemével Joyeuse.

— Megengedi-e sire, — kérdezte — hogy egy szót mondjak öcsémnek?

— Tegye meg. De mi baj? — kérdezte a király halgan.

— Lóhalálában fog sietni, hogy eljárjon a megbízásban, és ép úgy fog sietni, hogy visszatérhessen, ami ellenkezik terveimmel, sire, és ellenkezik testvérünk, a bíbornok úr tervével is.

— Eredj hát, eredj és nyugtasd meg ezt a háborgó szerelmest.

— Anne öccse után sietett és utólérte még az előszobákban.

— Nő, — mondotta Joyeuse — ugyancsak sietve utazol el, Henri. Úgy-e azért, mert sietve akarsz visszatérni?

— Igaz.

— Miért?

— Nem ott van, bátyám, az én helyem, ahol műlatnak.

— Ellenkezőleg, Henri, azért kellene éppen Chateaur-Thierryben maradnod, mert az anjoui herceg ünnepélyeket fog adni az udvar tiszteletére.

— Lehetetlen, bátyám.

— Visszavonuló szándékaid, kolostori terveid miatt?

— Úgy van, bátyám.

— Felmentést kértél a királytól.

— Igaz, hogy megtettem.

— Nem kapod meg.

— Miért nem, bátyám?

— Azért, mert a királynak nincs érdekében, hogy megfossa magát oly szolgájától, mint te vagy.

— Akkor bátyám, a bíbornok fogja megtenni, amit ő felsége nem akar megtenni.

— Mindezt egy asszony miatt?

— Kérlek, Anne ne faggass tovább.

— Oh légy nyugodt, nem kezdem újra; de térjünk

át a célra... Chateau Thierrybe utazoi; igen! de a helyett, hogy sietve térnél vissza, mint akartál, azt kívánom, hogy várj be ottani szállásomon.

— Bátyám, te vigadni mégy Chateau Thierrybe. De ha én Chateau Thierryben maradok, megmérgezem minden örömdet.

— Engedelmet gróf, — mondotta a tengernagy parancsoló hangon — én itt atyámat képviselem és jegyezd meg magdnak jól, hogy be kell várnod Chateau Thierryben; ott van a szállásom, mely neked is szállásod lesz. A földszinten van és ablakai a parkra néznek.

— Parancsodra, bátyám, — mondotta Henri engedelmesen.

— Meg vagyok győződve, hogy azért nem neheztelsz reám, — tette hozzá Joyeuse és megölelte öccsét.

Henri ugyanaznap este, az éjszakai sötétség beállta előtt, felfelé lovagolt azon a dombon, melynek tetejét Chateau Thierry koronázza. Neve megnyitotta előtte a kastély kapuit. De egy óránál hosszabb idő telt, míg kihallgatást kapott a hercegtől. A herceg, mondották németek, a lakosztályában van; alszik, mondották mások; zenél, gyanították a komornyik. De a szolgák egyike sem adhatott biztos feleletet.

Henrit sürgetésére, de azért is, mert tudták, hogy ő meg bátyja nagyon bizalmas viszonyban áll a herceggel, az első emelet egyik fogadószobájába vezették, hol a herceg végre kegyeskedett fogadni. Elmult félóra s észrevétlenül leszállt az éjszaka. Az anjoui herceg vonatott, nehéz léptei felhangzottak az oszlopcsarnokban; Henri megismerte és a szokott szertartásossággal akart közeledni hozzá. De a herceg, kinek sietős lehetett a dolga, hamar felmentette a formáságoktól, olyképpen, hogy kezet fogott vele és megölelte.

— Jó napot, gróf, — mondotta — miért terhelnek téged azzal, hogy egy szegény legyőzöthöz küldenek?

— Monseigneur, a király küldött fenségedhez, jelenteni, hogy nagyon vágyódik látni fenségedet, és nagy fáradsalmi után nem akarva terhelni, ő felsége maga jön fenségedhez és legkésőbb holnap reggel Chateau Thierrybe érkezik.

— A király holnap ide érkezik! — kiáltotta Ferenc türelmetlen mozdulattal. De aztán gyorsan összeszedte

magát és hozzátette: — Holnap, holnap... mondhatom, semmivel sem készülhetünk el, sem a kastélyban, sem a városban, hogy fogadhassuk ő felségét.

Henri, mint aki parancsot ad át, de nincs megbízása, hogy magyarázatokkal szolgáljon, meghajolt és így szólt:

— Ő felségeik oly nagyon vágnak látni fenségedet, hogy nem gondoltak eshetőleges nehézségekre.

— No, no, — mondotta gyorsan a herceg — az én dolgom, hogy felhasználjam a rendelkezésre álló időt, azért most el is hagyom, Henri; köszönöm gyorsaságát, mert sietve érkezett ide, mint látom, Henri; pihenje ki magát.

— Fenségednek nincs más parancsa számomra? — kérdezte Henri tiszteletteljesen.

— Nincs! Feküdjék le! Lakásában fogják kiszolgálni, gróf. Ma este nincs nálam szolgálat, gyengélkedem, nyugtalan vagyok, elvesztettem az étvágyamat és álmomat, ami, elképzelheti, nagyon szomorúvá teszi életemet. Ah! hallotta-e már a legújabb hírt?

— Nem hallottam, monseigneur; melyiket?

— Aurillyt felfalták a farkasok.

— Aurillyt! — kiáltotta Henri, mély csodálkozással.

— Úgy van, felfalták!... Különös, mindenki, aki közel van hozzám, rossz véget ér! Jó estét gróf, aludjék jól!

És a herceg gyors léptekkel távozott el.

NEGYVENEDIK FEJEZET

Kétség

Henri lement és elkísértette magát bátyjának lakására, mely a kastély egyik sarkán volt. A herceg a könyvtári részt rendelte Joyeuse herceg szállásául, míg Chateau Thierryben tartózkodott. A könyvtárban állt Joyeuse ágya is.

Henri elhatározta, hogy úgy hagy mindent, amint találta, mert nem bánta, hogy ott van-e vagy más valahol. De minthogy arra nevelték, hogy semmi körülmények közt se hanyagolja el kötelességét a királlyal,

vagy a királyi család hercegeivel szemben, pöntös felvilágosítást kért arra nézve, hogy a kastélynak melyik részében ütötte fel szállását a herceg, mióta visszatért.

A véletlen kitünő segítőtársat küldött neki ebben a tekintetben: azt a fiatal zászlóst, ki abban a flandriai parkban elárulta a hercegnek du Bouchage titkát. Ez a zászlós nem hagyta el visszatérte óta a herceget s így kitünően tájékoztathatta mindenről Henrit.

A herceg, mikor megérkezett Chateau Thierrybe, mindenekelőtt szórakozást keresett. A nagy lakosztályban lakott, reggel és este fogadtatás volt nála, napközben szarvasra vadászott az erdőben, vagy cserkészni a parkba ment; de Aurilly halálának híre óta, melyről nem tudták, hogyan jutott el hozzá, a herceg a park közepén levő egyik pavillonba vonult vissza. Az a pavillon, mely a herceg bizalmasait kivéve, mindenkinek hozzáférhetetlen volt, szinte eltűnt a lombok között és alig lehetett látni az óriási gyertyánfák mögött és a sűrű cserjéken át.

Ebbe a pavillonba vonult vissza a herceg két nap óta; azok, akik nem ismerték, azt mondták, hogy az Aurilly halálán érzett szomorúság miatt merült el ily magányba; akik ismerték, azt mondták, hogy abban a pavillonban gyalázatos, pokoli dolgok történnek, melyek egy reggel majd napvilágra derülnek.

Mindkét feltevés annál valószínűbb volt, mert a herceg kétségbeesettnek látszott, valahányszor valami ügy vagy látogatás miatt a kastélyba kellett mennie. Mihelyt aztán fogadta a látogatót, vagy elintézte az ügyet, visszatért magányába, hol csak két komornyik szolgálta ki, kik születésétől fogva mellette voltak.

— Ha a herceg ilyen lelki állapotban van, — mondotta Henri — az ünnepélyek nem lesznek túlságosan vídámak.

— Bizonyára nem, — felelte a zászlós — mindenki részvételt lesz fájdalma iránt, mert nagy csapás érte büszkeségét és érzelmeit.

Henri, akarva, nem akarva, tovább kérdezősködött, és különös érdeklődéssel várta a zászlós feleleteit. Aurilly halála; a közöny, mellyel a herceg közölte vele ezt a veszteségét; a zárkózottság, melyben a herceg, mint mondták, e haláleset óta élt, mindez, maga sem

tudta miért, összefüggött szemében azzal a sötét szövedéssel, mely idő óta körülvette életének eseményeit.

— És nem tudják, — mondotta a zászlós — nem tudják, hogyan kapta meg a herceg Aurilly halálahírét?

— Nem tudják.

— De nem is rebesgetnek róla semmit?

— Oh! dehogy nem, hiszen tudja, hogy az emberek mindig rebesgetnek valamit, akár van igaz benne, akár nincs.

— No, hadd hallom.

— Mondják, hogy a herceg a folyóparti fűzek alatt vadászott és elszakadt vadásztársaitól, mikor egyszerre csak látták, hogy magából kikelve tért vissza. Az udvaroncok kérdezősködtek izalmának okáról, mert azt hitték, hogy csak vadászkalandja történt. A herceg két tekeres aranyat tartott a kezében.

„Értik ezt, uraim? — kérdezte remegő hangon, „Aurilly meghalt, Aurillyt széttépték a farkasok“.

Mindenki hangosan felkiáltott.

„Nem“, — mondotta a herceg „vigyen el az ördög, ha nem igaz. A szegény lantos nagy muzsiküs volt, de rossz lovas; úgy látszik, lova elragadta, és szakadékba zuhant, ott aztán meg is halt; másnap két arra járó utas megtalálta holttestét, melyet a farkasok félig felfaltak már, és annak bizonyságául, hogy a dolog csakugyan úgy történt, és hogy rablóknak nem volt része a dologban, itt van az a két tekeres arany, melyet magával hordott, és melyet lelkiismeretesen visszahoztak“.

— Minthogy — folytatta a zászlós — senki sem látott senkit, aki idehozta volna ezeket az aranytekereset, azt gyanítják, hogy az a két utas adta át a hercegnek, ki, hír szerint, akkór adta hírül Aurilly halálát, amikor a folyó partján találkozott a herceggel és ráismert.

— Különös, — mormogta Henri.

— Annál különösebb, — mondotta a zászlós — mert úgy mondják — nem tudom, igaz-e, vagy csak úgy találták-e ki? — hogy látták, mikor a herceg kinyitotta a parknak a gesztenyefák közelében levő kis ka-

puját, és láttak bejönni azon a kis kapun valakiket, akik ciyanok voltak, mint két árnyék. Tehát a herceg bebocsátott a parkba két embert, valószínűleg két utast; azóta a herceg átköltözött a pavillonjába és mi csak egy-egy pillanatra látjuk.

— És senki sem látta azt a két utast? — kérdezte Henri.

— Én láttam, — felelte a zászlós. — Tudniillik, mikor a hercegnél jártam a palotaórség esti jelszavát kérni, találkoztam egy emberrel, akit nem néztem a herceg házához tartozónak; de nem láthattam az arcát, mert mikor megpillantott, elfordult és szemére hűzta zubbonyának csuklyáját.

— Zubbonyának csuklyáját?

— Úgy van, olyan volt, mint egy flamand paraszt és nem tudom, miért, arra az emberre emlékeztetett, ki önnel volt, mikor ott találkoztunk.

Henri megjegyzte; ez a megjegyzés belekapcsolódott abba a nem határozott, de szívós érdeklődésbe, melyet ez a történet keltett benne. Ő maga is, aki tudta, hogy Diana és kísérője Aurillyre bízták magukat, gondolt már arra, hogy a boldogtalan zenész halála hírére az ő két ismerőse vitte meg a hercegnek. Henri figyelmesen nézett a zászlósra, aztán megkérdezte tőle:

— És mire gondolt, mikor azt hitte, hogy felismerte azt az embert?

— Megmondom, hogy mire gondoltam, de ezzel nem nyilvánítok semmi határozott véleményt. Semmi kétség, a herceg nem mondott le Flandriára vonatkozó szándékairól; tehát kémeket tart; az a gyapjú-zubbonyos ember kém, ki útja közben megtudta a muzsikusbalesetét és egyszerre alaighanem két hírrel jött.

— Valószínű, — mondotta Henri tünődve; — de mit csinált az az ember, mikor látta?

— A virágoskert sövényéhez ment és az üvegház felé tartott.

— De hiszen két utasról beszélt?

— Úgy mondják, kettőt láttak bejönni; de nekem csak egy került a szemem elé, az a gyapjúzubbonyos ember.

— Tehát az a gyapjúzubonyos ember az üvegházban lakik?

— Valószínűleg.

— És az üvegháznak van-e kijárása?

— Van, a város felé.

Henri egy darabig hallgatott; szíve hatalmasan vert; ezek a reá nézve látszólag közömbös részletek végtelenül érdekelték titokzatosságukkal.

Közben leszállt az éjszaka és a két fiatalember a sötétben beszélgetett egymással Joyeuse szobájában.

Az utazástól elfáradva, a hallott különös események kínos hatása miatt, s azért is, mert nem bírt ellentállni a felindulásnak, mely erőt vett rajta, a gróf ledőlt bátyjának ágyára és gépiesen nézett az ég azúrkékségére, mely olyan volt, mintha gyémántkövekkel rakták volna ki.

A fiatal zászlós az ablak párkányán ült. A parkra és a városra nagy némaság borult; lassan-lassan kigyultak a lámpák, a kutyák valahol messze megugatának a cselédek, kik olyankor szokták bezárni az istállók ajtaját.

A zászlós egyszerre felállt, jelet adott a kezével, hogy felkeltse a gróf figyelmét, kihajolt az ablakon és halkán szólt oda az ágyon fekvő Henrinek:

— Jöjjön ide, jöjjön ide!

— Mi baj? — kérdezte Henri, hirtelen felébredva álmából.

— Az az ember, az az ember!

Melyik ember?

— A gyapjúzubonyos, a kém!

— Oh! ok! — mondotta Henri és az ágyról az ablakhoz ugrott s a zászlós vállára támasztotta kezét.

— Nézze, — folytatta a zászlós — látja? A sövény felé tart; várjon, mindjárt újra előtünik; nézzen arra a holdvilágította térségre; ott van, ott van.

— Látom.

— Ügy-e, mily sötét?

— Sötét, ez a megfelelő szó, — felelte du Bouchage, és maga is elsötétült.

— Nem gondolja, hogy kém?

— Nem gondolok semmit, de azért mindent gōndolok.

— Nézze, a herceg pavillonja felől az üvegház felé tart.

— Tehát a herceg pavillonja ott van? — kérdezte du Bouchage, s újjával megjelölte azt a helyet, ahonnan az idegen jönni látszott.

— Nézze azt a világosságot, mely átszűrődik a lombokon. Ott van az étterem.

— Ah! — kiáltotta Henri — ott megint elötünik.

— Igen, nyilván visszatér társához az üvegházba; hallja?

— Mit?

— Egy zár csattanását.

— Különös, — mondotta du Bouchage — mindez egészen közönséges dolog lehet, de azért ...

— De azért megborzasd, úgy-e?

— Úgy van, — felelte a gróf; — de mi az megint? Csengetés hallatszott.

— A herceg házában megadják a jelet a vacsorára; gróf, ön velünk vacsorázik?

— Köszönöm, nem, egyáltalában nem kívánok semmit, és ha mégis megéhezem, majd hívok valakit.

— Ne várja be, gróf úr, jöjjön velem és szórakozzék a társaságunkban.

— Nem, nem tehetem. Ő fensége meghagyta, hogy a szobámban szolgáltassam ki magam; de nem tartóztatom tovább.

— Köszönöm, jó estét, gróf úr; jól vigyázzon a kísértetünkre!

— Oh, legyen nyugodt, ha ugyan, — tette hozzá, mert attól tartott, hogy a kelleténél többet mondott — ha ugyan nem nyom el az álom, ami valószínűbbnek és egészségesebbnek tűnik fel előttem, mint ha kéme-
ket és kísérteteket tartok szemmel.

— Hogyne, — mondotta a zászlós és kacagott. És elbúcsúzott du Bouchagetól.

Alig, hogy kihúzta lábát, Henri lesietett a kertbe.

— Oh! — rebegte — Remy van itt, Remy van itt! Ráismernék a pokol sötéttségében is.

E pillanatban egy zár újabb éles csattanását hal-

lotta. Leírhatatlan borzadály futott végig egész testén. Újra hallgatódzott. Oly csend volt körülötte, hogy meghallotta saját szívének dobogását.

Elmult néhány pere, anélkül, hogy bármit is látott volna megjelenni abból, amire várt. A látóképesség hiányában megmondotta neki a hallóérzéke, hogy valaki közeledik. Hallotta, hogy emberi léptek alatt megcsikordul a kavics. Egyszerre úgy rémlett neki, mintha a gyertyánfák sötét háttére előtt egy még sötétebb csoport mozgását veszi észre.

— Itt jön vissza, — suttogta Henri; — egyedül van-e, vagy van mellette valaki?

A csoport arrafelé haladt, hol a hold egy árnyéknélküli teret vont be ezüstös fényével. Abban a pillanatban, mikor a gyapjúzubbonys ember az ellenkező irányból jövet, áthaladt azon a térségen, Henri Remyt vélte felismerni benne. Henri ezúttal két árnyat látott, melyek oly észrevehetően különböztek egymástól, hogy nem csalódhatott. Halálos hidegség szállt le a szívéig és dermedtette szinte kőszoborrá.

Az árnyak gyorsan, bár határozott léptekkel haladtak; az első gyapjúzubbonyt viselt, s a gróf most is, mint első ízben, Remyt vélte felismerni benne.

A másikat, minthogy egészen bő férfiköpenybe volt burkolódzva, lehetetlen volt megismernie. De Henri gyanítani vélte a köpeny alatt azt, amit senki sem láthatott volna meg. Fájóan sóhajtott fel, s mihelyt a két titokzatos alak eltűnt a gyertyánfák mögött, bokortól bokorhoz lopódzott azok után, kiket fel akart ismerni.

— Oh! — rebegte aközben, hogy nyomukat követte — Istenem, nem tévedek, lehetséges-e?

NEGYVENEGYEDIK FEJEZET

Bizonyosság

Henri továbbssompolygott az élősövény sötét oldalán, s óvatosan lépett, hogy a kavics ne csikorogjon s a lehullott levél ne zörrenjen meg lába alatt.

De minthogy folyton erre vigyázott, nem láthatott

jól. A gyapjúzubbonyos emberben tartásáról, ruhájáról, járásáról mindannyiszor ismét Remyre ismert. Egyszerű, reá nézve a valóságoknál is szörnyűbb gyanítások támadtak benne a férfi társára vonatkozólag.

Mikor a pavillont, elrejtő sövényhez közeledett, érezte, hogy már-már elhagyja minden bátorsága.

Ily vakmerően szegni meg a herceg parancsait és oly szemérmetlenül sérteni meg mások titkát, nem illő hűséges és becsületes nemesemberhez, hanem csak gyáva, féltékeny kémkedőhöz, ki a legméltatlanabb, legszélsőségesebb lépésekre vetemedik.

De minthogy az az ember abban a pillanatban, mikor kinyitotta a nagy parkot a kiesinytől elválasztó korlátot, oly mozdulatot tett, mely fedetlenné tette arcát, és minthogy ez az arc csakugyan Remy arca volt, a grófnak megszűnt minden aggálya. Elszántan indult előre.

Az ajtót megint becsukták; Henri átugrott a keresztgerendán és követte a herceg két idegen látogatóját.

Azok siettek. A gesztenyefák lombdús sora alatt, melynek végén meg lehetett pillantani a gyengén világított pavillont, Henri már nem követhette oly gyorsan az embereit, mert ha visszafordulnak, okvetlenül észreveszik. Azonkívül új rejtőzés fogta el.

A zajra, melyet Remynek és társának léptei okoztak a kavicson, a herceg kijött a pavillonból. Henri a legvasdagabb fatörzs mögé vonult. Nem láthatott semmit, ha csak azt nem, hogy Remy nagyon mélyen hajol meg, Remy társa pedig csak női módra, nem pedig a férfiak szokása szerint, s hogy a herceg ez utóbbinak elragadtatva nyújtja karját, mintha növel udvariaskodnék. Aztán mind a hárman a pavillon felé fordultak és eltűntek az előcsarnokban, melynek ajtaja bezárult mögöttük.

— Végét kell vetnem, — mondotta Henri — és kényelmesebb helyet kell választanom, honnan mindent láthatok, anélkül, hogy megláthatnának.

Észrevett egy cserjést, mely a pavillon és a korlátok közt volt, egy cserjést, középpontján szökőkúttal, mely egészen biztos megfigyelőhelynek kínálkozott.

A szökökutat koronázó szobor mögé húzódva, Henri láthatott mindent, ami a pavillonban történik, mert a főablak éppen előtte nyílt. Minthogy senki sem juthatott odáig, vagyis inkább senkinek sem volt szabad odáig jutnia, nem is gondoltak külön óvatossági rendszabályokra.

Egy asztal volt dúsan megterítve és drága velencei üvegbe töltött borokkal gazdagon megrakva. Ez asztalnál csak két szék várta a vendégeket. A herceg az egyikhez fordult, elbocsátotta Remy társának karját, kijelölte számára a másik helyet és úgy látszott, felkéri, hogy vesse le köpenyét.

Az a valaki, akinek ez a meghívás szólt, most az egyik székre vetette köpenyét és a gyertyák fénye minden árnyéktól menten világította meg egy nő fenségesen szép, halovány arcát, melyre Henri mindjárt ráismert. Az augusztinusok utcájabeli titokzatos ház hölgye, a flandriai utas, az a Diana volt, kinek pilantásai oly halálosan hatották, mint a tördőfés.

Ezúttal saját nemének ruháját viselte: brokátruha volt rajta, gyémántkövek csillogtak nyakán, haján, kézcsuklóján. Ez ékszer alatt még jobban feltűnt arcának haloványsága és aki nem látta azt a lángot, mely szeméből lövelt, azt hihette volna, hogy a herceg valami varázsszer segítségével e nő árnyát, nem pedig a nőt magát idézte fel.

Ha nem kapaszkodhatott volna meg a szoborban, átvetve rajta két karját, mely hidegebb volt, mint maga a kő, Henri hanyatt esett volna a medencébe.

A herceg mámorosnak látszott az örömtől; azt lehetett volna mondani, hogy szemével öleli meg azt a bámulatos teremtest, ki leült szemközt vele és alig érintette azokat a falatokat, melyeket eléje tettek. Ferenc néha-néha áthajolt az asztalon, hogy megcsókolja hallgatag és halovány asztaltársának egyik kezét, mely olyan volt, oly átlátszó, mintha alabástromból faragták volna.

Henri újra meg újra megrázkódott, homlokához kapott, letörölte róla azt a jéghideg verítéket, mely kiütkezött rajta, és azt kérdezte magában: „Él-e, meghalt-e?”

A herceg megfeszítette minden erejét és kifejtette

minden ékesszólását, hogy elsimítsa a redőket a hölgy komoly homlokáról.

Remy, ki egymaga szolgálta ki mindkettőjüket, mert a herceg eltávolította minden szolgáját, időről-időre megérintette könyökével úrnőjét, mikor elment mögötte, hogy ez érintéssel bátorítsa és idézze vissza az életbe, vagyis inkább a helyzet tudatára.

Aztán vörös hullám csapott át a fiatal nő homlokán, szeme villámot lövelt, mintha egy varázsló valami ismeretlen rugót érintett volna meg ebben a mélyértelmű automatában, és a szerkezet a szemnek villámot, az arenak szint, az ajaknak mosolyt adott. A nő aztán ismét visszamerült mozdulatlanságába.

A herceg eközben közeledett hozzá és szenvedélyes beszédével kezdte felmelegíteni szép zsákmányát. Diana, ki időről-időre a herceg feje fölött a falon függő pompás órára nézett, most erőt látszott venni magán, s megóva ajkán a mosolyt, tevékenyebb részt vett a beszélgetésben.

A lombfedél alatt Henri megvérezte dühében öklét és megátkozta a teremtet, az asszonyoktól kezdve, kiket Isten teremtet, az Istenig, ki őt teremtet. Irtózatossá és szörnyűnek tünt fel előtte, hogy ez a tiszta és szigorú nő oly aljas módon adja oda magát a hercegnek, csak azért, mert herceg, és a szerelemnek csak azért, mert ebben a palotában megannyozottnak látszik. Remyt annyira meggyűlölte, hogy minden részvét nélkül szakíthatta volna fel belsejét, hogy lássa, hogy az oly szörnyetegnek is emberi vére és szíve van-e? A dühnek és megvetésnek ebben a kábulatában töltötte Henri az anjoui herceg számára oly felséges lakoma idejét.

Diana csengetett. A bortól és saját gáláns szólamaitól hevülten, a herceg felállt az asztal mellől s megakarta ölelni Dianát. Henri ereiben megfagyott a vér. Kereste az oldalán, hogy van-e kardja, mellén, hogy van-e nála tőr.

Diana oly sajtászerű mosollyal, melyhez hasonló bizonyára nem volt még más nő arcán, visszatartóztatta a herceget, és így szólt:

— Engedje meg, monseigneur, hogy mielőtt fel-

kelek az asztaltól, megfelezzem fenségeddel ezt az őszibarackot, melyet megkívántam.

— Így szólva, kezét egy arany filigrán kosárkához nyújtotta, melyben húsz remek őszibarack volt és elvett belőle egyet. Aztán kivett az övéből egy kis kést, melynek pengéje ezüsből, markolata malachitből volt, kettévágta az őszibarackot s az egyik felét felajánlta a hercegnek, ki elfogadta és mohón emelte ajkához, mintha Diana ajkát csókolná meg. Ez a szenvedélyes cselekedete oly benyomást tett reá magára is, hogy elborult az arca abban a pillanatban, mikor a gyümölcsbe harapott.

Diana hideg szemmel és változatlan mosollyal nézte. Remy, ki hátával egy faragott faoszlopnak támaszkodott, szintén sötéten nézett reá.

A herceg egyik kezével végigsimította homlokát, és letörölt róla néhány verítékecséppet, mely kiütözött rajta, s lenyelte azt a darabot, melyet a gyümölcsből leharapott. Az a veríték kétségtelenül valami hirtelen rosszullét jele volt; mert míg Diana az őszibarack másik felét ette, a herceg azt, mely az övéből megmaradt, tányérjára ejtette, bizonyos erőfeszítéssel felállt, és felkérni látszott szép asztaltársát, hogy sétáljon vele egyet a kertben és szivjanak együtt friss levegőt.

Diana felállt és szót sem szólva fogadta el a herceg karját. Remy követte őket a szemével, különösen pedig a herceget, ki a friss levegőn egészen újjá éledt. Kimenet Diana megtörölte kesének kis pengéjét arannyal himzett zsebkendőjével, aztán visszarejtette bőrhüvelyébe. Eközben egészen közel jutottak ahhoz a cserjéhez, melyben Henri rejtőzködött.

A herceg szerelmesen szorította szívéhez a fiatal nő karját és így szólt:

— Már jobban érzem magam, de azért nem tudom, mi nyomja úgy az agyamat. Látom, hogy nagyon is szeretem önt, asszonyom.

Diana letépett néhány szál virágot egy jázminbokorról, egy galyat egy szőlőindáról és két szép rózsát, melynek bokra egészen elfedte egyik oldalát annak a szobortalapzatnak, melynek tulsó felén Henri ijedten húzódott össze.

— Mit csinál, asszonyom? — kérdezte a herceg.

— Fenséges uram, — felelte a nő — mindig azt hallottam, hogy a virág illata a legjobb szer a szédülés ellen. Letéptem egy bokrétára való virágot, mert remélem, ha én adom önek, akkor ez a bokréta azt a bűvös hatást gyakorolja, melyet én remélek tőle.

De közben, hogy a virágot bokrétává fogta össze, leejtette az egyik szál rózsát, melyet a herceg sietett udvariasan felvenni.

Ferencnek gyors volt ez a mozdulata, de nem elég gyors arra, hogy Dianának ne lett volna elég ideje arra, hogy a másik rózsára néhány cseppet ne ejtsen egy kis aranypalackból, melyet a kebléből vett elő. Aztán elvette azt a rózsát, melyet a herceg emelt fel, derekának övébe tűzte és így szólt:

— Ez az enyém, cseréljünk.

És a rózsza helyett, melyet a herceg kezéből kapott, átnyújtotta a hercegnek az egész bokrétát. A herceg mohón vette el tőle, elragadtatva szivta magába a bokréta illatát és Diana derekára fonta karját. De ez a sóvár mozdulat, úgy látszik, végképpen megzavarta érzékeit, mert megtántorodott és kénytelen volt leülni egy gyeppadra, melyet közelében látott.

Henri nem tévesztette szem elől egyiköket sem, de azért jutott egy pillantása Remynek is, ki a pavillonban várta e jelenet végét, vagyis inkább úgy látszott, mintha elnyelne szemével minden részletet. Mikor látta, hogy a herceg megtántorul, kiment a pavillon küszbéig, Diana pedig, mikor Ferencet támolyogni látta, leült a gyeppadra melléje.

A kábultság ezúttal tovább tartott, mint első ízben, a herceg mellére horgasztotta fejét, úgy tűnt fel, mintha elvesztené gondolatainak fonalát s elfelejtené majdnem azt is, hogy él, de ujjainak Diana kezén való görcsös meg-megmozdulása arra vallott, hogy merő ösztönből még mindig szerelmi vágyát követi.

Végre lasan felemelte fejét, s mikor ajka Diana arcának magasságáig ért, erőfeszítést tett, hogy megérintse szép vacsorázótársának ajkát, de a fiatal nő felállt, mintha észre sem vette volna ezt a mozdulatot.

— Szenved, monseigneur? — mőndötte — Jobb volna, ha visszamennénk.

— Oh! menjünk vissza! — kiáltotta a herceg elragadtatva örömeiben; — igen, menjünk, köszönöm.

És nagyon támolyogva állt fel; ahelyett, hogy Diana támaszkodott volna karjára, most ő támaszkodott a nő karjára; így kényelmesebben mehetett, és feledni látszott lázat és kábulatot; aztán hirtelen felgyenesedett, mintegy váratlan rohammal csókot nyomott a fiatal nő nyakára.

Az megrázkódott, mintha a csók érintése helyett tüzes vas égetését érezte volna.

— Remy, gyertyát, gyertyát! — kiáltotta.

Azonnal visszatért Remy az ebédlőbe, meggyújtott az asztalon álló gyertyák egyikén egy gyertyaszálat, melyet az egyik karostyertyatartóból vett ki, e gyertyával a kezében, sietve közeledett a pavillon ajtajához és így kiáltott: Itt vagyok, asszonyom.

— Hová megy, fenséged? — kérdezte Diana s kezébe vette a gyertyát, de a fejét elfordította.

— Oh! hozzám! hozzám!... és, ugy-e bár, vezetni fog, asszonyom? — kérdezte a herceg mámorral telve.

— Szívesen, monseigneur, — felelte Diana; és magásra emelte fel a gyertyát s a herceget megelőzve ment tovább.

Remy kinyitott a pavillon háttérében egy ablakot, melyen oly erővel tódult be a levegő, hogy a gyertya, melyet Diana vitt, bősziúlen hajította minden lángját és füstjét Ferenc arcába, mert a herceg éppen a keresztszélben állt.

A szerelmesek, Henri legalább annak tartotta őket, egy oszlopos folyosón haladva át, így a herceg szőbájához értek és eltűntek a liliomos szőnyeg mögött, mely ajtaját helyettesítette.

Henri éber mozdulattal kísérté mindazt, ami történt, de azért oly ádáz volt indulata, hogy a megsemmisüléssel volt határos. Úgy érezte, mintha már csak annyi ereje maradt volna, hogy megátkozza a sorsot, mely ily megpróbáltaást mért reá. Elhagyta rejtekhelyét és bémultan, két karját lecsüggesztve, és mozdulatlan szemmel, félholtan készült visszatérni a kastélyban levő lakására, mikor a függöny, melyen át Dianát és a herceget eltűnni látta, ismét kinyílt, a fiatal nő az ebédlőbe rohant és ezekkel a szavakkal ra-

gadta magával Remyt, ki mozdulatlanul állt helyén és visszajövetelét látszott várni:

— Jer, jer, vége mindennek!

És mindketten ittasultak vagy örültek módjára siettek ki a kertbe.

De Henri, mikor megpillantotta őket, visszanyerte minden erejét; eléjük rohant s azok egyszerre maguk előtt látták a fasorban. Felegyenesedett, karjait keresztbe fonta és rettenetes hallgatása borzasztóbb volt, mintha a fenyegetés legszörnyűbb szavaival fogadta volna őket. Henri csakugyan elérte kétségbeesésének azt a fokát, hogy megölt volna mindenkit, kinek eszébe jutott volna azt mondani, hogy az asszonyok nem szörnyetgek, kiket a pokol küldött az emberek közé, hogy bebeszennyezzék a világot. Karon ragadta Dianát és nem engedte el, bár rémülten kiáltott fel s bár Remy oly erővel szegezte mellének kését, hogy húsába vágott.

— Oh! bizonyára nem ismer reám, — mondotta fogát csikorgatva — én vagyok az a tapasztalatlan kezdő, aki szerette önt és akit nem akart megajándékozni szerelmével, mert önnek már nem volt jövője, hanem csak múltja volt. Oh! szép képmutató, és te, gyáva, hazug, ismerlek már, ismerlek és megátkozlak benneteket; egyiketeknek azt mondom: megvetlek, a másiknak: utállak.

— Helyet! — kiáltotta Remy fojtott hangon — helyet fiatal bolond... mert...

— Nem bánom, — felelte Henri — öld meg nyomorult testemet, ha már megölted a lelkemet.

— Hallgasson! — sugta Remy böszülten és pengéjét mind mélyebbre nyomta, úgy, hogy már hallani lehetett a vas percegését mellében.

Diana hevesen félrelökte Remy karját, kézen ragadta du Bouchageot és határozott tartással szembeállt vele. Sápadt volt, mint a halál; szép haja mereven omlott vállára; Henri, mikor érezte, hogy kezével megérinti kézcsuklóját, halotti hidegséget érzett magán.

— Uram, — mondotta a hölgy — ne ítéljen vakmerően az Isten dolgairól!... Meridor Diana vagyok, kedvese annak a Bussy úrnak, kit az anjoui herceg

nyomorultul megöletett, holott megmenthette volna. Egy héttel ezelőtt Remy tördőfessel megölte Aurillyt, a herceg bűntársát, a herceget pedig éppen most mérgeztem el gyümölcssel, virággal, égő gyertyával. Helyet, uram, helyet Meridor Dianának, ki most a Vendéglátó nővérek zárdájába megy.

Így szólva, elbocsátotta Henri karját és ismét Remy karját fogadta el, ki már várt reá. Henri térdére esett és követte szemével a gyilkosoknak ezt a szörnyű csoportozatát, mely pokoli jelenésképpen tűnt el a cserjés messzeségében.

Csak egy órával azután sikerült annyira erőt vennie magán, hogy lakásáig vonszolhatta magát; akkor is vagy tízszer kellett megismételnie a kísérletet, míg fel tudott kapaszkodni ablakán. Bent néhányat lépett a szobában, aztán megtántorodott és ágyára dőlt.

A kastélyban mindenki aludt.

NEGYVENKETTEDIK FEJEZET

Végzet

Másnap reggel kilenc óra tájban meleg nap szórta aranyos sugarait Chateau Thierry fővenyes sétányaira. Napkeltekor temérdek munkás fogott hozzá a park és a király fogadásához szükséges helyiségek rendbehozatalához. A pavillonban, hol a herceg pihent, még nem mozdult semmi, mert este a herceg megtiltotta két régi szolgájának, hogy reggel felkeltsék. Várjanak, míg hívja őket.

Kilenc óra tájban két futár száguldott végig a városon és hírül adta ő felségének küszöbön álló megérkezését. A bírák, a kormányzó és a helyőrség elfoglalta helyét és sorfalat állt azon az úton, amelyen a menet volt érkezendő.

Tíz óra tájban megjelent a király a domb alján. Az utolsó lóváltás óta nyeregben ült. Az anyakirályné gyaloghintóban vitette magát; ötven nemes alkotta lóháton kíséretét.

Egy testőrzászlóalj, melyet maga Crillon vezényelt,

százhusz svájci, ugyanannyi skót Larchant vezetésével, öszvérek és mindenféle cselédség, valóságos hadsereget alkottak, melynek sorai hozzáidomultak az országút kanyarulataihoz, ahogy a domb aljáról a magaslatra vonultak. A menet végre harangzúgás, ágyúdörgés és mindenféle zene hangjai közben megérkezett a városba.

A lakók ujjongva fogadták; a király akkoriban oly ritkán mutatkozott a nép előtt, hogy közelről nézve is megóvni látszott még magán az Istenség fényét.

A király a közben, hogy áthaladt a néptömegben, hiába kereste öccsét. Csak du Bouchage Henrit pillantotta meg a kastély rácsos kapujában.

III. Henrik, mihelyt az udvarra ért, tudakozódott az anjoui herceg hogylétéről.

— Sire, — felelte az a tisz, kinek megbízása volt fogadni ő felségét — ő fensége egy idő óta a parkban levő pavillonban lakik, s ma reggel még nem láttuk. De valószínű, hogy jól érzi magát, mert jól érezte magát tegnap is.

— Annyira félreesik az a parkban levő pavillon, hogy még az ágyúdörgés sem hallatszik oda? — kérdezte Henrik elégedetlenül.

— Sire, — bátorkodott megjegyezni a herceg szolgáinak egyike — ő fensége talán nem várta ily hamar felségedet.

— Vén bolond, — dörmögte Henrik — hát azt hiszed, hogy a király csak úgy jön az emberekhez, hogy nem is jelentik be jöttét? Az anjoui herceg tegnap óta tud már érkezésemről.

De hogy aztán ne szomorítson el mindenkit arcának aggódó lefejezésével, Henrik, ki öccsének rovására jónak és szelidnek akart mutatkozni, így kiáltott:

— No, ha nem jött elé, majd élje megünk mi!

— Mutasson utat, — mondotta Katalin a gyaloghintájából.

Az egész kíséret a régi parkba vivő útra kanyarodott.

Abban a pillanatban, mikor az első testőrök a gyertyánfák sorához értek, zord, szívszaggató kiáltás hástitotta meg a levegőt.

— Mi az? — kérdezte a király, hátrafordulva anyjához.

— Istenem! — sugta Katalin, ki olvasni próbált mindenkinek arcán — ijedtében vagy kétségbeesésében kiáltott itt valaki.

— Hercegem! szegény uram! — kiáltotta az anjoui herceg öreg szolgája, a leghevesebb fájdalom minden jelei közt mutatkozva az egyik ablakban.

Mindenki a pavillonba sietett, a királyt is magával ragadták a többiek. Ő felsége abban a pillanatban érkezett oda, mikor felemelték az anjoui herceget, kit komornyikja hálósobájának padlóján talált, mikor parancsot nem várva, belépett, jelenteni a király megérkezését. A herceg hideg és merev volt, s nem adott magáról más életjelt, mint szemhéjainak saját-szerű mozgását és ajkainak görcsös összehúzását.

A király megállt a küszöbön és mindenki megállt a király mögött.

— Rossz előjel! — mormogta magában a király.

— Kérem, távozzék el innen, fiam, — mondotta neki Katalin.

— Szegény Ferenc! — mondotta Henrik, boldogan, hogy elbocsátották, s hogy ilyképpen elkerülheti a halálküzdelem látványát.

Mindenki a király után tódult.

— Különös! különös! — mondotta Katalin, ki egyedül térdelt a két szolgával a herceg halni készülő testénél; s míg az emberek felverték az egész várost, hogy orvost keressenek a herceghez, egy futár pedig Párisba sietett, hogy megsürgesse a király orvosait, kik Meauxban maradtak a királynénál, Katalin, mindenestre kisebb tudományossággal, de nem kisebb éleselméjűséggel, mint maga Miron, szemügyre vette a tüneteit annak a különös betegségnek, mely áldozatul követelte fiát.

Volt tapasztalása a firenzei nőnek; ki is kérdezte mindenekelőtt a szolgákat, hidegen és nem hozva zavarba őket. A két öreg kétségbeesésében a haját tépdeste és arcát öklözte s azt felelte, hogy a herceg éjszaka ment haza, azután, hogy du Bouchage Henri úr, neki nagyon rosszkor, megérkezett és átadta a király üzenetét. Aztán hozzátették, hogy a nagy kastélyban

adott eme kihallgatás után a herceg kitűnő vacsorát rendelt, megparancsolta, hogy senki se jelenjék meg hívás nélkül a pavillonban, és végre a leghatározottabban meghagyta, hogy senki se lépjen be hozzá, mielőtt meg nem adja reá a jelt.

— Bizonyára valamelyik kedvesét várta?

— Magunk is azt hisszük, asszonyom, — felelték alázatosan a szolgák — de a köteles titoktartás nem engedte meg, hogy bizonyosságot szerezzünk róla.

— De mikor leszdetétek az asztalt, észre kellett vennetek, hogy fiam egyedül vacsorázik-e.

— Még nem szedtük le az asztalt, asszonyom, mert monseigneur kifejezetten megtiltotta, hogy bárki is belépjen a pavillonba.

— Helyes, — mondotta Katalin — eszerint senki sem jött ide?

— Senki, asszonyom.

— Kimehettek!

Katalin magára maradt. A herceget úgy hagyta az ágyon, amint odafektették, és aggályos figyelemmel kezdte vizsgálni a betegség jeleit s azokat a nyomokat, melyek igazolhatták gyanuját vagy aggodó feltevéseit.

Látta, hogy feketésbarna folt van a homlokán, hogy szemeit véres és kék karikák árnyékolják, az ajkán pedig megpillantott egy barázdát, mely olyan volt, mint mikor az égő kén ejt sebet az eleven bőrön. Ugyanazt a jelet vette észre az orrlukain és az orrcimpáin is.

— Nézzük csak, — mondotta és körülnézett.

Az első, amit megpillantott, a gyertyatartó volt, s látta, hogy kiégett belőle a gyertya.

— Ez a gyertya sokáig égett, — mondotta — tehát Ferenc sokáig volt ebben a szobában. Oh! itt egy virágbokréta fekszik a padlón.

Katalin gyorsan lehajolt érte, s mikor észrevette, hogy a virág egy szálnak a kivételével, mely megfeketült és elszáradt, még egészen üde, azt mormolta magában:

— Mi ez? mit cseppentettek a szirmára ennek a virágnak?... Úgy rémlik, ismerem egy folyadékot, mely így elszáritja a rózsát.

Borzadva hajította el magától a bokrétát.

— Ez megmagyarázná előttem azt, amit az orrlyukakon látok és a hús feloszlását a homlokon; de hát az ajak?

Katalin átszaladt az ebédlőbe. A szolgák nem hazudtak, a vacsora végezte óta nem nyult ott senki semmihez.

Az asztal szélén heverő fél őszibarack, melyben fogak félkörének nyomai látszóttak, különösen megragadta figyelmét.

Az a gyümölcs, melynek belseje egyébként oly üdepiros szokott lenni, épp úgy megfeketült, mint a rózsa; belsejében violaszín és barna márványos foltok látszóttak. A maró hatás különösen a vágásnál mutatkozott, azon a helyen, ahol a kés pengéje érintette a barackot.

Ez az ajkaknak voltszánva, — mondotta Katalin; — de Ferenc csak egy harapást tett ebbe a gyümölcsbe. Ezt a bokrétát sem tartotta soká a kezében, mert a virág üde. A bajnak van ellenszere, a méreg nem hatolhatott még mélyre. De ha csak gyengén hatott rá, akkor miért ez a teljes megbénulás és ez az előrehaladott feloszlás? Nem láthattam mindent.

Igy szólva, Katalin még egyszer körüljáratta szemét és látta, hogy a rózsafadúcon, aranyláncán, ott függ a herceg vörös- és kékszínű kedves papagálya. A madár nem élt, teste merev volt már, szárnyain a toll felborzolódott.

Katalin félve nézett vissza a gyertyára, mellyel egyszer már foglalkozott.

— A füst! — mondotta magában. — A füst! a gyertyabelet megmérgezték, fiamnak vége van.

Mindjárt kiáltott. A szoba megtelt szolgákkal és tisztekkel.

— Miron! Miron! — mondták némelyek.

— Papot! — mondták mások.

De eközben az anyakirályné a holtravált ember ajkához odatartott egy üvegecskét, melyet mindig magánál hordott, és figyelte fiának vonásait, hogy lássa az ellenméreg hatását. A herceg még egyszer kinyitotta szemét és ajkát, de szeme fénytelen volt, torkából nem tört elő hang.

— Sötéten és szótlánul ment ki Katalin a szobából s közben intett a két szolgának, hogy kövessék, mielőtt bárkivel szót váltottak volna. Aztán egy másik pavillonba vezette őket, ott erősen a szemük közé nézve, leült.

— Az anjoui herceg urat, — mondotta — vacsora közben megmérgezték; ti szolgáltátok fel a vacsoráját.

Látni lehetett, hogy e szavak hallatára halálos sápadtság borul a két ember arcára.

— Vonjanak bennünket kámpadra, öljenek meg bennünket, — mondották — de ne vádoljanak ilyennel.

— Ostobák vagytok; azt hiszitek, ha gyanakodnám reátok, nem volna már elintézve minden? Tudom, hogy nem ti öltétek meg uratokat, de megtették mások s nekem tudni kell, kik a gyilkosai. Ki járt a pavillonban?

— Egy szegényesen öltözött öregember, kit a herceg két nappal ezelőtt fogadott.

— De... a nő?

— Nem láttunk nőt... Melyik nőre gondol fel séged?

— Volt ott egy nő, ki bokrétát kötött.

A szolgák oly bámszul néztek egymásra, hogy Katalin egyetlenegy pillantással észrevette rajtuk, hogy ártatlanok.

— Vezessék elém a város parancsnokát és a kastély kormányzóját, — mondotta.

A két szolga az ajtó felé rohant.

— Várjatok egy pillanatig! — kiáltotta Katalin, ki ezzel az egyetlen szavával úgyszólván a küszöbre szegte őket. — Amit mondottam, csakis ti tudjátok, meg én; nem hallja tőlem senki más; ha valaki mégis megtudja, csak töletek tudja meg; azon a napon pedig meghaltok mind a ketten. Elmehek.

Katalin kevésbé nyíltan kérdezősködött a kormányzótól és a parancsnoktól. Csak annyit mondott nekik, hogy a herceg bizonyos emberektől rossz hírt hallott, s mélyen megrendült miatta. Ez az oka bajának. Ha újra kikérdezhetnék azokat az embereket, a herceg talán magához térne megrázkódtatásából. A kormányzó és a parancsnok felverte a várost, a parkot és az egész környéket, de senki sem tudta, hogy mi lett

Remyből és Dianából. Csak Henri tudta a titkot, de nem kellett tartani attól, hogy elárulja.

A szerencsétlen herceg nem tért magához. Nem szólt, nem érzett semmit.

Sötét sejtelmektől gyötörtetve, amitől a világon legjobban félt, a király legjobban szeretett volna visszatérni Párisba; de az anyakirályné ellenezte elutazását s az udvar kénytelen volt a kastélyban maradni.

Az orvosok seregestől jöttek; egyedül Miron találta el a baj okát és ismerte fel végzetes jelentőségét; de sokkal inkább volt udvaronc, semhogy nem hallgatta volna el az igazságot, különösen azután, hogy találkozott Katalin pillantásaival. Mindenki őt faggatta kérdezősködésével, ő pedig azt felelte, hogy úgy látszik, a herceget nagy bánat és erős csapások érték. Tehát nem kompromittálta magát, ami nem könnyű dolog ily esetekben. Mikor III. Henrik felkérte, feleljen igennel vagy nemmel erre a kérdésre: „Életben marad-e a herceg?“ — az orvos azt felelte: — Három nap múlva meg fogom mondani felségednek.

— És mit mond *nekem*? — kérdezte Katalin halkán.

— Önnek, asszonyom? Az egészen más; habozás nélkül fogok felelni. Kérdezzen felséged.

— Mikor hal meg a fiám, Miron?

— Holnap este, asszonyom.

— Oly hamar!

— Oh, asszonyom, — mondotta az orvos — túl nagy volt a mennyiség.

Katalin ajkára tette ujját, a haldoklóra nézett és egész halkán ismételte meg baljóslatú szavát:

— Végzet!

NEGYVENHARMADIK FEJEZET

A Vendéglátó nővérek

A gróf borzasztóan töltötte az éjszakát. Az önkívülettel és a halállal volt határos, amit érzett. De kötelességéhez híven felkelt, mikor hírül adták, hogy

a király megérkezett és láttuk, hogy ő fogadta a királyt a kastély rácsos kapujában; mikor aztán hódolt a királynak, mikor köszöntötte az anyakirálynét és megszorította a tengernagy kezét, megint bezárkózott szobájába, nem azért már, hogy meghaljon, hanem hogy teljes határozottsággal valósítsa meg tervét, melyben most már semmi sem rendíthette meg.

Délelőtt tizenegy óra tájban, tudniillik, mikor a szörnyű hír következtében, hogy a herceg meghalt, az emberek szétszóródtak, míg a királyt ez az új esemény egészen megsédítette, Henri bezörgetett bátyjának ajtaján, mert a tengernagy, ki az éjszaka egy részét az országhúton töltötte, visszavonult szobájába.

— Áh! te vagy az? — kérdezte Joyeuse félálmában — mi ujság?

— Búcsúzni jöttem hozzád, bátyám, — felelte Henri.

— Hogyan, búcsúzni . . . el akarsz menni?

— Igen, elmegyek bátyám, mert azt hiszem, semmi sem tart itt.

— Hogyan, semmi?

— Természetes; minthogy az ünnepélyeket, melyekben kívánságod szerint részt kellett volna vennem, nem tartják meg, fel vagyok oldva ígéretemtől.

— Tévedsz, Henri, — felelte a főtengernagy; — ép oly kevésbé engedem meg, hogy ma utazzál el, mint ahogy tegnap sem engedtem volna meg.

— Tudomásul veszem, bátyám, de akkor életemben először abban a fájdalmasan kénytelen helyzetben leszek, hogy megtagadom az engedelmességet parancsaidnak és megszegem veled szemben a tartozó tiszteletet; mert ezennel kijelentem, Anne, hogy semmi sem tart vissza többé attól, hogy szerzetesrendbe lépjek.

— De a Rómából várt felmentés?

— Kolostorban fogom bevárni.

— Valóban, határozottan eszedet vesztetted! — kiáltotta Joyeuse és csodálkozva kelt fel.

— Ellenkezőleg, drága és tisztelt bátyám, én vagyok a legbölesebb itt valamennyi közt, mert csak én tudom, hogy mit teszek.

— Henri, egy hónapot ígértél nekünk.

— Lehetetlen beváltanom, bátyám.
 — Még csak egy hetet!
 — Egy órát sem.
 — De nagyon szenvedsz, szegény gyermekem!
 — Ellenkezőleg, már nem szenvedek, s éppen abból látom, hogy bajomra nincs orvosság.
 — De, barátom, az a nő végre nincs ércből; talán megindul; engedékenyebbé fogom tenni.
 — Nem leszel képes a lehetetlenségre, Anne; de még ha ellágyíttatná is magát, akkor sem volnék többé hajlandó szeretni.

— Hogyan értsem?
 — Úgy van az, bátyám.
 — Hogyan, ha kellenél neki, ő nem kellene néked?
 — kérdezte Joyeuse csodálkozva — de hát ki az a nő? Hadd hallom, szólj, Henri, tudod, hogy sohasem voltak titkaink egymás előtt.

Henri attól tartott, hogy már is sokat mondott s hogy elragadtatva magát érzelmeitől, nyitva hagyott egy ajtót, melyen át bátyjának szeme megláthatná azt a szörnyű titkot, melyet szívébe zárt. Ennek következtében a másik végletbe esett és, mint ily esetekben gyakran történik, vissza akarva vonni az oktalan elszólást, még oktalanabb elszólás hibájába esett.

— Bátyám, — mondotta — ne faggass tovább, az a nő nem lesz az enyém, mert már az Istené.

— Ostobaság, mese; hogy az a nő apáca volna? Hazugsággal tartott.

— Nem, bátyám, az a nő nem tartott hazugsággal, a Vendéglátó nővérek közé ment; tehát ne szóljunk többé róla és tiszteljünk mindenkit, aki az Úr karjaiba menekül.

Annenak volt annyi ereje, hogy nem vétette észre Henrivel azt az örömet, melyet ez a vallomás keltett benne. Így folytatta:

— Ez mindenesetre új dolog, mert eddig nem említetted.

— Csakugyan új dolog, mert csak rövid idővel ezelőtt öltött fátyolt; de bizonyos vagyok benne, mert az ő elhatározása ép oly végleges, mint az enyém. Ne tartóztass vissza, bátyám, ölelj meg, mert szeretsz, engedd megköszönnöm minden jószágodat, minden el-

nézésedet, a szegény örült iránt érzett végtelen szeretetedet és áldjon meg az Isten!

Joyeuse öccsének szeme közé nézett; úgy nézett reá, mint aki mélyen megilletődött és számított reá, hogy megilletődése támogatni fogja vele szemben rábeszélésének erejét. De Henrit nem tántorította meg ez a megilletődés s csak szomorú, változatlan mosolyával felelt reá. Joyeuse megölelte és engedte távozni öccsét.

Eredj, mondotta magában; még nincs elveszve minden és bármily sietős a dolgod, mégis utólrlek.

Felkereste a királyt, ki Chicottal beszélgetve, ágyában reggelizett.

— Jó reggelt! jó reggelt! — mondotta Henrik Joyeusének — nagyon örülök, hogy látlak, Anne, mert attól tartottam, te lusta, hogy egész nap ágyban mradsz. Hogy van öcsém?

— Nem tudom, azért jöttem, hogy az enyémről beszéljek felségeddel.

— Melyikről?

— Henriről.

— Még mindig barát akar lenni?

— Inkább, mint valaha.

— Szerzetesruhát ölt?

— Szerzetesruhát, sire.

— Igaza van, fiam.

— Miért sire?

— Azért, mert azon az úton az ember hamar jut fel az égbe.

— Oh! sire, — mondotta Chicot a királynak — az ember sokkal gyorsabban jut fel oda azon az úton, melyre az öcséd lépett.

— Sire, megenged egy kérdést felséged?

— Huszat, Joyeuse, nagyon unatkozom Chateau-Thierryben és kérdéseid kissé szórakoztatni fognak.

— Sire, ismeri-e birodalmának minden szerzetesrendjét?

— Mint a címereit, kedvesem.

— S a Vendéglátó nővérekét?

— Nagyon kicsi, nagyon kiváló, nagyon szigorú szerzet és Szent József húsz alapítványi hölgyéből áll.

— Tesznek-e fogadalmat?

— Úgy van, tesznek. Különös kegy és a királyné pártolása alapján.

— Nem vagyok-e szerénytelen, ha megkérdem felségedtől, hogy hol van a székhelye ennek a szerzetnek?

— Nem; a Chevet-Saint-Landry-utcában, a Citében, a Notre-Dame kolostor mögött.

— Párisban?

— Párisban.

— Köszönöm, sire.

— De, az ördögbe' miért érdekel? Öcséd talán megmásította elhatározását ahelyett, hogy kapucinuscsuhát öltene, most már Vendéglátó nővér akar lenni?

— Nem, sire; azok után, miket felséged kegyes volt mondani, nem tartanám oly örültnek. Inkább azt gyanítom, hogy szerzet valamelyik tagja háborította meg agyát, következőképpen szeretném megtalálni azt a hölgyet és szeretnék beszélni vele.

— Istenemre, — mondotta a király — majdnem két évvel ezelőtt ismertem ott egy fejedelemasszonyt, ki nagyon szép volt.

— Talán még mindig ott van, sire.

— Nem tudom; azóta jóformán magam is szerzetessé lettem, Joyeuse.

— Arra kérem, sire, — mondotta Joyeuse — adjon mindenesetre levelet ahhoz a fejedelemasszonyhoz és két napra szabadságot.

— Elhagysz! — kiáltotta a király — egészen magamra hagysz itt!

— Hálátlan, — mondotta Chicot a vállát vonva — hát nem vagyok itt én?

— A levelet, sire, ha kérnem szabad! — mondotta Joyeuse.

A király sóhajtott, de azért mégis megírta.

— De, úgy-e, csak Párisban van dolgod? — mondotta Henrik s átadta Joyeusének a levelet.

— Bocsánat, sire, el kell kísérem öcsémet, vagy legalább vigyáznom kell rá.

— Helyes; tehát eredj és jöjj vissza mielőbb.

Joyeuse nem mondatta másodszor; sietve parancsolta meg, hogy vezessék elő lovát, s meggyőződve, hogy Henri már elment, vágatva indult Páris felé.

Ott, eszmát sem váltva, egyenesen a Chevet-Saint-Landry-utcába kísértette magát.

Sötét, tiszteletreméltó ház, melynek falai mögül néhány magas fa koronája látszott, néhány vasrostélyos ablak, egy kis kapu, ilyen volt kívülről a Vendéglátó nővérek zárdája. A kapu boltívének zárókövére ötromba munkáskéz ezeket a latin szavakat véste fel:

MATRONAE HOSPITES.

Az idő megőrölte a követ és megrongálta a felírást.

Joyeuse a közeli Marmouzets-utcába vezettette lovait, mert attól tartott, hogy közelletük túlnagy feltűnést keltene az utcán. Aztán bezörgetett a torony rácsoskapuján, s mikor megjelent valaki, így szólt:

— Kérem, jelentse meg a fejedelemasszonynak, hogy Joyeuse herceg, Franciaország vezértengernagya kíván beszélni vele a király megbízásából.

Az apáca elpirult fátyla alatt, s a torony rácsoskapuja bezárult. Öt perc múlva ismét kinyílt a kapu, és Joyeuse a fogadószobába lépett. Magastermetű szép nő hajlott meg mélyen Joyeuse előtt, s köszöntését a tengernagy illőképpen viszonzta.

— Asszonyom, — mondotta — a király tudja, hogy szerzetestársnői közé felvett egy hölgyet, kivel beszélnem kell. Szíveskedjék lehetővé tenni, hogy beszélhessek azzal a hölgygel.

— Nem volna szíves, uram, megnevezni azt a hölgyet?

— Nem tudom nevét, asszonyom.

— Akkor hogyan tegyek eleget kívánságának?

— Nincs annál könnyebb. Kit vett fel egy hónap óta?

— Nagyon is határozottan vagy nagyon is kevésbé jelöli meg azt a hölgyet, — mondotta a fejedelemasszony — tehát nem tehetek eleget kívánságának.

— Miért nem?

— Azért, mert egy hónap óta nem vettem fel senkit, hanem csak ma reggel.

— Ma reggel?

— Úgy van, herceg úr, s megértheti, hogy jelent-

kezése két órával az ő megérkezte után sokkal inkább látszik üldözésnek, semhogy megengedhetném, hogy beszéljen vele.

— Kérve kérem, asszonyom.

— Nem tehetem, uram.

— Legalább mutassa meg azt a hölgyet.

— Mondom, hogy nem tehetem; neve elég volt arra, hogy megnyílják előtte házamnak kapuja, de arra, hogy mással is beszélhessen, mint velem, a király parancsára volna szükség.

— Itt van a parancs, asszonyom, — felelte Joyeuse és átnyújtotta a király levelét.

A fejedelemasszony elolvasta és meghajolt.

— Történjék meg ő felségének akarata, még akkor is, ha ellenkezik Isten akaratával, — mondotta és a zárda udvara felé fordult.

— Íme, láthatja, asszonyom, — mondotta Joyeuse, a legnagyobb udvariassággal tartóztatva vissza — láthatja, hogy van reá jogom; de nem akarok visszaélni vele, s nem akarok tévedni sem, mert lehet, hogy az a hölgy nem az, akit keresek, tehát szíveskedjék megmondani, hogyan jött, miért jött s ki kísérte ide.

— Minderre nincs szükség, herceg úr, — felelte a fejedelemasszony — nem téved, az a hölgy, ki csak ma reggel érkezett meg, de két hétig váratott magára, az a hölgy, kit olyanvalaki ajánlott nekem, ki a legnagyobb tekintélyben áll előttem, mindenesetre az, kivel Joyeuse herceg úr beszélni óhajt.

Igy szólva, a fejedelemasszony még egyszer meghajolt a herceg előtt, aztán eltűnt. Tíz perc múlva viszatért egy nővérrel, kinek arcát egészen letakarta a fátyol. Diana volt, ki már apáca ruhát öltött. A herceg köszönetet mondott a fejedelemasszonynak, ülőhellyel kínálta meg az idegen hölgyet, ő maga is leült, s a fejedelemasszony kiment, de előbb saját kezével zárta be a sívár és zord társalgó ajtait.

— Asszonyom, — mondotta Joyeuse, — ön az Augustinusok-utcájabeli hölgy, az a titokzatos nő, kit öcsém, du Bouchage gróf úr örülten szeret.

A hölgy válasz helyett lehajtotta a fejét, de nem szólt semmit. Ezt a viselkedését Joyeuse udvariatlan-

ságnak vélte; minthogy pedig már eleve nem volt túlságosan jó indulattal vele szemben, így folytatta:

— Semmiesetre sem hihette, asszonyom, hogy elég, szépnek lenni, vagy szépnek látszani, nem rejteni szívét e szép külső alatt, végzetes szenvedélyt ébreszteni egy fiatal ember lelkében, ki velem egy nevet visel, és egyszer csak így szólni annak a fiatal embernek: „Elég baj önnek, ha van szíve, nekem nincs és nem is akarom, hogy legyen“.

— Nem azt feleltem, uram, és rosszul értesült, — mondotta a nővér oly nemes és megindító hangon, hogy Joyeuse haragja egy pillanatra enyhült.

— A szavak nem változtatnak a lényegen, asszonyom; ön elűzte s a kétségbeesésbe döntötte öcsémet.

— Saját hibámon kívül, uram, mert du Bouchage urat mindig igyekeztem távoltartani magamtól.

— Ezt a kacérság mesterfogásának szokták mondani.

— Senkinek sincs joga, hogy vádoljon; nem terhel felelősség; ha indulatosan bánik velem, akkor nem fogok felelni.

— Ohó! — kiáltotta Joyeuse mind jobban felhevülve — romlásba döntötte öcsémet s azt hiszi, hogy igazolhatja magát ezzel a kihívóan büszke viselkedéssel. Nem, nem, a lépés, melyre reászántam magam, fel kell, hogy világosítsa szándékaimról; esküszöm, komolyan beszélek s kezem és ajkam reszketésén láthatja, hogy helytálló bizonyítékokra van szüksége, ha le akar csillapítani.

A nővér felállt és előbbi hidegvérével mondotta:

— Ha azért jött, hogy megsértsen egy nőt, sértsen meg uram; ha azért jött, hogy eltántorítson akaratomtól, akkor hiába vesztegeti idejét. Távozzék.

— Oh! nem emberi teremtés ön, hanem démon! — kiáltotta Joyeuse magánkívül.

— Mondottam, hogy nem felelek többet; minthogy ezzel nem éri be, visszavonulok.

És a nővér egy lépést tett az ajtó felé.

Joyeuse visszatartóztatta.

— Oh! várjon egy pillanatig! Sokkal régebben ke-resem, semhogy engedjem így elmenekülni, s minthogy

végre sikerült megtalálnom, s minthogy érzéketlensége megerősített abban a hitemben, hogy pokoli teremtés ön, kit az emberek ellensége küldött a földre, hogy megfontsa öcsémet, látni akarom azt az arcot, melyre az alvilág legsötétebb fenyegetéseit írta fel. Látni akarom ez áldatlan pillantás tüzeit, mely megzavarja a lelkeket, rajtunk most a sor, sátán!

És Joyeuse, míg félkezével a kereszt ördögűző jelét mutatta, a másikkal letépte a fátyolt, mely a nővér arcát takarta. Csakhogy az némán, érzéketlenül, harag, szemrehányás nélkül vetette szelíd, tiszta pillantását arra az emberre, ki oly kegyetlenül sértette meg s így szólt:

— Oh! herceg úr, nem méltó nemesemberhez, amit ön cselekedett.

Joyeuset szíven találta ez a szó. Ennyi lelakiszelídség lecsillapította, ennyi szépség megzavarta értelmét.

— Igaz, — mondotta hosszú hallgatás után — ön szép, és Henrinek szeretnie kellett önt; de Isten csak azért adott önnek szépséget, hogy drága illatként árasztja arra az emberéltre, melyet sorsa az ön életéhez kötött.

— Nem beszélt öccsével, uram? Vagy talán beszélt vele, de nem ő tartotta helyénlevőnek, hogy bizalmába vonja. Mert másképp elmondotta volna önnek, hogy megtettem azt, amit ön mond; szerettem, nem fogok többé szeretni; éltem, meg kell halnom.

Joyeuse nem vette le szemét Dianáról. E mindenható pillantások lángja lelkének mélyéig hatott le, mint a vulkán tüzeinek kitörése, mely puszta közellétével megömleszti a szobrok ércét.

Ez a fénysugár megemésztett mindent, ami rossz volt a tengernagy szívében, csak a szízarany maradt meg benne.

— Oh! igen, — mondotta újra halkabban, és nem vette le róla szemét, melyben a harag lángja lassan ki-aludt; — oh! igen, Henrinek szeretnie kellett önt... Oh! asszonyom, legyen részvétellel, térdén állva kérem, szeresse öcsémet!

Diana tovább is hideg és néma volt.

— Ne döntsön pusztulásba egy családod, ne tegye

semmivé nemzetségünk jövőjét, ne kívánja, hogy az egyik kétségbeesésben, a többi bánatában haljon meg!

Diana nem felelt semmit és csak szomorúan nézett az esdeklőre, ki meghajtottta előtte fejét.

— Oh! — kiáltotta végre Joyeuse, és örvöngve szorította szívéhez a görcsösen összeszorult öklét — oh! legyen részvéttel öcsém iránt, legyen részvéttel én irántam, égek, ez a pillantás megemészt... Isten önnel, asszonyom, Isten önnel!

Örült módjára szökött fel, nagy erővel húzta félre a társalgó ajtajának reteszét és mélyen megzavarodva, futva menekült embereihez, kik a rue d'Enfer sarkán várták.

NEGYVENNEGYEDIK FEJEZET

Ö fensége Güise herceg úr

Június tizedikén, vasárnap, tizenegy óra tájban, az egész udvar egybegyűlt az előtt a szoba előtt, hol az anjoui herceg Meridor Dianával való találkozására óta lassan és végzettszerűen közeledett halálához. Sem az orvosok tudománya, sem anyjának kétségbeesése, sem a király által elrendelt imádságok nem hárihathatták el az áldatlan eseményt. Juniús tizedikének reggelén Miron kijelentette a király előtt, hogy nincs orvosszer e betegség ellen, s hogy anjoui Ferenc nem éli túl azt a napot.

A király nagy fájdalom jeleit mutatta és a jelenlévőkhez fordulva, így szólt:

— Nagy reményeket ad ez a mi elenségeinknek.

Mire az anyakirályné ezt felelte:

— Sorsunk Isten kezében van, fiam.

Chicot, ki nagy alázattal és megtörtén állt a király közelében, egészen halkan mondotta Henriknek:

— Segítsünk Istennek, ha tudunk, sire,

De a beteg féltizenkét óra tájban elvesztette arcának színét és látóképességét, addig nyitva tartott szája bezáródott; a vérömlés, mely néhány napja megrémített, mint egykor IX. Károly véres veritéke, minden jelenlevőt, hirtelen megszűnt, a végtagok megmerevedtek.

Henrik az ágy fejénél ült. Katalin, az ágy mellett ülve, kezében tartotta a haldoklónak egyik kezét. Chateu-Thierry püspöke és Joyeuse bibornok a haldoklók imáját mondták, melynek szavait a jelenlevők térdükön állva és kezüket összekulcsolva mondták utánuk.

Déltájban a beteg kinyitotta szemét; a nap elötűnt egy felhő mögül és aranyos glóriát árasztott az ágyra. Ferenc, ki addig egy ujját sem mozdíthatta s kinek lelke ép oly elborultnak látszott, mint a nap, mely most ismét elötűnt, Ferenc a megrettent ember mozdulatával emelte ég felé az egyik karját.

Körülnézett, hallotta az imádságot, érezte baját és gyengeségét és felismerte helyzetét, talán azért, mert félig megpillantotta már azt a sötét, áldatlan világot, hova bizonyos lelkek szállnak alá, mikor elhagyták ezt a világot. Aztán felkiáltott és oly erővel ütött a homlokára, hogy az egybegyűltek mind megrázkódtak. Összeráncolva homlokát, mintha lelkének mélyén életének egyik titkát olvasta volna el, rebegeye mondotta:

— Bussy . . . Diana!

Ezt az utóbbi szót nem hallotta más, mint Katalin, oly halkan mondotta a haldokló. E névnek utolsó szótagjával adta ki lelkét Ferencz.

A véletlen sajátyszerű rendelkezésénél fogva ugyanabban a pillanatban eltűnt a nap, mely fénybe borította Franciaország címerét és az aranyliliomokat, úgy, hogy azok a liliomok, melyek az imént még fénylettek, épp úgy elsötétültek, mint az azurkék mező, melyet az imént csillagzatként ékesítettek, s mely nem kevésbé ragyogott, mint az, melyet az ábrándozónak szeme az égen keres.

Katalin elbocsátotta fiának kezét. III. Henrik megborzadt és remegve támaszkodott Chicot vállára, ki szintén megborzadt, de csak attól a tisztelettől, mellyel minden keresztény ember tartozik a halottaknak. Miron egy aranykehely fedelét tartott Ferenc ajkához, aztán, néhány pillanatig figyelmesen nézve, így szólt:

— Ő fensége meghalt.

Szavaira hosszú sóhajtozás támadt a külső termekben, panaszát kísérve a zsoltárnak, melyet a bibornok ajka rebegett:

— *Hallgasd meg az én esdeklésemet és békíts meg az én ellenségeimmel.*

— Meghalt! — ismételte meg a király s karosszékebe ülve, keresztet vetett.

— A francia trón egyetlen örököse, — mormolta Katalin.

Elhagyva a halottat, visszatért egyetlen megmaradt fiához.

— Oh! — mondotta Henrik — ez a francia trón túl nagy olyan királynak, kinek nincsenek utódai; a korona túl nagy egyetlenegy főre... Sem gyermekeim, sem örököseim, ki követ engem az uralkodásban?

Alig hogy ezt kimondotta, hatalmas láрма keletkezett a lépcsőn és a termekben.

Nambu berontott a halottasszobába és jelentette:

— Ő fensége Guise herceg úr!

Megdöbbenve a feleletlen, melyet a magához intézett kérdésre kapott, a király elsápadt, felállt és anyjára nézett.

Katalin még halaványabb volt, mint fia. Mikor jelentették e szörnyű szerencsétlenséget, melyet a véletlen jósolt családjának, megragadta és megszorította a király kezét, mintha azt akarta volna mondani: „Itt a veszély . . . de ne félj semmitől, melletted vagyok!”

A fiú és anyja egyszerre érezte át a közös rémületet és a közös veszedelmet.

A herceg belépett kapitányaival. Emelt fővel jelent meg, bár szeme némi zavarral kereste a királyt és öcsének halotti ágyát.

Azzal a fennkölt méltósággal, melyet esodálatosan sokrétű természetével talán csak ő maga talált meg bizonyos pillanatokban, III. Henrik fejedelmi mozdulattal állította meg a herceget s reámutatott a fejedelmi tetemre, mely a halálküzdelem által feldult ágyon pihent. A herceg meghajolt és lassan térdre ereszkedett. Körülötte mindenki térdet, fejet hajtott.

Csak III. Henrik maradt állva anyja mellett, és pillantása utoljára fénylett büszkeségében.

Chicot észrevette ezt a pillantást és halkan rebegte a zsoldárnak másik versét:

— *Ledönti trónjukról a hatalmasokat és felemeli az alázatosakat.*

(VEGE)

eg

é-

ta

dt

il-

na

m

e-

tt

ra

ie-

en

ci-

a

ü-

nt

s-

an

bi-

al

e-

at.

ü-

il-

te

eli

